

కథలు

నీతి, పురోణ, పాడుపు

పాడుపు కథలు ఒక పరిశీలన

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కౌశిక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్ష్యు

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాఢీ

గురు గౌరీమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు పీఠ్యహ్లాంధ్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు తీర్థాంగ స్వామి

గురు లాహరీ మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు పాయి బాలా

గురు ఆంగీందే

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మహాయాగస్వామి

గురు విద్యాభాషాకానందగిరి

గురు చంద్రకేశవర పరమారాధ్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్పుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 6020010001142

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

పాడుపు కథలు ఒకపరిశీలన

(రి. నెం. 534/72)

డా॥ కసిరెడ్డి వెంకటరెడ్డి

ముందు ముచ్చట

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం తెలుగు శాఖ పరిశోధన చేయడానికి అవకాశం కల్పించడంతో నాకు పొడుపు కథలమీద నహజంగానే ఉన్న ఆసక్తి మరిపెరిగింది. పొడుపుకథలు సేకరించి పరిశీలించి విశ్లేషించి పరిశోధించే అదృష్టం లభించింది. ఆ పరిశోధన ఫలితంగా బయల్పడ్డ “తెలుగు పొడుపు కథలు” బృహద్గ్రంథంగా మారింది. ఆ గ్రంథ ప్రచురణ అసాధ్యమనిపించింది. అందుకే “ఉపరిశోధన” లాంటి “పొడుపుకథలు-ఒక పరిశీలన” అనే ఈ చిన్న గ్రంథాన్ని ప్రచురించాలనే సంకల్పం కలిగింది.

ఆ సంకల్పబలానికి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక వ్యవహారాల శాఖ ఆర్థికపుష్టి నమకూర్చింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ జానపద సాహిత్య పరిషత్తు ఆశీస్సులు పలికింది. “నూరి” కలం అందంగా ముఖ్యత్రాన్ని తీర్చిదిద్దింది. సువర్ణాక్రమెన్సు పరిశ్రమించి సకాలంలో పుస్తకాన్ని అందించింది.

ఈ పుస్తకం ఇలారావడానికి కొంత పూర్వరంగముంది. తెలుగు పొడుపు కథల మీద పరిశోధనకు అవకాశం కల్పించిన ఆచార్యబిరుదురాజు రామరాజు గారు, వర్తవేషించిన నముచిత నలహాలనందించిన ఆచార్య సి. నారాయణరెడ్డిగారు, ఆశీర్వాదించి ప్రోత్సహించిన ఆచార్య నాయని కృష్ణమూర్తిగారు, రాము సేకరించిన పద్యాలనిచ్చిన శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తిగారు ఇంకా ఎందరో ఆపూర్వరంగంలో వెన్నుతట్టి సడకనేర్పారు. ఆ మహామహులందరికీ ముందరాలు.

అశీసున్

డాక్టర్ కె. వెంకటరెడ్డిగారి గ్రంథం “పొడుపుకథలు-ఒక పరిశీలన”- చూచాను. ఈ విషయం, ఆయన పిహెచ్. డి. పట్టాన్ని సంపాదించడానికి చేపట్టి, పాఠం చూచిన విషయం కనుక, ఈ గ్రంథ ప్రాశస్త్యాన్ని గురించి పలు మాటలలో చెప్పవలసిన అవసరం లేదు. సౌమ్యుడూ, నెమ్మదైన వర్తనం కలవాడూ, అయిన రచయిత యొక్క స్థిరలక్షణం, ఈ గ్రంథ విశ్లేషణరూపంలో చక్కగా కనపడుతున్నది. పొడుపుకథలు, సామెతలు, గాథలు, పద్యాలు, గేయాలు, లెక్కలు, అనే వద్దతిలో మొత్తం విషయాన్ని స్పష్ట విభాగాలుగా చేసి చూపిన తీరు బాగున్నది. కాని, కథ, గాథ అనే రెండుమాటల్ని విభిన్నార్థాలలో వాడడానికి రచయిత ప్రయత్నించారు. ఆయా సందర్భాలలో “గాథ” అంటే “యిది” అని రచయిత స్పష్టం చేసినా, లోకుల వాడుక (connotation)లో అటువంటి స్పష్టరేఖ. ఈ రెండు వదాల మధ్య గీయబడి ఉండకపోవడం వల్ల, ఈ వాడుక కొంత సందిగ్ధతకు తావిస్తుందేమో ! గాథ బదులు “గుప్తకథ” అని ఉంటే బాగుండేదనిపించింది నాకు.

పొడుపు పద్యాలు, గేయాలు, లెక్కలు, అనే అధ్యాయాలలో రచయిత చూపించిన ఉదాహరణలు, కుతూహలజనకాలుగా ఉండడమేకాక, విషయ సేకరణలో ఆయనకు గల ఆసక్తిని, అప్రీతి వ్యక్తం చేస్తున్నాయి.

ఈ గ్రంథం జానపద సాహిత్యానికి మంచి అలంకారం.

ఈ గ్రంథానికి ఆహ్వానమూ, ఈ కవికి శుభాకాంక్షలు నా పక్షాన్నుండి !

నాయని కృష్ణకుమారి

అధ్యక్షులు

అంకితం

సింగమ్మనాయనమ్మకు

ఆకాశం పందిరికిందా అద్దమ్మ రేతిరిదాకా ఏవేవో కథలు చెబుతుంటే ఊకొడుతూ నిద్దరపోయిన తీపిగుర్తులీనాటివి కావు, మువ్వయి సంవత్సరాల క్రిందిటివి. నల్లటి ఆకాశంనుండి మా వైపు తొంగిమాసేచుక్కలు నల్లగొంగడి మీద తెల్లబట్టలతో నేనూ మా నాయనమ్మా ! మేమిద్దరమేకాడు, మా తమ్ముడూ చెల్లెలూను. మా నాయనమ్మ ఏమేమోచెబుతుండేది, మాకప్పుడెంత ఆర్థమయ్యిందో ! ఎంత మనసులో నిలిచిందో ! ఎంత గాలికి పొయ్యిందో !

“పుద్దెడు సెనిగల్లో ఒకచేరాయి” అంటే మాకేంతెలిసింది ! సెందురుడని ఆమె చెప్పేది. “అమ్మ అంటే దగ్గరికొస్తయి-నాన్న అంటే దూరంపోతయి” అంటే మాకు అర్థం అంతు చిక్కేదా ! ఆమె చెప్పేది పెదవులని.” నీల్తులేని జాయిల బోగమోల్లాడిరి” అని పొడిస్తే బిత్తరపోయి మేముంటే ఆమె చెప్పేది పేలంగింజలని. ఇలా ఎన్నని ! ఒకలా ! రెండూ !

ఇలా ఎన్నితట్టు (పొడుపులు) విన్నామో : విడుపుల కొరకు ఎంత ఆలోచించామో ! నాకైతే ఈ పొడుపుకథల మీద పరిశోధన చేయడానికి పూను కొన్నాడే, దీనికి బీజం ఆనాడే పడింది అనిపించింది. అందుకే ఆ నాయనమ్మ కాని నాయనమ్మకే ఇది అంకితం ఇవ్వాలనే ఆలోచన వచ్చింది.

కథకాని కథ పొడుపుకథ అయినట్టుగా నాయనమ్మకాని నాయనమ్మ నాయనమ్మ అయ్యింది. మా నాన్న ఆమెను “అమ్మ” అనేవాడు. మాది పోలేపల్లి, ఆమెది కలకొండ. పూర్వం ఒక దగ్గర ఉన్న కసిరెడ్డివాళ్ళు పోలేపల్లి చెండ్రాన్పల్లి (చెన్నరాయనిపల్లి) కలకొండ తదితర గ్రామాల్లో స్థిరపడ్డారట. నాన్నగారికి తన తల్లి తీపిగుర్తులేలేవు. కన్నతల్లిలా మంచిచెడ్డలు చూసి మమతనూ ఆత్మీయతనూ పంచిపెట్టింది, తన కోడళ్ళమీద అత్తపెత్తనం చెలాయించింది మా సింగమ్మనాయనమ్మే.

అలా గుర్రంమీద నిటారుగా కూచొని, మా ఊరివారులో ప్రవేశించి నవ్వుజింపండి, చేత్తో-చెలకలో పనిచేసేవారిని కేకలువేస్తూ, మంచీచెడ్డా తెలుసుకొని పరామర్శిస్తూ, ఒక్కఉడుటున మా ఇంటి ముంగిట గుర్రంమీన్నుండి కిందికి దిగే నాయనమ్మ ఈనాటికీ కళ్ళముందు తారట్లాడుతున్నది.

ఆ రోజు మా నాన్నా నాయనమ్మా ఎందుకో-ఏమో మా పెదనాన్నను పిల్చుకురమ్మన్నారు, ప్రక్కనే ఇల్లు, నేనూ మా కలకొండ ఆన్న (వెంకటరాం రెడ్డి) వద్దగెతాం. నడుముల బంటిగోడ దుంకిపోవాలనే ప్రయత్నంలో నేను గోడ రాయికి గుడ్డుకున్నాను, ఆనాటి ఆ దెబ్బ నాకు ఈనాటికి చెరగని గుర్తుగా ఫాల భాగంమీద నిల్చిపోయింది. ఆ గుర్తు మానుకొన్నప్పుడల్లా సింగమ్మ నాయనమ్మ గుర్తిస్తుంది.

మా ఇంట్లో స్తంభాలకు దుక్కిమోకులు కట్టకొని ఊగేవాళ్ళం. మా చిన్నతనంలో నాన్నే ఆ తాళ్ళు కట్టేవాడు. నేను ఇంటివెనుకనుండి వచ్చేవరకు తమ్మునికి (మోహన్ రెడ్డి) చెల్లెలికి (నర్సమ్మ) నాన్న ఊయలలు కట్టాడు. ఇద్దరూ ఊగుతున్నారు, నాకు ఉక్రోశం ముందుకొచ్చింది. పరుగెత్తి కెళ్ళి నాన్న తొడల మీద దిబాదబా బాదాను. అయన కసురుకొని తన చేతికర్రతో నన్ను రెండంటిం చాడు. అప్పుడు తెలిసింది ఆ కుర్చీలో కూచున్నది మా నాన్నకాదని, కోపిష్టి కర్ణాటి బుచ్చిరెడ్డి అని. అక్కడే బల్లపీటమీద కూచున్న మా నాయనమ్మ నన్ను ఒళ్ళోకి తీసుకుంది. అప్పటికప్పుడు నాన్నను పురమాయించి మరో ఉయ్యాల కట్టించింది.

మా జొన్నచేరో, మా కుంటకట్టన, మా జొరిబావిగడ్డన మా నాయనమ్మ కేకలువేస్తూ పనిపాటల వాళ్ళలో కలిసి తిరుగుతుంటే చిటుకుచిటుకున నడుస్తూనే. నాన్న చంకకూ, నాయనమ్మదుజుంపినికి ఎక్కినఘట్టాలు లీలగాగుర్తిస్తూంటాయి. రజాకార్లబాటనుండి తప్పించుకోడానికి అమ్మానాన్నలు మా ఊరువదలి భువనగిరి చేరినప్పుడు మా నాయనమ్మ మాకు అండదండగా ఉండిందట. అప్పుడు నాకింకా మూడేళ్ళకూడా నిండలేదట. పుట్టుకతోనే నాయనమ్మతో అనిర్వచనీయమైన ఆత్మీయతాబంధం అలా పెనవేసుకుని పోయింది.

ఆమె చివరిదశలో నేనూ తమ్ముడూ చెల్లెలూ కలకొండకు వెళ్ళాం. అప్పుడు మా ముగ్గురి వయస్సు పదేళ్ళలోపే. మాకు అన్నంపెట్టి చేతుల్లో నెయ్యివంచింది. నాయనమ్మ. మేం చేతులు దొప్పల్లా పట్టాం. మా చేతిదొప్పలు నిండినై. అప్పుడే గుమ్మంలోకి వచ్చింది మా కక్కమ్మ (మా నాయనమ్మ కోడలు). ఆమె చూపులవేడికి తట్టుకోలేని సింగమ్మనాయనమ్మ మా చేతుల్లోని నేతిని గిన్నెలోకి వంపుకొని వంటింట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

మా ఊళ్ళో-మా ఇంట్లో సింగమ్మ నాయనమ్మ సింహమే. కాని ఆమె ఇంట్లో !....“అత్తకాలం కొన్నాళ్ళు కోడలికాలం కొన్నాళ్ళు” అని నరిపుచ్చుకుందామంటే ఈనాటికీ మనసొప్పదు, ఎందుకో ! ఎందుకేంటి : ఈ నామనస్సు పొడుపులకు విడుపులు వెదకడంలో బీజంనాటిన నాయనమ్మచేయి కిందికయిందంటే నహించని తవన అంతే ! ఆ తవన అంతరంగంలో అప్పటినుండి ఉంది. అందుకే ఆ నాయనమ్మ ఆత్మకు ఇది అంకితం ఇవ్వాలనిపించింది.

పొడుపుకథలు

ఒక పరిశీలన

పొడుపుకథలు	1
పొడుపు సామెతలు	41
పొడుపు గాథలు	63
పొడుపు వద్యాలు	93
పొడుపు గేయాలు	133
పొడుపు లెక్కలు	147
పొడుపుకథలు - ఒక పరిశీలన	153

పొడుపు కథలు

ఈ సృష్టిలో మానవుడేనాడు పుట్టాడో పొడుపు కథ అనాడే పుట్టింది. మానవుని షట్టకతోనే నమస్కలు మొదలయ్యాయి. నమస్కల్ని పొడుపుకథలు ప్రతిబింబించాయి. ఇంకేం పొడుపుకథ ఓ సమస్య అయి కూర్చుంది. ఈ సమస్య ముడి విప్పడానికి సృష్టించిన మానవుడే ఆలోచించాల్సి వచ్చింది. ఆ ఆలోచనలకు ఒక రూపం వచ్చేసింది. ఇంకేం అది పిడు పయ్యింది. పొడుపు పొడిచిన వాడూ మానవుడే, పొడుపు విడిచిన వాడూ మానవుడే. పొడుపు కథా కర్తా-వ్యవహారా మానవుడే అనడంలో సందేహం లేదు. అయితే కర్త ఒక్కడూ పదుగురూ అనేదే తేలని విషయం. ఇటీవలి కాలానికి చెందిన కొన్ని పొడుపు వధ్యాల్ని మినహాయిస్తే అతి వేలంగా ఎదిగి, వటవృక్షంలా విస్తరించిపోయిన జాన పదుల పొడుపు కథలకు కర్తలెవరో కన్ను పొడుచుకున్నా కనిపించరు. చిటారుకొమ్మలోని మిఠాయి పొట్లమైనా దొరుకుతుందేమో కాని పొడుపుకథాకర్త చిక్కడూ దొరకడు. అయితే వ్యవహారాలు మాత్రం పల్లె పల్లెలో దొరుకుతారు. అడిగిన వెంటనే ముచ్చట్లు పెడుతూనే మురిపాలొలికిస్తూనే పొడుస్తారు. తమ తరువాతి తరం వారు అదేవిధంగా పొడవడానికి ముళ్ళదొంకలు తీస్తారు. పూల బాటలు వేస్తారు.

ఇంతకూ తేలిందేమంటే పొడుపు కథాకర్త ఒక్కడూ కావచ్చు, పదుగురు కావచ్చు, తరంనుండి తరానికి సంక్రమించడంవల్ల ఓ వ్యక్తి వ్యవహరించవచ్చు మరో పదిమంది వలక వచ్చు. అంటే పొడుపుకథా సంజననానికి ఏ కమూల సిద్ధాంతం ఆధారం కావచ్చు. బహుమూల సిద్ధాంతం కారణంకావచ్చు. సాంప్రదాయికతా బలం మూలం కావచ్చు. ఇందులో ఏ ఒక్కటో సత్యమంటే అది ఆంశికసత్యం మాత్రమే అవుతుంది. ఈ మూడూ కలిస్తేనే పూర్ణసత్యం సాక్షాత్కరిస్తుంది. ఆకారణాననే పొడుపుకథకి మూడూ నూలాలే అనడంలో అసంభవం కాని అసహజంకాని ఎంత మాత్రంలేదు-కాదు.

మరి ఇలాంటి పొడుపు కథ అతి ప్రాచీనమైంది అనడంలో భిన్నాభి ప్రాయాలేం లేవుకాని ఆ అతి ప్రాచీనతలో ఏ దశకు చెందింది అని నిరూపించడంలో పరిశోధకుల మార్గాలు వేర్వేరయ్యాయి. సాహిత్య ప్రక్రియల్లో గేయాలు కథాగేయాలు ప్రథమ దశకు చెందినవిగా పరిగణింపబడతాయి. గద్యకథనాలు ద్వితీయ దశలోకి వస్తాయి. పొడుపుకథల్లో కనిపించే ఆలంకారికత, మార్మికత, అస్పష్టత కారణాల అవి తృతీయ దశలోకి వస్తాయి. శతపత్ర సూచీన్యాయంలో పత్రపత్రానికి సూది గుచ్చుకొనిపోయిన కాలాన్ని నిర్ణయించడం ఎట్లా కష్ట సాధ్యమో అనంతకాలంలో అంతులేకుండా ప్రాదుర్భవించిన పొడుపు కథలు కూడా ఎప్పుడెప్పుడు దేని తర్వాత ఏది వచ్చిందని చెప్పడంకూడా కష్టమే! అంతే కాకుండా ఈ మూడు దశల మధ్య కాలాన్ని కొలవడానికి కూడా కొలతబద్ధలేం లేవు. అందువల్ల ప్రాక్తన మానవ మనోవికాసం బాల్యదశలో ఉన్నప్పుడే పొడుపు కథలు పొడుచుకొని వచ్చాయని నిర్ధారణ చేసేయ్యవచ్చు.

మనపొడుపుకథ

సంస్కృతభాషలోనే మనదేశంలో మొదటి పొడుపు కథలు కనిపిస్తున్నాయి. అపౌరుషేయాలుగా పరిగణింపబడుతున్న వేదాల్లోని సంకేతార్థాలున్న ప్రతిస్థలంలో పొడుపు కథాలక్షణాలు భాసిస్తున్నాయి. ఆధునిక యుగంలో మేధావులచే ప్రశంసింపబడుతోన్న ప్రతీకవాదం బహుముఖంగా వేదాల్లో విస్తరించి ఉండడమే దీనికి ప్రధాన కారణంగా పేర్కొనాలి. ఆ తర్వాత వచ్చిన ఉపనిషత్తుల్లోనూ, స్మృతుల్లోనూ, దర్శనాల్లోనూ, పురాణాల్లోనూ, దృశ్యశ్రవ్య కావ్యాల్లోనూ ఎవనెడ పొడుపు కథా లక్షణాలున్న మంత్రాలు, సూత్రాలు, శ్లోకాలు దర్శనమిస్తాయి.

భారత గ్రంథంలోని యక్ష ప్రశ్నల్లో అధికభాగం పొడుపుకథలే, యక్ష ప్రశ్నలనగానే పొడుపుకథ గుర్తుకు రావడం ఇందుమూలాన్నే. యక్షుడడిగిన ప్రశ్నలు నిన్నటివా మొన్నటివా? ధర్మరాజు కాలంనాటివి. ఓ పాండవుల నాటికథ అనేమాట తెలుగునాట వినిపించడం అతిప్రాచీన కాలాన్నే సూచిస్తోంది.

- 1 గాలికంటే వేగం గలది = మనస్సు
- 2 గడ్డికంటే దట్టమైంది = చింత
- 3 నిద్రలోనూ కళ్లు ముయ్యనిది = జేవ
- 4 పుట్టి కూడా చేతనశ్యం లేనిది = గుడ్డు

- 5 రూపం ఉండి హృదయం లేనిది = రాయి
- 6 సుఖాల్లో గొప్పది = సంతోషం
- 7 ధర్మాల్లో గొప్పది = అహింస
- 8 లోకాన్ని కప్పి ఉన్నది = అజ్ఞానం
- 9 లోకానికి ఆధారం = సత్పురుషులు
- 10 తపస్సంటే ఏమిటి = తన కులధర్మం ఆచరించడం
- 11 వేగంవల్ల పెరిగేది = ఏరు
- 12 మనుష్యుని ఆత్మ = కొడుకు
- 13 ధనాల్లో గొప్పది = శాస్త్రజ్ఞానం

ఈ విధంగా వినిపించే వందలాది యక్ష ప్రశ్నలు పొడుపుకథ లే అనడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు, సంస్కృతంలో కేవల ప్రహేళికలనే విరిచించి ధర్మదాన సూరి, విశ్వేశ్వర వండితులు బహుళ ప్రచారం గావించారు, భారతీయ భాషలన్నిటికి సంస్కృతం అన్ని దానాలు చేసినట్లే ప్రహేళికా ప్రదానం కూడా చేసింది. ఆకారజ్ఞాననే పొడుపుకథా సాహిత్యం అడ్డూ ఆపూ లేకుండా విస్తరించి పోయింది. ఇప్పుడిప్పుడే వివిధభాషల్లో పొడుపు కథల మీద పరిశోధనలు జరుగుతున్నాయి. తెలుగులో కూడా జరగడం ముదావహం. పొడుపు కథల యుగం అంతరించిందని కొందరను కుంటోన్న తరుణంలో పొడుపుకథ యుగారంభం ఇప్పుడే అయ్యిందనాలనిపిస్తోంది.

తెలుగు పర్యాయ పదాలు

పొడుపుకథకు తెలుగులో అనేక పర్యాయపదాలున్నాయి. ఇందులో కొన్ని అన్యభాషల నుండి వచ్చినవి కాగా మరికొన్ని ప్రాంతీయ భేదాన్నిబట్టి యేర్పడ్డవి.

1. పొడుపు కథ :- సూర్యోదయాన్ని పొద్దు పొడుపు అంటారు. చీకటి తర్వాత వెలుగు. పొడుపుకథ అంటే జ్ఞానోదయమే మరి. అక్షర సామ్యాన్నిబట్టి ప్రహేళికా శబ్ద భవమే పొడుపు అనవచ్చును. కాని అన్ని అక్షరాల్లో ఈ సామ్యం కనిపించదు.

2. విడుపు :- వేయబడ్డ పొడుపు కథను పరిష్కరించేదే విడుపు. అయినా విప్పు కథలు-విప్పేకథలు అనే మాటలు కూడా వినిపిస్తున్నాయి. వట్టి

విక్రమార్కకథల్లో “నేను విడికథచెబుతాను, నీవుదాన్ని పఠ్యమింపాలి” అని భేతాశుడు విక్రమార్కునితో అంటాడు. బ్రాహ్మనిఘంటువులో కూడా విడుపు శబ్దాన్ని పొడుపుకథార్థంలో వాడడం జరిగింది, విడుపు కథ నుండే విప్పకథ విచ్చుకథ అనే పదాలేర్పడ్డాయి.

3. తట్టు :- తెలంగాణాలోని కొన్ని మండలాల్లో ఈ పదం వాడబడుతోంది, స్పృశించడం, చిన్నగదెబ్బకొట్టడం మొదలైన అర్థాలు దీనికున్నా మనిషిలోనివాణ్ని తట్టి మేర్కొల్పడమే దీని ఉద్దేశం.

4. మారుతట్టు :- తట్టు వేసినట్లే ఉండదు. మరో అర్థం వస్తుంది. అంటే మారుతుందన్నమాట. మారేతట్టు మారుతట్టయ్యింది. తట్టొకరు వేస్తారు, మరొకరు మరొకతట్టుతో ఎదుర్కొంటారు. ఈ ఎదుర్కొవడమే మార్కొవడం. మార్కొవడమే మారుతట్టు. తట్టుకు మారుతట్టు అంటే. రెండింటికి భేదమేమీ లేదు. రెండూ ఒకే అర్థంలో ప్రయోగింపబడుతున్నాయి.

5. మారుకథలు :- తట్టు, మారుతట్టు ఉన్నట్లుగా కథ, మారుకథ అని ఉండాలి. రాయలసీమలోని కొన్ని ప్రాంతాల్లో పొడుపుకథను మారుకథ(త)గా వ్యవహరిస్తున్నారు. అయితే కథాశబ్దం పొడుపుకథార్థంలో వ్యవహరింపబడ లేదు. కథకు అనుకొని విధంగా అర్థం మారిరావడం వల్లకూడా ఇవి మారుకథలుగా ప్రయోక్తాలయి ఉంటాయి.

6. శాస్త్రాలు :- వరంగల్లు, ఇందూరు (నిజామాబాదు), కరీంనగరం మండలాల్లోని కొన్ని ప్రదేశాల్లో పొడుపుకథల్ని శాస్త్రాలంటున్నారు. శాస్త్రాల్లో ఉండే సూత్రనియమాలు, శాస్త్రాలింశాలు వీటిలో ఉండడం చూలాన, శాస్త్రం వలె విప్పడం కష్టసాధ్యమైనందువల్ల శాస్త్రాలుగా పిలుస్తున్నారని భావించడానికి అవకాశం ఉంది.

7. సమస్యలు-సమిచ్చలు :- సంస్కృతంలో పొడుపుకథను సమస్యా గూఢమని కూడ పిలుస్తున్నారు. తెలుగుసాహిత్య ప్రక్రియల్లో సమస్యల కొక ప్రత్యేక స్థానముంది, పొడుపు కథాలక్షణాల్ని పుణికి పుచ్చుకొన్న వానిలో సమస్య ఒకటి. ఆ కారణాన్నే కొన్ని ప్రాంతాల్లో పొడుపుకథల్ని సమస్యలు-సమిచ్చలు అంటున్నారు, సమస్యయే సమిచ్చగా మారడానికి అస్కారం ఉంది.

8. చిటుకులు :- పాలమూరు మండలంలో తట్లు బాగా చెప్పేవాణ్ని “వాడు బలె సిటుకులు నెవ్వుడు” అని అంటారు. చిటికవేసి “చిటుక్కున విడి చెయ్ చూద్దాం” అని నవాల్ చేసి విధంగా పొడుపుకథా వ్యవహార ప్రవరిస్తాడు కాబట్టి వీనిని చిటుకులు అని వ్యవహరింపడంలో అసామంజస్యం ఏమీలేదు. చిటిక ఏక మాత్రాకాలికం. పొడవబడే పొడుపుకథల్లో కథారహితాలైనవి పెక్కులు చిటికవేసినంతకాలాన్నే తీసుకుంటాయి. విడుపుకూడా అంతకాలంలోనే రావాలని వ్యవహార ఆశిస్తున్నాడన్నమాట.

9. చిట్కాలు :- కొన్నిరకాల చిట్కావైద్యాలు పొడుపుకథల్లో దర్శన మిస్తాయి. ఏదైనా చిక్కునమనస్య వస్తే దీనికో చిట్కా కనిపెట్టాలని అంటుంటారు. చిట్కా అంటే ఉపాయమన్నమాట. ఉపాయంలేనివాడు చిట్కాలు తెలుసుకోలేడు, ప్రయోగించలేడు. మొత్తమ్మీద పొడుపు కథల్లోని యుక్తుల కారణాన, చిట్కా వైద్యాల మూలాన వీనిని చిట్కాలంటున్నారని భావించాలి.

10. చిక్కుముళ్ళు :- చిక్కుముళ్లు వేసి విడదీయుమనేతత్త్వం పొడుపు కథకున్నందువల్ల ఇదికూడ అన్వర్థ నామదేయమయ్యింది.

11. యక్షప్రశ్నలు :- త్వరగ నమాధానం చెప్పడానికి సాధ్యంకాని గుణం యక్షప్రశ్నలకుంది. అయితే అనాడు ధర్మరాజు వెంటవెంటనే నమాధానాలు చెప్పేశాడు. పొడుపు కథాలక్షణాలు నాటి యక్ష ప్రశ్నల్లో ఉన్నందువల్ల ఈనాడు కొన్ని ప్రతికలు తట్లను యక్షప్రశ్నలంటున్నాయి. వీటినే కొందరు యుక్తి ప్రశ్నలని చిత్రప్రశ్నలనీ చిక్కులెక్కలని అంటున్నారు. త మా షా లెక్కలని కూడా మరికొందరంటున్నారు. వాటికెన్నిపేర్లు ఉన్నా వాటిల్లో పొడుపు కథాలక్షణాలు కొద్దోగాపో కనిపిస్తూనే ఉన్నాయి.

12. అడ్డుకథ :- పొడుపుకథ వేయబడ్డ తర్వాత పొడిచిన వ్యక్తిని అడ్డు కొనేందుకు మరొకటి మరొకరు పొడుస్తారు, అడ్డుకోవడానికి ప్రయోగించబడేది కాబట్టి అడ్డుకథ, అడ్డుకథ, అడ్డుకథ అనేపేర్లు వచ్చి ఉంటాయి. అనంత పుర మండలంలోని కొన్ని గ్రామాల్లో ఈ పదాన్ని ప్రయోగిస్తున్నారు.

13. అడ్డుకథ :- పన్నుట, ప్రయోగించుట అనే అర్థంలో అడ్డు శబ్దం

వ్యవహృతమవుతోంది. ఒడ్డుబడేది కాబట్టి ఒడ్డుకథ అనేపేరు వచ్చి ఉంటుంది. కర్ణాటక భాషాప్రభావం వల్ల ఆ సమీప ప్రాంతాల్లో ఈ పదాన్ని ఉపయోగిస్తున్నారు.

వేసేకథలు-విప్పేకథలు అనే పదాలుకూడా వినిపిస్తున్నాయి, జానపద సాహిత్యంలో రాగ యుక్తంగా పాడే ఏలకతల్లో పొడుపు కథల చాయలున్నవి. కొన్ని కనిపిస్తాయి, అంతమాత్రంచేత ఏలకత పొడుపు కథకు పర్యాయపద మనడానికి ఆస్కారంలేదు. తెలుగులో పొడుపు కథకు అనేక పర్యాయపదాలున్నట్టే ఇతర భాషల్లోనూ ఉన్నాయి, ఇవన్నీ పొడుపు కథా ప్రాధాన్యాన్ని తెలియజేయటమే గాక, పొడుపు కథపై ప్రాక్తన అదునాతన మానవునికున్న జ్ఞాననూ అభిరుచినీ అభివ్యక్తం చేస్తున్నాయి. మరి ఇలాంటి పొడుపు కథకు లక్షణాలేంటో తెలుసుకొందాం.

లక్షణాలు

ఏయేకాలాల్లో ఎవరెవరెట్లా లక్షణాలు చేశారో నవివరంగా తెలుసుకోవాలిందే. కాని ఈ చిన్న ప్రణాళికలో ఆదిసాధ్యంకాదు. అందువల్ల సంస్కృతాలంకారికులు, పాశ్చాత్యులు, ఆంధ్రులు చెప్పిన లక్షణాల పిండితాదాన్ని మాత్రమే ఇక్కడ పరిశీలిద్దాం.

పొడుపుకథ నిగూఢార్థ భావాలు కలిగి ఉంటుంది. అభిప్రాయాన్ని సూచిస్తుంది. అర్థస్వరూప వివరణం ఆసలే ఉండదు. ఉక్తివైచిత్రీ అవశ్యం. రసానికి శత్రువు. చిత్రకవిత్వాంశ ఉంటుంది. కళాత్మకమైన గుణాలుంటాయి. చెప్పబడే విషయం కప్పబడి ఉంటుంది. స్థూలంగా సంస్కృతాలంకారికుల సారాంశం ఇది.

పొడుపుకథ ఒక జటిల వ్రశ్న. ఉద్దేశ్య పూర్వకంగా కల్పించబడి ఉంటుంది. ఎదుటివానిని తికమక పెట్టేగుణం సహజాతి సహజం. నిజం మరుగుపు చేసే వక్రోక్తి తప్పనిసరిగా ఉంటుంది. నూత్రప్రాయమైన అరంభాంశం ముగింపు ఉంటాయి. తప్పవ్రోవవట్టింజే కథనం తప్పదు. రూపకసాన్నిహిత్యం అధికం. అస్పష్టత కొన్నిట కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. ఇది పాశ్చాత్యుల లక్షణ సార సంగ్రహం,

పొడుపు కథలపై వ్యాసాలు వ్రాసిన ఆంధ్రుల అభిప్రాయాలను క్రొడీకరిస్తే లేలే లక్షణా లిట్లా ఉన్నాయి. పొడుపుకథలు గంభీరంగా ఉంటాయి. కవిత్య లక్షణాలుంటాయి. రూపకాలంకార లక్షణాలుంటాయి. కళాత్మకమైన విలువలుంటాయి. పొడుపుకథలో లయాత్మకత ఉంటుంది, సంక్షిప్తత, నిగూఢత తప్పదు. నమస్యాత్మకమై పరిష్కారాన్ని కోరుతుంది. శబ్దచమత్కార

వ్యంగ్యరామణీయకత, ఆలంకారిక ధర్మం అడుగడుగునా దర్శనమిస్తాయి. అతిశయోక్తులుంటాయి. అపార్థ కల్పనలుంటాయి.

సంస్కృతాలంకారికుల లక్షణాల్ని, పాశ్చాత్యుల నిర్వచనాల్ని ఆంధ్ర పండితుల అభిప్రాయాల్ని అనుశీలించి పొడుపుకథా హృదయ ధర్మాల్ని వరిశీలిస్తే అష్టాదశ లక్షణ సంశోభితమై పొడుపుకథ అలరారుతోం దనాలనిపిస్తుంది. వీటన్నింటికీ ఒక్కొక్క ఉదాహరణ మిస్తూ వివరిస్తూ సాగినా ఉపోద్ఘాతం బంగాళా భాతం అన్న సామెత సత్యమవుతుంది. అందువల్ల ఇక్కడ కేవలం లక్షణాల్ని సూచించి మున్ముందు కొన్నిటికీ వివరణ లిస్తాను,

1 సంక్షిప్తత 2 నిగూఢత 3 అపార్థదోషతకత 4 కథాత్మకత 5 కథారహితాత్మకత 6 ప్రతీకాత్మకత 7 ఘటనాపిశిష్టత 8 విధినిషేధాత్మకత 9 తోకోక్తి రామయణీకత 10 లయాత్మకత 11 చమత్కార చారుత 12 దృశ్యాత్మకత 13 ఆలంకారికత 14 సమస్యాత్మకత 15 రసాత్మకత 16 ద్వయాత్మకత 17 సాంప్రదాయకత 18 కవితాత్మకత.

ఇంత వైవిధ్య సంశోభితమైన పొడుపు కథసాహిత్యంలో ఒక ప్రక్రియగా ప్రఖ్యాతి చెందింది, అదొక ప్రక్రియ అనేకన్నా, అది సర్వ ప్రక్రియల్నితనలో ఇముడ్చుకున్న సాహితీ విరాజ్మూర్తి అనవచ్చు. ఆ అనదం అతిశయోక్తి అనిపిస్తే ఆలంకారిక ధర్మంగా చెప్పినమాట అని భాపించవచ్చు.

వర్గీకరణం

పొడుపు కథ స్వరూపాన్నిబట్టి, స్వభావాన్నిబట్టి అనేకరకాలుగా విభజించడానికి అవకాశం ఉంది. లయాత్మకమైన గుణాన్ని ఆధారంగా తీసుకొని వచనాలు, గేయాలు, వచన గేయాలు, పద్యాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. పొడుపు కథలకున్న పాదాల్నిబట్టి ఏకపది, ద్విపది, త్రిపది, చతుష్పది, పంచపది, షట్పది, సప్తపది, అష్టపది మొదలైన విభాగాలు చేయవచ్చు. ఒక్క పొడుపుకథకు ఒక్క పొడుపున్నవానిని. ఒక్కపొడుపు కథకు పెక్కు పొడుపులున్న వానిని, ఒకే పొడుపు కథలో పెక్కు పొడుపుల్ని పెక్కుపొడుపుల్ని వేర్వేరుగా సూచింపవచ్చు. వచనాల్లో దీర్ఘ వచనాల్ని ప్రాస్యవచనాల్ని, గేయాల్లో దీర్ఘగేయాల్ని, ప్రాస్యగేయాల్ని, వచనగేయాల్లో ప్రాస్య దీర్ఘాల్ని సూచించవచ్చు.

పొడుపు కథలోని చంద శిల్ప అనుశీలనానికి, భాషావైభవ పరిశీలనానికి ఈ పై విభజనలన్నీ తోడ్పడుతాయి. అందువల్ల పొడుపు కథలోని త్ర్యస, చతురస, ఖండ, మిశ్ర, సంకీర్ణాదుల్ని తెలియజేయడానికి వీలవుతుంది. భాషా పరిశీలనంవల్ల విశేష సందుల్ని, ధ్వనుల మార్పుల్ని, క్రియల్ని, విశేషణాల్ని, జాతీయాల్ని, పలుకుబళ్లను, విలక్షణ ప్రయోగాల్ని గుర్తించడానికి అవకాశం కలుగుతుంది. కాని తెలుగు పొడుపుకథా హృదయాన్ని అర్థం చేసుకోడానికి విషయాన్ని బట్టి విభజించడం కన్న ఉత్తమమైన పద్ధతి మరొకటి లేదు.

1. గృహజీవన ప్రహేళికలు : ప్రపంచంలో తలమానికమైంది భారతీయ గృహజీవన వ్యవస్థ. తల్లి దండ్రు, కొడుకు కోడలు, మనుమలూ మనుమరాళ్ళు అందరూ కలసియున్న సమిష్టి కుటుంబం వసుధైక కుటుంబ వాతావరణానికి, కేంద్ర బిందువు మాత్రమే. గృహజీవనంలోని పెండ్లి పేరంటాలు, కలతలూ, కలహాలూ, శాకపాకాలు తదితరాలన్నీ దీని క్రిందికే వస్తాయి,

అనంతపురంలో తప్పెట కొడితే

అంతకు తగులు, ఇంతకు తగులు

చెరువులో ఉండే చేపకు తగులు

గాళ్ళలో ఉండే గొడ్డుకు తగులు

బాలింతకు తగులు

(వసువు)

వచ్చి వసువును వాడుకునే వసువుగా మార్చే ఆర్థాన్నే తప్పెట కొట్టడంగా పొడుపు కథాకారుడు భావించాడు. వసువుగా మార్చేప్పుడు అంతకూ ఇంతకూ తప్పకుండా తగులుతుంది. అంతకూ ఇంతకూ అనడంలో ఇంట్లో తయారుచేసే అన్నింటికీ అనే అర్థంకూడా ధ్వనిస్తుంది. చేప వంటకానికి కూడ వసువు తప్పని వరి అంటున్నాడు పొడుపుకథా వ్యవహార. గాడి పశువులను కట్టివేసే స్థలం. దెబ్బ తాకినప్పుడు, పుండు పుట్టినప్పుడు పశువుకు కూడా వసువు అవసరమే. ఇక్కడోక విశిష్టార్థంకూడా ఉంది. గాలి అనే ఒకరకమైన రోగం పశువులకు వస్తుంది. గాళ్ళలో ఉండే గొడ్డు అంటే గాలి అనే జబ్బు చేసిన పశువు అనే అర్థం గాలి పోసిన పశువు కాళ్ళకూ వాలికకూ వల్లెల్లో ఇవ్వుటికీ వసువు రాస్తున్నాడు.

ఇక బాలింతకు వసువు పూసే ఆచారం తెలుగుచాట అంతటా ఇప్పటికీ ఉంది.
ఈ పొడుపు కథకో పాఠాంతరం ఉంది.

అంతారం కాడ చెట్టు గొడై
అంతకు దాకె - బాలెంతకు దాకె
చెద్దన్న చేపకు దాకె
గుండులున్న కుందేలుకు దాకె
మళ్ళొచ్చి మనకు దాకె

ప్రతి పొడుపు కథకూ మాండలిక భేదమొకటి ఉందనడానికి, ఉంటుందనడానికి ఇదొక నిదర్శనం.

అన్ని ప్రేమలకన్నా - మిన్నైన ప్రేమ (తల్లిప్రేమ)

కేవల సంబంధ బాంధవ్యాలేగాక గృహజీవన సౌఖ్యానికి సౌభాగ్యానికి తోడ్పడే అనేక పరికరాలు ఈ కోవలోకే వస్తాయి.

2. శ్రామికజన ప్రహేళికలు : కూలీ నాలీ చేసేవారు, వ్యవసాయం చేసేవారు వృత్తివనల్లో మునిగి తేలేవారు, ఆయా సమయాల్లో శ్రమాపనోదం కొరకు పొడుపు కథల్ని పొడుచుకుంటుంటారు. వాళ్ళు వ్యవహరించేవే గాక ఇతరుల శ్రమ జీవనాన్ని సూచించేవి కూడా ప్రయోగిస్తుంటారు. అలాంటివన్నీ ఈ కోవలోకి వస్తాయి.

ఇంటి వెనుక కుప్పవేసి

కుప్పకు నిప్పను పెట్టి

కుప్ప కాలిపోతేను

అప్పులెల్ల తీరిపోయె.

(కుమ్మరావం)

కుమ్మరి చేసే కర్మను ఈ పొడుపుకథ తెలుపుతుంది. కుంటమట్టి తెచ్చి కుండలుచేసి, కుప్పపెట్టి, కాలి అంతవరకు తాను చేసిన అప్పుల్ని తీర్చుకుంటాడు కుమ్మరి. పొడుపువల్ల పుట్టిన అపార్థ మేఘం విడుపు గాలివల్ల విచ్చిపోయింది.

నున్నటి బండమీద

నూగులు ఎండబోస్తే

నాలుకలేని పాము

నాక్కొని పోయె

(మంగలి కత్తి)

నున్నటి బండతల, నూగులు వెంట్రుకలు, నాలుకలేని పాము మంగలి కత్తి, నాక్కొని పోవుట కొరుగుట. మంగలి శ్రమజీవనాన్నే తెలుపుతుంది ఈ పొడుపు కథ.

పొద్దున్నే పోయి

పెద్ద ఎనుము బావిలో పడె

(కపిల)

మోటలు పోయి కరంటు మోటల్లు వస్తున్న ఈ కాలంలో కపిల వెనక్కి పడిపోయినా ఒకనాటి వరిపంట కదే ఆధార మయింది. కపిల (మోట) పాటల్లో దాగి ఉన్న జానపదుని హృదయ సౌందర్యం సాహిత్యానికే సౌందర్యాన్ని సంతరించి పెట్టింది. వ్యావసాయక శ్రామిక జీవనాన్ని నూచించే ఇలాంటి పొడుపు కథలు వేలకొలది లభిస్తున్నాయి,

3. ప్రకృతి సంబంధి ప్రహేళికలు : ప్రకృతి జీవనానికివరవశించిన ప్రాకృత మానవునినుండి అదునికుని వరకు అందరూ ప్రకృతిని ప్రయోజన వంతంగా తీర్చి దిద్దుకున్నవారే. జానపద ప్రహేళికలు ప్రకృతిని సంభావించి నట్లుగా సారస్వతంలో మరే సాహిత్య ప్రక్రియ సంభావించలేక పోయింది. ఉరుములు, మెరుపులు, వానలు, వరదలు, భూమ్యాకాశాలు, సూర్య, చంద్ర, నక్షత్రాలు, మట్టి, గుట్టా, చెట్టూ పుట్టూ, ఒక్కటూ రెండూ ఎన్నని : అన్నీ పొడుపు కథలు పొదుగు కున్నాయి.

అడవిలో అక్కమ్మ తల విరగబోసుకొంది

(ఈతచెట్టు)

అని అసహ్యంగా చెప్పినా

అడవిలో అక్కమ్మ పసుపు గుడ్డలు ఆరేసు

(తంగేడి పూలు)

అసి అందంగా చెప్పినా ప్రకృతి మాతను సముదాయించినట్లే, సాదర పూర్వకంగా సన్మానించినట్లే.

అంతులేని చెట్టుకు

అరవై నాల్గే కొమ్మలూ

కొమ్మకు కోటి పువ్వులూ

పువ్వుల్లో రెండేకాయలు (అకాశం, చుక్కలు, సూర్యుడు, చంద్రుడు)

అకాశానికి అంతులేదు - పొంతులేదు, ఇరవై ఏడు నక్షత్ర కుటుంబాల్ని

అరవై నాల్గే అన్నా అంతకన్నా ఎక్కువే అన్నా మునిగి పోయేదేమీ లేదు. ఒక్కొక్క నక్షత్ర కుటుంబానికి కోటి పుష్పలేం కర్మ పదివేల కోట్లాడిండవచ్చు. పుష్పల్లో రెండే కాయలు సూర్య చంద్రులు. అనంతాకాశాన్ని, తత్సౌందర్యాన్ని పృథ్వి రూపంలో బొమ్మ కట్టించిన పొడుపు కథాకారుడు ఎంత గొప్ప చిత్రకారుడో ఎంతటి ప్రకృతి సౌందర్యారాధకుడో చచ్చడానికి కొలమానాలాలేవు, కొలత బద్దలూచాలవు.

4. తిర్యక్ సంబంధి ప్రహేళికలు : పీపీలికాది బ్రహ్మ వర్యంతం ఎన్నీ కోట్ల జీవరాశులున్నాయో చెప్పడం కష్టమే. కష్టమే అని ఊహించే యెట్లా ప్రహేళికాకర్తా వ్యవహారా ఊహకోనే ఊహకోడుగా : అందుకే తన పరిచయంలోని వస్తువన్నీ, క్రిమికీటకాదున్నీ పొడుపుకథల్లో బంధించేశాడు.

అడ్డగోడమీద

బుడ్డచెంబు -

(ఎద్దు మూపురం)

ఉద్యోగం నద్యోగంలేదు

ఊరంతా వ్యావకమే - తీరికే లేదు

(కుక్క)

గొలుసు కట్టు లేకపోతే ఇక కుక్కకు వనేమిటి ? వనీపాటలేక అలా తిరిగి రావడమే. ప్రహేళికాకారుని పరిశీలన గమనార్హమైందే కాదు, అందే అంత రార్థం అందుకో దగ్గది, ఆచరించదగ్గది.

5. క్రీడావినోద ప్రహేళికలు : కేవల వినోదార్థం, క్రీడకొరకే అన్న దృక్పథంతో నిర్మాణమైన కొన్ని పొడుపు కథలు కనిపిస్తాయి. పొడుపుకథే ఒక రకమైన సంవాదాత్మక క్రీడ. బోడివాడెవడయ్యా, బొచ్చువాడెవడయ్యా అని పోతులూరును సిద్ధయ్య అడిగాడు. బోడోడు ఎవడూరా : బొచ్చోడు ఎవడూరా అని జానపదుడు దరువులు వేస్తూ తన ప్రక్కవాణ్ని అడిగినా వినోదంతో అడిగినవే కాని మరేంకాదు.

పండుగాని పండు-వసిడి వెన్నెల చెండు

పువ్వుకాని పువ్వు-పూసుకుంటే నవ్వు

కర్రగాని కర్ర-కరివేపాకు జాత్రా

గొడుగుగాని గొడుగు - కొరకరాని పిడుగు

(విభూతివండు, కుంకుం పూవు,

జీలకర్ర, కుక్కగొడుగు

ఇట్లాంటివే కాక కొన్ని దాగిన పదాలు కనుక్కోవాల్సిఉంటుంది, అవి కూడా వినోదార్థం సృష్టించబడ్డవే.

వెంకప్ప ఇంకా రాలేదు

(కప్ప)

ఏదో మనవాడని ఊరుకున్నాడు

(దోమ)

రేపు మాపు మందు తాగాలి

(గాలి)

6. తాత్త్విక ప్రహేళికలు : తత్త్వచింతనం మానవజీవనంలో పెన వేసుక పోయిన ఒక అంశం. ప్రాణి ప్రకృతుల సత్యనిరూపణార్థమే తత్త్వచింతన మావిర్భవించింది. తాత్త్విక భావాలు గల కర్మ జ్ఞానభక్తి సంబంధమైన ప్రహేళిక లన్నీ ఈ కోవలోకి వస్తాయి.

ముందు ఆరు కాళ్ళు

రెండు తలలు - నాలుగు చేతులు

వెనుక నాలుగు కాళ్ళు

మాడు తలలు - ఆరు చేతులు

(శవ వాహనం)

చనిపోయిన తరువాత చేసే కర్మయిది. పాడెపైకిన్న శవం కాళ్ళముందు వైపుంటాయి. పాడెను ముందువైపు వట్టుకున్న ఇద్దరితోకలసి ఆరు కాళ్ళవుతాయి అలాగే రెండు తలలు. నాలుగుచేతులు. వెనుకవైపు వట్టుకున్న ఇద్దరివి నాలుగు కాళ్ళు, శవంతో కలపి మాడుతలలు, ఆరుచేతులు, దేవుళ్ళను స్మరించే ప్రహేళికలు కూడా ఇందులోనే చేర్చాల్సి ఉంటుంది.

పుట్టించు వాడు

పుట్టించడానికి

తాళి కట్టినవాడు

తగవుల తండ్రికి తండ్రి

(బ్రహ్మ)

పుట్టించువాడు అన్నప్పుడే బ్రహ్మ అని తేలిపోయింది. సరస్వతి చదువు పుట్టించునది. ఆ చదువుల తల్లికి తాళిగట్టినవాడు. తగవుల తండ్రి నారదుడు.

అతనికి తండ్రి బ్రహ్మకద. మొదటే అర్థం తేల్చివేసిన పుట్టించువాడు అనే పదం చివర ఉంటే రమ్యంగా ఉండేది.

గాలికన్నా వేగంగా పోయేది

(మనస్సు)

చచ్చేదాక చావనిది

(ఆశ)

7. అస్పష్ట ప్రహేళికలు : ఇవికూడా కొంతవరకు తత్వసంబంధులే అయినా విషయం అస్పష్టంగా ఉండడం మూలాన ప్రత్యేకంగా పేర్కొన వలసి వస్తుంది. ఒకటి మాత్రం ఉదాహరిస్తాను.

గోపాలయ్య కుంటలోన

వల్లెలైదు వుత్కవోతె

వల్లెలన్ని మల్లెలాయె

నూటికొక్క వల్లెలిక్కె

ఇది ఏ మోట పాటలోనుండి జారిపడ్డ ముక్కగాని గొంతెత్తి పాడడానికి అద్భుతంగా కుదిరిపోయింది. పంచభూతాత్మకమైన దేహాన్ని కృష్ణార్పణం చేయడానికి ఓ గోపిక పోయింది. ఆ దేహం పూలమాలగా మారింది. ఇంకేం పంచభూతాల్లో కల్పిపోయింది. ఇలాగే ఊహించడానికే పీలుగా ఉండే కొన్ని గేయ ప్రహేళికల్ని జానపదులు పొడుస్తున్నారు, వీనిని అస్పష్ట ప్రహేళికల్లో చేర్చాలిందే మరి.

8. ఆత్మాశ్రయ ప్రహేళికలు : ఆత్మ, ఆత్మ సిద్ధాంతం పరమార్థ పరమై పోయినా, లౌకిక వ్యవహారంలో అది వ్యక్తిని, వ్యక్తి భావననూ నూచించేదిగా స్థిరపడిపోయింది. ఆధునిక సాహిత్యంలోని భావకవిత్వమంతా ఆత్మాశ్రయ పరమైందే అనే అభిప్రాయంకూడా ఉంది. ఆత్మాశ్రయ పరమైందంతా వ్యక్తి మాత్రైక భావనే అనాలి. ఇలాంటి పొడుపుకథల్లో ఆత్మాశ్రయాలు, ఆత్మాశ్రయా భాసాలు, ఉభయాలు అని వేర్వేరు చేయడానికి ఆస్కారముంది. ఆత్మాశ్రయాల్లో వ్యక్తి సహజంగా ఉంటాడు. ఆభాసాల్లో కనిపించే వ్యక్తి వ్యక్తికాడు. మరెవ్వరో అయి ఉంటారు, లేదా ఏదో వస్తువయి ఉంటుంది. ఉభయాల్లో వ్యక్తి ఉంటాడు, ఆమరోవస్తువూ ఉంటుంది.

పెట్టుకుంటానే

పట్టి చూసుకుంటి.

(కొప్పు)

వచ్చునీ పెట్టెలో-వీచ్చుకోనుంది

తెచ్చుకో బోతేను గుచ్చుకుంటుంది

ఎంతగుచ్చుకున్నా గాని-ఏమైన మరిగాని

తెచ్చుకోమానను - మెచ్చుకోమానను.

(మొగలిచెడు)

ఈ రెండు పొడుపుకథల్లో వ్యక్తి కనిపిస్తాడు, అయితే మొదటిది ఆత్మాశ్రయం. రెండవది ఆత్మాశ్రయం, అన్యాశ్రయం. రెండవది ఉభయాల కోవలోకి వస్తుంది. ఆధాసానికి ఒకటి గమనిద్దాం.

కాట్ల గాల్లి-సావిట్ల నస్తీ

రోట్ల రుబ్బు రాయికి తగిలి

రోసానికి వస్తీ

(సున్నం)

ఇది మనిషికి సంబంధించినదే అనే భ్రమ కలుగుతుంది. కాని సున్నమని తేలినప్పుడు అభ్రమ పోతుంది. భ్రమ కలగడమే ఆత్మాశ్రయం. భ్రమ పోవడమే ఆత్మాశ్రయాభాసం.

9. శాస్త్రవిజ్ఞాన ప్రహేళికలు : వైద్యం, జ్యోతిషం, గణితం మొదలైన శాస్త్ర విషయాలున్న పొడుపుకథలన్నీ ఈ విభాగంలోకి వస్తాయి. ఇవి గృహజీవనానికి సమాజ జీవనానికి సంబంధించినవే అయినా ఇందున్న ప్రత్యేక విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ఈ విభాగమొకటి చేయాల్సివచ్చింది.

వంకర టింకర-శా

వాని తమ్ముడు-అ

నల్లని పిల్లా-మి

నాకే మిస్తావు-తే

నాలుగు కాళ్ళ - మే

అజీర్ణరోగం వచ్చి వంకర టింకరలు పోతున్నవాడికి (శా) శొంటికావాలి. సొంటే కాదు (అ) అల్లం కలపాలి. అల్లంతో నరిపోదు (మి) మిరియం వేయాలి. ఇవన్నీ కలసి పోవడానికి (తే) తేనె కావాలి. ఇవన్నీ కలిపితే తయారైన మంచి మందు మాత్ర. ఈ మందివ్వకుంటే పెద్ద ప్రమాదం ముందుకవస్తుంది. "మే" అంటూ కాళ్ళు నేతులు దారదాపి పడిపోతారు. కొన్ని పొడుపు పద్యాల్లో కూడా

జలాంటి చిట్కా వైద్యాలు కనిపిస్తాయి. గణితసంబంధమైన పొడుపు కథల్ని ఈనాడు కొన్ని ప్రతికలు ప్రకటిస్తున్నాయి. పావులూరి మల్లన గణితశాస్త్రం గణిత ప్రహేళికలకు మార్గదర్శనం చేసింది.

పిల్లకి ముందు రెండు పిల్లులు

పిల్లకి వెనుక రెండు పిల్లులు

పిల్లకి పిల్లకి మధ్య ఒక పిల్లి

మొత్తం పిల్లులు ?

(మూడు)

సాధారణంగా అందరూ వెంటనే తొమ్మిది అనేస్తారు. కాని మూడే పిల్లులు అనాలి. గణిత సంబంధమైన జానపదుల పొడుపు కథలుకూడా అతి వేలంగా కనిపిస్తున్నాయి.

ఈ విధంగా విషయాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని పొడుపుకథల్ని నవ విధాలుగా విభజించడానికి ఆస్కారముంది. బాలబాలికలకు సంబంధించిన పొడుపు కథలన్నింటిని ఈపైవిభాగాల్లోనే చొప్పించవచ్చు. లేదాప్రత్యేకంగా చెప్పకోవచ్చు.

పిల్లల పొడుపు కథలు

పిల్లల పొడుపు కథల్ని ప్రత్యేకంగా చెప్పకోవాల్సిన అవసరముంది. బాల బాలికలచేత సృష్టించబడ్డవి, బాలబాలికల కొరకుపెద్దలు సిద్ధంచేసినవి ఈవిభాగంలోకి వస్తాయి. నా సిద్ధాంతవ్యాసంలో వీనిని విషయ విభజనలోనే చేర్చి తరులతా ఫలపుష్పాదుల్ని, మానవేతర ప్రాణుల్ని, మానవసంబంధుల్ని, పంచభూతాదుల్ని గృహపరికరాల్ని, వినోదపరికరాల్ని, ఖాద్య విశేషాల్ని, వ్యావసాయక సంబంధుల్ని, వృత్తి కళా సంబంధుల్ని, ప్రశ్నా ప్రాధాన్యాల్ని వేర్వేరుగా సూచించడం జరిగింది.

పిల్లలకు నేనంటే మోజు

వారు నా మీద కూర్చుని

కదిలించడానికి కాలు చాచుతారు

(ఊయల)

ఊయలేకాదు, పిల్లలకు పొడుపు కథలంటే బలే మోజు : పిల్లల ఆలోచనా శక్తిని, ఏకాగ్రతను, జిజ్ఞాసను పెంపొందించడానికి పొడుపు కథవంటి సాధనం మరొకటి లేనేలేదు.

పిల్లోడు ఎగిరెగిరి చుమాలు చుట్టు

(జొన్నపేలం)

కేవలం రుమాలే చుట్టడు. తలలో ఆలోచనల్ని చుట్టపెడతాడు. రుమాలు చుట్టడం భౌతిక దృశ్యం అయితే ఆలోచనల్ని కూర్చుండం భావసంబంధి దృశ్యం. ఒకటి కనిపించేది, మరొకటి కనిపించనిది.

రాళ్లు కాని రాళ్లు (ఉప్పురాళ్లు-ఏరాళ్లు-బేరాళ్లు-కీచురాళ్లు-పొయ్యిరాళ్లు)
కాయ కాని కాయలు (ఎండకాయ-మొట్టికాయ-తలకాయ)

ఈ మాట కానిమాట (టమాట) లన్ని యెవరివి? ఇంకెవరివి? పిల్లలవి, పిడుగులవి. ఇట్టి వెన్ని వందలు పుట్టినవో, ఇంకెన్ని వందలు పుట్టనున్నవో! "నువ్వు కట్టెను జాడిస్తే కూర్చుంటావని పిల్లలు" అనే పొడుపు కథ జానపద బాలబాలి కల సంస్కృతే ఏ పిల్లవాడిని కదలించినా కొల్లలుగా దూకే పొడుపు కథల్ని పిడికిట బట్టవచ్చు, గంపల కెత్తవచ్చు.

మార్గ - దేశి - జానపద సంస్కృతి

విషయ స్వరూపంద్వారా వర్గీకరింపబడ్డ పై విభాగాల్లో మార్గ, దేశి, జానపద సంస్కృతి చెందిన పొడుపు కథలన్నీ చోటుచేసుకుంటాయి. తెలుగు పొడుపు కథ మార్గ-దేశిలో ఏ ఒక్క విభాగానికో చెందిందని భావిస్తుంటారు. కాని పొడుపు కథ మార్గకు చెందింది, దేశిలోనే ఒక ప్రత్యేక విభాగమైన జానపద సంస్కృతి కూడా చెందింది,

సంస్కృత వృత్తాన్ని అనుసరించినవి, తెలుగు వృత్త పద్యాన్ని అనుసరించి పుట్టినవైన తెలుగు పొడుపు వృత్త పద్యాలన్నీ మార్గలోకి వస్తాయి. తెలుగు సాహిత్యం పుట్టినప్పటినుండి వస్తోన్న కావ్యాది గ్రంథాల్లో-చాటువుల్లో ఈ ఛాయలున్న పద్యాలు కనిపిస్తున్నాయి.

"మనసిజు మామ మామ యభిమానమడంచిన వాని మామ నం

దనుని విరోధి నందనుని నందను సుందరి మేనమామ జం

శివ జగజ్జెట్టి పట్టి పొడి చేసిన శూరుని తండ్రి గన్నుగన్

గొనిన సురాధిపాదుని తనూభవు నాయువు మీకు నయ్యెడున్.

మనసిజుడు మన్మధుడు. మన్మధుని మామ చంద్రుడు. చంద్రుని మామ దక్షుడు. దక్షుని అభిమానమును అణచినవాడు ఈశ్వరుడు. ఈశ్వరుని మామ హిమ

వంతుడు. హిమవంతుని కొడుకు మైనాకుడు. మైనాకుని విరోధి ఇంద్రుడు. ఇంద్రుని కొడుకు అర్జునుడు. అర్జునుని కొడుకు అభిమన్యుడు. అభిమన్యుని భార్య ఉత్తర. ఉత్తర మేనమామ కీచకుడు. కీచకుని చంపినవాడు భీముడు. భీముని కొడుకు ఘటోత్కచుడు. ఘటోత్కచుని చంపినవాడు కర్ణుడు, కర్ణుని తండ్రి సూర్యుడు. సూర్యుని కన్నుగా గొనినవాడు విష్ణువు. విష్ణువు కొడుకు బ్రహ్మ. ఆ బ్రహ్మ ఆయుస్సు మీకును కలుగవలెనని ఆశీర్వాదము.

తెలుగులోని జాత్యుపజాతి వద్యాలైన కందం, ద్విపద, తరువోజ, అక్కర ఉత్సాహ, తేటగీతి, ఆటవెలది, సీసము మొదలైనవన్నీ, గేయరచనల్లోని త్ర్యస్ర, చతురస్ర, ఖండ, మిశ్ర సంకీర్ణాది భేదాలన్నీ దేశిక్రిందికే వస్తాయి. ఆకారజాన్నే పొడుపు కథ దేశి యనుట. ఒక పద్యం మాత్రం ఉదాహరిస్తాను.

ముక్కున పైనము నడచును

ప్రక్కన నోరుండు గాలి పారణ సేయున్

గ్రక్కున వేసిన కూయును

మక్కువతో దీని దెలియు మనుజులు గలరే

(బొంగరం)

ప్రస్తుతం లభిస్తున్న పొడుపు పద్యాల సంఖ్య కొన్నివందలలోపే ఉంది. ఇక గేయాలు, వచనాలు, గేయవచనాలు, త్ర్యస్యాది భేదాలనేకాలు దేశిక్రిందికే వచ్చినా వానిని ప్రత్యేకంగా జానపద సంస్కృతి అనాల్సి వస్తోంది. వృత్తాలు. జాత్యుపజాతి పద్యాలుకూడా జానపదుల నోట ఆడుతున్నా అపి కవి పండితుల సృష్టి, జానపదుల సృష్టికాదు. జానపద సంస్కృతియైన పొడుపు కథలకు కూడా నాగరక వాసనలు తలగక పోలేదు. పలికినవి పలికినట్లుగా గ్రంథస్థం చేయనందు వల్ల అవి కృతక సౌందర్యాన్ని సంతరించుకున్నాయి. ఈ క్రిందిది జానపదులదే.

అమ్మా! అమ్మా! పెంచావూ

అల్లీ బిల్లిగ నుంచావూ

పెద్దదాన్ని చేశావూ

పెనిమిటి వూనూ మరిచావూ

ఇంటి : నేనూ ఈడేరా

ఈ రాత్రెవరే కూడేరూ :

ఈడేరి నా ఇల్లాల్ని
 ఎత్తి పెట్టుకో యిల్లాలా !
 కల్లా గాదు కాపొచ్చు
 కాంతా ! నిన్ను మది మెచ్చు
 తల్లి ! తల్లి ! తలవట్టూ
 తెల్లరితే తీసెట్టూ

(మల్లెమొగ్గ)

సాంసారిక జీవనంలో మధుర మనోహరమైన ఒకానొక సగ్గు దృశ్యం. అపురూపమైన వ్యంగ్యరామణీయకత్వం సంతరించుకొన్న ఇలాంటి పొడుపు కథ లెన్నో ఆనందవర్ధనాలు, ఆనంద వర్ధనుని ధ్వనిలక్షణ లక్షితాలు, విపులవ్యాఖ్యాన సాపేక్షితాలు. కథాత్మక, రసాత్మక, ధ్వన్యాత్మక లోకోక్తి రామణీయక తాత్మకములైన పొడుపుకథలు మచ్చుకొక్కటి పరిశీలిద్దాం.

కథాత్మకాలు

ప్రజా జీవనాన్ని తలస్పర్శిగ తాకిన పొడుపుకథ కథారహితమైందే అని కొందరు అభిప్రాయపడ్డారు. అధిక సంఖ్యలో కథారహితమైనవే లభిస్తున్నందువల్ల ఖారలా అనుకున్నాడు గాని నిజానికి కథాత్మకములైనవి, పెక్కులు లేకపోలేదు. ఒక సన్నని రంగధంచుడి వెలువడే క్రితం దూర మెక్కువైన కొద్దీ పరిధినిట్లా పెంచుకుంటూ పోతుందో కథాత్మకమైన పొడుపు కథకూడా అదే విధంగా బిందు భూతమై యుండి విప్పి చెప్పినప్పుడు సింధువుగా మారిపోతుంది. కథాత్మకమైన ఇట్టి పొడుపు కథల్ని పౌరాణికాలుగా, చారిత్రకాలుగా, సాంఘికాలుగా, కాల্পనికాలుగా విశ్లేషించుకోవచ్చు. వినోద పరిజ్ఞానాన్నిబట్టి కథనాన్ని పెంచవచ్చు లేదా కుదించవచ్చు.

మూడింట ముగినే కథ ! (కద్దె - కొద్దె - తెచ్చె) అనేది పౌరాణికమైన పొడుపు కథే. ఒక పెద్ద కథ, అదికావ్య నిర్మాత వాల్మీకి అపురూపసృష్టి. పొడుపు కథాకారుని పిడికిట చూడు పదాలతో మురిసిపోయింది. ఈ పొడుపుకథ సామెతగా ఈనాడు వ్యవహరింపబడుతున్నది. కాని కథాత్మకాలైన పౌరాణిక ప్రహేళికల్లో అన్నిటి కన్న ముందు చెప్పకోదగ్గ పొడుపుకథ యిది. కొన్నిటిలో కథ లేకున్నా మటనా వైశిష్ట్యం గమనించదగ్గింది.

ఇంతి ఇంటాయన అనుకొని

తడబడి గుండె రాయి చేసుకుంది

(అహల్య)

కోడి దొంగ పొద్దు పొడిచి

నేనే ఇంటాయన నన్నాడు

(ఇంద్రుడు)

చక్రవర్తులలో అర్థ వజ్ర శరీరం

కలిగి శ్రీ కాళ్ళు వట్టిన వాడెవరు

(దుర్యోధనుడు)

కథాత్మకాలైన చారిత్రక ప్రహేళికలు చాలావరకు సామెతలుగా మారి పోయాయి. “తాతాచార్యుల ముద్ర భుజాలు దప్పినా వీపు దప్పదు” అన్న సామెత ఒకనాటి పొడుపుకథే. దాని వెనుక తాతాచార్యుల వైష్ణవ మత దురభిమానం ఉండనే ఉంది.

తెల్ల వాళ్ళను తరిమాడు

నల్ల వాళ్ళకు రాజ్యం

అంట గట్టాడో తాత

(గాంధీ)

గుండు కంటె గుండె

గొప్పదన్న తెలుగు వెలుగు

(ఆంధ్రకేశరి)

ఇలాంటి వెన్నో చారిత్రాత్మకమైన ఒకానొక సంఘటననో, కొన్ని సన్నివేశాల కలయికనో ఆధారంగా తీసుకుని నిర్మాణ మైనట్టివే, సాంఘిక జీవితాన్ని ప్రతిబింబించే కథాత్మకాలైన ప్రహేళికలు అధికంగానే కనిపిస్తున్నాయి.

కథలన్నీ వెతలాయె

కాపురం మెండాయె

నిన్న చచ్చిన కుందేలే

నేటికి కూరాయె.

కొందరు దీనికి కొయ్యతోటకూర అనే విడుపు చెప్పారు, పాపం తోట కూరకు కష్టాలు వచ్చాయి. నిన్న త్రుంచబడింది: నేటికి వంట కక్కరకు వచ్చింది. ఇంతే అర్థం. కానీ దీనికి పాఠాంతరంగా కనిపించే మరో పొడుపు కథలో రమణీయమైన కథనం ఉంది.

కథలన్నీ వెతలాయె

కాపురాలు రెండాయె

అతడు నచ్చి ఆర్పెల్లాయె
 అతడేసిన కుందేలు ఇయ్యాల
 మాపటి కూరకాయె
 నచ్చిన మగడు సండ్లమీద
 మనున్న మగడు మంచంమీద.

ఇరుగు పొరుగున ఉన్న ఓ అబ్బాయి అమ్మాయి ప్రేమించుకున్నారు. పెళ్ళి చేసుకుందామనుకున్నారు. కాని ప్రేమకథ బెడిసికొట్టింది. వారి ప్రేమకాపురం చెడిపోయింది. వారిరువురి తల్లిదండ్రులకి ప్రేమ-పిచ్చి ఇష్టంలేదు. నరసాలు విరసాలయ్యాయి. వియ్యాల పొందాల్సిన వారు కయ్యాలకు కాలు దువ్వుకున్నారు. అమ్మాయి మెడలు విరిచి పొరుగుూరు కుర్రాడికంట కట్టేశారు. ఇంకేం ఆమె ప్రేమకు ఈ ఎడబాటు కొర్యలేక ఊరిప్రక్క గుట్టక్రింద చెట్టుకురి పెట్టుకున్నాడు. ఆ యువతి అతనిమీద ప్రేమ చంపుకోలేక ఎవరికీ తెలియకుండా తమ ప్రేమ సుకేతమైన ఆగుట్ట క్రింద చెట్టుదగ్గరకువెళ్ళి రోజూ నీళ్ళుపోసి వచ్చేది. అలా ఆర్పెల్లు గడిచిపోయాయి, శవం అస్తి వంజరమైంది. ఊరితాడు చివికి పోయింది, తెగింది, అస్తివంజరం కుప్పకూలిపోయింది. ఆ అస్తివంజరం క్రింద అన్నాళ్ళుగా నీళ్ళు పోస్తుండడం వల్ల వచ్చగడ్డి దుబ్బులుగా ఎదిగింది. అందులో ఒక కుందేలు కాపురం పెట్టింది. ఆ అస్తివంజరం మీద పడడంతో కుందేలు చచ్చింది. ఆరోజు అక్కడికి వచ్చిన ఆ యువతి చూసింది. కుందేటి నింటికితెచ్చి కూరచేసింది. రాత్రి కడుపునిండాతిని మంచమెక్కిన భర్త, కూర సంగతి అడిగితే ఈ పొడుపు కథ ఆయువతి పొడిచింది, కుందేలు విందు భోజనం “ఘషీ” లో ఆ భర్తకి అంతర్ధానం అందిందో అందలేదో గాని ఆంధ్రదేశం నలుమూలలా ఇది తెలిసిపోయింది. “నచ్చిన మగడు”.... అనే వదప్రయోగం వల్ల వచ్చిపోయిన వాడే తన హృదయాధినాథుడనీ, “మనున్నమగడు” అనే మాటవల్ల అతడు తన దేహానికి, మరీ మాటాడితే ఆ మంచానికి మాత్రమే అధికారి అనీ ఆ అతివ వ్యంగ్య సుందరంగా చెప్పినట్లయింది.

ఇట మరణించిన ప్రియుడే ఆలంబనం. వండుకొనితిన్న కుందేటికూరే ఉడ్డివనం. ఆవేదన-దుఃఖం ఆనుభవాలు, దైన్యాదులు సంచారి భావాలు, శోకం స్థాయిని పొంది కరుణ రసాభివ్యక్తికి దోహదకారి అవుతుంది.

పొడుపు కథల్లో పాఠాంతరాలున్నట్లే ఈ విడుపు కథనానికి ఓ కథాంతరం.

ఉంది. అది ఇది, అమెను వివాహం చేసుకున్నవాడు చండశాసనుడు. ఆమె వివాహ పూర్వ ప్రణయాన్ని పసికట్టాడు. ఆ ప్రియుణ్ణి చంపి ఊరి వక్కగుట్ట క్రింద చెట్టుకు వ్రేలాడదీయించాడు. అది ఆ ప్రేయసీ ప్రియుల సంకేతస్థలమే. తన ప్రియుడు చంపబడ్డ సంగతి ఆమెకు తెలిసిపోయింది. నాటిరాత్రే అక్కడకు వెళ్ళి అతని శరీరంమీది తోలువలిచి రపకగా తయారుచేసుకొని రోజుతొడుగు కుంటుంది. చచ్చిన మగడు అనే పాదానికి ఈ విధంగా జానపదులు అర్థం చెబు తున్నారు. ఇది కల్పనయే ఈ కల్పనను తీసివేస్తే ఈ కథాత్మక ప్రహేళిక కరుణరస నిర్భరమై ధ్వనికి నిలయమై కథాత్మకాలైన పొడుపుకథల్లో తలమాని కమై అలరారుతోందని చెప్పడానికి ఆస్కారముంది.

“పడితే పిడికెడు-విడిస్తే ఇల్లెడు” అనే పొడుపుకథ దీపాన్ని తెలియ జేస్తున్నా అది ప్రతీ కథాత్మక ప్రహేళిక విషయంలో నత్యాతి సత్యమనే చెప్పాలి. ఇక కథాత్మక కాల্পనిక ప్రహేళికలు కూడా రసరాజులై, ధ్వనుల గనులై అల రారు తున్నాయి. అట్టివాని నన్నింటిని ప్రత్యేకంగా వివరణలతో ప్రకటించాల్సిన అవసరం అవశ్యకత ఎంతైనా ఉంది.

రసాత్మకాలు

పొడుపుకథల్ని రస పరివంధులనే ప్రాచీనాలంకారికుల అభిప్రాయాన్ని తెలుగు పొడుపుకథలు వమ్ముచేసాయనే చెప్పాలి. చిటికలో పొడువబడి తృటిలో విడువబడే కథారహితాలైన పొడుపుకథల్లో రత్యాదిస్థాయిభావాలు రసంగా రూపు దిద్దుకోకపోవచ్చును, గాని కథాత్మకాలైన పొడుపుకథల్లో పెక్కులు రసనిలయాలై సందువల్ల కథాశ్రవణంలో శ్రోతకూడ రసానందాన్ని పొందే ఆస్కారముంది. రత్యాది స్థాయిభావాలు రసావిష్కృతికి తీసుకునే కాలమెంత అనే విషయంలో చర్చలేం జరుగకున్నా సంస్కారవంతుడైన సామాజికునికి అనగా శ్రోతకులిప్త కాలం చాలు అంటే సరిపోవచ్చునేమో! అయినా రత్యాదులు స్థాయికెక్కాలంటే కొంత కథనం జరగాలి మరి.

ముట్టకు ముట్టకు ఓ నెల్లె
ముట్టిన సేతులు ముచ్చాలు
పట్టిన సేతుల పగుదాలు
పాపకారి మా యత్త
పామొండి పెట్టె

గయ్యాళి అత్త కోడల్ని హింసించేది. అదితేలేదు, ఇదితేలేదు, అని సాధించేది. అమాయకురాలైన కోడలివన్నీ సహించేది. ఆయత్త కోడల్ని చంపాలనుకుంది. హెముని పట్టి చంపి వండి కోడలుకు పెట్టింది.

కోడలు చనిపోయింది, అత్త ఆమెను బొందపెట్టించింది. ఈ విషయాలేవీ తెలియని ఆమె తల్లిదండ్రులు, అక్కచెల్లెంజు, అన్నదమ్ములు, వదినలు పండ్లు ఫలాహారాలు తీసుకొని ఆ ఊరికి వచ్చారు, ఊరిబయట బాట ప్రక్కన బొంద బొంద మీద మల్లె. మల్లెకాపువ్వు, ఆమె చెల్లెలు పరుగెత్తివచ్చి మల్లె ముట్టుకోబోయింది. అంతే పై పాట వినిపించింది. తల్లిదండ్రీ, అన్నా తమ్ములు అందరూ వచ్చారు. ముట్టుకోబోయారు. పేరుపేరునా అందరికీ అదే వినిపించింది. ఏరంతా వస్తారని తెలిసి మీకూతురు లేచిపోయిందని చెప్పాలని అక్కడికి అత్త వచ్చింది. ఆమె కూడా ముట్టుకోబోయింది. అత్తను తిడుతూ అదేపాట వినిపించింది.

ఇది కథ. ఆ పొడుపు పాట వెనుక ఇంత కథ ఉంది. ఈ కథలో మరణించిన కోడలే ఆలంబనం. మంచిమల్లె ఉద్ధీపనం. దుఃఖం ఆవేదన అనుభావాలు దైన్యాదులు సంచారీ భావాలు. శోకస్థాయియే కరుణరసంయొక్క అభివ్యక్తి.

పొడుపు కథలు సర్వరసాల కాకరాలనలేం గాని ఆరసాల స్పర్శలు పూర్తిగా లేకపోలేదు, నవరసాల్లో శృంగార హాస్యాద్భుతాలు పొడుపు కథల్లో కనిపిస్తాయి, భక్తి రసావిష్కృతాలైన పొడుపు పద్యాలు కూడా ఉన్నాయి. చమత్కార వినోదాలకు అత్యధిక ప్రాధాన్యాన్నిచ్చే వైనందువల్ల కథారహితాలైన పొడుపు కథలు రస నిలయాలు కాలేకపోయాయి.

ధ్వన్యాత్మకాలు

కావ్యాత్మధ్వనియనే ఆనందవర్ధనుల సిద్ధాంతం సర్వజనాంగీకారాన్ని పొందింది, కథారహితాలైన, కథాత్మకాలైన పొడుపు కథల్లో వస్తుధ్వని, రసధ్వని అలంకారధ్వనులు బహుళాతి బహుళంగా ఉన్నాయి, గుణీభూత వ్యంగ్యానికి కూడా ఉదాహరణలు కోకొల్లలుగా లభిస్తున్నాయి, ఒకటి మాత్రం పరిశీలిద్దాం.

యువకుని ప్రశ్న : అమ్మా! నీ వొళ్ళదేంది?

యువతి సమాధానం : నీకు గుర్తు లేదు.

నాకు గుర్తు లేదు

తోటమాలికి గుర్తు

అంగడి సాగిన్నాడు అందరికీ గుర్తు

ఒకేత ఒడివట్టుకొని మెల్లగా ఓ యువతి దారి వెంబడి నడుస్తోంది, ఆ దారిలోనే ఆమె పోకడలన్నీ తెలిసిన ఓ యువకుడు నిలబడ్డాడు, అమ్మా నీ ఒడి లోని దేంది అన్నాడతను. నిజానికామె ఒడిలో బచ్చలి కూరకూడ ఉంది. ఆమె గర్భవతికూడా, అమ్మ అనడంలోనే సీపు తల్లివి కాబోతున్నావు? నీ గర్భం స్పష్టంగా తెలిసిపోతుంది, ఇలా తిరగడం సమంజసం కాదుగా అనే ఆరంభాన్ని సోంది, ఆ యువతికింకా పెళ్ళికాలేదు, అందువల్లనే ఆ యువకుడలా హెచ్చరిం చాల్సివచ్చింది, ఆ యువతి గుర్తులేదు అన్నమాటలతో తన గర్భంలోని శిశువు ఆడో, మగో, తెలిసేదెవ్వరికి అనేభావం ధ్వనిస్తోంది. తోటమాలికి గుర్తు అనే మాటతో ఆ భగవంతునికే తెలవాలి తన పరిస్థితి అనేభావం ద్యోతకమవుతుంది, తన మంచి చెడ్డలు తన ప్రియునికే గుర్తు అనే అర్థంకూడా వస్తుంది. తాను తోటకు వెళ్ళి కూర తెస్తుంది. ఆ తోటమాలి (బహుశా ఆమె ప్రియుడే) ఒడి నింపాడు. అదేం కూరో తాను చూసుకోలేదు. ఆ విషయం కూడా అతనికే తెలుసు అని ఆమె అభిప్రాయం.

ఇక అంగడి సాగిన్నాడు అనేమాటకు ఇంట్లోకి వెళ్ళి అందరి ముందు ఒడి వలకబోస్తే ఆ కూర ఎంతో తెలుస్తుంది అని ప్రైవేట్ అర్థం వస్తుంది. కాని, యిందులో హృదయాన్ని కదిలించేసే ధ్వన్యర్థం ఉంది. అంగడి సాగడం అంటే అందరికీ తెలిసేట్టు ఊరేగడమే తనకు పెళ్ళి జరగకుండానే శిశువుకు జన్మనివ్వడం గాని జరిగితే తనపేరు వాడవాడలా మారుమోగిపోతుంది. అందరూ తననూ తన సంభానాన్ని చూడటానికి వస్తారు. అప్పుడు ఇక అంగడి సాగుతుంది అయితే ఆ అంగడి సాగడం తాను చూడదు. ఎందుకంటే తాను అప్పటికి సజీవంగా ఉండదు. కాబట్టి అదియిక తన చివరి ఊరేగింపే. ఇంత అమంగళం అందులో ధ్వనిస్తున్నా, ఆ ప్రియుడు వెంటనే పెళ్ళి ఊరేగింపు ఎందుకేర్పాటు చేయ కూడదు అని మంగళాన్నికూడా ఆశించడానికి వీలుంది

శబ్దాలు, శబ్దంలో దాగిన ధ్వన్యర్థాలు పొడుపు కథల్లో దాగి ఉన్నాయంటే కళ్ళు ఇంత లింతలు చేసి వినే వారుంటారు. సహృదయంతో శిరః కంపనం చేసే వారుంటారు. ఇలాంటి ధ్వన్యర్థాలన్నీ అక్షరాకృతిని దాల్చాల్సిన అవసరం ఉంది

సా మె త లు

ఇక పొడుపు కథల్లోని లోకోక్తి రామణీయకతను పరిశీలిద్దాం. జానపద గీతాల్లో లోకోక్తులు, జాతీయాలు, పలుకుబడులు, పదబంధాలున్నట్లే పొడుపు కథల్లోనూ ఉన్నాయి. వాటి నన్నింటిని కలిపి స్థూలంగా సామెతలు అని చెప్పకో వచ్చు. పరిశీలనవల్ల సామెతలకూ పొడుపుకథలకూ అతి సాన్నిహిత్యం ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది. కొన్ని పొడుపుకథలు జన వ్యవహారంలో బాగా నాని నాని సామెతల రూపును సంతరించుకున్నాయి. అలా మారడానికి పొడుపుకథ సంస్కారవంతమై కళాత్మకమైన విలువల్ని కలిగి ఉండడమే ప్రధాన కారణమని చెప్పాలి.

అన్నేసి చూడ్తు నన్నేసి చూడు (ఉప్పు)
ఇది నేడు సామెతగా వినిపిస్తున్నా ఒకనాటి పొడుపుకథే.

సంపాదన ఒకరిది

అనుభవం ఇంకొకరిది

(చేతులు - కడుపు)

ఇద్దరు పెండ్లాల మగడు

ఇరుకున పడి చచ్చెనట,

(పోక)

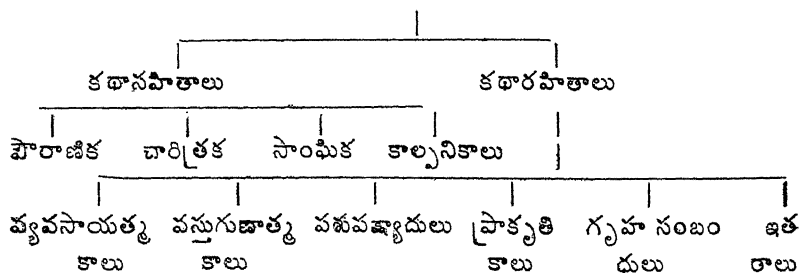
అత్తకాలం కొన్నాళ్ళు

కోడలి కాలం కొన్నాళ్ళు

(గొంగడి - రుమాలు).

ఇవన్నీ నేడు సామెతలుగానే పరిగణింప బడుతున్నాయి. వాటి పొడుపులు చెప్పాల్సిందని ఎవరూ అడగడం లేదు. ఆయితే ఒక కాలంలో పొడుపు కథలుగా వీటిని పొడిచారనేది సత్యం. ఇలాంటి సామెతలను పొడుపు సామెతలుగా ష్యవహరించవచ్చు. పొడుపు కథకున్న గుణాలు లక్షణాలు ధర్మాలు పొడుపు సామెతకూ ఉన్నాయి. స్థూలంగా పొడుపు సామెతనిలా విభజించవచ్చు.

పొడుపు సామెతలు

పొడుపుకథను సామెతను కథారహితాల క్రిందనే చేర్చడం సమంజసం కాదు అవి కథాసహితాలు కూడా. పొడుపుకథ విషయంలో కథాత్మకాలెలా ఉంటాయో ఇదివరకే తెలిపాను.

చేసిన చేష్టలు ఎవరు చూడరు కాని

కోసిన ముక్కు అందరూ చూచినారట.

ఈ సామెత వెనుక జగ మెరిగిన కథ ఉంది. శూర్పణఖ రామ లక్ష్మణుల్ని కామించింది. తన కోరిక తీరాలంటే సీత అడ్డు తొలగాలని భావించింది. సీతను మ్రింగేయాలని తలచింది. అలాంటి రక్కసి ముక్కు కోయాలన్న పరిస్థితి ఏర్పడింది. లక్ష్మణుడైనా చేశాడు. ఆమె చేసిన చేష్టల సంగతి చూడని జనం కోసినముక్కును చూచి లక్ష్మణున్ని అడిగిపోసుకున్నారు. కథ యెంతగా చెప్పవచ్చు. నాటి కథ నేటి డీపిరాలకు సమన్వయించవచ్చు. ఇట్టే చారిత్రకాల్ని, సాంఘికాల్ని, కాలానికాల్ని, కథారహితాల్లోని వివిధ భేదాల్ని వ్యాఖ్యానించవచ్చు. ఈ సామెతలన్నింటిని పరిశీలిస్తే పొడుపుకథకూ సామెతకున్న సాదృశ్య సాన్నిహిత్యాలు బహిష్కృతమవుతాయి.

రెండింటినూ సంక్షిప్తత తొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది, ఉక్తివైచిత్రీ రామణీయకతలో పొడుపుకథకన్న పొడుపు సామెతే తీసిపోదు. కథాసహితత్వం రెండింటినూ సమానమే. కథారహితాలైనవి రెండింటినూ బహుళ సంఖ్యలో ఉన్నాయి. కేవలం ఒకానొక చుటనా వైశిష్ట్యం వల్ల పొడుపుకథ సామెత రూపుదిద్దుకోవడం కనిపిస్తుంది. అపార్థదోషకత పొడుపుకథలో ఉన్నట్టే కొన్ని సామెతల్లోనూ ఉంది. రెండింటిలో లయాత్మకత, శబ్దతీక్షణత భాసిస్తోంది. ఆలంకారికత, అర్ధనిగూఢత, సమస్యాత్మకత, ప్రతీకాత్మకత మొదలైన లక్షణాలు పొడుపుకథల్లోనూ సామెతల్లోనూ ఉన్నాయి.

అరటాకు మీద ముల్లుపడ్డా

ముల్లు మీద అరటాకు పడ్డా

అరటాకుకే ప్రమాదం

(కన్య-పురుషుడు)

ఈ సామెతలో కన్యకు ప్రతీకగా అరటాకును, పురుషునికి ప్రతీకగా ముల్లును గైకొడం జరిగింది. పొడుపుకథల్లో ఈగుణం సర్వే సర్వత్ర కనిపిస్తోంది.

నడచిపోయే నల్ల రాతికి

నాలుగే లింగాలు

(గేదె)

ఇందులో గేదెను నల్లరాతిగా, గేదె చన్నుల్ని లింగాలుగా సంకేతించడం జరిగింది. ప్రతీకాత్మకమైన గుణాలు పొడుపుకథల్లోనూ సామెతల్లోనూ ఇదే విధంగా దర్శనమిస్తాయి. ఇలా రెండింటికీ ఉన్న సాదృశ్య సారూప్య సాధార్యాల వల్ల కొన్ని సామెతలు పూర్వాశ్రమంలో పొడుపుకథలే అని తెలుస్తోంది. ఆ కారణాన్నే వాసిని పొడుపు సామెతలుగా పిలవాలనడం. ఆచార్యుడు పూర్వరూపం అంటేవాసి ఉత్తరరూపం అనే ఉపనిషదుక్తిని పొడుపుకథ పొడుపు సామెత సార్థకం చేశాయి.

పలుకుబళ్లు

సామెతలవల్ల పొడుపుకథ ఏ విధంగా సౌందర్యాన్ని సంతరించుకుందో పలుకుబళ్లు-పదబంధాల వల్లకూడా ఎన్నెన్నో వన్నె చిన్నెల్ని మార్చుకొంది, కొన్ని పలుకుబళ్లనూ, పదబంధాల్ని, విలక్షణ ప్రయోగాల్ని వర్ణిస్తాం.

“అంగడిలో పెట్టి అమ్మట, తక్కిల్లో పెట్టి తూచట, అడుగున్న రకాయ, అంచలేని ఆకు, కొమ్మకొమ్మకు కోటి పువ్వులు, తోకతో సీరుత్రాగుట, అందరాని వస్త్రం, అయిల్ల జంబుల్ల పుట్టుట, అయ్యవారి మతం వేయుట, అగ్ని మీద అయ్యవారి మతం. తేనెతేటలు గట్టు; అక్కాచెల్లెళ్ళ అనుబంధం, అడవిలో అబొతు రంకె, అడవి ప్రమాను నరకుట, చెంబులో సీళ్ళన్నీ చెడ తాగుట, సాడు పాములు వచ్చి పైన వడుట, నోరు గుచ్చు మనుట, నోరు చప్ప నుండుట, తాడేసి కట్టింది తైతెక్కలాడింది, పెరుగులో మునుగుట, అడ్డుగోడమీద బుద్ధ చెంబు, అత్తగాని అత్త, ఆద్దంకి చెరువులో ముద్దంకి పీట్టు, అంతకు తగులు ఇంతకి తగులు, అన్ని కాయలకంటే పెద్దకాయ, అన్నంతిని గోడకు చేరబడుట, నిప్పుల గుండం దొక్కు, నీరై మారిపోవు, సోలి యిల్లో పడు, అమ్మను నాయక, ఈడ్చుకొనిపోవు, అమ్మపెద్దె అట్లు, ఈడేరేను-ఇంట్లో ఉన్నాను. అమ్మకడుపున నడుట, అరచేతి క్రింద అరసి అప్పచ్చి, అరచేతిలో కుంకుమ, బంటు బంటుకు బందూకు, అరవై బారల చీర-ఇరవై మూరల రవిక, అల్లో నేరేడుకాయ అడుట, దూలాలు స్థంభాలు కదులుట, అమ్మా మొగుని అకరణం, గోరంత కొప్పపెట్టు”....ఈవిధంగా వేలకొలది వెలికి వసాయి. క్రియల్ని, విశేషజాల్ని, ధ్వనుల మార్పుల్ని, మాండలికాల్ని, అస్థి దేశాల్ని, స్రుత్యేక ప్రత్యేకంగా పరిశీలించడానికి అవకాశం ఉంది. అవని బాషా శాస్త్రవేత్తలకు వదలి వేద్దాం. కొన్ని విలక్షణ ప్రయోగాల్ని చూద్దాం.

"కొయ్యలమారి, గిచ్చులమారి, ఆమరాదేశం. తుమారావండ్లు, ఆకాశ గిరిగిరి, నేలబడితే తక్కిన్న, నేలకిదాం, ఇక ఇకచాయ, పకపకకాయ, కాయ కీలు, ఇగములు జగములు, సీక్ పొద, కట్టివడేస్తేనరి, కటక్, కటక్, కటక్, కసికపువ్వు, ఈడ ధమధమ అడ ధమధమ, ఉర్లాస్తుంది-పొర్లాస్తుంది. ఉటంగి-రటంగి-పెటంగి, ఉటంగి జాణలు, ఉసుల్గుజ, ఎక్కెనకా ఎక్కెనకా-లాలుకాడు, ఏబ్రాసి, పోబ్రాసి, కైకరచెట్టు, కతకతకంగు- మాతాతపిగు, కరకరకంగని, గుంగులూడుట, చార్లచార్లచెంబు, నుర(డి)బొమ్మలు, చింతాకాయ, దొంతకాయ, చిటుకు పొటుకులాడి, చిత్రే(త్రా)రాకులు, చిలపచిలపనీళ్ళు జిగటాకోల, జటాకోరు, జమ్మాకోరు, జనజనక, పులిపిల్లవాడు. జిలుగు జిలుగు నీళ్ళు, జయ్యమని, నయ్యమని. తోకాయ, పోతారాయుడు, మాతారాయుడు, జలజలగాడు, దిబిదిబలాడేవి, వంకసిరి గలవాడు, బండంగి, గున్నావులు...."

ఆయా పొడుపుకథా సందర్భాల్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ఇలాంటివిలక్షణ ప్రయోగాల కన్నింటికి బాషాశాస్త్రదృష్ట్యా అర్థ వివరణ చేయాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. విపుల ప్రహేళికా ప్రపంచాన్ని పరిశీలించి పరిశోధిస్తే ఇలాంటివే ఇంకా అనేకం బయల్పడతాయి.

లయలు

పొడుపుకథను బాషా శాస్త్ర దృష్ట్యా పరిశీలిస్తే బయల్పడే ఆహార్య వైభవం గమనార్హం. అట్లే చందస్సులోని దేశీరీతుల్ని రాగలయ తాళాల్ని పరిశీలించడడానికి పొడుపుకథ ఉపయోగపడుతుంది. పొడుపుకథలోని త్ర్యస్రాదిభేదాలన్నీ దేశీరీతుల్నే ప్రకటిస్తున్నాయి.

త్ర్యస్రము : మూడు మాత్రలు గల గణాలన్నీ త్ర్యస్రా లనబడతాయి. సగణము (III), గలము (UI), లగము (IU), మొదలైనవి, పాదంలో పద పదానికి త్ర్యస్రమున్నా, లేదా మొత్తం పాదానికి ఆరో, తొమ్మిదో, పన్నెండో మాత్రలుండి త్ర్యస్రగతి నడచినా అది త్ర్యస్రంగానే పిలువబడుతుంది.

చుట్టు చుట్టు పొట్లకాయ

జూద మాడె పొట్లకాయ

(జాబు)

ఇందు పాద పాదానికి 12 మాత్రలున్నాయి. త్ర్యస్రగతిని పొడుపు కథ నడిచింది.

2. చతురస్రము : నాలుగుమాత్రల గణాలు చతురస్రాలు, నలము (IIII) భగణము (UII), సగణము (IIU), జగణము (IUI) గగణము (UU) మొదలైనవి చతురస్రాలు. పాదాల్లో పదానికి చతురస్రమే ప్రయోగింపబడ్డా లేదా పాదానికి ఎనిమిది, పందెండు, పదహారు, ఇరువది మాత్రలుండి, చతురస్రగతిని నడచినా అది చతురస్రమే అవుతుంది.

సురసుర కత్తులు

సురారి కత్తులు

రాజులు తెత్తురు

రాజుల కిత్తురు

(మొగలి పూవు)

ఈ పై పొడుపుకథలో పద పదానికి 4 మాత్రలు రావడమే కాక పాదపాదానికి ఎనిమిది మాత్రలు వచ్చాయి.

3. ఖండము : అయిదు మాత్రలు గలవి ఖండగతి గణాలు. నలలము (IIIII) భలము (UIII), తగణము (UUI), రగణము (UIU), సగము (IIIU), సలము (IIUI), జలము (IUII), యగణము (IUU), మొదలైనవి ఖండగతి గణాల క్రిందికి వస్తాయి. పొడుపుల్లో పదపదానికైదు మాత్రలున్నా లేదా పాద పాదానికి 5, 10, 15 20 మాత్రలున్నా ఖండమే అవుతుంది.

ఇంతంత గుడికాయ

ఈ చుట్టు గుడికాయ

చింతల్ల తోపులో

బొంత మామిడికాయ

ఏమిచ్చి కొనగలరు

వెలమ దొరలు

(చందమామ).

ఇందు చివరి పాదం తప్ప ప్రతిపాదంలోను పదిమాత్రలుండడమే గాక గతి తప్పని లయ గమనింపదగింది. ఖండ గతిని నడిచే దీర్ఘగేయ ప్రహేళికలు కొన్ని జానపదులు కోలాట భజనల్లో ఉపయోగిస్తున్నారు. ఈ క్రింది పొడుపు కథలో అన్ని పాదాలు 10 మాత్రలున్నాయి.

గుంటలో జన్మించి
 గుడిసెలో జీవించి
 నంతలో నిల్చుండి
 పంక్తిలో వాలింది

4 మిశ్రమము : ఏడు మాత్రలు గలవి మిశ్రగతి గణాల క్రిందికి వస్తాయి. పదము లేదా పదబంధం 3 + 4 గాను, 2 + 5 గాను విభక్తమైతే శృతికింపుగా ఉంటుంది. 4 + 3 గా 5 + 2 గా విభక్తమైతే శృతిసుభగత్వం తక్కువే. "గుమ్మడేడె గోపిదేవీ-గుమ్మడేడె కన్నతల్లీ" మొదలైన జానపద గేయాలన్నీ మిశ్రగతిలోనే నడిచాయి.

నల్లని పండు
 పుల్లగ నుండు (చింతపండు)
 చెయ్యని కుండ
 పొయ్యని నీళ్ళు
 వెయ్యని సున్నం
 తియ్యగ ను డు (ఠెంకాయ)

పైరెండవ పొడుపుకథలో నూడవపాదంలో ఒక మాత్ర ఎక్కువగా ఉంది. ఇవన్నీ దీర్ఘాంతాలుగా ఉచ్చరిస్తే చతురస్రాలుగా మారే అవకాశం ఉంది ఉన్నట్లుగానే ఉచ్చరిస్తే 4 + 3 మాత్రలు ప్రతి పాదంలో ఉంటాయి. ప్రాచీనాంధ్రకవులు హరిణగతి, వృక్షభగతి, రగడల్ని మిశ్రగతిలోనే నడిపించారు.

5 సంకీర్ణము : 9 మాత్రలు గలవి సంకీర్ణము లనబడతాయి. అయితే ఇందులో 3+3+3 గా విభక్తమైనవి మాత్రం త్ర్యస్రాలుగానే పరిగణింపబడతాయి. 2+7, 4+5, 5+4 మాత్రలుగా విభక్తమైనవి మాత్రమే సంకీర్ణాల కోవలోకి వస్తాయి.

ఎండిన బావిలో
 పిల్లల గంతులూ (పేలాలు)
 ఓరోరి లక్ష్యణ
 ఒళ్ళంత గిచ్చులు
 కారాకు వచ్చన
 కండంత తియ్యన (స్తోతాఫలం)

పై మొదటి పొడుపుకథలో 4 5మాత్ర లున్నాయి. రెండవ దానిలో 5+4 మాత్రలున్నాయి. రెండూ సంకీర్ణాలే. అయితే సంకీర్ణాల్లో ఒక మాత్ర తగ్గితే చతురస్రంగనూ, ఒక మాత్ర హెచ్చితే ఖండంగాను రూపొందుతాయి.

లయలు హాయిలు తెలుగు పొడుపుకథలో ఉండడానికి అవి అధికంగా త్రస్రస్రాది మాత్రాగణ బద్ధాలే అయి ఉండడం ప్రధాన కారణమనాలి. వృత్తాలు జాతులు ఉపజాతులు, రాగలయ తాళానుగుణంగా ఉండడానికి కూడా కారణం అవి గణబద్ధాలు అయి ఉండడమే. వద్యాల్లో మాదిరిగానే తెలుగు పొడుపుకథల్లో యతులు ప్రాసలు కనిపిస్తున్నాయి. అసన్నీ పరిశీలిస్తే తెలుగు పొడుపుకథ దేశిభంధస్సు కందించిన అమూల్యాలంకారాలు బహిర్గత మవుతాయి.

అలంకారాలు

పొడుపు కథకున్న ప్రధాన లక్షణాల్లో ఆలంకారికత ఒకటి. పొడుపు కథ రూపకాలమాలి అనే అభిప్రాయం ఎంతో ఆలోచించి చెప్పిందే. శబ్దాన్నాశ్రయించిన శబ్దాలంకారాలు, అర్థాన్నాశ్రయించిన అర్థాలంకారాలు ఆయా లక్షణాల్లో పరిధి మేరకు పొడుపుకథను సమాశ్రయించాయి. ఒకటి రెండు మాత్రం పరిశీలిద్దాం.

చుట్టూ కంప

కంపల పెంకు

పెంకుల శంఖు

శంఖుల తీర్థం

(ఠెంకాయ)

ఇలాంటి ముక్త వదగ్రస్తాలు తెలుగు పొడుపుకథల్లో అధికంగానే కనిపిస్తున్నాయి. పొడుపు కథలోనే ముక్తవదగ్రస్తం గాక విడుపును ముక్తవదంగా తీసుకొని తయారు చేసిన గొలుసుకట్టు పొడుపుకథలు కూడా ఉన్నాయి. అంత్యప్రాసానుప్రాసలు కూడా బహుళంగానే కనిపిస్తున్నాయి.

చింపిరి చింపిరి గుడ్డలు

ముత్యాలవంటి బిడ్డలు

(మొక్కజొన్నకంకి)

శబ్దాలంకారాల్లో ఎడనెడ వృత్త్యనుప్రాస, లాటానుప్రాస, చేకానుప్రాస, యమకాలు కూడా తెలుగు పొడుపు కథల్లో పొడుపు వద్యాల్లో ఉన్నాయి. ఒకటి రెండు అర్థాలంకారాల్ని పరిశీలిద్దాం.

గడత సానికి

ముంతంత కొప్పు

(జొన్నకంకి)

ఇండుగడ, ముంత ఉపమేయాలు, సాని కొప్పు ఉపమానాలు, అంత అనేది ఉపమానాచకం, సాదృశ్యధర్మం లేదు. లుప్తోపమ. పొడుపు కథల్లో కొన్ని వినూత్నమైన ఉపమానాచకాలు కూడా కనిపిస్తాయి. ఉపమానము వాచ్చేమై ఉపమేయం మరుగులో ఉండే రూపకాతికలొక్కట సంఖ్యయే పొడుపు కథల్లో అధికాధికంగా అనాలి.

నల్లటి బండ క్రింద

నలుగురు దొంగలు

(గేదె చన్నులు)

మరుగున ఉన్న ఉపమేయాన్ని కనుగోవడమే పొడుపు. నల్లటిబండ, నలుగురు దొంగలు ఉపమానాలు. గేదెచన్నులు ఉపమేయాలు. ఉపమేయాలు చెప్పకున్నా ఉపమానాల్ని బట్టి తెలుసుకోవాలి. ఉపమేయాలకు ఉపమానాల్లాడ్రూప్యం చెప్పబడింది. కాబట్టి రూపకాతికయోక్తి అలంకారమయ్యింది. అల్పాలంకారాల్లో అతిశయోక్తి ప్రతీప, శ్లేష, చిత్రోత్తర (ఉత్తర), సూక్ష్మ, సమాసోక్తి, గూఢోక్తి, లోకోక్తి, వక్రోక్తి, వ్యాజోక్తి, విరోధాభాస, ముద్ర మొదలైన అనేకాలకావ్యాలు పొడుపు కథల్లో ఉన్నాయి. కొన్ని అపూర్వా లంకారాలుకూడా ప్రాదుర్భవించే అవకాశం ఉంది.

పొడుపుకథ సాహిత్యానికి మూలస్థంభాలైన ప్రతీకల చిత్రవిచిత్రగతి విన్యాసాలే అనేకాలంకారాలు ఆవిర్భవించడానికీ హేతుభూతాలయ్యాయి. ఆ విషయం ప్రత్యేక ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావించుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది.

ప్రయోజనాలు

క్రీడాప్రాయాలైన వినోద గోష్ఠిల్లోనూ, గుప్తంగా సంభాషించడంలోనూ, తెలుపాల్సిన వ్యక్తికి అర్థమయ్యే విధంగా చెప్పడంలోనూ పొడుపుకథ ఉపయోగపడుతుందని ప్రాచీనాలంకారికులు అభిప్రాయపడ్డారు.

మార్గాయానం తీరాలన్న, వర్షాలు రావాలన్నా, రాజకుమార్తెల ప్రజ్ఞా ప్రాభవాలకు తగిన భర్తలు లభించాలన్నా ప్రాచీన కాలంలో ప్రాప్తికల్పి ప్రయోగించినట్లు తెలుస్తోంది. పెళ్ళిళ్ళలో వినోదం కోసం కూడా పొడుపు కథల్ని ఉపయోగించేవారు. రాజులు పండిత సభలు నిర్వహించి పొడుపుకథల

పోటీలు పెట్టి గెలిచినవారికి సన్మానం చేసేవారు. ఓడిపోయినవారు ద్రవ్యమివ్వక మో, దాన్యం చేయడమో, దూరదేశం వెళ్ళిపోవడమో జరిగేది. పూర్వకాలంలో వేళ్ళు తమ దగ్గరికి వచ్చేవారి సంఖ్యను పరిమితం చేయడం కోసమో లేదా విజ్ఞానముల పొందులను అభిలషించో, తమ ప్రహేళికా ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పిన వారినే రానికి రానిచ్చేవారు. ఇలాంటి సందర్భాలలో వేసే ఒక పొడుపు కథ ఇలా ఉంటుంది. "నాకత యిప్పిన వానికి వరుపు పాన్పు, వక్కలో చుక్క, చప్పలై వానికి, పంపలకు చెప్పలుగట్టి ఎదపై ఎర్రగడ్డివేసి గాడిదపై ఊరేగిస్తా" అనే వేళ్ళ కమత్తుకొస్తుంది. కథలు వేయడం, విప్పడం ఒకనాటి సరదా. జాతేగాక వ్రాసినవారిలో రాజులు యుద్ధాల్ని నిరోధించి ప్రజల మానప్రాణాల్ని రక్షించే నిమిత్తం తమ తమ ఆస్థానాల్లోని పండితుల మధ్యన పొడుపు కథల పోటీలు పెట్టేవారు. ఏ పండితుడు ఓడితే ఆ పండితుని రాజు ఓటమిని అంగీకరించేవాడు. ఇవన్నీ కర్ణాకర్ణిగ వినిపిస్తున్న విషయాలైనా వాస్తవాలే.

పొడుపు కథలవల్ల అనేక ప్రయోజనాలున్నాయి. సామాజిక విషయం కూడబడుతూ పొడుపు కథలన్నీ మననం చేయడం వల్ల లోకజ్ఞానం అబ్బుతుంది. చట్టాల సృష్టియైన పొడుపు పద్యాలవల్ల భూత వర్తమానాలకు తెందిన ఆచార విషయాలు తెలుస్తాయి. తర్క, వైద్య, గణిత, జ్యోతిషశాస్త్ర విషయ నిర్ణయాల్లో పొడుపు కథాధ్యయనంవల్ల శాస్త్ర విషయ పరిజ్ఞానం కలుగుతుంది. పూర్వాధ్యక్షాల్లో ముంచివేసే గుణాలు పొడుపు కథలకున్నందువల్ల పితృలో, ప్రేతలో శ్రీదానక్తి పెరుగుతుంది. జటిల ప్రశ్నయైన పొడుపుకథకు సమాధానం చెప్పడానికి కొద్దో గొప్పో ఆలోచించాల్సిన అవసరం ఉంటుంది. అందువల్ల ఆలోచనాశక్తి పెరుగుతుంది. ఒకరినొక పొడుపుకథ అడగాలంటే అడిగేవాడికి తెలుసుకొంటే, ఆ తెలిసి ఉండడానికి ధారణ కావాలి ధారణవల్ల జ్ఞాపకశక్తి పెరుగుతుంది ముక్తపదగ్రస్తాలైన పొడుపుకథల్లో తోకపద్యాల గుణం ఉంది. ఒకోసారి కొత్త ఏ కూడా తయారు చేయాల్సివస్తుంది. ఆ కారణాని వాచకశక్తి కూడా పెరుగుతుంది. అన్నప్రాసలు, అనందర్పాలు, అనుచితాలుగా అనిపించే పొడుపు కథలకు విడుపులు సాధించబడాలంటే సమన్వయ జ్ఞానం అవసరం. అందువల్ల సమన్వయశక్తి కూడా అధికాధికమవుతుంది. పొడుపుకథలు వ్యక్తి లో జ్ఞానాన్ని పెంచుతాయి. అనైకాగ్రతను తొలగించి ఏకాగ్రతను సమకూరుస్తాయి. మురిపించే ముచ్చటగొల్పు ముచ్చటలు అదే పనిగా వింటూ పోతుంటే చమ

తాగ్గం నంధాయకమైన మాటలగారడి అబ్బుతుంది. అన్నిటికి మించి మానసిక వికాసం పెరుగుతుంది.

చమత్కార రూపంలో వివిధ విషయ పరిజ్ఞానాన్ని కలగించడానికి ప్రాదుర్భవించిన పొడుపుకథ ఏ ఒక్క ప్రయోజనాన్నో సాధిస్తుందనే కన్నా అది సాధించని దేది లేదు అంటేనే న్యాయంగా పలికినట్లవుతుందేమో. పొడుపుకథా హృదయంకూడా అసందంతో పొంగిపోతుందేమో !

భాషలబంధుత్వం

తెలుగులో పొడుపు కథలున్నట్లే ప్రపంచంలోని సర్వ భాషల్లోనూ పొడుపు కథలున్నాయి. గ్రీకు, లాటిన్, హిబ్రూ, పారసీ మొదలైన ప్రాచీన భాషల్లోనూ, వర్తమాన భాషల్లోనూ ఇవి కనిపిస్తున్నాయి. సంస్కృతంలో లక్షలకొలది ప్రహేళికలుండేవని ఇప్పుడు కొన్నివేలే లభిస్తున్నాయని పరిశోధకులంటున్నారు. భాషలు వేరైనా పొడుపు కథలకున్న భావ బంధుత్వం గమనించదగింది. కొన్ని భాషల్లోని పొడుపు కథలతో తెలుగు పొడుపుకథల్ని పోల్చి చూద్దాం.

చెట్టుపై నివసిస్తాను గాని పక్షిని గాను,

చర్మం ధరిస్తాను కాని సోమయాజిని కాను

మూడు కళ్ళను కలిగి ఉండును గాని

శూల పాణిని గాను

నీరు కలిగి ఉంటాను గాని కుండను గాను

అంతకంటే మేమాన్నికాను

మరి నే నెవరిని

(పెంకాయ

దీనికి చూలం ఇప్పుడు లభిస్తున్న అయిదారు తెలుగు పద్యాలైనా అయి ఉండాలి. లేదా సంస్కృతశ్లోకమైనా అయిఉండాలి.

వృక్షాగ్రవాసీ న చ పక్షిరాజః

చర్మాంగధారీ న చ సోమయాజీ

త్రినేత్ర ధారీ న చ శూలపాణిః

జలంచ బిభ్రన్న ఘటో నమేఘః

చెట్టు చివర ఉంటుంది కాని పక్షిరాజు కాదు. చర్మాంబరధారికాని సిద్ధ
యోగి కాదు. మాడు కళ్ళుంటాయి గాని శివుడు కాదు. నీటిని ధరిస్తుందికాని
కుండకాదు. మేఘమూ కాదు.

ఈ విధంగా తెలుగు పొడుపు కథలకు సంస్కృత ప్రహేళికలకు పోలిక
లెన్నో కనిపిస్తున్నాయి. “జనని సమస్తభాషలకు సంస్కృతభాష ధరా
తఃస్మృత్యే” అనేమాట తెలుగు పొడుపు కథల విషయంలో సార్థకమయ్యింది.
ఈ క్రింది కన్నడ ఒగటు గళకు (పొడుపు కథకు) సమానమైన తెలుగు పొడుపు
కథ లెన్నో ఉన్నాయి.

కంబ-కంభదమేలె

గుంభ-గుంభద మేలె

హుల్లు-హుల్లినలి హుళు.

(పేలు)

కంబం, కంబం మీద కుంభం, కుంభం మీద గడ్డి, గడ్డిలో పురుగు.

అంబాల మీద కుంభాలు -

కాళ్ళు - పిరుదులు

కుంభాల మీద కుడితొట్టి -

కడుపు

కుడితొట్టి మీద గుండ్రాయి -

తల

గుండ్రాయి మీద కోరింతా -

కండ్లు

కోరింత మీద ఆరిక అవురూ -

వెంట్రుకలు

అవురు గుడ్డిలో ఆవులు వేలూ -

పేలు

తెలుగు దేశంలోని వివిధ మండలాల్లో ఈ పొడుపు కథ అనేక విధాలుగా
వినిపిస్తోంది. ఈ క్రింది తెలుగు పొడుపు కథలకు సరిపోలిన తమిళ భాషలోని
పొడుపు కథను (విడుకతై ని) గమనిద్దాం.

చూడ కళ్ళు లేవు

నడవ కాళ్ళు లేవు

ముఠమెక్కి చేతులు

వట్టుకొంటాడు

....

- (చొక్కా)

తలలేదు మొలలేదు

చేతులున్నాయి కాళ్ళులేవు

....

- (చొక్కా)

కడుతు వుండు తల యిల్లె

కయ్యుండు విరవిల్లె

ఉడల్ వుండు ఊయర్ యిల్లె

- (చొక్కా)

ఒడవుంది తలలేదు. చేతులున్నాయి వేళ్ళు లేవు. ఒడలుంది ఊపిరిలేదు. త కన్నడ తమిళాల్లో తెలుగు పొడుపుకథకు భావ సామ్యమున్నట్టి శాంధ్రాలకూ సారూప్యం కనిపిస్తోంది.

రెండు మిద్దలకు

ఒకటే దూలం (ముక్కు) అనేది తెలుగు పొడుపు కథ కాగా....

రెండు కిణ్రిన్ ఒరుపాలెం (ముక్కు) రెండు బావుల కొకటే మోట దూలం :లయాళ పొడుపు కథ (విడికద) అయ్యింది. రాష్ట్రీయభాషయైన హిందీ కు తెలుగు పొడుపుకథలకూ భావ సామ్యం కనిపిస్తూనే ఉంది.

ఇథర్ గయీ-ఉథర్ గయీ

పీసే భర్ జగ హామే బేత్ గయీ (చేతికట్టె) ఇక్కడకు వెళుతుంది. కు వెళుతుంది. పైనంత ప్రదేశంలో కూర్చుంటుంది.

ఊరంత తిరిగొచ్చి-మూలకు నిలబడ్డది. (చేతికట్టె)

ఆంగ్ల ప్రభావం అన్ని భాషలపై ఉంది. తెలుగులోకూడా ఆంగ్లాన్ని కొలది కిదా సంపూర్ణంగానో అనుసరించిన పొడుపు కథలు కొన్ని కనిపిస్తున్నాయి.

ఉదయం నాలుగు కాళ్ళతో నడిచేది

మధ్యాహ్నం రెండు కాళ్ళతో నడిచేది

సాయంత్రం చూడు కాళ్ళతో నడిచేది

(మనిషి - పసితనంలో నాలుగుకాళ్ళ

పెరిగాక రెండుకాళ్ళు

వృద్ధాప్యంలో చూడుకాళ్ళు)

దీనికి మూలం ఆంగ్లంలో ఇదేవిధంగా What animal is that which on four feet in the morning on two at midday, and on in the evening ? The answer is MAN.

గ్రీకు పురాణాల్లో ఈ విషయం ఉంది. ఫిసియం పర్వతం దగ్గర స్పింక్స్, వింత మృగం ఉండి అదరిన పోయేవారిని ఈ పొడుపుకథ అడిగేది. వారిని తినేది. మనభారతంలోని సర్పభాషిర: సంవాదం, యక్షప్రశ్నలు దివే. ఈ విధంగా ప్రపంచంలోని సర్పభాషల్లో వినిపిస్తున్న పొడుపుకథల్లో

కావసామ్యం ఉంది. ఇవి ఒకదానిని అనుసరించవచ్చు లేదా స్వతంత్ర కల్పనలు కావచ్చు. ఏదియేమైనా భావ వ్యక్తీకరణలో మానవులంతా ఒక్కటే అనే సిద్ధాంతాన్ని పొడుపు కథ గట్టిగా బలపరుస్తుందని నిశ్చయంగా చెప్పవచ్చు.

ప్రభావం

తెలుగు పొడుపుకథ చుంబించిని సాహిత్యవక్రియ లేదన్నా అతిశయోక్తి కాదేమో. సన్నయ్యకాలం నుండి నేటివరకూ వచ్చిన అనేక సాహిత్యగ్రంథాల్లో, చాటువుల్లో, పొడుపుకథలు లేదా ఆ లక్షణాలున్న పదమో, వాక్యమో, పద్యమో, కనిపిస్తునే ఉంది. శాలివాహన గాథా సప్తశతి. పావులూరి మల్లన గణితశాస్త్రం, ఎఱున భారతం, పోతన భాగవతం, శ్రీనాథుని శివరాత్రి మాహాత్మ్యం-చాటువులు, పెద్దన మను చరిత్ర, సూరన కళాపూర్ణోదయం, మోహనాంగి మారీచీ పరిణయం, జక్కన విక్రమార్క చరిత్ర. పాలవేకరి కదరీవతి శుకనవ్తతి, అయ్యలరాజు నారాయణామాత్యుని హంసవింశతి, కోఱవి గోపరాజు సింహాసన ద్వ్యతింశిక, అనంతామాత్యుని భోజరాజీయం, మంచన కేయూర బాహుచరిత్ర, వేమన పద్యాలు, కవి వండితుల చాటువులు మొదలైన వాటిల్లో పొడుపు పద్యాలు, పొడుపు కథల చాయలున్న పద్యాలు కనిపిస్తున్నాయి. ఈ శతాబ్దంలోనివే అయిన కాశీమజిలీ కథలు, భట్టివిక్రమార్క చరిత్ర, అపూర్వచింతామణి మొదలైన న బృహద్దళిందాలలో పొడుపుకథలు, తచ్చాయలు కావలసినన్ని ఉన్నాయి.

ఒక ఆధునిక కాలంలోని ఆప్టావధానాల్లో, తిరువతి కవుల పద్యాల్లో, ఆధునిక రచనలగేయ వచన కవిత్వంలో, పత్రికలు ప్రచురించే చమత్కార సంభాషణల్లో పొడుపు కథల చాయలు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. ముఖ్యంగా కొన్ని పత్రికలు పొడుపుకథలకు ప్రత్యేక శీర్షికలు పెట్టి ప్రచురించాయి. వాటికృషి ప్రశంసనీయమైంది. ఒకప్పుడు "చాల" మాస పత్రిక చేసిన కృషి గణనీయమైంది. సీలీమ (ఈ సుధ్యనే ఆగింది.) ఆంధ్రభూమి (వారపత్రిక) బాలజ్యోతి మాసపత్రికలు చేసిన కృషి బహుజనాదరణీయమైంది.

మంచం క్రింద మామయ్య

సంతక వెళదాం రావయ్య

(చెప్ప)

ఇది చాలా సంవత్సరాలక్రితం [జనవరి 1951-చాల పత్రిక] ప్రకటిం
చింది.

ఐదు అక్షరముల మహారాజుకి
 మూడు అక్షరముల ముద్దుల యువరాజు
 మూడు అక్షరముల ముద్దుల యువరాజుకి
 రెండక్షరముల మురిపాల రాణి

[దశరదుడు-రాముడు-సీత]

సీలిమ మానవత్రిక 1977 అక్టోబరు మాసంలో ప్రకటించిన పది పొడుపు కథల్లో ఇది ఒకటి. ఆంధ్రభూమి వారపత్రిక ప్రతివారం ఏదో ఒకటి పొడుపుకథో చిక్కులెక్కో తమాషాలెక్కో ప్రకటిస్తూనే ఉంది. ఈ క్రిందిది 11-9-80 నాటి పత్రికలోనిది.

ఋతువులో వుంది

లతలో వుంది

కన్నెపిల్ల సిగ్గులో వుంది

దేవుని దయలో వుంది

స్నేహ పరిమళంలో వుంది ఏమిటిది ?

(తులసీ దళం)

ఆకాశవాణి, బాలానందం బాలవినోదాల్లో ఈనాటికి పొడుపుకథల్ని విని పిస్తూనే ఉంది. జానపదగేయాల్లోనూ, తాత్త్విక సంబంధి ప్రహేళికలు వినిపిస్తున్నాయి. ఈ క్రిందిది ఆ గేయంలోని ఒకముక్క.

ముక్కు మొగమూ లేని పక్షి

ముప్పయ్యారు గుడ్డు పెట్టి

డెబైయ్యారు సుట్టు తిరిగి

ఇరవయ్యారు పిల్లల్లేపె

తెలిసినోనికి తెలియనన్నా

తెలియనోనికి మదన చిక్కన్నా

దీని బావం బట్టబయలు

దాని పేరె కుమ్మరి సారెన్నా

బాలానంద-బాలవినోద కార్యక్రమాల్లో వినిపించే వాటిని పిల్లల పొడుపు కథల్లోనే చేర్చాలి.

ఇంటిరంగు ఎరుపు

దానిలోపల తెలుపు

నల్ల మనుషులుంటారు-

(అపీల్)

ఇక పొడుపుకథ చలనచిత్రాల్ని కూడా వదలిపెట్టలేదు. సినిమా పాటలు వ్రాసిన వ్రాస్తున్న రచయితలు చాలామంది చేయి తిరిగిన వారే. వారు తమ తమ బాణీల్లో చిత్రకథ కతికేట్లుగా పొడుపు కథాగేయాల్ని కూర్చారు. పొడుపుకథకు కొత్త రంగులు హంగులు కూర్చారు. మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి, కొనరాజు, డా.సి. నారాయణరెడ్డి, ఆరుద్ర, ఆశ్రేయ, అప్పలాచార్య ఒకటో, రెండో ఇంకా ఎక్కువో పొడుపుకథల్ని కూర్చి, కల్పించో, పాటలు వ్రాసినవారే. జయభేరి, ఎత్తుకు పైయెత్తు, చిన్ననాటి స్నేహితులు, జమీందార్, బడివంతులు, ఇల్లు ఇల్లాలు, బంగారక్క, అండమాన్ అమ్మాయి, ఝూగ మనుసులు, గాలివటాలు, ఇల్లరికం, ముగ్గురుమూర్తులు, బాలరాజుకథ, పూజాఫలం, నీతి నిజాయితీ, మంగమృళవధం (పాతది), సీతారామకళ్యాణం, పాతాళభైరవి మొదలైన అనేక చలన చిత్రాల్లో పొడుపుకథల సినిమాపాట లున్నాయి. తూర్పుపడమరలో ఒక పొడుపుకథ అనేక పర్యాయాలావృతమవుతుంది. జమీందార్ సినిమా పాటలోని మాడు పొడుపుకథల్లో ఒకటి మాత్రం ఉదాహరిస్తాను.

చుక్కలు పొడిచే వేళ

అహ! మక్కువ తీరేవేళ

ఆడపిల్లే పొడుపుకథ పొడవాలి

అందగాడే తెలుసుకొని విప్పాలి

కిటకిట తలుపులు కిటారి తలుపులు

ఎప్పుడు తీసిన చప్పుడు కావు

ఏమిటి? ఏమిటి?

కిటకిట తలుపులా

కిటారి తలుపులా ఓహో

కిటకిట తలుపులు, కిటారి

తలుపులు గడనరి చూపుల

శిన్నుల రెప్పలు - తన్నుల రెప్పలు

ఈ విధంగా తెలుగు పొడుపుకథ వివిధ సాహిత్య ప్రక్రియల్ని స్పృశించడంతో ఊరుకోక, ప్రచార ప్రసార సాధనాల్లోకి కూడా చొచ్చుకొని పోయి

వాటికే వినుత్తు సౌందర్యాల్ని సంతరించి పెట్టింది. పొడుపుకడకున్న బహుశ ప్రచారం - ప్రాచుర్యం, ప్రభావం మూలాన్నే ఆది అన్ని రంగాల్ని స్పృశించ గల్గింది.

పరిశీలన — ఫలశ్రుతి

కవిప్రాథోక్తుల అర్థాల్ని దర్శిస్తే మహదానందం కలుగుతుంది. ఆ ఆనందానికి కవే ప్రధానకారకుడని చెబుతున్నా దర్శించే వాని సంస్కారాల్ని కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోక తప్పదు. అట్లే జానపదుల ప్రాథోక్తులుగా కనబడే పొడుపుకడల్లో అనూల్యాఢ్యాల్ని దర్శించ గల్గుతాం. పొడుపుకడ పోడిమికి మహదానందాన్ని పొందగల్గుతాం.

కటకట రాముల కడుపుల పుడితి

ఏమైపుడితి - ఏం సుఖ పడితి

ఆడదానితో దెబ్బలు దింటి

ఆగకుంట పోయి అగ్గిల బడితి

(పిడక)

పిడక పేడ నుండి తయారవుతుంది. పేడను పశువులిస్తాయి. పశువుల్లో గోవు శ్రేష్ఠమైంది. హిందువులకు గోవు దైవమే. రాముడు పురుషోత్తముడై ధర్మచూర్తి అయ్యాడు. అందువల్ల జానపద గృహిణులిక్కడ గోవుకూ రామచంద్రునికి అభేదాన్ని పాటించారు. ఆ కారణాన్నే పిడకతో రాముల కడుపున పుట్టాననిపించారు. ఆ భగవంతునికి పుట్టినా నేనేం సుఖపడ్డానని పిడక అంటోంది. చివరకు శ్రీతో కూడా దెబ్బలు తిన్నానంటోంది. పేడను పిడకగా చేసేప్పుడు బాగాపిసుకుతారు. ముద్దగా చేస్తారు. రెండు చూడు దెబ్బలు కొట్టి అరచేయి వెడల్పు చేసి గోడకేసి కొడతారు. అది యెండిన పిడప వంటచెరుకుగ ఉపయోగిస్తారు. అందుకే ఆగలేక పోయి అగ్గిలో పడ్డానని పిడకతో జానపదు లనిపించారు.

ఇక్కడ ఒక సంగప్రదాయం తెలుసుకోవలసి ఉంది. గ్రామీణులు పూర్వం నుండి పిడకలు చేస్తున్నారు. వంటచెరుకుగా ఉపయోగిస్తున్నారు, కుంపట్లు కప్ప తున్నారు, పొలదానిలో వేస్తున్నారు. పిడకకు అగ్గి ముట్టించి బూడిద తొట్టిలో పెట్టి బూడిదను కప్పతారు. ఆపిడకకున్న నిప్పు మరునటి రోజు వరకు అలాగే ఉంటుంది. దీన్నే కుంపటి అంటారు. అగ్గి పెద్దలు లేనికాలంలో పుట్టిన ఈ ఆచారం ఇప్పటికీ ఉంది. ఇదంతా గమనిస్తే మరీ జానపదుణ్ణి నిత్యాగ్నిహోత్ర అనాలనిపిస్తుంది.

ఇక పాలదాల్లో పిడకలు వేయడం కూడా ఒక ప్రయోజనాన్ని ఆశించే జరుగుతుంది. దాని అంటే పాలకడవ పట్టేంతటి గుంత. అందులో పిడకలు వేసి నిప్పుపెట్టి పాలకుండ నుంచుతారు. పాలు మెలమెల్లగా వేడెక్కుతాయి. కద్దెం పొయ్యి మీద పాలకడవ నుంచడంవల్ల తొందరగా వేడెక్కి పొంగిపోయే అవకాశం ఉంది. అలా కద్దెపొయ్యిపై పాలకుండ పెడితే అతి జాగ్రత్తగా చూస్తూకూర్చోవాల్సి ఉంటుంది, దానిగుంతలో పిడకలు వేయడం వల్ల హఠాత్తుగా పొంగే ఈ ప్రమాదం నుండి తప్పించే అవకాశం ఉంది. ఈ పొడుపుకథలో పిడక ఆగలేక అగ్గిలో పడ్డానని ఎంత ఆవేదనను వ్యక్తీకరించినా, అందువల్ల మానవ జాతికి మాత్రం మహత్తరమైన ప్రయోజనం నమకూరింది.

ఈ పొడుపుకథ విడుపు పిడకకు సంబంధించిందే అయినా బహిర్గతార్థం వల్ల ఎవరిదో వేదన-రోదన సుస్పృష్టమవుతోంది. నాయకా నాయకులు లేకున్నా చారి వెనుక ఉన్న బాధామయ జగత్తుపరిశీలిస్తే గంపెడద్దం అందుతుంది. “జేనెడు పిట్ట చూరెడుతోక” నిజమవుతుంది.

“ఈడేసిన కోల

ఇంజమూరు వాయె” అంటే బాట, ఇంజమూరేం కర్మ, ఇంద్రప్రస్థంవరకూ పోతుంది. పొడుపుకథ కూడా అంతే. వ్యక్తి, కుటుంబం, గ్రామం, రాష్ట్రం, విశ్వం, ధర్మం నమస్తాన్ని నమ్మానించింది పొడుపుకథ. వాటిలో తానుంది అవన్నీ తనలో దాచేసుకుంది. అందుకే అది విశ్వజనీనమయింది.

“ఊరంతకి ఒక్కటే దువ్వుటి” అంటే ఆకాశం. “మీయమ్మ మాయమ్మ ఒక్కరే” అంటే తులనమ్మ. ఈ విధంగా భావించడం సాధారణ విషయం కాదు. నిండా ధర్మదృష్టి కలిగిన పొడుపుకథా కర్త ఏనాటివాడో ఆనాటి నుండి ఈనాటి వరకు ఆదృష్టితోనే పొడిచాడు - పొడుస్తున్నాడు - పొడుస్తాడు. ఆ దృష్టి అందరికీ అబ్బేవరకు తప్పదు మరి.

పొడుపు సామెతలు

“సామెతలేని మాట ఆమెతలేని ఇల్లు” అనేది తెలుగు భాష ప్రాశస్త్యాన్ని తెలుగువారి గృహధర్మాన్ని వెల్లడిస్తోంది. ఆ మాట ఆ ఇల్లు నిరర్థకాలనే అఖి ప్రాయం ఊరక పుట్టిందికాదు. ఆమెత అంటే విందు. విందు భౌతిక సుఖాన్ని ఇస్తుంది. సామెత మానసికానందాన్ని కలిగిస్తుంది. శరీరానికి పుష్టి మనస్సుకు తుష్టి ఉన్నప్పుడు మనిషి చేసే కార్యాలన్నీ ఫలిస్తాయి. అందువల్ల ఆపై పలుకుతో అనుభవసారమున్నదని తెలుస్తోంది.

అనుభవానికి వ్యాప్తి ఉంది. గంధానికి - గాలికి - నీటికి వ్యాప్తి ఉంది. వాటిని ఒకదగ్గర చేర్చాలి, అది తత్సారమాలి, కూర్చదానికి నేర్పు కావాలి. అప్పుడది సామెత అని పిలువబడుతుంది. ఇంతకూ సామెత అంటే తేలిక సారాంశం అనుభవసారమని.

అనుభవసారాలైన సామెతలెప్పుడు పుట్టాయో నిర్ధారణ చేయడం కష్టం. భాష ఎప్పుడు పుట్టిందో, భావమెప్పుడు ప్రసరించిందో, మనిషిలోని కళా కౌశల్యం ఎప్పుడావిష్కృతమైందో - సామెత అప్పుడు పుట్టింది.

పొడుపుకథ ఒక సంకేతం. ఆ సంకేతం కళాత్మకమైన విలువల్ని సంతరించుకున్నప్పుడు సామెత సాక్షాత్తరిస్తుంది. అన్ని పొడుపుకథలు అట్లే సాక్షాత్కరిస్తాయనడానికి అవకాశం లేదు. కొన్నిటికే ఆ అవకాశం ఉంది. అలా రూపుదిద్దుకున్నవానినే పొడుపు సామెతలుంటారు. కాని వాటికి పూర్వమున్న పేరే ఉంటుంది,

పుట్టు పూర్వోత్తరాలు :

ప్రాచీన భారతీయ సూత్ర వాఙ్మయమంతా సామెతల మయం. వేదము సూత్రబద్ధం, సూత్రమనుభవసారం, అనుభవసారమే సామెత. వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, పురాణాలు, కావ్యాలు సామెతల ద్వారా అందచందాల్ని సంతరించుకొన్నాయి. ప్రపంచంలోని సర్వవాఙ్మయం ప్రారంభదశలో ఉద్భవించిన సారస్వతమంతటా ఈ సామెతలు కనిపిస్తున్నాయి, ఆ తర్వాతా కనిపిస్తున్నాయి. అందులో సామెతలుగా పరిగణింపబడ్డ పలుకులు జనవ్యవహారం నుండి గ్రంథస్థమైతట్లుగానూ, లేదా గ్రంథకర్త కూర్చిన కమ్మని మాటలు జననమ్మాన్యాన్ని పొంది సామెతలనబడినట్లుగానూ ఊహించడానికి వీలుంది.

ప్రకృతి తన ధర్మాన్ని ఆచరిస్తుంది. ఆ అనుభవాలు మానవునికి ఉన్నాయి. విజ్ఞాన ప్రసారానికో, వినోదానికో ఆ అనుభవసారం చూట గట్టబడింది. అనూదే పొడుపుకథ. అదీ సామెత రూపుదాల్పింది.

సాంప్రదాయక విజ్ఞాన మొకటి ఉంది. అది తరతరాలనుండి అంత స్తోతస్యిని అయిన సరస్వతివలె ప్రవహిస్తోంది. ఆ విషయం కూడా ముడుపు కట్టబడి పొడుపుకథ అయ్యింది. దానిని జనత సమ్మానించి సామెతగా తీర్చి దిద్దుకొంది.

1. సంపాదన ఒకరిది

అనుభవం ఇంకొకరిది

[చేతులు-కడుపు]

ఇది ఒకనాటి పొడుపుకథ. ఇప్పుడిది సామెతల సరసన కూచుంది. దీని అర్థమేంటని ఇప్పుడెవ్వరూ అడగడంలేదు. వనిచేసి సంపాదించే వాడొకడై, అనుభవించే వాడింకొకడైన సర్వకాలాల్లోనూ ఇది ప్రయోగింపబడుతుంది. కాని ఇటువంటి గుణాలు తనలో ఉన్నాయని మానవుడల్లకొన్న పొడుపుకథ ఇది. రానురాను తాననేది వక్కకు జరిగింది. పొడుపును విప్పడంలోని క్లేశాన్ని దూరం చేసుకొని అర్థం కూడా మరచిపోయి ప్రజలు దానిని జాతీయం చేశారు. ఇప్పుడు దానికి సామెతగా ప్రాచుర్యముందిగాని పొడుపుకథగాలేదు. సామెతకున్న సారశ్యాన్ని బట్టి ఈనాడు దానినెవరూ పొడుపుకథగా భావించడం లేదు. ఒకడి పాటు పదిమంది సాపాటు అనేదిట్టిదే.

2. ఇద్దరు పెండ్లాల మగడు

ఇరుకున పడి చచ్చెనట

[పోక]

ఇద్దరు భార్యలున్న భర్త కష్టాలపాలే ఆని లోక వ్యవహారముంది. వ్యవహారమనేది ఊరకనే పుట్టదు. ఇక్కడ సమాజమే సుస్కరణాన్ని అభిలషిస్తోంది. కాని ఈ అర్థంలో ప్రయోగింపబడక పూర్వం ఇది ఒక పొడుపుకథ. భోజనానంతరం తాంబూలం వేసుకోడం లేదా బాగాలు వేసుకోడం కొందరి కలవాటు. అప్పుడు పోకల్ని అడకొత్తి మధ్యకు చేర్చి కత్తిరిస్తారు. పోక రూపం చెడి పోవడమే చావడం.

3. చక్కనమ్మ చిక్కినా చక్కనే

[నబ్బు]

సౌందర్యవతి కృశించినా చక్కగానే ఉంటుంది. జన వ్యవహారంలో ఈ పొడుపురక ఇలా ఉన్నా ఇది మాటి మాటికి అవ్యతమైన ద్విత్వకకారం యొక్క శబ్దాలకారం వల్ల కళాత్మకమైన విలువల్ని సంతరించుకొని చక్కని సామెత అయింది.

సామెతల్లో సాబాలుకుపైగా కథావిరహితాలైనవి ఉన్నా కథా సహితాలన్నీ లేకపోలేదు. కథాసహితాలైన సామెతలన్నీ పొడుపుకథలే.

4. చేసిన చేష్టలు ఎవరూ చూడరు కాని
కోసిన ముక్కు అందరూ చూచినారట.

భార్య పొరపాటు చేస్తుంది. భర్త తీవ్రంగా దండిస్తాడు. ఆదండనం వల్ల ఆమె శరీరంపై కొన్ని గుర్తులేర్పడతాయి. అవి కొట్టవచ్చినట్లు పదిమందికి కనిపిస్తాయి. సౌందర్యమృలకృలు బుగ్గలు నొక్కుకొని భర్తను తిట్టిపోస్తారు. కొందరికి ఆమె చేసిన తప్పేంటో తెలుసు, వారప్పుడు ప్రేమిధంగా అంటారు. ఇక్కడ ఆభర్త ముక్కు కోయాల్సిన అవసరం లేదు. చెంపవగలగొట్టినా, వీపు చితుక గొట్టినా పై సామెతనే అంటారు. ఈ సామెత వెనుక జగమెరిగిన కథ ఉంది. శూర్యణఖ రామలక్ష్మణుల్ని కామించి వచ్చింది, వారు ఆమెను ఆట వట్టించారు. తనకోరిక తీరడానికి సీత ఆటంకమని శూర్యణఖ సీతను మింగడానికి యత్నించింది. అప్పుడు లక్ష్మణుడామె ముక్కు చెవుల్ని కోశాడు. ఆ కథ ప్రజల్లో ప్రచురితమై పై పొడుపుకథగా సంకేతింపబడింది. లక్ష్మణుడు శూర్యణఖ ముక్కుకోయడమని దీనిని సూచించాలి. కాని ఇది సంకేతింపబడ్డ ఒకానొక పొడుపురక అన్న సంగతి జనం మరిచిపోయింది. దానిని సామెతగా చెప్పుకొంటుంది. సుదీర్ఘమైన శ్రీరామ చరిత్రంలో ఇది ఒక సంఘటనమే. అందువల్ల సంఘటన పొడుపుకథ రూపు సంతరించుకొని సామెతగా పరిణామం చెందిందన దానికి ఇది ఉదాహరణ మనాలి. సంఘటనకు ఈ క్రిందిది కూడా చెప్పుకోవచ్చు.

5. అంకె లేని కౌత్తి

లంకంతా వెరచిందట

పిల్లవాడు చెప్పిన మాటవినక ఇంట్లోని వస్తువుల్ని నాశనం చేస్తున్నప్పుడు, పొరుగిండ్లవారో బంధువులూ ఇలా ఆనడం సర్వసాధారణం. కాని దీని వెనుక సీతా సందర్శనాసంతరం హనుమంతుడు అశోకవనాన్ని పాడుచేయడం, లంకను గాలిచీకడం మొదలైన సంఘటనలున్నాయి. అట్లే ప్రకృతి ధర్మాన్ని భావించిన మానవుడు పొడుపుకథగా కూర్చగా అదీ సామెత అయ్యింది.

6. శివరాత్రికి చంకలెత్త నీయదు.

[చలి]

మాఘ మాసంలో మహాశివరాత్రి వస్తుంది. అది చలికాలం. చలికి “ఉహుహూ” అనిలోకాలు వణకుతాయి. ప్రజలెక్కడ కూర్చొన్నా ముడుచు కొంటారు. ఆచలి చంకలెత్త నీయదు. ప్రకృతి ధర్మాన్ని కూడా అట్లే పొడుపు కథలో చొప్పించడం జరిగింది.

ఒక జాతి జీవనాడులూ నాగరికతా సంస్కృతులూ ఆజాతి యేర్పరచు కొన్న సాంప్రదాయక విజ్ఞానంలో ఉంటాయి. ఆవిజ్ఞానం మీద ఆజాతి అస్తిత్వం నిలబడి ఉంటుంది.

7. ఆలి పంచాయితీ

(రామాయణం)

పాలి పంచాయితీ

(భారతం)

ఈ సామెత భారతీయ నాగరికతా సంస్కృతుల పరమోత్కృష్ట గ్రంథాలయిన రామాయణ భారతాల్ని సూచిస్తోంది. ఇది సామెత రూపు సంతరించు కొనక పూర్వం ఆలి పంచాయితీ అంటే రామాయణమనీ, పాలిపంచాయితీ అంటే భారతమని విడుపు చెప్పేవారు. కాని రానురాను విడుపుకథలు పొడుపుకథల్లో ఐక్యమై పోయాయి.

ఈ విధంగా ఈనాడు సామెతలుగా పిలువ బడుతున్న వెన్నో పూర్వం పొడుపుకథలే అని నిరూపించడానికి వీలుంది. ఒకప్పుడు అవి పొడుపు కథలు, ఇప్పుడుసామెతలు, పరిశీలిస్తే అవి పొడుపు కథలనిపించాయి. పొడుపుకథల గుణాలు కొన్నిట్లో దూరమైనట్లనిపించినా ఆవాసనల్ని ఆలంబనంగా చేసుకొడం వల్ల ఛాయామాత్ర ప్రహేళికల వలె అవి భాసిస్తున్నాయి.

మొత్తం మీద ప్రహేళికా గుణ సంపూర్ణాలై, గుణార్థాలై, గుణాంశాలై వెలసే వీటిని స్థూలంగా పిభజించే అవకాశముంది. సూక్ష్మపరిశీలన చేస్తే ఒక్కొక్క దానిలో ఇంకా అనేక విభాగాలు ఉద్భవిస్తాయి. కేవలం సామెతల్ని మాత్రమే గ్రహించి ఆటువంటి సూక్ష్మ విభజన చేయడంలో సారకత ఉంది. ఇవి పొడుపు సామెతలు. అందువల్ల స్థూల విభజనమే తగినదనిపిస్తుంది.

వాక్యాల్లోనే సంకేతింపబడ్డాయి. మొదట అవి వివరణను ఆకాంక్షించే ప్రశ్నారూప ప్రహేళికలే. రానురాను పొడుపు సామెతలయ్యాయి.

9. వంకమూతి రామసిల్ల పట్నమంత పాడుసేనె

ఇది నేడు సామెతగా పరిగణింపబడుతుంది. కాని ఒకనాటి పొడుపుకథే. జనవ్యవహారంలో నానీ నానీ సామెత రూపు సంతరించుకుంది. పాండవాభిమానియైన బలరాముడు, వారికష్టాలకు కారకుడు దుర్యోధనుడని భావించాడు. ఆ దుర్యోధనుని మీద కలిగిన కోపంతో హస్తినా నగరాన్ని నట్టేట ముంచ సంకల్పించాడు. ఆయన ఆయుధం నాగలి. హలధారియై బయలుదేరి హస్తినను చాల వరకు నట్టేటముంచాడనే పురాగాథాకథనం. పై పొడుపుసామెతకు వాగలి అనే విడుపు చెప్పినా పూర్వాపరాలతో ఈ గాథ వివరిస్తేగాని అర్థం సమగ్రంగాభాసించదు.

10. మూడింట ముగిసె కథ :

శ్రీమద్రామాయణ మహాకావ్యార్థాన్ని పొడుపుకథ తనలో పొదుగుకొంది. “కట్టె-కొట్టె-తెచ్చె” అని విడుపు చెప్పినా, రామకథ అంతో ఇంతో అన్నా చెప్పక తప్పదు. దశరథుడు అయోధ్యను రాజధానిగా చేసుకొని కోసలదేశాన్ని పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆయన పుత్రులైన రామలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులకు మిథిల రాజపుత్రికలతో వివాహం జరిగింది. దశరథుడు కైకకిచ్చిన వరాలవల్ల సీతా రామలక్ష్మణులు అరణ్యానికి వెళ్లాల్సి వచ్చింది. లంకాధిపతి రావణుడు సీతనవహరించి సముద్రందాటి ఆమెనులంకలోని అశోకవనంలో ఉంచాడు. అప్పుడు రాముడు వానర సైన్య సహకారంతో వారధి కట్టాడు, రావణున్ని కొట్టాడు, సీతనుతెచ్చాడు. మూడింటిలో ముగిసి పోయింది కథ అంటే ఇదేమరి.

రామాయణాంశాలు, భారతాంశాలు, భాగవతాంశాలు, శైవవైష్ణవ మత సన్నివేశాల్ని సంయోజించుకొన్న పొడుపుసామెతలుకొన్ని లభిస్తున్నాయి. ఒకనాడు ఆయాకథార్థాల్ని, కథాంతర్గత సన్నివేశాల్ని నెమరువేసుకొనే ఉద్దేశంతోనే ఏర్పడ్డ పొడుపుకథ పొడుపు సామెత అయ్యింది.

శల్యసారథ్యం, కర్ణుడిమీదే కథంతానిల్చింది, నవ్వునాలుగందాల చెరువు, రామాయణంతో పిడకలవేట, అందరూ ఒక ఎత్తు అగస్త్యుడు ఒకఎత్తు. పాండవుల సంపాదన దుర్యోధనుల వారి పిండాకూర్కకు సరి, కోతలకు ఉత్తరకుమారుడు, కైకపుట్టి రాముపట్టం చెరచింది, యాదవకులంలో మునలంపుట్టినట్లు,

రాముని పాదాలు తగిలితే రాట్లరమణులొత్తవి, రావణాసురుడి కాష్టంవలే. ఇలాంటి సామెతలన్నీ పురాగాతల ఆధాల్ని సూక్ష్మంగా అందించిన ఒకనాటి పొడుపుకథలే. గొంగళిపురుగు సీతాకోక చిలుకగా పరివర్తన చెందిన విధంగా ఇవన్నీ సామెతల సరసన కూచున్నాయి. ఇక చారిత్రకాల్ని పరిశీలిద్దాం.

చారిత్రకాలు :

హిరాణ్యకాలకు ఆధారాలు పురాణ గ్రంథాలు. చారిత్రకాలకు ఆధారాలు చారిత్రక గ్రంథాలు. చరిత్ర కాధారాలు శాసనాలు. కేవలం శాసనాల ద్వారానే సంపూర్ణచరిత్ర నిర్మాణం గాదు. నాటి కావ్యనాటకాది గ్రంథాలు, వస్తుశిల్పాలు, ప్రశాఢీపన సంస్కృతులు, జనవ్యవహారాలు, కైఫియ్యత్తులు, మొదలైనవన్నీ చరిత్రకాధారాలవుతాయి. ఆదృష్టితో మాత్రమే చరిత్ర సంబంధమైన పొడుపు సామెతలు పరిశీలించాల్సి ఉంది.

11. తాతా చాడ్యుల ముద్ర భుజముదప్పినా వీపుదప్పదు.

భారతదేశంలోని ఒకేవైదికధర్మమునందు కాలచక్ర పరిభ్రమణంలో మతాలు మతాంతరాలనేకాలు అనేక కారణాలవల్ల ఆవిర్భవించాయి. ఈ మతాలు తమభక్తుల గుర్తింపునిమిత్తం వివరీత విధానాలవలంబించాయి. అలా వచ్చిందే ఈ ముద్రల వద్దతి.

శ్రీకృష్ణదేవరాయల గురువుగా ప్రసిద్ధికెక్కారు తాతాచాడ్యులు. వారు వైష్ణవమత దుర్ధమానులు. వైష్ణవ దీక్షాస్వీకార సందర్భంలో వచ్చిన వారికి వారు కాలిన కడ్డిలతో వైష్ణవ శ్రీచక్రాల్ని ముద్రలుగా వేసేవారు. ఆ ముద్రల్ని భుజాల పైననే గుర్తించే ఆచారముంది. అక్కడికి వచ్చినవారు ఒకవేళ ముద్రలు వేయించుకోవానికి భయపడి పరుగెత్తితే ఆచార్యులవారు వారివెంబడి పడి ముద్ర లొత్తేవారు. ఇక ఆముద్రలు భుజాలుదప్పినా వీపుపై తప్పక వడుచుండేవి.

కళాత్మకాలైన ఇటువంటి చారిత్రక ప్రహేళికలే కాలక్రమంగా సామెతలుగా మారిపోయాయి. ప్రహేళికాంశ అందులో భాసిస్తున్నందువల్లనే పొడుపు సామెతలనెడుతున్నాయి.

12. ఉత్తరం మధ్యపేదల కుండతరమ

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు అతనికూతురు మోహనాంగి చదరంగమాడు తున్నారు. రాయల రాజుమంత్రి మధ్యన మోహనాంగి భటుడు చిక్కాడు.

అప్పుడు మోహనాంగి బలవంతులమధ్యన పేద ఉండలేడుకదా అనే అర్థంవచ్చే ప్రవద్యపాదం అనేసింది. కృష్ణరాయలు ఆ పద్యాన్ని వ్రాసినకవిని బహుదా వశంసించాడు

“కటికుచాలు ఒత్తుకొని వచ్చాయి, వాని ఉద్వృత్తి గమనించిన తరుణి తనుమధ్యం తొలగిపోయింది. 1 అది ఉండే కనబడదామరి; ఉద్వృత్తుల నడుమ పేదల కుండతరం కాదుగదా!” అనే కావ్యార్థం లౌకికార్థ సంపన్నమై చరిత్ర పుటలకెక్కింది. ఆ సామెత వెనుక ఇంతకథ ఉంది. అందుకే చారిత్రక సంబంధులైన పొడుపుసామెతల నరసన చేరింది.

చారిత్రక మహాయుగాల్లో ప్రభువులు, ప్రజలు, మేదావులు, సాదువులు, సంస్కర్తలు మొదలైన వారి జీవనాల్ని స్ఫులింపజే కథాత్మకాలైన పొడుపు సామెతలన్నీ ఉన్నాయి.

“గజమామిథ్య వలాయననూ మిథ్య అన్నట్లు, మర్యాదరాసున్న మాట దప్పినా నావేటు దప్పదు, అక్కన్నమాదన్న గార్లందల మెక్కితే సాటికి సరప్ప చెరువుకట్ట ఎక్కినాడట, ఏమీ అప్పజీ అంటే కాలంకొద్ది రాయాజీ అన్నాడట, దాసునితప్పదండంతోనరి, గోలుకొండ ఉద్యోగం గొణ్ణాతోక. నానాటికి తీసికట్టు నాగం భొట్టూ, యాచమ నాయని త్యాగము గోచులకేగాక పట్టుకోకల కగునా” - ఇలాంటి సామెతలన్నీ చారిత్రక కాంక్షాల్ని అందించిన ఒకనాటి పొడుపుకథలే, అవే పొడుపుసామెత లయ్యాయి. ఇక కథాత్మక సాంఘిక లోకోక్తి ప్రహేళికల్ని పరిశీలిద్దాం.

సాంఘికాలు :

జనజీవనమనేక సంక్లిష్ట సమస్యప్రవాహ సంభరితం. బావ సంఘర్షణలనే అటూపోటులతో జీవనోదధి విల్లప్పుడూ ఎగ సెగసి పడుతుంది. ఎగసిపూలిన; కూలియెగసిన ప్రతితరంగం వెనుకకన్నీటి గాథా ఉంది - కమ్మనికథా ఉంది. ఆ గాథలూ ఆకథలూ సామాజిక జీవనానికి ఉజ్వల చీప్తిని ఆదర్శవంతమైన

1. ఒత్తుకొని వచ్చు కటి కుచోద్వృత్తిగణించి
తరుణితనుమధ్యమేడకో తలగిపోయె
ఉండేనేనియు కనబడ కున్నెయహహ
ఉద్వృత్తుల మధ్య పేదలకుండ తరమ

స్వూరి నీ ఇస్తున్నాయి. ఆ భావవాహినీ సాంద్రమై సాకారమై సాంఘిక జీవన-
వర్తిమణాల్ని పెదబల్లె పొడుపుసామెతగా సాక్షాత్కరించింది. సాంఘికలోకోక్తి
ప్రహేళికాధారం సంఘం, అందువల్ల ఇది ఆధారరహిత మయింది గాదు..
వర్తమాన జీవన ప్రతిబింబమీ పొడుపుకద.

13. రెడ్డి వచ్చాడు మొదలెత్తుకో

“రెడ్డాచ్చె మొదలాడు” అనే పదబంధమే పైసామెత. కొద్దికాలం క్రితం,
కొన్ని గ్రామాల్లో నిన్నమొన్నటివరకూ ఈ కథ జరిగింది. పండగదినాల్లోనూ,
పర్వదినాల్లోనూ యక్షగానాలాడేవారు. బహురూపుల వేషాలు వేసేవారు. రాత్రి
కొంత పొద్దుపోయింతర్వాత ఆటప్రారంభిస్తారు. వారి ఆటలో కళాప్రదర్శనా
ప్రావీణ్యత సంగతి యెట్లున్నా వారి దృష్టి అంతా మరునటికోజూ ఆ గ్రామపు
రెడ్డిచ్చె చనదాన్యాలపై కట్టుకానుకలపై తప్పక ఉంటుంది, అందువల్ల ఆట
ప్రారంభంలో వచ్చిన ప్రతిరెడ్డిని పొగడుతారు. ఆటమొదలవుతుంది, అప్పుడే
షుకో రెడ్డివచ్చినట్లు వర్తమానం వస్తుంది. అతణ్ణి పొగడడం మొదలెత్తు
కోడం జరుగుతుంది. ఈ విధంగా తెల్లవారే వరకు జరుగుతూనే ఉంటుంది..
కదకు కాళ్ళన్నా కదలదు, కదలినా నల్లనడకలాగే ఉంటుంది. ఇప్పుడి కట్టుడి
ఇంచుమించుగా సాగడం లేదు. అయినా గ్రామాధికారులైన రెడ్డ దర్బానికి
సాక్షీభూతంగా ఈ పొడుపుసామెత నిలిచిపోయింది.

14. “పులిచారలు వేసినవి ఆత్మయ్యా” అంటే

“పురిసెడు వెనక్కితియ్యవే కోడలా” అన్నదట ఆత్మగారు.

పదమిది దిక్కు ఆకాశంలో మబ్బులు కమ్మాయి. ఆ మబ్బులు పులి
చారల వలె ఉన్నాయి. మబ్బులు అలా ఉంటే వర్షాలు సరిగా కురువవసే,
పంటలు పండవసే, కరువుకాటకాలు వస్తాయనీ ప్రజలవిశ్వాసం. ఈ లౌకిక విశ్వాస
సాలతో బ్రతికే వ్యవసాయదారుని కోడలు పరిస్థితిని గమనించింది. ఆత్మగారితో
సంగతి చెప్పింది, రాబోయే కాలంలో కటకటలు పడకూడదనీ, ఉన్ననాడు
ఉగాదిగానూ లేననాడు కామనిపండుగగానూ జరుగకూడదనే కోడలి భావాన్ని
ఆత్మగుర్తించింది. పొడుపు చేసుకొని తినాలని కోడలిని ఆజ్ఞాపించింది. కడుపు
కట్టుకొని కాలం వెళ్ళబుచ్చాల్సి వచ్చినప్పుడు పౌరాణిక యుగంలో నలదమ
యంతులకు, చారిత్రక యుగంలో మహారాజా ప్రతాప్ కుటుంబానికి ఆధునిక
యుగంలో ఆ రైల్వే కుటుంబానికి కలిగిన అనుభవాలు పొడుపు కథలుగా పొడుపు
సామెతలుగా రూపు దిద్దుకోడం అంటే శిలాక్షరమవడం, సత్యశివ సుందరమై
సాక్షాత్కరించడం.

సాంఘిక సంబంధులైన కథాత్మక ప్రహేళికల చాయలున్న సామెతలు ఆంధ్రంలో ఎన్నో ఉన్నాయి. కొత్తవి వుడుతున్నాయి. పుడతాయి. సజీవమైన సమాజం నిత్యనూతనత్వానికి ఆలవాలం, చేదుగొన్న వారికి చేదుకొన్నన్ని భావాలు ఆ సమాజంలోని సామెతలందిస్తాయి.

“అరుంధతీ గిరుంధతీ కనపడటం లేదుగాని, ఆరువందలు అప్పుమాత్రం కనబడుతున్నది, కానుకుగతి లేదు కోటికి కొడి వేళాడు, చెడిందిరా పిల్ల అంటే చేరిందిరా తేనాలి, కొండమంగలి కొరిగినట్లు, అగ్రహారం పోలే పోయిందిగాని- అట్లు అంతా బాగాతెలిసింది, అడ్డబొట్టువాడు నిలుపుబొట్టువాడు తగవులాడి నత్రం తగలబెట్టినట్లు, అంగట్ల బెల్లానికి గుడిల లింగానికి సమర్పయామి”-ఓనన్నివేళాన్ని, ఓకథాంశాన్ని సమలంకృతంగా సంధించే సాంఘిక సంబంధులైన పొడుపు సామెతలెన్నో ఉన్నాయి. నిరంతర గతిశీలక మైన వీటి ప్రాచుర్యం ఆగకుండా సాగుతూనేఉంది.

కాల్పనికాలు :

ఆధార రహితాలైన విషయాలు కాల్పనికాలు. ఇది మానవునిస్వ జనశక్తై అయినా ఊహకూ ఆదర్శానికి ఉన్నపాలు ఇతర విషయాలకుండదు. ఎక్కడో ఓకథ పుట్టింది. పుట్టిన ఆకథ వ్యాపించింది, చూసిన వారెవరో తెలియదు. మొదట చెప్పిన వారెవ్వరో తెలియదు. కాని ఆకథ ప్రజ చెప్పుకొంటున్నది. కొన్ని పలుకుల్లోనే కథార్థం భాసింప చేసుకొంటున్నది. కాల్పనికాలైన పొడుపు సామెతలు సరిగా ఇలా ఉంటాయి.

1. అందని ద్రాక్షపళ్లు పుల్లన.

లోకంలో ఒకడొకటి ఆశిస్తాడు. తాను ఆశించింది ఉత్తమమయింది, శ్రేష్ఠమయింది అనిభావిస్తాడు. దాన్ని పొందడానికి యత్నిస్తాడు. ప్రయత్నం ఫలించనప్పుడు చింతిస్తాడు. విసిగివేసారి తాను ఆశించినవాన్నే చూపిస్తాడు. ఇది మానవ స్వభావం-అంటేలోక స్వభావం. దీనికో నీతికథ ఉంది.

ఓ నక్కద్రాక్షపండ్ల నాశించింది. ద్రాక్షపండిరి కిందికి చేరింది. వాటి తీసిని గూర్చి రసశ్రేష్ఠత్వాన్ని గూర్చి, రంగు రుచిని గూర్చి ప్రశంసించింది. ఒక్కసారికాదు వంద పర్యాయాలు కీర్తించింది. కీర్తనతో కడుపు నిండదు కదా! అందుకే పండిరి కింది పండ్లను అందుకోవాలని ఎగిరింది. అవి అందలేదు. “అందని ద్రాక్షపళ్లు పుల్లన” అనిపించింది. అని వనిశిమాలినవని చూపించింది.” ఈ కథ యేనాడు జరిగిందో కాని ఆ భావాలున్న మనుజులినాడూ ఉన్నారు.

ఏవాడై నా ఉంటారు. ఈ కథ కారణముంటే యేంటి? లేకుంటే యేంటి? మనుష్యులు న్నంత కాలమేకడ ఉంటుంది. కథ కాలంబన సూత్రమైన పొడుపు సామెతా ఉంటుంది. చిరంతన కల్పనికత - అనుక్షణ వాస్తవికత ఈ కథలో ఉంది.

16. మంచి చేసిన ముంగికి మరణం వచ్చినట్లు

ఒకరు ఒకరికి సహాయం చేస్తారు. అలా ఉపకారం చేయడం వారు తమ ధర్మంగా భావిస్తారు. కాని ఆ ఉపకారం వల్ల లాభం పొందిన వాళ్లు దానిని గుర్తించరు, పైగా ఆ చేసింది అపకారమని భావిస్తారు. ఆ భావనవల్ల పెరిగిన అగ్రహంతో ఆధర్మవరునికి కీడు చేస్తారు. కాని ఆ ధర్మవరుడు ఉపకారం ఆశించి చేయలేదు, తనకు అపకారం కలుగుతుందని కూడా తలచలేదు. కాని జరిగిందది. ఆ సమయంలో లోకంపై పొడుపు సామెతను ఉపయోగిస్తుంది. ఆ సామెత వెనుక ఉన్న నీతికథలో విచారం ఆవేదన నిండిఉన్నాయి.

“ఒక ఇల్లాలు ప్రేమతో ముంగినను పెంచుకొంది. అముంగి ఆ ఇల్లాల్ని కనుసన్నల్తో మెలగుతూ బహుకాలంగా ఆ ఇంట్లోనే ఉంది. ఒకనాడామె ఊయల్లో తన పసిబిడ్డను పడుకోబెట్టి బిందెత్తినకొని మంచిస్థితి కు వెళ్లింది. నరిగ్గా అదే సమయంలో ఒకత్రాచుపాము తొట్టెలను నమీపించింది. ముంగిన ఇది చూసింది, పాముమీదికురికింది, దానితో పోరాడింది, ముక్కలు ముక్కలు చేసి చంపింది. ఇంకేం, ఆ ముంగినకు ఆనందం మిన్నుముట్టింది. అది తన యజమానురాలికి ఎదురుగా వెళ్ళింది. ద్వారంలోనే ఆ ఇల్లాలు ముంగినను చూచింది. దాని మూతికి రక్తముంది. తన పసిబిడ్డను అముంగి చంపిందని ఆ తల్లి భావించింది. వెంటనే నిండు సిటిబిందెను ఆ ముంగిన నెత్తిపైన యెత్తివేసింది. ముంగిన గిల్గిలగొట్టు కుంటూ ప్రాణం విడిచింది. ఇల్లాలు, ఊయల్లో కేరింతలు కొడుతున్న బిడ్డను ఊయలపక్కనే ముక్కలై పడిఉన్న త్రాచుపామును చూసింది, తన అనాలోచిత కార్యానికి చింతించింది”.

ఈ కథ యెప్పుడు జరిగిందో చెప్పేదెవరు? ఆధారమేంటి? కాని ఇలా అనాలోచిత కార్యాలు చేయరాదనే సందేశం అనాదిగా ఇస్తూనే ఉంది. కథంతా జెప్పాల్సిన అవసరం లేదు. సంకేతమే చాలు, ఆ సంకేతమే కల్పనిక సంబంధి అయిన ఈ పొడుపు సామెత.

ప్రపంచంలోని నరకకథా వాఙ్మయంలోను కల్పనికాలైన ఈ కథలున్నాయి. అవి పొడుపుకథలుగా సామెతలుగా ప్రచలితాలయ్యాయి. ఆంధ్ర సాహిత్యంలోనూ, ఆంధ్ర జనవ్యవహారంలోనూ ఇలాంటివి కోకొల్లలుగా ఉన్నాయి.

“కొంగజనం చేసినట్లు, పిల్లిమెడలో గంటకట్టెదెవరు, ఒకరికలిమికి యేడుస్తే

ఒకకన్ను పోయింది- తనలేమి కేడుస్తే రెండు కళ్లు పోయాయి, నక్కజిత్తులన్ని నా వద్ద ఉండగ తప్పించుకపోయేనే తాజేటి బుర్ర, పిట్టపోరు పిట్టపోరు పిల్లి తీర్చింది, తోటకూర నాడైనా చెప్పవైతివి, అకటావికటపు రాజుకు అవివేకి ప్రధాని చాదస్తవు పరివారము, తనకు మాలిన ధర్మం మొదలు చెడ్డజేరం, ఉభయ బ్రహ్మత్వం ఉప్పర నన్యానం, ఒక్క దెబ్బకు రెండు పిట్టలు" నీతి దాయకాలైన నన్ని వేశాల్ని పరమరమణీయంగా చిత్రీకరించే ఇలాంటి కాల্পనిక ప్రహేళికాసూక్తులు వాఙ్మయానికే అలంకారాలు. మనిషి జీవితాన్ని మలుపు తిప్పే నందేశాత్మకాలు.

మొత్తం మీద కథాత్మకాలైన పొడుపుకథల లాగానే పొడుపు సామెతలు కూడా పరమరమణీయాలు. పొడుపుకథ ఒక ముడినరుకు, పొడుపు సామెత ఆ ముడిపదార్థాన్ని తీర్చిదిద్దగా ఏర్పడ్డ పరమోత్కృష్ట శిల్పం. ఆ శిల్పంలోని పౌరాణికాదిభేదాలు పరిశోధకుని దృష్టి గోచరాలు మాత్రమే. ప్రజలీభేదాన్ని పాటించరు, వారాసామెతను దర్శిస్తారు, స్పృశిస్తారు. ఈ స్పృష్టి ఉన్నంత కాలం ఆ స్పృష్టి జరుగుతూనే ఉంటుంది. అందుకే కథాత్మకాలైన పొడుపు సామెతలు చిరంతన కాలాని కాలసే అనుక్షణ యదార్థాలని చెప్పడం.

కథారహితాలు

కథారహితాలైన పొడుపు సామెతలకు కథారహితాలైన పొడుపు సామెతలకు జానపదుల దృష్టిలోగాని, నాగరుల దృష్టిలోగాని అంతరమేమీలేదు. విస్తృతమైన కథా కాంతిపుంజానికి కేంద్ర బిందువు కథాత్మకమైన పొడుపు సామెత. వ్యాకోచమై ఉన్న కథాశరీరం సంకోచమై ముద్దగట్టుకొన్న స్వరూపమే పొడుపు సామెత. కేంద్ర బిందువై ఉన్న కథారహితమైన పొడుపు సామెతలోని సూక్ష్మాణువు విడుపు సామెత. సంకోచపు ముద్దలో పొదగబడి ఉన్న మణి, కథారహితమైన పొడుపు సామెత యొక్క విడుపు.

జానపద సాహిత్యంలో పొడుపుకథ ఎన్నిసౌగంధులు పోయిందో పొడుపు సామెత కూడా ఇంచుమించుగ అన్ని వన్నెచిన్నెలు పోయింది. కాని స్థూలంగా ఇది అయిదారు విభాగాలలో ఇమిడి పోతోంది. కథారహితాలైన పొడుపు సామెతల్ని స్వభావాన్ని బట్టి ఈ క్రింది విధంగా విభజించుకునే వీలుంది.

1. వ్యవసాయాత్మకాలు	2. వస్తుగుణాత్మకాలు
3. పశుపక్ష్యాదులు	4. ప్రాకృతికాలు
5. గృహ సంబంధాలు	6. ఇతరాలు.

ఈ విభాగాల్లో ఉదాహరించేవాటిని పొడుపుకథలుగా సాహిత్యవేత్తలుగాని ప్రజలుగాని వ్యవహరించడంలేదు. వాటిని సామెతలనే అంటున్నారు. కాని ఆ సామెతకున్న పూర్వవాసనలు పోలేదు. అలాంటివి మాత్రమే ఇక్కడ ఉదాహరించబడుతున్నాయి. కనుకనే వాటిని కథారహితాలైన పొడుపుసామెతలని పిలవడం జరిగింది.

1. వ్యవసాయాత్మకాలు :

మనది వ్యావసాయకదేశం. ఈదేశంలో పుట్టిన ఏ సాహిత్య ప్రక్రియ అయినా, ఏ సామాజిక సమస్య అయినా కొద్దిగనో గొప్పగనో, ప్రత్యక్షంగానో-పరోక్షంగానో వ్యవసాయ సంబంధి అయి ఉంటుంది. వ్యవసాయ దారుల్లో నూటికి తొంభైమందిజానపదులు. పొడుపుకథల్లో నూటికి తొంబదిజానపదుల ముఖనిర్గతాలు. పొడుపు సామెతలు కూడా ఆదేవిధంగా జానపదుల సొత్తనే చెప్పాలి. అందువల్ల పొడుపుకథలు పొడుపుసామెతలు అధికంగా వ్యావసాయక జీవన ప్రతిబింబాలై ఉన్నాయి.

17. ముక్కు మూరెడు సిగబారెడు

[తోకవరిగింజ]

కోపంవస్తే వరస్వరం నిందించుకోడం, మరొక అమ్మతో చెప్పుకోడం, ఆ చెప్పుకొన్నప్పుడు “దాని సొమ్మేమి పోయిందని ముక్కు మూరెడు చేసింది” అనేవాక్యం ప్రయోగించడం సాధారణ తోకవ్యవహారం. కాని ముక్కు మూరెడు కాదు సిగబారెడు కాదు- కోపం వల్ల ముక్కు ఎరు పెక్కుతుంది, తలను అటూ ఇటూ కదిలించడం వల్ల సిగ ఊడి బారెడవుతుంది. సామెతనిలాంటి సందర్భాల్లో ప్రయోగిస్తున్నా దీని విడుపు మాత్రం తోకవరిగింజ. పరిధాన్యాల్లో తోకబుడమలనేవి ఒకరకం. ఈ వడ్డకు పొడుగు తోకలుంటాయి, పొట్టి ముక్కులుంటాయి. కూలివేసేప్పుడు పాత్రతో కొలచివేయక జొన్నకంకుల్లాగా చేతబట్టివేసేవారట. ఇప్పుడి ధాన్యమెక్కున్నో చుట్టి నేలల్లో పండుతుంది కాబట్టి తోకబుడమలు కనిపించడంలేవు వీటిని తోకవడ్డని కూడా అంటారు. ఈధాన్యాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొనే పొడుపుకథ సృష్టించబడింది.

18. శివరాత్రికి జీడికాయ ఉగాదికి ఊరుగాయ

[మామిడి పిందె]

ఒక వ్యక్తి తమబంధువుల బాలికను కొంతకాలమైన పిదప చూస్తాడు. అప్పటికీ ఇప్పటికీ ఆ అమ్మాయి కంపచాటు మొక్కలాగా ఎదిగిపోయింది. అప్పుడతడు పైసామెతతో పరిహసించాడు. శివరాత్రికి ఉగాదికి మధ్యకాలం ఒక్కమాసం మాత్రమే. ఒక్కనెలలోనే అది పచ్చడికి సిద్ధమవుతుంది. పచ్చడినే

కొన్ని ప్రదేశాల్లో ఊరగాయ అంటారు. జీడికాయ చిన్నదిగా ఉంటుంది, ఊరగాయ పెంకపట్టి పెద్దదిగా ఉంటుంది. మామిడిపిందెలేదా కాయ అర్థాన్ని రాబట్టడానికై ప్రయోగింపబడ్డ ప్రహేళికాలోకోక్తి ఇది. వ్యవసాయాత్మకాలైన ఈ క్రింది ప్రహేళికాలోకోక్తులు పరిశీలనార్హాలు.

19. వస్తూ ఇల్లు నింపుతుంది పోతూ ఇల్లు నింపుతుంది [ఆరికె]
20. కార్తిక మాసంలో కదురంత ఉంటినా
మాఘమాసంలో నామహిమ చూపుతా [చిక్కుడుతీగ]
21. కార్తిక మాసమున కాకులు తొక్కుతాయి. [జొన్నకంకులు]
22. గొర్రెతోక్కినాచాలును [మడి-పొలము]
23. చిత్త చిత్తగించి, స్వాతిచల్లజేసి, విశాఖవిసరకుంటే
అనూరాధలో అడిగినంత పండుతాను అన్నదట [జొన్నచేను]
24. మఖకు మాసికంత మొక్కయితే కార్తికానికి కడవంత కాయ [గుమ్మడి]
25. భరణి కారైలో చల్లిన కాయకు చిప్పెడుపంట [నూపు]
26. స్వాతి కురిస్తే చల్లపిడతలోకి రావు [జొన్నలు]

2. వస్తుగుణాత్మకాలు :

సాధారణంగా జీవరహితాలై, ఒకస్పష్టమైన నిర్దిష్టమైన స్వరూపమున్న వాటిని వస్తువులనడం సహజం. స్వరూపమున్న దానికి స్వభావముంటుంది. స్వభావం రంగుకూ రుచికి వాసనకూ రూపానికి సంబంధించిందై ఉంటుంది. ఈ స్వభావమనేది సహజసిద్ధమైందిగావచ్చు, లేదా నడుమంత్రపు మార్పుగావచ్చు. కాకపోతే పరిస్థితుల ప్రభావం పల్ల పరిసరాల సాహచర్యం వల్ల, ప్రకృతి సాన్నిహిత్యం వల్ల ఇటువంటి గుణాత్మక పరిణామాలు కలుగవచ్చు.

27. గడ్డతిన్నాకంపే పాయతిన్నాకంపే [ఉల్లి]

ఉల్లిగడ్డది అదొకరకమైనవాసన, అటువంటి వాసన మరో దానికి ఉండదు. ఇదిసామెతగా ఈనాడు వ్యవహరింపబడుతోంది. కాని ఇది పొదుపు సామెతగా పిసినారి గుణంగల వారివిషయంలో ప్రయోగింపబడుతోంది,

28. మూరెడు పుల్ల ముక్కెడు [వేపపుల్ల-వలుదొమ్మపుల్ల]

గ్రామీణులు వట్లతోమడానికెక్కువగా ఉపయోగిస్తారు. అది కూడా చిన్న పుల్లకాదు, మూరెడుపుల్ల. మూరెడుపుల్ల ముక్కంత అయ్యేంతవరకు తోముతారు. అలా తోమాలట. ఇది వదబంధలక్షణాలున్న సామెత. అర్థవివరాణాన్ని ఆశించేదైనా విడుపు చెప్పినప్పుడవగతమవుతుంది. వస్తుగుణ సంబంధులైన కథారహిత ప్రహేళికాలోకోపులు కొన్ని గమనిద్దాం.

29. చూడుపావలాల గుడ్డ
ముప్పయి రూపాయల కుట్టు (వినరీ)
30. చెట్టుమీద వాడు
జుట్టుమీది కెక్కె (కల్లు)
31. తొక్కినా కరవక పోతే
బురదతొన్నరా అన్నట్లు (పాము)
32. పున్నమికి పూత
అమావాస్యకు ఆరగింపు (తేనెపట్టు)
33. పొట్టివానికి పుద్దెడు బుద్ధులు (ఉల్లి)
34. ఏమిలేనివారికి ఏతులు లావు
స్వాములవాటికి జడలు లావు (వినరీ-మర్రి)
3. వశు వజ్రాదులు :

ప్రపంచంలో ఏ ప్రాణి యెందుకు పుట్టినా, వాటివల్ల సృష్టికర్త ఏయే ప్రయోజనాల్ని ఆశించినా అవి వరస్పరం సంఘర్షిస్తున్నాయి, సాన్నిహిత్యంతోనూ మెలగుతున్నాయి. అలా సంఘర్షణ సాన్నిహిత్యాలతో వశువజ్రాదులు సహజీవనం గడుపుతున్నాయి.

తిర్యక్ సంబంధులైన పొడుపుకథలెన్నో ఉన్నాయి. పొడుపుకథల చాయలున్న పొడుపు సామెతలు కొన్నేలభిస్తున్నాయి. మానవుడు కూడా ద్విపాద పశువే. అందువల్ల మానవ సంబంధులైన పొడుపు సామెతలు కూడా ఈ శీర్షిక క్రింద పరిశీలనార్హలే.

35. చూపుల పసేగాని

చేపుల పసేలేదు

(పాడిగొడ్డు)

ఎక్కడ రూపం సౌందర్యవంతమై ఉంటుందో, అక్కడ భావం కూడా సౌశీల్యవంతమై సద్గుణాలకాలవాలమై ఉంటుందనే మాట సర్వజన సమ్మతమూ కాదు, సార్వకాలీన సత్యమూకాదు. ఈ సమాజంలో పయోముఖ విషకుంభాలు,

తేనెపూసిన కత్తులు, గోముఖ వ్యాఘ్రాలు ఉన్నాయి. అందుకే మానవుడు భ్రమాపతితుడవుతున్నాడు.

ఒక రైతు పాడిగొడ్డు తెచ్చాడు. అది చూడ్డానికి అందంగా ఉంది, కాని చేపడు, పాలివ్వదు. పాలివ్వనిది పాడిగొడ్డు ఎలా అవుతుంది అనే అనుమానం కలుగక తప్పదు. అది పాడిగొడ్డుని అమ్మబడింది, ఇతడు అవుననుకొని కొన్నాడు. అది నిజానికి పాడి ఉన్న గొడ్డే కాని దానికి పాలిచ్చే ఇష్టంలేదు! ఆ ఇష్టం దానికి కలిగేట్టు సంస్కారమివ్వాలి. ఈ పొడుపు సామెత సమాజంలో అనేక సందర్భాల్లో ప్రయోగింపబడుతుంది.

36. వెంట రావద్దంటే

ఎత్తుకొమ్మని ఏడ్చాడట

(బిడ్డ)

ఒకడొక పనిమీద వెడుతున్నాడు. మరొకడేదో పని చెప్పాడు. మొదటివాడు తాను చేయనన్నాడు. రెండవవాడు తనను వెంటతీసుకొని పొమ్మన్నాడు. అప్పుడు మొదటి వాడుపైసామెతను ప్రయోగించాడు. నిజానికది పసిబిడ్డ విషయంలో మొదట మొదట ప్రయత్నమై, పొడుపుకథయై సామెత రూపు ధరించింది. ఈ క్రింది పొడుపు సామెతలు ఈ శీర్షిక క్రింద చెప్పకోదగ్గవే.

37. ఎలుకకు ఏడుగురు భార్యలు

(కోతల రోజుల్లో)

మనిషికి సంపదలు కలిగినప్పుడు సుప్రమై ఉన్న కోరికలు కొన్ని విజృంభిస్తాయి. ఆ కోరికలు సుఖభోగాల అనుభవాల కొరకు అర్దులు చాస్తాయి. అలాంటి సందర్భాల్లోనే ఎలుకకు ఏడుగురు భార్యలని ప్రజలనుకుంటారు. కోతల కాలంలో ఎలుక దాన్యంలో పొరలాడినట్లే గడుపుతుంది. అది కావలసినంత దాన్యం సమకూర్చుకొని నిగనిగలాడుతూ మహానందంతో తిరుగుతుంది. అప్పుడు దానికిక సమకూరనిదేంటి? ఈ పొడుపు సామెతపై ప్రహేళిక చాయమాత్రమే పడింది.

38. వాడు ఒకణ్ణి తిడతాడు. తాను తిట్టినట్లు అతనికి తెలువగూడదు. మడతన పెట్టి మాట అంటాడు. అనకుండా ఊరుకోడానికి మనస్సొప్పుకోదు. అంటేగాని తృప్తి ఉండదు. తెలుగు సంవత్సరాల్లో ఇరవయి ఆయిదవ సంవత్సరం ఖర, ఇరవై ఆరవ సంవత్సరం నందన. ఇంతకతడు ఖరనందనుడు. పశుపజ్ఞాదుల పొడుపు సామెతల్ని ఇంకా తెలుగు సామెతలగని నుండి యేరవలసిన పని ఉంది.

4. ప్రాకృతికాలు :

మనిషికే యేంటి, భూమిమీద పడ్డ సర్వజీవులకూ మొదటి గురువు ప్రకృతి. భూమి, ఆకాశం, మబ్బులు, ఎర్రం, వెన్నెల, చలి మొదలైన వన్నో

ప్రకృతిలో అంతర్భాగాలుగా ఉన్నాయి. ప్రకృతికి సంబంధించినవి గాబట్టి ఈ పాదుపు సామెతలు ప్రాకృతికాలని పిలువబడుతున్నాయి.

39. చుట్టమై చూడవస్తే

చుట్టమై వట్టుకున్నాడు

(రేగుచెట్టు)

ఒకరి ఇంటికొకడు చుట్టమై చూడవస్తాడు. అతనికి ఆ గృహస్థు అతిథి మర్యాదలు చేస్తాడు. ఆ మర్యాదలతో బాటు అతణ్ణి చిక్కుల్లో ముంచేస్తాడు. పచ్చిన అతిథి ఆ చిక్కుల్లో నుండి బయట పడడానికి బహువిధాలా ప్రయత్నిస్తాడు. ఒకవైపు ప్రయత్నాలు సాగతూనే ఉంటాయి, ఆ సమయంలో అతని మిత్రులు కలుస్తారు. అప్పుడతడు పై సామెత నువ్వోగిస్తాడు. ఇది తన అనుభవం, కాని ద్రుక్కలేని మానవునికి విడదీయరాని బంధమిది. ఆ బంధమేదయ్యం (రైవం). రేగుచెట్టు వండ్లు తెంపుకోవానికి ఒకడు వెడతాడు. వండుచేత చిక్కింది కాని కట్టబడ్డలకు ముట్ట వట్టుకున్నాయి. వండ్లకైవెల్లిన అతడు చుట్టం. రేగుచెట్టు అంతటా చివ్వింది గాని దయ్యమై వట్టుకుంది. ఈ సామెతలో జీవదేవ సంబంధం, కవచభాగ సమ్మిశ్రమమైన జీవనసత్యం కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. నేడిది సామెతగా ప్రయుక్తమవుతున్నా ఒక నాటి పొడుపు కథే.

40. ఏటి ఒడ్డున చేను

ఏటికి మాటికి భయం

(ప్రవాహం)

ఆనాడు శ్రీనాథమహాకవి ఏటి ఒడ్డున సేద్యంచేసి చేనుపెట్టాడు. కృష్ణ వేణుమృగంలా కొంపోయింది. ఏటి ఒడ్డున చేను పెట్టినప్పుడు ప్రవాహభయం తప్పుడు. ఇది సామెత రూపు సంతరించుకొన్న పొడుపుకథే. ప్రకృతి సంబంధం లైన కొన్ని పొడుపు సామెతల్ని గమనిద్దాం.

41. ఆకారపుష్టి నైవేద్య నష్టి

(పుచ్చకాయ)

42. ఉడిగి ఉత్తరం చేరుతుంది

(మబ్బు)

43. వివరాత్రికి ఏవ శివా అని పోతుంది

(చలి)

44. హస్త ఆయపాళ్లు - చిత్త మూడు పాళ్లు

(వర్షం)

45. దూరం గడికడితే దగ్గరలో వాన

(చంద్రపరివేషం)

46. గృహ సంబంధాలు :

అటవిక మానవుడు మారడానికి గృహమెంతో తోడ్పడింది. పశుప్రాయమైన జీవనాన్ని దివ్యంగా తీర్చిదిద్దింది గృహమే. ఆ కారణాన్నే గృహ సంబంధమైన

సాహిత్యమెంతో అపరిచ్ఛిందించింది. పొడుపుకథలూ సామెతలూ ఆ సాహిత్యాంశరూపాలు. గృహ సంబంధమైన పొడుపు సామెతలన్నీ ఉన్నాయి. మచ్చుకొకటి రెండు పరిశీలిద్దాం.

46. అత్త కాలం కొన్నాళ్లు

కోడలి కాలం కొన్నాళ్లు

(గొంగడి-రుమాలు)

పాలనా యంత్రాంగంలో అధికారులు మారినప్పుడు, సామాజికరంగంలో పూర్వ పూర్వీకులకన్నా ఉత్తర్రోత్తరులు ముందడుగు వేసినప్పుడు, రాజకీయ రంగంలో వృద్ధులతరం తెరవెనక్కు పోయి యువతరం తెరపైకి వచ్చినప్పుడు, గృహజీవన రంగంలో అత్తగారు మూలనపడి కోడలు తాళాలగుత్తి చేతపట్టినప్పుడు ఈ పొడుపు సామెత ప్రయుక్తమవుతోంది. కాని వ్యవసాయదారుడు చలికాలంలో గొంగడి కప్పుకోడాన్ని, వెంటనే వచ్చే వేసవి కాలంలో రుమాలునే ఎక్కువగా చుట్టు కోడాన్ని ఈ పొడుపు సామెత సూచిస్తోంది. పొడుపు కథార్థం సంపూర్ణంగా గోవ్యంకాగా ఇది సామెత అవతారాన్ని తెలిపింది.

47. జానెడు పిట్టకు మూరెడు తోక

(తెడ్డు)

అంగాలు వారి వారి ఒడ్డు పొడుగుల్ని బట్టి సమవిభక్తాలుగా ఉన్నప్పుడు దేహం సౌందర్యవంతమై శోభిస్తుంది. ఏ ఒక్కటి ఎక్కువ తక్కువగా ఉన్నా వికారంగా ఉంటుంది. ఆ దేహం అల్పబుద్ధుల పరిహాసాలకు గురి అవుతుంది. పిట్ట చిన్నదిగాను తోక పొడుగ్గాను ఉన్నప్పుడు పై సామెత పుట్టవచ్చు. పొడుపు కథ ఎక్కువగా సంకేతాత్మకమై ఉంటుంది. కాబట్టి అట్లే అది పుట్టక పోవచ్చు కూడా. విడుపేమో “తెడ్డు”. “పిట్ట కొంచెం కూత ఘనం” దాదాపుగ ఇటువంటి సామెతే. గృహసంబంధమైన పొడుపు సామెతలు జాతిజీవన సంస్కృతులకు నిదర్శనాలు. అలాంటివి కొన్ని గమనిద్దాం.

48. చూస్తే చుక్క - లేస్తే కుక్క

(గయ్యాళి)

49. మసిపాతలో మాణిక్య మట్లు

(అన్నం)

50. అరటాకు మీద ముల్లు పడ్డా

ముల్లు మీద అరటాకు పడ్డా

అరటాకుకే ప్రమాదం

(కన్య - పురుషుడు)

51. అత్త ఆరో నెలలో పట్టిన దయ్యం

(బిడ్డకు వచ్చే మొదటి మాట)

6. ఇతరాలు :

ఇంతవరకు వ్యవసాయాత్మకాది భేదాలు వింగడించి చూపబడ్డాయి. కాని ఇంకా అనేక భేదాలు పొడగట్టుతున్నాయి. అట్టివాటిని ప్రత్యేకంగా విశ్లేషించి చూపించడం వల్ల వ్యాసం పెరిగి పోతుంది. రూపమొక్కటే అయినా స్వభావా లెన్నో ఉన్నాయి. కొన్ని వింగడించి చూపించడం వల్ల మరికొన్ని విజ్ఞులూ హించగలరని ఆశించి ఈవిభజనలో చివర ఇతరాలనే శీఘ్రకృతించ ఒకటిరెండు పివరింప జడుతున్నాయి.

52. అప్పుచేసి కొప్పు తీర్చిందట. [వ్యభిచారం]

ఈ పొడుపుసామెత “అప్పుచేసి కుప్పతీర్చింది” అనే విధంగా ఉంటే “కుమ్మరివామం” విడువనేవారం. కాని కొద్దిభేదంతో మరొక అర్థం సంపన్నమయింది. “అప్పు కొప్పు చేసి తీర్చింది. అంటే ఆమె వ్యభిచరించింది అని లోక వ్యవహారం. తీర్చడానికి అలంకరించడమనే మరొక అర్థముంది. ఆ అర్థం కూడా ఇక్కడ రావచ్చు. అలంకరించడం అనే అర్థం మాత్రమే తీసుకున్నప్పుడు ఇది కేవలం సామెత అవుతుంది. వ్యభిచారాన్ని విడుపుగా స్వీకరిస్తే అది పొడుపు సామెత అవుతుంది.

53. దండులోనికి పోతే రెంటిలో ఒకటి

[విజయమో-వీరస్వర్గమో, చావో-బ్రతుకో]

దండులోనికి పోవడం అంటే దండయాత్రకు పోవడం. అక్కడ ఈ రెండిటో ఏదోఒకటి అవుతుంది. కేవలం ఆ సందర్భాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొనే ఇది అప్పుడు ప్రయోగింపబడకపోవచ్చు. ఒక కార్యానికి పూనుకొన్న పిదప “మంచో లేదా చేదో” జరుగుతుందనే అర్థంలో ప్రస్తుతం వ్యవహృతమవుతోంది. ఈ కోవలోకి చేరే ఈ పొడుపు సామెతలు సులభగ్రాహ్యులు.

54. లాకు ఏత్వము దాకు కొమ్ము అననివాడు [లేడు]

55. వినకు అనకు కనకు [చెడు]

56. వినను కనను రెండేసి ఇచ్చి
అనను ఒకటే ఇచ్చినాడు దేవుడు [చెవులు-కన్నులు-నాలుక]

57. వినేవాటికి కనేవాటికిబెత్తేడే దూరం [చెవులు-కండ్లు]

58. నూరయే పరకు కాపాడు
తరువాత నేనే నిన్ను కాపాడుత [రూపాయి]

59. ఉప్పు పులుసూ కారము తినేశరీరానికి ఊపిరి ఉన్నంత వరకు

ఉండనే ఉంటుంది. [కదలిక, కామము, లేదా ఉప్పు, పులుసు, కారము] పొడుపు సామెతలనే మాట ఈ వ్యాసంలో వినుత ప్రయోగమే. పొడుపు కథ సామెతగా పరివర్తనం చెందడం క్రమపరిణామమే. భౌతికంగానో-భావనాత్మకంగానో ఈవిశ్వం అనవరతం పరిణామం చెందుతూనే ఉంది. అటువంటి విశ్వంలో పొడుపుకథ అనేది స్వల్పాంశం మాత్రమే.

కథా సహితాలైన పౌరాణికాది భేదాలవల్ల, కథారహితాలైన వ్యవసాయాత్మకాది భేదాలవల్ల పొడుపు సామెత స్వరూప స్వభావాలు తెలిశాయి. ఇక పొడుపుకథ-పొడుపు సామెతల సాదృశ్య సాన్నిహిత్యాన్ని సంగ్రహంగా సమీక్షించాల్సింది.

పొడుపుకథ పొడుపు సామెతల తులనాత్మక పరిశీలనం :

సామెతలు సారస్వతనిధులు. సాహిత్యానికి జిగినీ బిగినీ కూర్చే శక్తి వాటికుంది. అదివదుగురాడిన పలుకు కాబట్టి దానికపారమైన శక్తి ఉంది-ప్రయోజనముంది. సారస్వతవృక్షంపై అది చిగురుకొమ్మే కాదు, చేపగలకొమ్మే కూడా.

వ్యవసాయదారుని మోటమోకుకు గర్భపు తాడుంటుంది. అది పురులన్నింటినీ కలిపి గట్టిపడుస్తుంది. సామెత వాఙ్మయ సారస్వతాలకు ఆ విధంగా ఉపయోగపడుతుంది. ఆ కారణాన్నే దాన్ని సూత్ర వాఙ్మయం కోవకు చెందిందని అంటారు. వాఙ్మయమంతా మాటల మూటల చేత నిండి ఉంటుంది. పదుగురాడే మాట పాటియై ధరజెల్లి సామెత అవుతుంది. మనిషి తనమాటకు బలం చేకూర్చుకోవాలికి సామెత ఉపకరిస్తుంది. జ్ఞాపకం లేని విషయాలు సామెత విన్నవెంటనే జ్ఞప్తికి వస్తాయి. పలువురి జ్ఞానాన్ని మూటగట్టుకొని యేర్పడ్డ సామెత ఒక్కని నోట వెల్వడుతుంది. మొత్తం మీద విజ్ఞాన వినోద ప్రసార వాహకం సామెత.

అటువంటి సామెతకు పొడుపుకథకు అనేకవిధాల సామ్యముంది. “అజ్ఞాదజ్ఞాత్సప్పవసి” అనే వేదవాక్యార్థం పొడుపు కథకూ సామెతకు సరిగ్గా వర్తిస్తుంది. అయితే అన్ని సామెతలకీదే వర్తిస్తుందనరాదు. పొడుపుకథా లక్షణాల్ని పొడుగుకొన్న కొన్ని సామెతలకే ఈమాట చెల్లుతుంది. పొడుపుకథ అంగాంగం నుండి అటువంటి పొడుపు సామెతలుద్యవిస్తాయి. సాధర్మ్యమున్న పొడుపు కథల్ని సామెతల్ని ఇంకుక పరిశీలిద్దాం.

౧. సంక్షిప్తత : పొడుపుకథ లక్షణాల్లో సంక్షిప్తత ఒకటి. మురి విత్తనమంత శబ్దంలో మురిచెట్టంత మహత్త రాధాన్ని నిక్షేపించు కొన్న శక్తి పొడుపుకథకుంది. ఆ మురి విత్తనమే సంక్షిప్తత.

60. కొడుకా, కొడుకా-మొగనికి తమ్ముడా
సక్కన్న వండయ్య - చన్నిస్త లేవయ్య

ఇది కథాత్మక కాల্পనిక ప్రహేళిక. రాజకుమారై మొదటిరోజు శోభనం గదిలో ఈ పొడుపుకథతో భర్తను పొడిచింది, ఆమె అదివరకే అశ్వశాలాధ్యక్షుడితో రహస్యప్రణయకేళి బిలాసాల్లో తేలాడి కొడుకను కని విడిచిపెట్టింది. ఆ కుర్రాడదే ఊళ్లో పేదరాశి పెద్దమ్మ ఇంట్లో పెరిగి పెద్దవాడయ్యాడు. రాజు రాణి కూతురుకు పెళ్లి చేయక ముందే చనిపోయారు. మంత్రులలోంచి ఏనుగుకు మాల ఇచ్చి పంపించారు. ఆ ఏనుగు దండ ఆ కుర్రాడి మెడలో వేసింది. ఆ అద్భాసానికి రాజపుత్రికకు పెళ్లి చేశారు. లోకానికి జడిసిన రాజపుత్రిక కిమ్మన లేదు. కాని మొదటి రాత్రే పొడుపుకథ పొడిచింది. ఇది పెద్దకథ, పొడుపుకథలో ఒదిగిపోయింది. అందుకే సంక్షిప్తతకు నిదర్శన మయింది.

61. కొంగజవం చేసినట్టుంది.

ఇది కథాత్మకమైన పొడుపు సామెత. విష్ణుశర్మకృత పంచతంత్రం భారతీయ భాషల్లో చొచ్చుకొని పోయింది. తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రవేశించి అంధ్రజనజీవనంలో హత్తుకొంది. "కొంగ చేపల్ని తినాలనుకుంది, అహింసా వ్రతం ధరించి నట్లు నమ్మించడానికి ఒంటి కాలిపై జవం ప్రారంభించింది. ఆ కొంగ ఉత్తమమయిందని కేవలం భావించాయి. అది దినదినం కృశించడం పూర్వపాప ప్రాయశ్చిత్త నిమిత్తమని తలంచాయి. అందువల్లనే తటాకం ఎండి పోనుందని జాలరులు వచ్చేస్తారనీ అది చెప్పిన మాటల్ని నమ్మి దానికి ఆహారమై పోయాయి." పొడుపుకథ కన్నమిన్నగా ఈసామెత సంక్షిప్తతా లక్షణాన్ని రంగరించుకొందని తెలుస్తోంది.

౨. ఉక్తి వైచిత్రీ రామణీయకత : పలికిన పలుకులో వైచిత్రీ రమణీయంగా భాసించడం రెండింటా సమానమే అని చెప్పాలి. పలికిన పలుకువల్ల ఆశ్చర్యం కలగడం అర్థస్పరణానంతరం ఆనందం కలగడం గమనార్హం.

62. వంగతోట నుండు వరిమళ్లలో నుండు

జొన్నచేల నుండు చోద్యముగను

తలుపు మూల నుండు తలమీద నుండును

దీనిభావ మేమి తిరుమలేశ:

వంగతోటలో, వరిమళ్లలో, జొన్నచేలలో, తలుపుమూలలో, తలమీద ఏమో ఉంటుందని భావిస్తాం. కాని తోటలో వంగ ఉంటుందనీ, మళ్లలో వరి

ఉంటుందనీ, చేసులో జొన్న ఉంటుందనీ, మూలలో తలుపు ఉంటుందనీ, శరీరం మీద తల ఉంటుందనీ, పొడుపుపద్యం పరిశీలన వల్ల తేలుతుంది. ఉక్తిలో వైచిత్రీ ఉన్నా ఆర్థస్ఫురణానంతరమే అందులో రామణీయకత అవగతమవుతుంది. పొడుపు సామెతల్లో ఇటువంటివి తక్కువగా కనిపిస్తాయి, ఇదివరకే ఈవ్యాసంలో ఉదాహరించబడ్డ “లాకు ఏత్యముదాకు కొమ్ము అననివాడు” అనే సామెత ఈ కోవకు చెందిందే.

౩. కథాత్మకత : కథా సహితాలైన పొడుపు సామెతల్ని గూర్చి ఇంతకు పూర్వమే వివరించడం జరిగింది. కొన్ని పొడుపుకథల్లో కొన్ని సామెతల్లో కథను గుప్తపరచుకొన్న తత్వం కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తోంది.

౪. కథా రహితాలైన పొడుపు సామెతల్ని వ్యవసాయాత్మకాది విభేదాలతో ఈ వ్యాసంలోనే వివరించడం జరిగింది. రెండింటిలోనూ కథారహితత్వం ఉన్న పొడుపుకథలూ సామెతలూ కోకొల్లలుగా ఉన్నాయి, విషయవైవిధ్యం కూడా ఇంచుమించు సరిసమానమే అనాలి.

౫. ఘటనా విశిష్టత : పొడుపుకథల్లోనూ పొడుపు సామెతల్లోనూ ఘటనా విశిష్టత గమనింపదగింది. ఇందులో ఒక జీవితానికి సంబంధించిన సంఘర్షణకథాగాథా ఉండదు. కొన్ని నన్నివేశాల చిత్రణగాని, కొన్ని సమస్యల పరిష్కారంగాని ఉండదు. ఒకే ఒక సంఘటన ద్వారా కథాత్మక ప్రహేళిక రూపాన్ని ధరించడం లేదా సామెతగా మారడం జరుగుతుంది. ఈ క్రింది పొడుపు కథలోని ఘటనా విశిష్టత గమనింపదగింది.

63. ఆలేటి సెర్ల

కూరేరే పిల్ల

నీవొల్ల కూరేమి:

నదూశాస్త్రం నేర్పిన సాకలివాడా !

రెక్కలు మడవని పక్షిపేరేమి :

ఎండిపోయిన ఓ చెరువులో బచ్చలికూర మొలిచింది, గర్భవతియైన ఓ యువతి ఆ కూర ఏరుతోంది. ఓ కొంటెకోణంగి ఒడిలోని కూరేంటని అడిగాడు. అతడడిగింది కూర సంగతికాదు, కడుపులోని పాపసంగతి. రూపుపొడగట్టని ఆ రూపం ఆడబిడ్డో మగబిడ్డో చెప్పేదెవ్వరు! ప్రశ్నలోని గడుసుతనాన్ని మించి పోయే మారుతట్టుతో మంత్రించింది ఆ యువతి, ఆ పడుకు ప్రశ్నకు సమాధానం జున్నకోల. తెలంగాణాలోని కొన్ని గ్రామాల్లో ఈ రెక్కలుమడవని పురుగును. “పుల్లంగొయ్య” పేరుతో పిలుస్తుంటారు.

ఒ చిన్న నంపుటన వల్ల ప్రాదుర్భవించిన పొడుపుకథ ఇదికాగా
 “రాముని పాదాలు తగిలితే రాళ్లు రమణులొత్పి” అనే పొడుపు సామెత కూడా
 ఒక నన్నివేశానికి ప్రతిరూపంగా నిల్చి పోయిందనే చెప్పాల్సి వస్తుంది. కొన్ని
 పొడుపు కథలు, కొన్ని పొడుపు సామెతలు ఏదో ఒక ఘటనా వైశిష్ట్యం వల్లనే
 ఆవిర్భవించాయి. ఆకారణాన్నే రెండింటిలో సాదృశ్య ముంది - సారూప్య
 ముంది.

౬. అపార్థద్యోతకత : పొడుపుకథల్లోనూ పొడుపు సామెతల్లోనూ అపార్థ
 ద్యోతకత ఉంది. విన్నంతనే ఒకటి అనుకోడం, ఒక్కసారి అర్థం కాక
 మొగం మొటకరించుకోడం, పరిశీలనానంతరం మరిఒకటి అని నిశ్చయించు
 కోడం రెండింటా నమానమే.

64. గుడిసుట్టు తిరిగి

గుళ్లుచ్చవోనె

[కొబ్బరికాయ]

అవ్వ: ఎంతవని అని నోరు మూసుకోవాలి. హరిహరీ అని చెవులు
 చూసుకోవాలి. కాని ఇది కొబ్బరికాయ. గుడికివస్తుంది, గుడిచుట్టు తిరుగుతుంది,
 గుడిలోన వగులుతుంది. పొడువనే అపార్థ మేఘం విడువనే గాలివల్ల విచ్చి
 పోతుంది.

65. అత్త ఆరో నెలలో వట్టిన దయ్యం- అనే పొడుపు సామెత ఇట్లాంటిదే.
 శిశువు ఇంచుమించుగా ఆరో నెలలోనే ఆత్మ అనడం ప్రారంభిస్తుందని అర్థం.
 ఆరో నెలలోనే దయ్యంలాగా అత్త పట్టుకొంటుంది, అప్పటి నుండే తన
 కొడుక్కో కూతురుకో అంటగట్టేంత వరకు వదలిపెట్టదు అనే అపార్థద్యోతకత,
 అనలైన అర్థం స్ఫురించాక అంతమవుతుంది.

౭. లయాత్మకత : పొడుపు కథల్లోనూ పొడుపు సామెతల్లోనూ లయాత్మ
 కత కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. గణబద్ధత వల్ల మాత్రాబద్ధత వల్ల ఈ లయా
 త్మకత ఏర్పడుతుంది.

66. గూట్లో పిల్లా

గుంజితె వొల్లా

[నాలుక]

ఈ పొడుపుకథ రెండు పాదాల్లో ఎనిమిదేసి మాత్రలున్నాయి. అట్లే ఈ
 ఈ క్రింది పొడుపు సామెతలోని రెండుపాదాల్లోనూ పదకొండేసి మాత్రలున్నాయి.
 మాత్రాగణబద్ధతకారణాన రెండింటిలోనూ లయాత్మకత సిద్ధించింది.

67. గడ్డతిన్నా కంపే
పాయతిన్నా కంపే

[ఉల్లి]

౭. ఆలంకారికత : లయాత్మకత కూడా ఆలంకారానికి లక్షణమే అయినా శబ్దాలమేళవింపువల్ల, అర్థచారుత్వం వల్ల ఆలంకారికత సిద్ధిస్తుంది. ఈ క్రింది పొడుపుకథలోనూ పొడుపు సామెతలోనూ శబ్దాలమేళవింపువల్లనే ఆలంకారికత సిద్ధించింది.

68. సుర సుర కత్తులు
సురారి కత్తులు
రాజులు దెత్తురు
రంభల కిత్తురు

[మొగలి పువ్వు]

ఇది పొడుపు కథ కుదాహరణం కాగా, ఈ క్రిందిది పొడుపు సామెత కుదాహరణం.

69. చూస్తే చుక్క
లేస్తే కుక్క

[గయ్యాళి]

౮. అర్థనిగూఢత : పొడుపు కథకు శబ్దాల మాటున్నో బావం చాటున్నో అర్థాన్ని మరుగు పుచ్చుకునే శక్తి ఉంది. దీన్ని అర్థనిగూఢత అనవచ్చు. అన్ని పొడుపు సామెతల్లో అర్థనిగూఢత కనిపించక పోవచ్చు. కాని పొడుపు కథకిది సాధారణమైన విషయం.

70. ఇంటి వెనుక కుప్పవేసి
కుప్పకు నిప్పును వెట్టి
కుప్ప గాలి పోతేను
అప్పు తెల్ల దీరిపాయె

[కుమ్మరి ఆవం]

వచ్చికుండల్ని కుప్పగా అమర్చడం, కాల్యడం, అమ్ముకొని అప్పులు తీర్చుకోడం అనే నిగూఢార్థం ఇందులో ఉంది. అట్లే ఈ క్రింది పొడుపు సామెతలో చంద్రుని చుట్టూ వర్షులాకారంగా ఉండేకాంతి పుంజం నిగూఢంగా చెప్పబడింది. చంద్రవరివేషంగా పిలవబడేదానిని పల్లెవజలు వరదగూడు అంటారు.

71. దూరం గుడికడితే దగ్గరలో వాన
దగ్గర గుడికడితే దూరం వాన

[వరదగూడు]

౧౦. సమస్యాత్మకత : ప్రశ్నార్థకమైన సమస్యాత్మకత కథల్లోనూ సామెతల్లోనూ ఉంది. కాకపోతే ఇవి పొడుపుకథల్లో ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి. సామెతల్లో అక్కడక్కడ అగుపిస్తాయి.

72. "కట్టలో ఏకల్లెక్కువ : "అనేది ప్రశ్నాత్మక ప్రహేళిక, ఉప్పుగట్టు అని విడుపు. "ఏరాయివద్దాన్నా ఆరాయి కావాలి? అదేమిరాయి" అనే పొడుపుకథ కూడ ఇటువంటిదే ఉప్పురాయి అని సమాధానం.

73. పొడుపు సామెతల్లో "నూడింటితో ముగినెకథ" అనగానే ఓనమస్య ఇచ్చినట్టే అనిపిస్తుంది. "కట్టె-కొట్టె-తెచ్చె" అని విడుపు చెప్పగానే ఆ సమస్యను పూరించి నచ్చే అవుతుంది. ఈ కారణంగానే పొడుపుకథల్లోనూ పొడుపు సామెతల్లోనూ సాదృశ్యం ఉందని చెప్పడం.

౧౧. శబ్దతీక్షణత : నూడిగానూ మాటుగానూ ఉండే శబ్దతీక్షణత ప్రహేళికల్లోనూ ప్రహేళికాలోకోత్తుల్లోనూ సహజసిద్ధంగా ఉంటుంది. విధినిషేధాత్మకత అనే గుణం అక్కడక్కడ ప్రధానంగా కనిపించదంవల్ల ఈ వింగడింపు చేసుకోడం జరిగింది.

74. చాచను చుట్టలేము
చంకను పెట్ట లేము

[ఆకాశం]

75. వినకు అనకు కనకు

[చెడు]

౧౨. ప్రతీకాత్మకత : పొడుపుకథలు - పొడుపు సామెతలు రెండింటిలోనూ అడుగుడుగునా ప్రతీకాత్మకత గోచరిస్తుంది. ఒకవస్తువుకున్న రూప గుణ రస ధర్మాల్ని బట్టి మరొక వస్తువును సంకేతించడం జరుగుతుంది. ఆ సంకేతమే ప్రతీక అనబడుతుంది. ప్రతీకాత్మకత గుణాలున్న సర్వసాహిత్య ప్రక్రియల్లో పొడుపు కథలు - పొడుపు సామెతలు అగ్రగణ్యానందం యథార్థ దూరం గాదు.

76. నడవిపోయే నల్ల రాతికి
నాలుగే లింగాలు

[గేదె]

ఈ పొడుపుకథలో గేదెను నల్లరాతితో గేదె చన్నుల్ని లింగాలతో సంకేతించడం జరిగింది. అట్లే ఈ క్రింది పొడుపు సామెతలో కన్యను అరటాకుతో ముట్టును పురుషునితో సంకేతించడం జరిగింది.

77. అరటాకు మీద ముల్లు పడ్డా
ముల్లు మీద అరటాకు పడ్డా
అరటాకుకే ప్రమాదం

[కన్య-పురుషుడు]

పొడుపు కథలకూ పొడుపు సామెతలకూ ఇన్ని విధాల సాదృశ్యధర్మాలున్నాయి. ఆచార్యుడు పూర్వరూపం అంటేవాసి ఉత్తరరూపం అనే ఉపనిషదుక్తిని పొడుపుకథ - పొడుపు సామెత సార్థకం చేశాయి. అందువల్లనే ఈడూ-జోడూ, తోడూ - నీడ అక్కడక్కడ అబేదం కొట్టవచ్చినట్లు అగుపిస్తుంది.

ఇంటేగాక ఈరెండింటిలోనూ క్రీడావినోదాత్మకాలైన గుణాలు, కళాత్మకాలైన విలువలు, వస్తుగుణరస వ్యంగ్యద్వన్యాదులు, దృశ్యాత్మక లక్షణం, సాంప్రదాయిక బలం ఆదిగా గల అనేక విశేషాల్లో సారూప్యం సాధర్మ్యం సహగమనం నమ్మిశితమై కనబడుతున్నాయి.

కొనమెరుపు :

“ఆరిపోయే దీపానికి వెలుతురెక్కువ”. ఇది పెద్దలమాట పెరుగన్నం మాట.

“సామెత సాహిత్యానికే ఆమెత”.

పూర్వపూర్వంకన్నా ఉత్తరోత్తరం బలీయం అన్నట్లు పొడుపుకథకన్నా పొడుపు సామెత చింతాకంత ఎదిగినట్లనిపిస్తుంది. ఆయితే రాశిలో పొడుపుకథది, వాసిలో పొడుపు సామెతదీ అగ్రస్థానం.

పొడుపు గాథలు

ప్రకృతి పురుషుల ప్రతి కదలికలో ఆవేదనానంద సమ్మిశ్రితాలైన అనేకానేక గాథలు సముద్భవిస్తుంటాయి. ఆ గాథలు కథాసాహితీ ప్రపంచంలో ఆజరామరాలై నిలిచి ఉంటాయి. మానవలోకానికి విజ్ఞానాన్ని వినోదాన్ని కలిగిస్తుంటాయి, కాబట్టే అక్షరమైన ప్రతికథ అక్షయ నందేశాన్ని ప్రసారం చేస్తూనే ఉంటుంది.

ఎక్కడో సూర్యోదయం జరుగుతుంది. ఆ వెలుతురు సర్వప్రపంచాన్ని స్పృశిస్తుంది. ఎక్కడో ఒక సంఘటన జరిగింది, అది ఒక కథ అయ్యింది, ఆ కథ ప్రసరించింది, దిక్కుల్ని చుంబించింది, ప్రకృతిని స్పృశించింది, మేధస్సుల్ని కదలించింది, తాను సంకేతమై కూర్చుంది, ఆ సంకేతమే ముడి, ఆ ముడి విప్పాలి, అప్పుడే ఆ కథ భాసిస్తుంది.

ఆ ముడే పొడుపు, ఆ పొడుపుకు విడుపు కావాలి. ఆ విడుపే విజ్ఞానం, ఆ విడుపే వినోదం, ఆ విడుపే కారు చీకటిని చీల్చుకొని వచ్చే కాంతి కిరణం.

కథాత్మకాలైన పొడుపుల్లో పొడుపొక ప్రశ్న. కథ ఒక సమాధానం. పొడుపొక సంకేతం, విడుపొక సంఘటన. ఈ సంకేత సంఘటనల్లో మొదట పుట్టింది సంఘటనే. సంఘటనలేనిది సంకేతం లేదు. సంకేతం లేకున్నా సంఘటన ఉంటుంది. ఆ సంకేతం తెలిసిన వాడు పొడుస్తాడు. ఆ సంఘటన తెలిసిన వాడు విప్పతాడు. అయితే కథాత్మక ప్రహేళికల్లో పొడిచినంత సులభంగా విప్పడం సాధ్యం గాదు. పొడవడానికి అరనిమిషం చాలు, విప్పడానికి అరగంట కావాలి.

వికాసం :

చరిత్రోధకులు పొడుపుకథ కేవలం కథారహితమైందే అని భావిస్తున్నారు. పొడుపుకథలోనే కథా శబ్దం ఉన్నా ఈ భావన రూఢి పడింది. కాని జానపదుల పొడుపు కథలన్నీ విస్తృతాల్లాన్నీ అపేక్షిస్తున్నాయి. పొడుపు కథ కథారహితంగా రూఢిపడ్డందు వల్ల చీటిని పొడుపు గాథలుగా పిలవాలనిపించింది. పొడుపు కథలు-కథాత్మకాలు అనే వదబంధం కంటే పొడుపు గాథలు అనడంలోనే

స్వారన్యముంది. పొడుపుగాఢా శబ్దంలోనే ప్రశ్న ఉంది, నమాధానరూపంలో పెద్ద కథ ఉంది. అయితే ఆ పొడుపును విప్పే నేర్పు ఓర్పు ఉంటేనే ఆ గాఢ బొమ్మ కడుతుంది.

ఈ గాఢలకు జానపదుని కల్పనాత్మక చమత్కార శబ్దజాలమే మూలం అయినా సంస్కృతంలోని పురాణాలు పంచతంత్ర హితోపదేశాలు; భేతాశ వింశతి; కథానరిత్యాగర; దశకుమార చరిత్రాదులు, తెలుగులోని మంచన కేయూర బాహుచరిత్ర; జక్కన విక్రమార్కచరిత్ర; గోపరాజు సింహాసన ద్వాత్రింశిక; పాలవేకరి కదిరీపతి శుకనవతి కథలు; అయ్యలరాజు నారాయణా మాత్యుని హంసవింశతి; మొదలైన కథాకావ్యాలు ప్రత్యక్షంగానో పరోక్షంగానో వినడం కూడా ఈ గాఢల ఆవిర్భావానికి ఆధారమే అనాలి. అంతే గాక తెలుగు సాహిత్యంలోని కొన్ని పద్యాలు, పద్యాంశాలు, చాటువులు, సామెతలు, వలుకుబట్ట, పదబంధాలు, నమస్యలు పొడుపుగాఢాలక్షణాంశాల్ని పుణికి పుచ్చుకున్నాయి. వీటి ఆవిర్భావానికి యేదో ఒక సంఘటనను గురి గుచ్చుకొన్నట్లుగా ఇవి కనిపిస్తున్నాయి. అలాకనిపించడమే పొడుపు గాఢగాఢానించడం. ఇవేగాక చిక్కుముళ్లతో నిండిపోయిన కాశీమజిలీ కథలు బట్టివిక్రమార్కకథలు, ఆ పూర్వ చింతామణి మొదలైన గ్రంథాల్లోని అనేకాంశాలు పొడుపు గాఢా చాయల్ని విరజిమ్ముతున్నాయి.

జానపదులు పొడుపు గాఢల్ని పరిశీలించినప్పుడు ఇవన్నీ స్వరణ లోకి వస్తాయి. మౌఖిక సాహిత్యం ఇంకా పూర్తిగా అక్షర రూపాన్ని పొందకపోవడం వల్ల ఏది మాతృకో, ఏది పుత్రికో తెలుసుకోలేని పరిస్థితి యేర్పడుతుంది. వస్తువర్ణనం, కథాకథనం జీవలక్షణం అని భావించినప్పుడు ఇక ఏపేచి ఉండదు. దేనికేది అనునరణ అయినా కాకున్నా పొడుపు గాఢల్లో వస్తువైవిధ్యానికేం కొరతలేదు. ఆదృష్ట్యాజానపద కథా ప్రహేళికల్ని పౌరాణిక, చారిత్రక, సాంఘిక కాల्పనికాది భేదాలుగా వర్గీకరించే అవకాశ ముంది. కాని జానపదుల హృదయం సాంఘిక కథా ప్రహేళికల్లో, కాల्పనిక కథా ప్రహేళికల్లో అధికంగా దృశ్యమానమవుతుంది.

ఈ గ్రంథంలోని మొదటి వ్యాసంలో పొడుపు కథల్ని వింగడిస్తూ కథాత్మకాలు అనే అంశంక్రింద (పుట : 18) ఈవిషయం స్థూలంగా

చర్చించడం జరిగింది, అదే విధంగా రెండో వ్యాసం పొడుపు సామెతల్లో కథానాటకాలు అనే అంశంక్రింద కొన్ని విషయాలు ప్రస్తావించడం జరిగింది తెలుగునాట ఆక్కడక్కడ ప్రచారంలో ఉన్న కొన్ని పొడుపు గాథల్ని పరిశీలించడమే ఈవ్యాసం ఉద్దేశం.

సాంఘికాలు :

నమకాలీన జీవన స్థితిగతిప్రగతుల్ని, మనోవికారాల్ని, సర్వజీవ ప్రకృతుల్ని పొడుపు గాథల్లో దర్శించే అవకాశముంది. పొడుపు విప్పినప్పుడు ఆకథలో ఇవన్నీ కనిపిస్తాయి. మానవాంతరంగశోధన సృష్టిరహస్యసాధన తనదిగా చేసుకొందా అనేంతవరకు నడిచింది పొడుపుగాథ. అంతేగాక సామాజిక శాస్త్రాన్ని పొడుపు గాథ ఆపోశనం వట్టిందా అనేంతవరకు వెళ్ళింది.

అప్పులోదొచ్చి అయ్యనంగతడిగితే

ముల్లుకు ముల్లు నాటవోయిండు

ఒకటికి రెండు సేయవోయింది

నూటొక్కరాశిని మర్దన సేస్తుండ, అన్నది

నిజాయితీ పరుడైన కాపు, చాలీ చాలని ఆదాయంతో సంసారం ఈడు తున్నాడు. అతనికో కూతురుంది. సంసారం కొరకు సాహుకారు దగ్గర అప్పుచేశాడు కాపు. సాహుకారు ఓనాటి పగటిపూట కాపు ఇంటికి వచ్చాడు. అమ్మాయిని అయ్య నంగతి అడిగాడు. కాపుబిడ్డ “మా అయ్య ముల్లుకు ముల్లు నాటవోయిండు” అన్నది. సాహుకారు బిత్తరపోయి అమ్మ నంగతి అడిగాడు. “మా అమ్మ ఒకటికి రెండు చేసుకరానువోయింది” అంది కాపు బిడ్డ. అదీ అర్థం గాక మరేమడుగాలో తెలియక “మరి నీవేం చేస్తున్నావు?” అని అడిగాడు సాహుకారు. “నూటొక్క రాశిని మర్దన సేస్తుండ” అంది కాపు బిడ్డ లోలోన నవ్వుకొని.

సాహుకారు బుర్రగిద్దన తిరిగిపోయింది. కుతూహలం పెరిగింది. మాటల ముడిని విప్పనిది కదలకూడదనుకున్నాడు.

“ఎంటో అమ్మాయి: కాపు కూతురనిపించుకొన్నావు, నీవు చెప్పింది నాకేం అర్థం కావడంలేదు ” అన్నాడు శ్రేష్టి.

“ఇదిగో! సాహుకారు అర్థం విప్పి చెప్పినట్లయితే మా అయ్య మీకిచ్చే డబ్బుకు రెండింతలిస్తాను” అంది పకపకనవ్వుతూ కాపుబిడ్డ.

ఆ అమ్మాయి పరిహాసానికే అంటున్నదనేది శ్రేష్ఠి కర్థమైపోయింది. వెంటనే “అదంతా ఎందుకమ్మాయి! నువ్వే చెప్పు మీ అయ్యనాకు అప్పేలేదని అంతా తీర్చేశాడని కాగితం రాసిస్తాను” అన్నాడు ఉదారహృదయంతో ఉత్సాహంతో సాహుకారు.

కాపు బిడ్డ సాహుకారు దిక్కు కృతజ్ఞతా భావంతో చూసింది. “అయ్యా ముల్లుకు ముల్లు నాటవోయాడంటే ముల్లు వంకాయతోటకు కంప (కంచె) నాట వోయాడని అర్థం. ఒకటికి రెండు చేసుకురాను పోయిందంటే సెనగల్ని పప్పు బిద్దలుగా చేయడానికి పొరుగింటికి పోయిందని అర్థం. ఇక నూటొక్క రాశిని మర్దన సేస్తుండ అంటే రొయ్యల్ని చంపి పొట్టు తీసి వేపుడు చేస్తున్నానని అర్థం” అన్నది దండం పెట్టి కాపుబిడ్డ.

ఆ కృషివలుని ఇంటి నగ్న స్వరూపం ఆ సాహుకారు కళ్లకు బొమ్మకట్టి సెట్లయింది. కుటుంబంలోని పిల్లాపాపా అందరూ పరిశ్రమిస్తున్నారు. అయినా తన వడ్డీల అప్పు తీర్చలేక పోతున్నారు. చీ చీ పావపు వడ్డీ అనుకున్నాడు. అప్పు అనేది మానవత్వంతో మరొకరికి సహకరించే విధంగా ఉండాలి కానీ, వడ్డీలపై వడ్డీలు లాగి ఆ సంసారాన్ని కూలద్రోసే విధంగా ఉండరాదనుకున్నాడు. ఆ అమ్మాయి తెలివి తేటలకు ముగ్ధుడయ్యాడు. హృదయమూ నయనాలూ ద్రవించాయి. కోటుజేబు నుండి అప్పు పత్రం తీసి పాటాగొట్టి ఆ అమ్మాయి అంజలిబద్ధ హస్తంలో ఉంచి భార హృదయంతో వెనక్కు మళ్లాడు సాహుకారు.

నిజమే, ఆ కుటుంబంలోని పూర్వ సంసారాలవల్ల అక్కడ వుట్టిన చిగురు కొమ్మయినా చేపదేరి ఉంటుంది. చక్రవర్టీలకు మరిగి పాషాణ హృదయమైన సాహుకారు మనస్సునే మార్చిన ఏడేళ్ల బాలిక ప్రజ్ఞ ఈ పొడుపు గాథలో ద్యోతకమవుతోంది. ఆ గాథ ఓ కుటుంబ పరిస్థితిని బొమ్మకడితే ఈ క్రింది పొడుపు గాథ తిండిపోలేన ఓ యువతి మనస్తత్వాన్ని తెలియజేస్తోంది.

కతకత కానసులు

పీచెడు పాశం జుర్రనులు (నూకనులు)

వత్తుల సెయ్యద్దనులు.

దీపం సిటుకు

తలుపు పొటుకు (పోక పొటుకు)

వచ్చినా ఎనుక వండనులు.

ఓ భార్యమణి భర్త చాటున బాగా తినమరిగింది. అతనికి మాత్రం చెడ్డది వడ్డది చేసి పెట్టేది. తాను పంచభక్ష్య పరమాన్నాలతో పొట్ట పూజ చేసేది. ఆ రోజు మధుర వదార్థాలెన్నో సిద్ధం చేసింది. ఇక తిండామనుకొంది. ఏదో వనిమీద ఇరుగమ్మలు పొరుగమ్మలు వచ్చారు. వారందరినీ సాగనంపి సాపాలు కానిద్దామనుకుంది. కానీ భర్తరానే వచ్చాడు. అతనికేదో ఇంతపెట్టింది. తాను తర్వాత తింటానంది. అలసిసొలసి వచ్చిన భర్త నడుంవాల్చి కళ్లు మూసు కున్నాడు. ఆ యిల్లాలు కొంత సేవతని పొంతన ఉంది. అచ్చట్లు ముచ్చట్లు పలికి నంగనాచి కబుర్లు చిలికింది. ఆ భర్త ఉలుకూ వలుకూ మానాడు. నిద్ర పోయాడనుకొంది. సంతోషంతో వంట ఇంట్లో ప్రవేశించి అదరాబాదరాగా పొట్ట పూజ కానిచ్చి భర్త పక్కకు చేరింది.

“ఓయ్! ఓయ్! అప్పుడే నిద్రపోయావా! ఓ కథ చెప్పవా” అని మోచేతితో గుద్దుతూ మోకాలితో కుదుపుతూ అడిగింది. భార్య ప్రవర్తన అతనికిరోజు కొత్త దేం కాదు. అయినా “తిండిపోతుది” అని మనస్సులోనే అనుకున్నాడు.

“ఓ అనులూ!” అని భార్యను సంబోధించాడు. “ఇది కథకాదు, పీట కింద దాచిపెట్టిన పాయసం జుర్రావు. చేయి బయట కుడుక్కుంటే నేను చూస్తా నేమో అని వత్తులోనే చెయ్యద్దావు. ఓ చిటుకు వేసి దీపమాదావు. తలుపును పుటుక్కున దగ్గరకు లాగావు. వచ్చి నా వెనుక ఒరిగావు.”

పాపం, ఆ పడతి బండారం బయటపడింది. ముంతెడంత ముఖం చింతా కంత అయ్యింది. మారు మాట్లాడేడు, అంటే మారు కథ పొడవలేదు. ఏవేవో శాస్త్రాలు చెప్పి భర్త నోరు కట్టివేసే ఆ మగువ తేలు కుట్టిన దొంగలా నోరే తెరువలేదు.

“పడితే పడితేడు, విడిస్తే ఇల్లెడు” అనే పొడుపు కథ “దీపానికి” సంబంధించిందే అయినా పొడుపు గాథ విషయంలో ఈ మాట సత్యమనిపిస్తుంది.

“జానెడు పిట్ట మూరెడు తోక” అనే పొడుపు కథ “తెడ్డు”కు సంబంధించిందే అయినా పొడుపుగాథకు కూడా అన్వయిస్తుంది. ముత్రైమంత పొడుపు కథతో ముంతెడంత అర్థం నిండివుంది. అందువల్లనే పిట్టని పొడుపు గాతలనడం. ఇలాంటిదే మరొకటి పరిశీలిద్దాం.

భారతీయ సాహిత్యంలో అనేక ధర్మ గ్రంథాలు ఇంద్రియ నిగ్రహ ప్రాధాన్యాన్ని నొక్కి చక్కాచించాయి. కాని మానవునిలో జితేంద్రియత్వం కనిపించడంలేదు. “పొరుగింటి పుల్లకూర రుచి” అని భావిస్తున్నాడు. అప్పుడప్పుడు స్వీయను ఉపేక్షించి పరకీయను అపేక్షిస్తున్నాడు. ఈ క్రింది పొడుపు కథ ఆ విషయాన్నే ప్రస్తావిస్తుంది.

నూనె ముల్లెడ్డి యేసింది పొన్న
తైమల్లింది పొన్న
పొన్న కింది కోయిన కలమేం లేదు గాని
కారకుచ్చ తెల్లారె....
బంగారు కొడవలి తోని కోసిన గడ్డి
గాడ్డి ముందల వేస్తే
తినని గాడ్డిని
ఎడమ కాలితో తందునా!
కుడి కాలితో తందునా!

ఈ జీవితంలో పంతాలు-ప్రతిజ్ఞలు ఆవేశకావేశాల్ని పెంచుతాయి. ఆవి నెరవేరినా నెరవేరకున్నా జీవన ఋజువధంలో ఆనందంతో - ఆవేదనతో నిండిన మలుపుల్ని సృష్టిస్తాయి. ఈ పై పొడుపు గాథ దాదాపు అలాంటి మనస్తత్వాల్నే చిత్రించింది.

తెలుగు దేశంలో ముఖ్యంగా తెలంగాణా ప్రాంతంలోని పడేల్ పట్టణంను గ్రామాధికారులంటారు. పట్టణంను రరణాలనీ మాలి పడేళ్లను మున్నబులని ఇతర ప్రదేశాల్లో పిలుస్తారు. ఓ గ్రామం పట్టణం గాఁకి పడేల్ భార్యమిదికి మనసుపోయింది. ఆమెకొరకు పరితపించాడు. ఎన్ని ఎత్తులన్నా ఎత్తి ఆమెను పొందాలనుకున్నాడు. తన భార్యతో కలిసి ఓ ప్రణాళిక సంసిద్ధం చేశాడు. భర్త “ఊఁ” అంటే “ఊఁ” అనీ, “అఁ” అంటే “అఁ” అనే ఆ భార్య ఆ ప్రణాళికను

అపరీక్షితం పెట్టింది.

కాము దేవే తప్పుడు పనికి శ్రీ సత్యనారాయణ స్వామి ప్రతాన్ని వాడు కోడానికి కూడా వెనుకాడలేదు భార్య భర్తలు. ప్రతానికి పడేల్ భార్యని ఆహ్వానించింది పట్నారీ భార్య. తానే స్వయంగా పిలుచుకొని వచ్చింది. ఆ రోజు రాత్రికూడ పని ఉందని తనకు తోడుగా ఉంటుందని ఆమె అత్తగారికి చెప్పి అనుమతి కూడా తీసుకుంది. ప్రతం జరగాల్సిన విధంగా జరిగింది. పడేల్ భార్యకు పనిలేని గౌరవ మర్యాదలస్తున్నారందరు. వచ్చిన వాళ్ళందరు వెళ్లిపోయారు. పట్నారీ భార్య కోరికమేరకు పడేల్ భార్య అక్కడే ఉండిపోయింది.

రాత్రి రెండో జాము ప్రవేశించింది. అంతవరకు పట్నారీ భార్య పడగ్గదిలోనే ఉద్దరు ఆ మాటా ఈ మాటా మాటాడుకుంటున్నారు. ఈ సమయంలో పడేల్ భార్యను ఒంటరినిచేసి పట్నారీ భార్య వెళ్లిపోయింది. ఆ గదిలోకి పట్నారీ వచ్చాడు, తలుపులు మూశాడు, ఆమె మీద తనకు సంవత్సరాలుగా మోజుందన్నాడు, ఆ మోజు తీర్చమన్నాడు.

ఆమె పరిస్థితి గమనించింది, తన తల వెంట్రుక ఒకటి పెరికింది. మెడలోని మంచి ముత్యాల దండను తెంపి నేలపై వెదజల్లింది. "అయ్యో! ముత్యాల దండ తెగిపోయింది, రేపు మా అత్త ఏమంటుందో అని కంట నీరు పెట్టుకొంది. భయ భ్రాంతయై చలించిపోయింది. క్షణంలో చూర్తిభవించిన శోక దేవత అయ్యింది. పట్నారీ తత్తరపడ్డాడు. ఆమె ఇచ్చిన వెంట్రుకను తీసుకున్నాడు ముత్యాల నేరుతూ దండ గుచ్చడం మొదలుపెట్టాడు. ఆమె శోక దేవతలా చిలిస్తూ అలాగే కూచుంది. పట్నారీ పట్టుదలతో తెల్లవారేవరకు దండ తయారు చేస్తూనే ఉన్నాడు. ఆ వెంట్రుకకు ఒకవైపునుండి ముత్యాలు గుచ్చుతుండగా మరొకవైపునుండి కాచిపోతున్నాయి. అవిధంగా కార- కుచ్చ తెల్లారిపోయింది, పడేల్ భార్య వెళ్లిపోయింది.

అప్పటికే జరిగిందేంబో పట్నారీకి అర్థమయ్యింది. తనకు పరాభవం జరిగిందనుకున్నాడు. ఎట్లునూ ఆమెను సాధించాలని నిశ్చయించుకున్నాడు.

ఒకడు రచ్చకట్టు మీద సత ఏర్పాటు చేయించాడు. పడేల్ తండ్రిని పిలిపించాడు. "నూనెమర్రెడ్డి యేసింది పొన్న...." అనేకాత్రం వేశాడు. దాని

కర్ణం విప్పి చెప్పుమని బలవంతం చేశాడు. “చెప్పితే తన అస్తివదులు కుంటానని, చెప్పకపోతే నీకోడలిని వదులుకోవాల్సి ఉంటుందని” నియమం పెట్టాడు.

పటేల్ తండ్రికిది యేమీ అర్థంకాలేదు. కొడుకు ఊళ్లోలేడు. వదిమందిలో వచ్చిన ఈ సమస్యను పరిష్కరించే మార్గం కనిపించలేదు. వంతాలలో వట్టింపులతో బతుకుతున్న కాలమది. ఇంటికి వచ్చి చింతిస్తూ కూచున్నాడు. ఊరికి ఊరే గుప్పమన్న ఈవార్త కోడలికి తెలియకుండా ఉంటుందా? ఆమె చింతిస్తూ కూచున్న మామ గారి వల్ల అనలు సంగతి తెలుసుకొంది. వెంటనే రచ్చకట్టుకు బయలుదేరింది. తానేదో ఘనకార్యం సాధించినట్టు మీసాలు దువ్వడూ కూచున్న పట్వారీ ముందుకు వెళ్లింది. ఆమె సాహసానికి అందరు చిత్తరపోయి చూస్తున్నారు. మా మామగారికి మీరుచేసిన శాస్త్రానికి నేను సమాధానం చెబుతానన్నది.

పొడుపుగాథ ఉత్తరార్ధాన్ని (బంగారు కొడవలి....) ప్రయోగించింది. పట్వారీకి అర్థమయ్యింది. చెజేతులాతానే స్వర్ణావకాశాన్ని పొదుచేసుకున్నాననుకున్నాడు. ముత్యాలపేరు సమకూర్చడం లోపడి ముద్దుగుమ్మవై పే చూడలేక పోయాడు. తానుగాడిద, నిజంగానే అడ్డగాడిద, తనలో తానే కుళ్లుతూ కుంగుతూ, వంచిన తలయెత్త లేకు పట్వారీ.

“ఓడిపోయింది మా మామకాదు, నేనుకాదు, నీవు” అంది పటేల్ భార్య. ఓటమినంగీకరించాడు పట్వారీ.

ఈ పొడుపు గాథ మర్మం ఇద్దరికీ తెలుసు. ఆ ఇద్దరూ మర్మాన్ని మర్మంగానే ఉంచారు. కాని జానపదహృదయం ఆ రహస్యాన్ని బట్టబయలు చేసింది. పెద్దల బుద్ధుల వెనుకఉన్న మాయల్ని - మర్మాల్ని లోకానికి తెలియ జేసింది. కొన్నివాస్తవాల్ని లోకానికి తెలియజేయడమే కాకుండా కథలో చిత్రవిచిత్రాల్ని కలిపింది. జానపదహృదయానికి కథావైచిత్ర్యై మక్కువ ఎక్కువ. దానికిక్రింది పొడుపుగాథ నిదర్శనం.

మామా! మేనమామ

ఉంచుకున్నదాని కొడుకునురా!

మామ్మ అన్నానికి రమ్మంటున్నదిరా!

ఓ షోకిలా రాయనికి పాటకాలపై ఎనలేని మోజు. ఎక్కడ ఎవరు

నాటక మాడినా వెళ్లి చూస్తుంటాడు. ఓనాదొక నాటకానికి వెళ్లాడు. ఆనాట కుంభో అమ్మాయి వేషం వేసిన అమ్మాయిని అమ్మాయిగా భ్రమించి, అవహరించి ఇంటికి తెచ్చి ఓగడిలో పెట్టితాళం వేశాడు. ఈ అవహరణ ఎవరికంటా పడ లేదని నంతోషించాడు. అయినా ఈ విషయం మీద ఆ నాటకాలవాళ్లు ఏమనుకుంటున్నారో తెలుసు కోవాలనిపించింది. ఇది బయటకు పొక్కితే జనం ఏమనుకుంటున్నారో కూడా తెలుసుకోవాలనిపించింది. ఇదొక కుతూహలం అంతే.

అక్కడా ఇక్కడా తచ్చాడుతున్న ఇతణ్ణి సముద్రపు దొంగలు పట్టుకొన్నారు. దొంగతనాల్లో శిక్షణ ఇచ్చి తమలో కలుపుకొన్నారు. ఇక ఎటూ వెళ్లలేని పరిస్థితుల్లో ఆ దొంగల గుంపులో కలిసి పోయాడు. తప్పింగుకుండా ముసుకున్నా సాధ్యం కాలేదు. చివరికి పదినంవత్సరాల తర్వాత ఆ యువకుని ప్రయత్నం ఫలించింది.

ఏలాగోలాగ ఇంటికి వచ్చేవాడు. కానీ ఇక్కడ కథ మరోమలుపు తిరిగింది.

ఇంటి మూలగది తలుపులు చూసే ఉన్నాయి, వైగా తాళంవేసి ఉంది. లోన ఎవరో తలుపులు తట్టుతున్నారు. ఆ యువకుని చెల్లెలికి అనుమానం వచ్చింది. మారుతాళం వెదిక్ తలుపులు తీసింది. ఆశ్చర్యంతో కళ్ళింతలు చేసింది. స్త్రీవేషంలో ఉన్న ఆ అందాల నటుడు అన్నీ వివరంగా చెప్పాడు. ఈ విషయం ఆ అమ్మాయి తన తల్లిదండ్రులకు చెప్పింది. అన్నకొరకు ఎదురు చూసింది. అప్పటికే నాటకాల వాళ్లు వెళ్లిపోవడంవల్ల ఆయువనటుడు అక్కడే ఉండి పోచాల్సివచ్చింది. అడిగాక అతడా అమ్మాయిని చూశాక అక్కణ్ణుండి కదలేక దొచాడు. ఆ అమ్మాయికూడా అతణ్ణి ప్రేమించింది. తల్లిదండ్రుల అనుమతితో ఆ నటుణ్ణి పెళ్లి చేసుకొంది. అప్పటి నుండి ఆ యువనటుడా ఇంటనే ఉండిపోయాడు. ఆ ఇంటికి మగదిక్కుయ్యాడు. ఆ కుటుంబం వృత్తి వ్యాపారాలు తనదిగాచూసు కుంటున్నాడు.

ఆ యువ చంపతులకో కొడుపు పుట్టాడు. వాడు దినదిన ప్రవర్ధమానమై పెరిగాడు. అడనేర్చాడు. మాటాడ నేర్చాడు. మాటలో పొడవదం నేర్చాడు. తల్లిదండ్రుల వల్ల తన మేనమామ కథాకమామిష విన్నాడు.

అనాడు అంటే ఏదేళ్ల తర్వాత అయింట్లో ప్రవేశించిన ఆ వ్యక్తి ఎవరో తల్లి చెప్పగా తెలుసుకున్నాడు. కాళ్లు చేతులు కడుక్కోమని నీళ్లు అందించాడు. “ఈ అబ్బాయి ఎవరో అచ్చం....” అని ఆశ్చర్యంలో మునిగిపోయాడతను, అప్పుడు ఈ పొడుపు గాథను పొడిచాడా కుర్రాడు.

ఈ కథ ఇలా మలుపు తిరుగుతుందని పాపం ఆ మేనమామ కలగన్నాడా? కాని జానపదుడు కలగన్నాడు.

నిజమే! నమాజంలో ఇలాంటి విచిత్ర సంబంధాలప్పుడప్పు డేర్పడుతుంటాయి. అవి జనం నోటిలో ఆడుతాయి, కథలవుతాయి, అక్షర రూపాన్ని ధరిస్తాయి, అందరినీ అలరిస్తాయి.

ఇలాంటి కొన్ని యాదృచ్ఛిక సంఘటనలు కొన్ని మనస్సుల్ని కలుపుతాయి, కొన్ని మనస్సుల్ని విరుస్తాయి. దాంతో కుటుంబ వాతావరణం చెడుతుంది. వరుసలు బీరకాయ పీచులవుతాయి. “కాపోనికి వరుస లేదు కప్పకు తోకలేదు” అనే సామెతలుద్భవిస్తాయి. ఈ క్రింది పొడుపు కథ అటువంటిదే:

తాతా! తాతగారూ

వరుసకు బావగారు

కూతురు మీ యత్తగారు

కూటికి పిలుస్తుంది రండి.

తన కూతురుకో కొడుక్కో సంతానం కలిగినప్పుడు ప్రతివ్యక్తి తాత అవుతాడు. మనుమలూ మనుమరాండ్రూ పెరుగుతూ తాతగారి మీసాలతో ఆడుకొంటారు. వారు పెద్దవారైనా తాతగారితో పూర్వ సాన్నిహిత్యం చెదరి పోకుండా ఉంటుంది. ఆ సాన్నిహిత్యమే ఇక్కడ కొంపముంచింది.

ఎదిగిన మనుమరాలు ఓనాటి రాత్రి తాత ప్రక్కన నిద్రించడం జరిగింది, ఇంట్లో ఎవరూలేరు. తాత ఆ రోజే పచ్చారు. మనుమరాలికి లోకం తెలియదు. మనస్సు వికసించలేదు. మంచిచెడ్డల గురించి ఇంకా అలోచించే పయస్పూరాలేదు. చింత చచ్చినా పులుపు చావని ఆ తాతగారు మనుమరాలని కౌగిలించుకున్నారు. లోకం తెలియని ఆ అమ్మాయి వ్యతిరేకించ లేదు.

ఆ మరునాడే తాతగారు వెళ్లిపోయారు. రాత్రి జరిగిందేంటో ఆ అమ్మాయికి అర్థమయింది. తాత మీద ఆసహ్యం కలిగింది, ఎంతో నేపు చింతించింది, కుళ్ళి కుళ్ళి యేడ్చింది. అయినా గుట్టు రట్టుగాకుండా వ్యవహరించింది.

వేములవాడ రాజరాజేశ్వర స్వామి దర్శనానికి వెళ్లిన తల్లిదండ్రులు వచ్చారు. వారికి కూడా ఈ విషయం చెప్పలేదు. అలా కొన్ని రోజులు గడిచాయి. తన కూతురునూ అబ్బుణ్ణి చూసిపోడానికి మళ్ళీ ముసలాయన వచ్చాడు. ఆయన కూతురు తాతను భోజనానికి పిలుచుకురమ్మని తన కూతురుకు చెప్పింది. మనుమరానికి తాత మీద కసిఉంది. తన మనస్సు ఎదిగిందని తాతకు చెప్పాలనుకుంది. తాత హృదయం కలుక్కుమనేట్టు పొడిచింది.

అతడు తాత - తాను మనుమరాలు, అది తనతల్లి వైపు వరస. అతడు తనను పొందాడు, అందువల్ల బావ అయ్యాడు, తాను మరదలయ్యింది, ఇది ఆక్రమ సంబంధం వల్ల ఏర్పడ్డ తనవైపు వరస. తనను పొందాడు కాబట్టి తాన తని భార్య అయ్యింది, తన తల్లి అంటే అతని కూతురు అతనికి అత్తవరుస అయ్యింది, ఇది కూడా తన కారణంగా ఏర్పడ్డ వరసే.

జానపదులు క్రాంతదర్శులు. ఈ సంఘటనను కనుగొన్నారు. వై పొడుపు కథను కట్టుకొన్నారు.

సామాజిక బంధాలు శిథిలం కాకూడదనే ఉద్దేశంతోనే ధర్మశాస్త్రాలు ఆ విర్భవించాయి. అవి శిథిలాలైతే మనుగడ దుర్భరమవుతుంది. ఆ దుర్భర స్థితినుండి సుగతికి, అసుగతి నుండి ప్రగతికి భారతీయ సాహిత్యం సోపానాల్ని నిర్మించింది. కాని ఆ సోపానాలెక్కలేనివాళ్లు, ఎక్కినా ఆచరణలో పెట్టలేని వాళ్లు తాము దిగజారడమే కాకుండా సామాజిక నిబంధనల్ని పాతాళానికి తొక్కిారు. ఈ క్రింద ఉదాహరించే భార్యాభర్తల సంవాదం అందుకో నిదర్శనం.

నవాసేరు బెల్లం

తైదా రొద్దె

సక్కంగ తినోయి

నాసామి.

పాలటిక తీసుక

పక్కున గొట్టితే

పండిగుల వచ్చేనే

నీ దేవుడు.

భర్త పొరుగుూరుకు వెళ్లాడు, ఆ యువతి తన ప్రేయునికి కబురంపించి. అతడు ఈ అడును కొరకే చూస్తున్నాడు. వెంటనే వచ్చేశాడు. ఆ భర్తకు భార్య విషయంలో మొదటినుండి అనుమానంగానే ఉంది. ఆరోజుతడు కావాలనే వెనక్కు వచ్చాడు.

ఆమెతన ప్రేయుని కొరకు తైద (రాగి) రొద్దెలు చేసింది. ఆ ఉడు కుడుకు రొద్దెలకు సవాశేరు బెల్లం నంసిద్దంగా ఉంచింది. రొద్దెబెల్లం ప్రేయునికి అందిద్దామను కున్నంతలో భర్త రానేవచ్చాడు. ఆమెవెంటనే రొద్దె-బెల్లం పాల కుండలో ఉట్టిమీద పెట్టింది. ప్రేయుణ్ణి పెద్ద కొద్దెలో దాచింది. భర్తను మాటల్లో మభ్యపెట్టి కూచోబెట్టింది.

కొద్దెలో కూచున్న ప్రేయుడు ఉక్కతో ఉక్కిరి బిక్కిరి అవుతున్నాడు. అటూ ఇటూ కదులుతున్నాడు. సంగతి ఆమెకు అర్థమవుతునేఉంది. ఆ ప్రేయుణ్ణి ఓదార్చాలి. ఇప్పుడు కష్టమున్నా భర్తపోయిన వెంటనే నీవు “సవాశేరు బెల్లం, తైదరొద్దె” తిందువుగాని అంది, ఒక్కసారికాదు, మూడు సార్లు అంది. భర్త ఇదంతా గమనిస్తూనే ఉన్నాడు.

“ఏమిటా పాట” అడిగాడు భార్యను.

“అదో పొడుపు కథలే” చప్పరించి వేసింది భార్య.

“అయితే నేనో పొడుపు కథ పొడుస్తా” అనిలేచాడు భర్త.

నేరుగా పాలకుండ దగ్గరికి వెళ్లి ఉట్టిమీది నుండి దింపాడు. ఆ కుండను పట్టుకొని కొద్దె దగ్గరకు వెళ్లాడు. తన బలం కొద్ది కొద్దెలోని వ్యక్తి నెత్తిన గొట్టాడు. భార్యవైపు చూస్తూ “పాలటిక తీసుకొని, వక్కున గొట్టితే పండ్లిగుల వట్టేనే నీ దేవుడు” అన్నాడు.

సంసారం సాఫీగానే సాగాలి, తనప్రేయుడు కూడ తన ఇంటికి వచ్చి పోతూఉండాలి. ఏది లహీనత కారణమైనా ఈరకపు మనస్తత్వం సమంజసంకాదు. ధంకూ బొంకూ దాగడం చాలా కష్టం. అయినా రంకాడ నేర్చినవారు బొంకాడి తప్పించుకున్న కథలూ - గాథలూ లేకపోలేదు. పదిమందిలోనే బలాదురుగా తనప్రేయుణ్ణి పిలిపించుకున్న సంఘటనలూ లేక పోలేదు.

ఇద్దరి మీదెక్కి
ముగ్గుర్ని మాట గట్టుకొని
పరాసికాన్ని పై నేనుకొని
హాసికాన్ని సేతవట్టుకొని
గాండ్లొని కొద్దెన్నంగవడి
మా కోట్లకు రా :

ఆనాడు రుక్మిణి “తోవలి సౌధంబు” తోనికి వచ్చే ఉపాయం కృష్ణునికి చెప్పింది. అట్లే ఓ కోటలోని దొరసాని మనసైన మగవానికి మర్మంతో మాట పంపించింది. కోటలోనికి వచ్చేవారెలా ఉండాలో అతని వేషధారణ కూడా అలాగే ఉండాలనే ధ్వని ఆమె మాటల్లో ఉంది.

“ఇద్దరి మీదెక్కి” అంటే చెప్పలు వేసుకొవాలనీ, ముగ్గుర్ని మాటగట్టుకొని, అంటే కాను సున్నం ఆకులనునోట బట్టి అనీ, “పరాసి కాన్ని పై నేను కొని” అంటే జాడిపోయే సిల్కుకండువాను భుజంపై వేసుకొని అనీ, హాసికాన్ని సేతవట్టుకొని ” అంటే విలాసార్థం ధరించే కట్టే వట్టుకొని అనీ అర్థాలు ధ్వనిస్తున్నాయి. ఇకగాండ్ల వాని కొట్టు వెనుకగా మా కోట్లోకి రావాలి అనడంలో ఆమె అభిప్రాయం సువ్యక్తమవుతూనే ఉంది. “గాండ్ల” నూనె తీస్తాడు. నూనె తీసుకొని వెళ్లడానికి ఎందరో అటువైపు వస్తారు. ఆ వచ్చిన వాళ్లందరూ ఈ “టీకు తాకుసోకులయ్య”ను చూస్తుండగా రావాలని ఆ కోట్ల దొరసాని అభిప్రాయం.

అంతగాకోరుకున్న అమగువ కోరిక తీరక ఉంటుందా? క్షణపు పండక ఉంటుందా? జానపదుని కంటపడకుండా ఉంటుందా? కథ రచ్చకెక్కక ఉంటుందా?

కేవలం ఇలాంటి పొడుపుగాథలే కాకుండా, పిల్లల మనస్సులు మెచ్చని పనులు తల్లిదండ్రులు చేసినప్పుడు తమ వ్యతిరేకతను పరమరమణీయంగా వ్యక్తీకరించిన విషయాలు పొడుపుగాథల రూపంలో కనిపిస్తున్నాయి. అందులో ఒకటి ప్రస్తావిస్తాను.

“తమలపాకు తెచ్చాను

తీసుకో మామయ్యా!”

“అకుతెచ్చావా! సున్న మేదమ్మా!”

“సున్నం గోడకుంది

తీసుకో మామయ్యా!”

ఆ తల్లిదండ్రులకు కట్నాలు కానుకలు ఎక్కువగా ఇచ్చే స్థామతలేదు. అందువల్ల తమకూతురును ఓ దూరపు బంధువుకు ఇవ్వాలని నిశ్చయించారు. అతని మొదటి భార్య పోయింది, ఇదిరెండో పెళ్లి, ఆ అమ్మాయి కతడు మామ వరస కూడా అవుతాడు. అతడుకూడా ఈ పెళ్లికి అంగీకరించాడు. ఆ అమ్మాయి కేమో ఇష్టంలేదు, తల్లిదండ్రులతో గట్టిగా చెప్పలేక పోతోంది. ఆ తల్లిదండ్రులకు కూడా ఇది ఈడూజోడూ కుదరని పెళ్లి అని తెలుసు. అయినా వాళ్లకున్న ఇబ్బందుల వల్ల ఏదో కతకత అనిపించి పెళ్లి అయ్యిందనిపిస్తే చాలు అని అనుకుంటున్నారు.

పెళ్లికొడుకు వచ్చాడు. మాటా ముచ్చట కుదిరింది. భోజనాలు చేశారు. అతను వసారాలో కూచున్నాడు. తల్లిదండ్రులేదో వనిమీద ఉండడం గమనించి ఆ అమ్మాయి మెల్లగా అతని దగ్గరికి వెళ్లింది.

“తమలపాకు తెచ్చాను తీసుకోమామయ్య” అంది. “అకు తెచ్చావా! సున్న మేదమ్మా!” అతడడిగాడు. “సున్నం గోడకుంది, తీసుకోమామయ్యా” ఆ మాటలని గిరుక్కున వెళ్లిపోయిందా అమ్మాయి.

గోడసున్నం తమలపాకులో వేయరు. అది తీసినా సరిగారాదు. ఒకవేళ వచ్చినా ఆకులో వేసినా నోరు పూర్తిగా పండదు. ఇంకేం ఆ అమ్మాయి హృదయ మతనికి తెలిసి పోయింది. ఆమె ప్రజ్ఞకబ్బుర పడ్డాడు. గృహ యాజమానికి మరో సంబంధం చూసుకొండని చెప్పి వెళ్లిపోయాడు.

ఇలాంటి పరిస్థితుల్లోనే “సంశయాత్మావినశ్యతే” అని గీతాకారుడు చెప్పింది సత్యమనిపిస్తుంది ఆ అమ్మాయి మనసులోని మాట చాచుకోలేదు, ఆ కారణాన్నే తన జీవితానికి పూలబాట వేసుకోగలిగింది.

సాంఘిక జీవితాల్ని ప్రతిబింబించే ఇలాంటి పొడుపు గాథలన్నీ లభిస్తున్నాయి. జానపదాల హృదయక్షేత్రంలో ప్రవేశించి సేకరించుకున్న ఈ

గాథల్ని గంపలకెత్తవచ్చు, గాదెలు నింపవచ్చు. సాంఘిక పొడుపు గాథల కన్నా అధికంగా కాల్యనికాలు లభిస్తున్నాయి. అవి కొన్ని ప్రస్తావించుకొని ఈ వ్యాసానికి సమగ్రతను సమకూర్చుదాం.

కాల్యనికాలు :

ఈ మనస్సు తానున్న సంఘంలోని యథార్థ విషయాల్ని గమనిస్తూనే తదతీతంగా తద్భిన్నంగా ఊహిస్తూనే ఉంటుంది. ఆ ఊహలు రూపుగట్టి అక్షరాకృతిని ధరిస్తాయి. అప్పుడవి వాస్తవ వీరుద్ధాలుగా కనిపిస్తాయి. అలా కనిపించిన వాటినే కల్పన లంటాం. కట్టుకథలంటాం. ప్రపంచంలోని అన్ని సాహిత్యాల్లోనూ కల్పనలున్నాయి. అనలు కల్పన లేనిది సాహిత్యమేకాదు అనే వాదనకూడా ఉంది. అయినా సాంఘిక జీవనంతో పోల్చినప్పుడు కల్పనల్లో ఆయథార్థ సూక్ష్మతనలెన్నో కనిపిస్తాయి. కాల్యనిక సాహిత్యానికి సర్వసాధారణాలైన ఈ గుణాలు కాల్యనిక ప్రహేళికలకూ అన్వయిస్తాయి.

తెలుగు కాల్యనిక పొడుపు గాథల్లో రాజులు, రాణులు, మంత్రులు, సేనాధిపతులు, వేళ్ళు, విదూషకులు, నెరజాణలు, పాములు, ప్రధాన పాత్రలు, ముఖ్యంగా స్త్రీల మేధాశక్తి ప్రశంసనీయం. "ఎందరో రాకుమారులు సాహసికులు స్త్రీలు వన్నిన శాస్త్రముల చర్చలందు పూర్వవక్షమైపోయిరి" 1 అనడం ఎంతో ఎరుకతో చెప్పిన మాట. ఈ పొడుపు కథే అందుకు నిదర్శనం.

కొడుకా కొడుకా

మొగనికి తమ్ముడా

నక్కన్న పండయ్య

నన్నిస్త లేవయ్య

ఓ మహారాజ్యాన్ని ఓ మహారాజు వరిపాలిస్తున్నాడు. ఆయనకు ఒక్కగానొక్క కూతురుంది. ఆ ఆమ్మాయి అంతఃపురంలో కూడా అరికాలు కిందపెట్టకుండా అల్లారు ముద్దుగా పెరిగింది. తాజా రాణి రాజకీయ వ్యవహార సముద్రంలో పూర్తిగా మునిగిపోయి, వయసు వచ్చిన కూతురు సంగకే మరచిపోయారు. రాజు తుమారి వేటకూ-విహారానికి అశ్వాన్నీ రథాన్నీ స్వయంగా అశ్వశాలాధ్యక్షుడే సిద్ధం చేసేవాడు. అప్పుడప్పుడు వేటకు ఆతడు కూడా వెంటవెళ్లేవాడు.

1. జానపద గేయసాహిత్యము - పు: 119.

ఓకనాడు వాల్మీధిరూ వేటాడుతూ పరివారానికి దూరమై ఓకొండ గుహలో చిక్కుకున్నారు. అక్కడ రాకుమారిపైకి ఓకొండ చిలువ వచ్చేసింది. దానిని నరికి ముక్కలు చేశాడు అశ్వశాలాధ్యక్షుడు. గజగజవణికిపోయిన రాకుమారి అతని బాహువుల్లో ఒదిగి నేదదీర్చుకుంది. అతడే తన భర్త అని తీర్మానం కూడా చేసుకుంది. అతడు కూడా ఆమెను పవిత్రంగా ప్రేమించాడు. రాకుమారి గర్భవతి అయ్యింది, ప్రసవించింది. అంతకు పూర్వమే తల్లిదండ్రుల ముందు ప్రేమా-పెళ్లి ప్రస్తావనతీసుకొని రావడానికి అనేక పర్యాయాలు ప్రయత్నించింది. కానీ వారు రాజకీయపు గొడవల్లో మునిగిపోయి వీడి చెవిని పెట్టలేదు. ఈ రహస్యం ఇద్దరు దాసీలకు ఆ ప్రేమికులకు తప్ప మరెవ్వరికీ తెలియదు. పదునాలుగేళ్ల రాకుమారికి పుత్రోదయమయింది. ఆ పిల్లాణ్ణి అదే నగరంలో ఉన్న ఓ పూటకూళ్ల పెద్దమ్మ రహస్యంగా పెంచే ఏర్పాటు చేశారు. ఆ పెద్దమ్మకు ఆ దాసీల ద్వారా సమస్త పస్తువులు వంపేవారు.

రాకుమారి పుత్రుడు శుక్లవక్ష చంద్రునిలా దినదిన ప్రవర్ధమానుడయ్యాడు. ఆ బాలుడు కంపచాటు మొక్కలా జివ్వుని పైకి యెదిగి వచ్చాడు. వదహారు సంవత్సరాలు గిరున తిరిగి పోయాయి. ఆజానుబాహుడూ నమున్నత శరీరుడూ అయిన రాకుమారి పుత్రుడు చూపరుల దృష్టికి కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తున్నాడు.

అటపాటల్లో సాముగరిడీల్లో అందరిలో అగ్రచగా పేరుపొందాడు.

ఇన్నేళ్లు గడిచినా కూతురు బాగోగుల్ని, పెళ్లి పెడాకుల్ని గూర్చి ఆ తల్లిదండ్రులు ఆలోచించనేలేదు. అందువల్ల ఆమె ప్రణయ రహస్యం రహస్యంగానే ఉండిపోయింది. ముట్టిడుగా ఉన్న రాజకీయ వ్యవహారాల రథాన్ని ముందుకు లాగలేక ముసలిరాజు ఓ రోజు గుటుక్కుమన్నాడు.

రాజులేని రాజ్యంలో శాంతి వూజ్యమని వాచించిన మంత్రులందరూ మంత్రాలోచనంచేసి ఓ నిర్ణయానికి వచ్చారు. తమ పట్టపు భద్రకుంజరానికి పూలమాల ఇచ్చి నగరంలో విడిచిపెట్టారు. ఆ ఏనుగు ఎవరి మెడలో మాల వేస్తుందో అతని మెడలో రాజపుత్రి మాలవేస్తుంది. అరడా రాజ్యానికి రాజపుతాడు రాకుమారి ప్రమేయం లేకుండానే నిర్ణయాలు జరిగిపోతున్నాయి. భర్త మరణంతో వృద్ధరాణి నిర్ణయాన్ని మంత్రులకే వదలివేసింది. పట్టపేనుగు నరానరి వెళ్లి పెద్దమ్మ పెంచుతున్న రాకుమారి పుత్రుని మెడలో మాల వేసింది.

అశ్వశాలాధ్యక్షునికి రాకుమారికి కంగారెత్తింది. ఇప్పుడేమి చెప్పినా రసాభాసమే అని ఆమె ప్రియుణ్ణి నముదాయించి కొడుకును పెళ్లిచేసుకొంది.

పదహారు సంవత్సరాలుగా రహస్యప్రణయ జీవన మాదుర్యాన్ని అనుభవిస్తున్న రాకుమారి ప్రప్రథమంగా శోభనం గదిలో ఆడుగుపెట్టింది. పిచ్చిగా నవ్వుకొంది. నిర్లజ్జగా పాన్పుమీదికి చేరింది. వెల్లకిల పడుకుంది. బెదురు బెదురుగా వయ్యెదమీద చేయివేసిన కొడుకువైపు తిరిగింది. వాత్సల్య పూర్ణ దృక్కులతో చూసింది. పుత్రహస్త స్వర్ణకామె పాలిండ్లు షీర పూర్ణాలయ్యాయి.. ఆమె తనువెల్ల మాతృప్రేమతో పరవశించింది.

ఆ పిల్లాడు తనకు కొడుకు. తాను విధివశాన వివాహ మాడింది కాబట్టి తనమగనికి తమ్ముడు, అందుకే చక్కగా పడుకొమ్మంది, చన్నిస్తా లె (ర) వ్మంది.

ఆపదహారేళ్ల బాలుడు అశ్వసిక్తనయనుడై తల్లిపాదాలపై వడ్డాడు.. ముప్పయి సంవత్సరాల ఆతల్లి తన పాపణ్ణి అన్నాళ్లకు కన్నుబడిలోకి లాక్కొంది. ఇద్దరూ కలిసి ఆశ్వశాల వైపు నడిచారు.

రహస్య ప్రణయం, రహస్య ప్రసవం, రహస్య పోషణ, గజమాలాధారణ, మాతాపుత్ర వివాహం, ప్రహేళికా ప్రహసనం అనే అత్యద్భుత నన్నివేశాల్ని, అతిలోక కల్పనా సౌందర్యంతో జగం మెచ్చి తల ఊచే విధంగా సృష్టించాడు జానపదుడు. అతని మనస్సు కేవలం అద్భుతాల నల్లడమేకాదు హృదయాను భూతుల్ని కూడా చాక్కంగా చ్యక్తికరిస్తుంది. అంతేగాక నిత్య జీవితంలో తాను పాటించే నియమాల్ని కథలుగా అల్లి ప్రాచీనుల కంటగడుతుంది. అలాంటి కట్టు కథే ఈక్రింది పొడుపుగాథ.

"అంతన్న వచ్చి కొంత మేసిండు"

అంతవా ! కొంతవా !"

"గంటె సూత్రమంతా వెంటనే"

"ముత్యాల పాన్ను కింద

చరాల తురాయి కింద ఉన్నది

చాన్నికాల బెట్టి

ఖరీదు చేసుకురా."

ఓరాజుగారు బ్రహ్మచారి, పొదువరి. కూర-నార, వప్పు-ఉప్పు విషయంలో కూడా వంటవానికి రోజు సాదర రోజు ఇస్తుంటాడు. ఆ తర్వాత సభకు వస్తాడు వంటవాడు మధ్యాహ్నం వరకు వంటవని వూర్తిచేసి రాజుకొరకు ఎదురు మాస్తుంటాడు. ఒకనాడు వంటమనిషి అజాగ్రత్త గ ఉండడంతో అన్నం కుక్క తినిపోయింది. రాజు వచ్చేవరకు మళ్ళీ వంట చేయాలి. కాని ఇంట్లో వంటచెరకూ లేదు, వంట సరకూలేదు. ఏంచేయాలన్నా రాజుగారిని అడగాలి. అందుకే సభకు వచ్చాడు. అందరిలో చెప్పేదెలా: మాటలో మర్మాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు.

“అంతన్న వచ్చి కొంతమేసిం” డనగానే కుక్కముట్టిందని రాజు గ్రహించాడు. వంటవాడేమో కొంతనే అన్నాడు. అనగా ఇంకా కొంత ఉండాలి. ఆకొంతతోనే ఈపూటకు సరిపుచ్చుకోవాలి. సర్వప్రాణుల్లో పరమాత్ముడున్నాడు. కుక్క ఎంగిలి అంటే పరమాత్ముని ఎంగిలే. ఎంగిలికి తప్పేలేదు. అందుకే వెంటనే “అంతనా! కొంతనా!” అని అడిగాడు.

నిజానికి కుక్కతిన్నది కొంతనే, కాని కొంత కాదు అంతా అని చెప్పి తాను తినాలనుకున్నాడు వంటవాడు. అందుకే “గంటె సూత్రము అంత వెంటనే” అని ఒట్టు తిన్నాడు. బ్రాహ్మణుడు సూత్రంవట్టి ఒట్టు తింటాడు. వంటవాడు గంటెనే సూత్రంగా భావించి ఒట్టు తిన్నాడు.

రాజుకు కోపం వచ్చింది. తన సంపాదనలో మిగిలిన ఒకే ఒక్క వరహా పొన్నుక్రింద ఉంది. అది కాలబెట్టి సాదర కొనుక్కురా అన్నాడు. ఏదైనా వస్తువు అమ్మాలిన్న పరిస్థితి యేర్పడితే విసుగూ కోపమూ ధ్వనించే విధంగా కాల బెట్టి అనే పదప్రయోగం చేస్తారు. వంటలవాడు అర్థం చేసుకొని వచ్చిన దారి వట్టాడు.

ఈ కథలో రాజుకెంత ఉన్నా తన సంపాదనపైన్నే బతుకుతున్నవాడు. అలా అందరూ బతకాలని సందేశం. గొంగడున్నంత కాళ్ళ వారజాపుకోవాలి గదా! అది జానపదమని భావనేకాదు అందరి భావన. ఇష్టం వచ్చిన విధంగా ఖర్చు పెట్టి బ్రతుకు భారం చేసుకోడం నబబుకాదు. అయితే బ్రతుకు బరువవడానికి ఈ ఒక్క కారణమే ఉంటుందనలేం. ఇంకా ఎన్నో ఉంటాయి. అందుకే ఆ అర్థాన్ని బలపరచే పొడుపు కథ వుట్టింది.

“వదిచ్చి తెచ్చుకొంటి
 ఇరవై ఇచ్చి సేపిచ్చుకొంటి
 ఎదల మెరిసె
 మనసుల తిరిగె - ఏంది?”

ఓ యువతికి కొంత వయసు మీరిన తర్వాత వివాహమయ్యింది. ఆమెకది వరకే ఓపాముతో సంబంధముంది. భర్తతో సాంసారిక జీవనం అమెకు నరక ప్రాయమయింది. ఒకరోజు పాము, భర్త ఒకే నమయంలో వచ్చారు. భర్త పీడ ఎలా విరగడవుతుందా అని ఆమె ఆలోచించింది. తలనొప్పి తీవ్రంగా ఉన్నట్లు నటించింది. ఆ నొప్పి పోవాలంటే ఊరవతలి పుట్టమీది మన్నే కావాలి అంది. ఆ మట్టిని మించిన మందు లేనేలేదంది.

ఆమె భర్త ఊరవతలి పుట్టదగ్గరకు వెళ్ళాడు. బునలు కొడుతూ పైకి వచ్చే పామును చూశాడు. తన చేతిపారతో పామును ముక్కలు ముక్కలు చేశాడు. మన్ను తీసుకొని ఇంటికి వచ్చి భార్య పాల తలంమీద పూశాడు. గట్టి వట్టి వేశాడు. ఈ పరిచర్యలు చేస్తూనే కరవడానికి వచ్చిన పామును ముక్కలుగా నరికిన విషయం చెప్పాడు.

ఆమె వెంటనే పెడమొగమై వడుకొంది. చాలాసేపు చింతించింది. దాసీని పిలిచి వది రూపాయలిచ్చి ఆ పాము ముక్కలు తెప్పించింది; ఉట్టిమీది గురిగిలో పెట్టింది. మరునటి రోజు చూసేవరకు ఆ గురిగిలో బంగారు ముక్కలున్నాయి. అవునని పిలిపించి అతనికి ఇరవై రూపాయలిచ్చి ఆ ముక్కలతో సొమ్ములు చేయించి ఎడమీద వేసుకొని మెరిపించింది. అయినా ఇంకా ఆమెకేదో వెలితిగా ఉంది, భర్తమీద మహా క్రోధముంది. పాము చనిపోయినప్పటినుండి ఆమె జీవితంలో ఏదో పోగొట్టుకున్నట్టు భావిస్తోంది. అందుకు కారకుడైన భర్తమీద వ్రతీ కారం తీర్చుకోవాలని ఆలోచిస్తోంది.

ఒకనాటి రాత్రి భర్తముందు ఈ నమస్యను తెచ్చిపెట్టింది. అది విప్పి చెప్పితే తన తలను, విప్పి చెప్పకపోతే అతని తలను వందెముగ కాసింది. ఇంత చిన్నవిషయానికి ఇంతపెద్ద పందెం. భర్త ఆశ్చర్యంతో తల మున్నులయ్యాడు. అయినా ఆమె నవాలు స్వీకరించాడు. దేశదేశాలు తిరిగాడు. నమస్యముడివిప్పే వారు కనిపించలేదు.

తిరిగి తిరిగి ఆతడు తన చెల్లెలు ఇంటికి వెళ్లాడు. చింతతో వంతతో కుమిలి పోతోన్న అన్నను చెల్లెలు చూసింది. ఆతిథ్యమిచ్చి సమయం సందర్భం చూసి సంగతేంటని అడిగింది. అన్న చెల్లెలికంతా చెప్పాడు.

ఆమెకు ఇంతకుపూర్వమే వదినకూ పాముకూ ఉన్న సంబంధం గూర్చి తెలుసు. ఆయింటి దాసీ వల్ల జరిగిన కథంతా ఆతకు పూర్వమే తెలుసుకొంది. అన్నను ఓదార్చింది. వదినవేసిన సమస్య ముడివిప్పింది. ఆతడానందంతో ఇంటికి వచ్చాడు. ఎవరికి వది ఇచ్చిందో, ఏది తెప్పించుకుందో, ఎవరికి ఇరవై ఇచ్చిందో, ఏం చేయించుకొని ఎక్కడ మెరిపించిందో అంతా నవివరంగా చెప్పేశాడు, శాస్త్రమర్మం పిప్పేశాడు.

తన రహస్యం బట్టబయలయింది. భరించలేని అవమానంతో, మాటకు కట్టువడే స్వాభిమానంతో వెంటనే తలగొట్టుకుంది,

పొడుపుగాథల్లోని పొలతులందరూ మనసున్నవారు, మాట తప్పనివారు, మరణమన్నా వెరువనివారు, మచ్చవచ్చినా జంకనివారు, మచ్చరాకుండగనే మెలిగేవారు. మచ్చరాకుండా నిష్కల్మషంగా నిలిచిపోయిన, దివ్యంగా వెలిగి పోయిన మరో మగువ కథ ఈ క్రింది పొడుపుగాథ.

“అన్నా : పిండోలే ఎన్నెల

అచ్చం ఎన్నెల ముద్దుగున్నది”

“అచ్చం ఎన్నెలే గాని

అచ్చానికో మచ్చపుట్టెగా చెల్లెలా”

“అచ్చానికో మచ్చపుట్టే

నచ్చినా నీ యిల్లు సొచ్చపోదు గదా అన్నా :

....

“ఒంటికారి పబ్బతి పట్ట ధర్మమగునా”

“వంటసేను పదాట్ల కల్ప నీకు నాయమగునా”

“సేనుకో పులాస వడ్డది గదా”

“సేనుకు పులికి నెల్లెలొరుస గదా”

ప్రజ్ఞాపాటవాలున్న ప్రధానమంత్రి అందడందలుండగా ఓ మహారాజు నిశ్చింతగా రాజ్యపాలన చేస్తున్నాడు. ప్రధాని మాటకూ చేతకూ ఆ రాజ్యంలో విలువ ఉంది. అతని భార్య ఎంతో తెలివిగలదనే ప్రచారం ఉంది. పైగా అందగత్ర అనికూడా అందరికీ తెలిసిపోయింది.

ఓనాడు రాజు ఉద్యానవనవిహారం చేస్తూ తన పెంపుడు పైడికంటెతో ముచ్చటించాడు. ఈ రాజ్యంలో అందరిని మించిన అతివ ఎవ్వరన్నాడు. ఆ పైడికంటె ప్రధానమంత్రి భార్య అని సమాధానమిచ్చింది. ఆ రోజునుండి రాజు మంత్రి భార్యను పొందడానికి యేమేం చేయాలా అని ఆలోచిస్తున్నాడు. మంత్రి రాజుగారి మనస్సులోని ఈ విషయాన్ని వసిగట్టాడు. ఈ దురాలోచనను నిరోధించే మార్గాల్ని అన్వేషిస్తున్నాడు.

ఆనాడు, రాజు మంత్రి ఇంటికి వెళ్ళాడు. మంత్రి అతణ్ణి ఆదరించి మర్కదలు చేశాడు. గృహంతర్భాగంలోని చూడుగదులకు తాళాలు వేశాడు. భార్యను ఆ చూడుగదుల వెనుక ఉంచాడు. భోజనానంతరం చూడువిడియాల తెచ్చి అక్కడ పెట్టి లోనికి వెళ్ళాడు.

అప్పుడు మంత్రిభార్య పెంచుకున్న పైడికంటె రాజు దగ్గరకి వచ్చింది. “రాజుకు ప్రధాని భార్య చెల్లెలౌనగద” అని అది యెగిరిపోయింది. రాజు కోపంతో విడెం వినరికొట్టి అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయాడు. రాజు కోపాన్ని గమనించిన ప్రధాని ఇక అక్కడ ఉండకూడదనుకున్నాడు. కామం యుక్తాయుక్త వివేచనా జ్ఞానాన్ని దూరం చేస్తుందని, కొన్నాళ్ళపాటు తాను దూరంగా ఉండా లని ఆలోచించి ఓ కొండగుహలో దాక్కొన్నాడు. భార్యకు మాత్రం తన మనసులోని మాట చెప్పక తన దూరపు బంధువు వివాహానికి పోతున్నానని చెప్పాడు.

మంత్రి వెళ్ళిపోయిన విషయం రాజుకు తెలిసింది. తనకు మార్గం మరీ సులభమయిందనుకున్నాడు. ఆ రోజు రాత్రే మంత్రి భార్యను పిలిపించాడు. సౌధోపభాగంలో పిండాం బోసినట్లున్న వెన్నెల్లో మంచాలు వేయించాడు. మంత్రి భార్య చక్కగా అలంకరించుకొని రాజు దగ్గరకు వచ్చింది. ఆమెకు చాలాకాలంగా రాజు తనకు అన్న అని తెలుసు. రాజుతల్లి, ఆమె తల్లి అక్క చెల్లెండ్రు, ఒకే తల్లిపిల్లలు. ఆమె తల్లి పొరుగురాజ్యపు భార్య. ఒకనాడు మహా

రణ్యమధ్యంలో తల్లిదండ్రులతో పాటు ఆమె కూడా వ్రయాణం చేస్తున్నది. ఓ సింహం తల్లిదండ్రులను పొట్టన పెట్టుకుంది. ఆమె ఓ గుంతలో వడడంతో సింహం బారినండి తప్పించుకోగల్గింది. వేటకు వచ్చిన ఈ దేశపుమంత్రి రక్షించాడు. ఆ తర్వాత ఆమె వివాహం అతనితోనే జరిగింది. ఆమె భర్తకు కూడా, రాజు తన అన్న అవుతాడన్న సంగతి ఇంతవరకు చెప్పలేదు. తల్లిదండ్రులతోపాటు ఆమె కూడా సింహం బారినబడి చనిపోయిందని లోకం చెప్పుకొంటోంది. దుఃఖాన్ని దిగమింగుకొని తానెవరైంది ఇంతకాలమెవరికి ఆమె చెప్పనేలేదు. రాజుకన్ను ఆమెపై పడిందని భర్త ఆమెతో నూచనామాత్రంగా అన్నాడు. ఆమె ఆలస్యం చేయకుండా పెంచుకుంటున్న పైడికంటెకు చెప్పాల్సిన సంగతి చెప్పివంపించింది. రాజు దగ్గరికి వచ్చిన వెంటనే సమస్కరించింది. ఈ విషయమంతా పూనగ్రుచ్చినట్లు చెప్పింది.

రాజు తన ధర్మభ్రష్టత్వానికి పరిపరివిధాలా చింతించాడు. నోట మాట రావడంలేదు. మంచానికి అంటిపెట్టుకొని తనలో తానే కుళ్ళిపోతున్నాడు. అన్న ఆవేదనను గమనించింది చెల్లెలు. అతనితో మాటాడి ఆ విషయం మరిచిపోయేట్లు చేయాలనుకొంది. అందుకే ఇలా అంది.

“అన్నా : పిండివలె వెన్నెల, ఎంతో స్వచ్ఛమైన వెన్నెల, ఆహా ముద్దు గున్నది.” “స్వచ్ఛమైన ఈ వెన్నెలకు మచ్చ వచ్చింది గదా చెల్లెలా” అన్నాడు రాజు. “ఈ స్వచ్ఛత్వానికే మచ్చవస్తే చచ్చినా నీ యింటిలో ప్రవేశించేదాన్ని కాదుగదా అన్నా !” అన్నది మంత్రిభార్య.

కనలిపోయిన రాజు ఈ మాటలతో కదిలిపోయాడు. చెల్లెలి ముందు మోకరిల్లి అక్కణ్ణుంచి వచ్చేవాడు. ఆ మరునటిరోజే మంత్రి ఎక్కడఉన్నాడో తెలుసుకున్నాడు. వెంటనే అతని దగ్గరకువెళ్ళి ఒంటికాలిమీద నిలబడి చేతులెత్తి దండం పెట్టాడు.

“ఒంటికాలి పబ్బలివట్ట ధర్మమగునా” అన్నాడు మంత్రి. “వంటసేను పదాట్ల కల్ప నీకు నాయమగునా” అన్నాడు రాజు. “సేనుకో పులాన పడ్డదిగదా” అన్నాడు మంత్రి. “సేనుకు పులికి నెల్లెలొరునగదా” అన్నాడురాజు.

గుహలో కూచున్నమంత్రి వెంటనే లేచివచ్చి రాజును కౌగిలించుకున్నారు.

జానపదుని ఆలోచనా ధోరణి, కథను పొదిగిన సంవిధాన నైపుణి అపూర్వంగా కనిపిస్తుంది. పదిపాదాల పొడుపువెనుక ఇంతకథ నిశ్చిత్తమై ఉంది. పూర్వాపరాలు కలిపినప్పుడే ఈ మాటల్లోని ముళ్ళు విచ్చుకుంటాయి. అప్పుడది కథాత్మక ప్రహేళికగా భాసిస్తుంది. ఆ కథాత్మక ప్రహేళికే పొడుపుగాథ.

ఇక చివరగా, జానపదులు గుప్పించిన అలంకారాలతో పరిశోభితమైన ఒక పొడుపుగాథను పరిశీలించి ఈ వ్యాసానికి ముగింపు పలుకుదాం.

“జలజల ముత్యమురాయే

జల ముత్యమురాయే,

పూసిన తంగెడు రాయే

బూదేవి రాయే

కాసిన తంగెడు రాయే

కామాచ్చి రాయే

గన్నెర్ల మోతకు

మావారు మేతవట్టక ఉన్నారు,

మేతవట్టి ఇత్తరాయే

లేత మామిడికొమ్మ,”

“వెనుక నెవులు, వెల్లాయివళ్ళు

రాతిలో మెదడు రాయిపూరుచెక్క-

ఇంటివెనుక తంగేడు పూసినపుడు

పట్నం పాడై నపుడు

వస్త్రీపోయే హస్తాంధగుడికి”

ఓ రాజుగారు ఓనాటి సంధ్యాసమయంలో చల్లని పిల్లగాలిని పీలుస్తూ ఆంజనేయస్వామి మందిరం ఆరుగమీద కూచున్నారు. ఆదారి వెంబడి ఆ నగరంలో పేరుమోసిన కాపుకోడండ్రయిదుగురు అదే సమయంలో నీలాటిరేవుకు పోతున్నారు. అందులో అందరికన్న చిన్నది అందగతై-హంసగమన. ఆ చిన్న దానిమీద రాజు మనసుపడ్డాడు. వెనుకబడ్డ వెలదిని దగ్గరకు పిలిచాడు.

“ఓ చిన్నదానా : అంతలేసికొప్పును తలకొసి (తలకుపోసి) ముడిచావా : తలకోయక (తలకుపోయక) ముడిచావా :” అడిగాడు రాజు.

ఆ చిన్నది రాజు మనసు గుర్తించింది. ఈ లోకంలో కూచున్నచోటికే బువ్వ రావాలని కోరుకునే వారెందరున్నారో తదా అనుకుంది. అందుకే రాజుతో ఇలా అంది.

“రాజా! రాజా! హనుమాన్ గుడి అరుగుమీద నీయంత నేవు కూసు న్నావా! లేక నిన్నెవ్వరన్నా కట్టేసిందా!” అంటే ఇక ఒక్కక్షణం కూడా అక్కడ నిలువకుండా అక్కల్లో కలిసిపోయింది.

రాజు చింతాక్రాంతుడై రాత్రివరకు అక్కడే కూచున్నాడు. రాజుగారి నర్మనచివుడు రాణికివార్త చేరవేశాడు. రాణి మాటాచూచిన పయనమై రాజు దగ్గరకు వచ్చింది. రాజు ధార్యకు మనస్సులోని మాట చెప్పాడు. ఓ అదంత పాటిలే! నేను సందాసకర్తనవుతానని దర్తను గృహాన్ముఖుణ్ణి చేసింది రాణి. మరునాడు కాపు ఇంటికి వెళ్ళింది.

కాపుకోడండ్రు ఆమెను సాదరంగా ఆహ్వానించి సపర్యలునేసి వడ్డు దంచడంలో మునిగిపోయారు. అప్పుడు రాణి “జలజల ముత్యమురాయే.....లేత మామిడికొమ్మ” అంది. ఆమె పిలుపులోని అర్థాన్ని చిన్నది గ్రహించింది. అన్ని రూపకాలతో తన రూపాన్ని ప్రశంసించిన రాణి సౌందర్య హృదయానికి మురిసిపోయింది. వెంటనే ఇలా అన్నది.

“వెనుకచెవులు = తమలపాకులు

వెల్లాయపళ్ళు = పోకలు

రాతిలోమెదడు = సున్నం

రాయిపూరుచెక్క = కాచు

ఇంటివెనుక తంగెడు పూసినపుడు = వెన్నెల కాచినపుడు

పట్నం పాడైనపుడు = అందరు నిద్రించిన తర్వాత

చనిపోయే హన్మాండ్ల గుడికి”

పడ్లుదంచుతూ, దర్వుమీద దర్వువేస్తూ, సుప్పి వదాన్ని అలాపిస్తూ పై పాట పాడింది చిన్నది. సమయాన్ని చెప్పి సంభారాల్ని కూడా సమకూర్చు మంటున్న చిన్నదాని జాణతనానికి, రసిక హృదయానికి రాణి అలరింది, నెలపు తీసుకుంది, రాజుకు చెప్పింది, రాత్రికి స్వాగతం వలికింది.

జానపద హృదయసాగరాన్ని మథిస్తే పొడుపు గాథల రత్నాలు కోకొల్లలుగా బయటపడతాయి. ఆ రత్నాల్లో మొదట మొదట కొంత వైవిధ్యం కనిపించినా రానురాను అన్నీ ఒక్కమూసనుండే సిద్ధం చేసినట్లనిపిస్తాయి. వైదిక వాఙ్మయంలో నిగూఢంగా అంతర్భూతమై ఉన్న ప్రశ్నోత్తర ప్రాయమైన విజ్ఞానం, పౌరాణిక సాహిత్యంలో కథా కథనాత్మకమై విపులంగా పెరిగి ప్రబంధవాఙ్మయంలో హద్దుల్ని దాటింది. ఆయాకాలాల్లో ఆయా సందర్భాల్లో కవులు రచించిన కొన్నిశ్లోకాలుకూడా కథను దృష్టిలో ఉంచుకొనే కూర్చినవిగా అనిపిస్తాయి. ఆ సంప్రదాయాన్ని అనుసరించి, లోకవృత్తాన్ని గ్రహించి పండిత ప్రోత్సమైన కథాంశ బీజభూతాలైన పద్యాలు కొన్ని పొడుపుగాథలకు మూలాధారాలయ్యాయి. తెలుగు పొడుపుకథల్లో వేటిని అనుసరించనివీ, వేటిని అనుకరించనివీ అధికంగా ఉన్నాయి. కనుకనే శిష్టజన వ్యవహృతాలైన పొడుపుకథలు స్వల్పంగా, జానపదుల వ్యవహృతాలు అత్యధికంగా లభిస్తున్నాయి.

ఈ పొడుపుగాథల్లో జానపదులు ప్రయోగించిన నినర్గ రమణీయాలైన అలంకారాలు గమనార్హం. వీటిల్లో ఎక్కడ వ్యర్థపదమనేది కనిపించదు. ఇవన్నీ కవితాశిల్పాన్ని పుణికి పుచ్చుకున్నాయి. ప్రతి కథలోని వక్రోక్తులు వ్యంగ్యవైభవంతో విరాజిల్లుతున్నాయి. అనేక కావ్యకళా రహస్యాల్ని రంగరించుకొన్న పొడుపు గాథలన్నీ రుచికి పాలమీగడలు, శుచికి వెన్నెలలు, సువాసనకు దిరిసెనలు, మృదుత్వానికి దూదులు-వెన్నముద్దలు.

పొడుపు పద్యాలు

“దీని భావమేమి తిరుమలేశ” అని ఏడుకొండలవాణ్ణి కవి ప్రశ్నించాడు. ఎందుకీ ప్రశ్న : కవికి తెలియదు : లేకపోతే ఆ పరమాత్ముణ్ణి పరీక్షిద్దామనా : ఈ రెండూకావు. మనిషి కూసేది, రాసేది మనిషికొరకే. ప్రశ్న అడిగేది కూడా మనిషినే. అయితే సమాధానం ఒక్కోసారి మనిషి బుద్ధి కందదు. మనిషి బుద్ధి కందనిది మనిషి బుద్ధి కందుతుంది. ఆ మనిషి మనుషుల్లో ప్రత్యేకార్హత పొందు తుంటాడు. ఆ అర్హత అతనినోట సమాధానం పలికిస్తుంది, సమస్యను పరిష్కరిస్తుంది. మరి అలాంటి మనిషిని మనిషి అన్నా మాధవుడన్నా ఒక్కటే.

ఆ కారణాన్నే “దీని భావమేమి తిరుమలేశ” అనే పద్యాలు పొంకట రమణున్ని అడిగినవైనా మనిషిని అడిగినవిగానే భావించాలి. ఈ తిరుమలేశ పద్యాలే పొడుపు పద్యాలు. లేవలం ఇదే కాకుండా ఈ గుణాలున్న అన్ని పద్యాలి పొడుపు పద్యాలనే పిలుస్తారు.

తెలుగు కావ్యాల్లో అక్కడక్కడ ప్రహేళికల చాయలున్న పద్యాలు కనిపిస్తున్నాయి. అలంకారాల్లో చిత్రోత్తర (గూఢోత్తర) అచ్చంగా పొడుపు కథే. చిత్రోత్తరాలంకారమున్న ప్రతి పద్యం పొడుపు పద్యమే. సూక్ష్మాలంకారం సమాసోక్తి, గూఢోక్తి, వక్రోక్తి, శ్లేష తదితర అలంకారాల్లో పొడుపుకథల చాయలు కనిపిస్తాయి. కావ్యాల్లో ఈ అలంకారాలు కనిపించేచోట ప్రహేళిక చాయలుండడమో లేదా ప్రహేళికాభాసముండడమో జరుగుతుంది.

కావ్యాల్లోనే కాకుండా సాధారణ శతకాల్లోనూ పొడుపు పద్యాలున్నాయి. వేమన శతకంలో పదికి పైగానే ఈ పద్యాలు కనిపిస్తున్నాయి.

పడతి మోసెనొకడు, పడతి మేసెనొకడు

పడతి నెదనుబెట్టి బ్రతికెనొకడు

పడతికొరకు నిట్లు పలుపాట్లు పడిరయూ

విశ్వదాభిరామ విసురవేమ :

శ్రీ నెత్తిన రుద్రునకును

శ్రీ నోటను బ్రహ్మకెపుడు సిగ్గులగ్గుంగా

శ్రీ నెదిరి రామ్మనహరికి

శ్రీ నెడవగ గురుడవీవు దేవరవేమా :

మొదటి పద్యంలోని పొడుపులకు రెండో పద్యంలో విడుపులున్నాయి. శివుడు గంగను వెళ్ళాడు, బ్రహ్మ వాణిని మేళాడు. విష్ణువు లక్ష్మిని ఎదపై ఉంచాడు.

అలి నొల్లక యున్న వానమ్మమగని
నందులోవల నున్న వానక్క మగని
నమ్మినాతనిఁ జెబుచు దానమ్మ నవతి
సిరులు మీకిచ్చు నెప్పట్ల గరుణలోడ.

అలినొల్లనివాడు భీష్ముడు, భీష్ముని అమ్మ గంగ, గంగభర్త నముద్రుడు. నముద్రంలో ఉన్నవాడు మైనాకుడు, మైనాకుని అక్క పార్వతి, పార్వతి మగడు శివుడు, శివుని నమ్మినవాడు రావణుడు, రావణుని చెరిచినది సీతాదేవి, సీతాదేవి తల్లి భూమి. భూమి నవతి లక్ష్మి, ఆ లక్ష్మిదేవి మీకు సంపదలిచ్చుగాక :

ఈ విధంగా పురాణగాథలన్నో పొడుపు పద్యాల్లో గుడి గ్రుచ్చబడ్డాయి. పాపిసెట్టి సీతారామకవి¹ రాసిన ఈ క్రింది 34 పద్యాలలో (కవిపేరున్న పద్యం తప్ప) అన్నీ పురాణగాథల్ని స్మరించేవే. భారతీయ సాహితీ సాంస్కృతిక సాంప్రదాయాల్ని కళ్ళముందు బొమ్మ గట్టించేవే.

1. శ్రీ కవీలవాయి లింగమూర్తిగారు ఈ పద్యాలను సేకరించారు. పార్థివ సంఘ కాగ్రీక కుం. ౧ నాడు, పాలమూరు జిల్లాలోని నాగర్ కర్నూల్లో ఒక యింటి ముందు లభించిన పీచు ప్రతిలో ఇవి ఉన్నాయి. వారి మామ శ్రీ ఆమర-బామ పెద్దలక్ష్మయ్యగారు ఈ పద్యాల్ని సవరించి లుప్త బాగాల్ని పూరించారు.

1. గజేశునకు దండము

పార్వతీ రమణుడే పడతిని తలనుంచె (గంగను)
 వరమయ్యగులు గట్టు వట్టెయేది (ఏజేయం)
 విద్యావిహీనుని విజ్ఞలేమందురు (పశువు)
 వేల్పులందున తొలివేలుపెవరు (జనని)
 జూదమంతున ధర్మనుతు నెవ్వడోడంచె (శకుని)
 చంద్రజాటుకు సాక్షి చతుర ఎవరు (గేదంగి)
 బాలకృష్ణుం డాడు భంగిమపేరేమి (తాండవం)
 శూలిచూపుల చేత నోలెనెవడు (కాముడు)
 అన్నిటికి జూడ చూడేసి యక్షరములు
 నడిమిమాత్రలు జూచిన నయముగాను
 నలరు గణనాథునకు మేము ననుచుంటు
 పందనము జేసెదము లోక పండితముగ

2. శారద - లక్ష్మి - పార్వతి

పార్వతీ రమణుని పట్టణం బెక్కడ (ఈశాన్యం)
 వరమేష్ఠి నతిపేరు పలుకుచేమి (శారద)
 ఖడ్గంబునకు వాడి గలిగి ఏమిట నిలుచు (పదను)
 కాంతల ముఖమందు గలుగుచేమి (తీలకం)
 వక్షమందున నేమి వై కుంతు డునిచెను (లక్ష్మిని)
 వసుమతీశుల యొద్ద వ్రాతకెవరు (వ్యాపార్థు)
 కాంతలలో మేలు గణుతింప నెవ్వతె (ఊర్వశి)
 వరమాత్ముడేమిట పడతిజేసె (రాత్రిని)
 అన్నిటికి జూడ చూడేసి యక్షరములు
 నడిమి మాత్రలు జూచిన నయముగాను
 శారదా లక్ష్మి పార్వతి శాశ్వితముగ
 మనల కరుణావిధేయుడై మనచుగుండు

n ఈ పద్యాల్లో లాక్షణికులకు కనిపించే దోషాలు లభ్య ప్రతిలోనివే. వాటిని కావాలనే సవరించలేదు.

3. బ్రహ్మ - పిష్టు - మ హేశ్వరులు

భూతనాథునీ నతి భూషణం జేమిటి

(తాంబ్రము)

భూలోని నెవ్వరు పూజనియులు

(బ్రాహ్మలు)

ఏ నామస్మరణచే నేగె ఖట్వాంగుడు

(గోవిందా)

ఎగినీ తృణావర్తు నెవడు గూల్చె

(కృష్ణుడు)

జనకు కూతురు సీత జన్మించుడెక్కడ

(కమలం)

గిరి రాజనందిని గిత్తయేది

(సింహేంద్రం)

నరుని కాయము తీరు వరికింప నెట్టిది

(నశ్వరం)

పుడమిలో నూతులు పూడుడెట్లు

(ఉర్లుట)

అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు

నడిమి మాత్రలు జూచిన నయముగాను

నెలరు మున్నూస్తలెప్పుడు ననుదినంబు

మనల కరుణా విధేయులై మనుచుచుండు.

4. వ్యాస - వాల్మీక కాళిదాసులు

వసుధలో సురలకు వైరియు నెవ్వడు

(క్రవ్యాత్తు)

దశరథ విడుకగ్రదార ఎవతి

(కౌంసల్య)

శంభుని రాణిని జనులు ఏమందురు

(భవాని)

పాములుండెడి తావు నామమేమి

(వల్మీకం)

అంతల ముంజెలి కందమేమైయుండు

(కంకణం)

గాతమ నతితోడ గలిసె నెవడు

(పాకారి)

కృష్ణుడెవ్వరి తల గినిసి నాట్యము జేసె

(కాళింగు)

శ్శుకరాజు ఏమిచ్చి నూత పడియె

(గోదానం)

ఉదలి గల్పెడి వేళ యుడుత తానేమిచ్చె

(ఉసుక)

రమణుల కీయగ రానిదేది

(అలుసు)

అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు/నడిమి మాత్రలు జూచిన నయముగాను వ్యాసవాల్మీకులును కాళిదాసు లెప్పుడు/మనలకరుణా విధేయులై మనుచుచుండు.

5. శ్రీ కాళీ విశ్వనాథుడు

భల్లాణరాయుడు వశుపతి కేమిచ్చె	(న్యశ్రీని)
పర్వతంబుల నొంచు ప్రబలుడెవరు	(పాకారి)
వన్నెకు ప్రియమైన వస్తువు పేరేమి	(వసిడి)
వనచరుడెవ్వని వలన బుడ్డె	(రవికి)
పుట్టులబ్బలవాని పొసగవాహన మేమి	(అశ్వము)
పూతన విషమునే పొంతనునిచె	(ననాల్లో)
పక్షంబు లోవల వదనైదు ఏముండు	(తిరులు)
హరియెట్టి రూపమై యడిగెబలిని	(వడుగు)
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరునట్టి	
కాళీ విశ్వేశ్వరుం డెప్పు కరుణతోడ	
మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు	

6. రామేశ్వరుడు రక్షించు

వనజ నంబవునకు వాహనం బేమిటి	(మరాళం)
కఱకంతు డేమిచ్చే కాంతకొఱకు	(సామేను)
రిక్కలలో తొల్ల లెక్కింపు దేనిని	(అశ్వని)
కాంతల యురమందు గలుగుచేమి	(నరులు)
కమలనాభునకును కందర్పుడేమగు	(కొడుకు)
గగనమండల మందు గలుగు నేవి	(తారలు)
కంస మర్దనునకు మనవారువం బేమి	(వక్షింద్రం)
కలికి కుచంబుల గవ్వనేది	(కంచుకం)
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నయముగాను	
అలరు రామేశ్వరుండును నహరహంబు	
మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు	

7. కంచి వరదరాజులు

పొలతులు చేపట్ట నలరు జూపెయ్యది	(మాకందం)
వసిబాలపోరు ఏభంగి మాను	(చూచిన)
కలువల చెలికాని కడబార్య పేరేమి	(రేవతి)
కమల గర్భనకును కాంతయెవరు	(భారతి)
క్షేత్ర బుద్ధి జెఱచు కాంత నామంబేమి	(మందర)
గౌరీకునకు మారు పేరునేది	(పురారి)
బాలురక్షేపుల బరగ దాదెనెవండు	(అజుడు)
రైవత సుతకును రమణుడెవరు	(బలుడు)
అన్నిటికి జూడ చూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు	
కంచి వరదుడు పాలించు ఘనతతోడు	
మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు.	

8. కాళహస్తి రామలింగ

వరగ పూజకు దెచ్చు ఫలము నేమందురు	(ఔంకాయ)
వశువతి విషమెందు వరగ నిల్పె	(గళము)
నూచనల్ దెలిపెటి సుషిర వాద్యంబేమి	(కాహళం)
సింహంబు దీనిని చెలగి తినును	(హస్తిని)
సోమశేఖరుమేన పాములేమైయుండు	(హారాలు)
సోముని కాకకు నమయునేది	(కమలం)
శ్రీ చెన్నకృష్ణుడు శ్రీలనెట్టుల గూడె	(లాలించి)
సీతకే మొనగెను కోతి యపుడు	(ఉంగరం)
అన్నిటికి జూడ చూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు	
కాళహస్తిని వెలసిన ఘనుడు నెపుడు	
మనలకరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు.	

9. తిర్మల వేంకట్రమణి

పొంచుండి రాముడు త్రుంచెను దేనిని (కోతిని)
 శంభుడు గప్పిన శాలువేది (చర్మము)
 పూతన యైవచ్చి పొలియించె నెవ్వరి (బాలల)
 పెద్దరాతికి మారు పేరు నేది (గ్రావేంద్రం)
 చందురుడేతీరు ముందుగా గనిపించు (వంకర)
 జలజాక్షు చక్రమే చలువనుండు (వట్రము)
 ఫాలాక్షు తనయుని పక్షి వాహనమేది (నెమలి)
 హరి యేమియై పురాలవని గూల్చె (బాణమై)
 అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు
 నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరునట్టి
 తిరుమలేశుండు నెవ్వడు స్థిరముతోడ
 మనలకరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు.

10. శ్రీరంగనాయక స్వామి

పద్మనాభుని ప్రక్కబాయని దెవ్వరు (శ్రీలక్ష్మి)
 పంక్తిముఖుండేపె బలిమిగూడె (రంభను)
 భాగీరథుండేమి పాటించితెచ్చెను (గంగను)
 భావజ జనకుని పానుపేది (నాగము)
 గృహరాజ సూనుని ఘనమైన పేరేమి (యముడు)
 మహిలోన భూపతి మన్ననేమి (కరుణ)
 ముత్యమే కార్తిలో ముందు జన్మించును (స్వాతిని)
 సోమకు నేమియై స్వామి దునిమె (మీనమై)
 అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు
 ఆదిపంక్తిని జూచిన యలరుచుండు
 నట్టి శ్రీరంగ నాయకు డనుదినంబు
 మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు.

11. భద్రాచల రామస్వామి

ఇంద్ర తనూజుని ఇంతి నామంబేమి	(సుభద్ర)
ఇందు శేఖరు హారమందునేమి	(రుద్రాక్ష)
గోపాల కృష్ణుండు గోట నెత్తినదేమి	(అచలం)
కొడుకును బొంచి తాగుడు దేమి	(స్త్రీలను)
పాండు పుత్రుల కెవ్వ వగ గోరునెవ్వడు	(రా రాజు)
పాలాక్షు డేనతి భ్రమసి గూడె	(ఉమను)
గంధర్వు చేటిక్కి కరియెట్లు మొరవెట్టె	(ఓస్వామి)
కడగొట్టు దశరథు కాంత యెవరు	(సుమిత్ర)
అన్నిటికి జూడచూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు	
భద్రగిరి రామస్వామి నిద్రముగను	
మనలకరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు.	

12. శిరుసన గాంధ్య రామ

జెనులు మోక్షముగోరి జొరునగరమేది	(కాశికి)
జగతీభనకు నేమి శేఖరంబు	(కరులు)
భరతాగ్రజుని మాత పరగవామంబేమి	(కౌంసల్య)
పసులకేమిట పాడి ప్రబలమయ్యె	(వానల)
శ్రీచందనమునకు బెలగిన గుణమేది	(సుగంధం)
ధృతరాష్ట్ర డేమిట కృష్ణ గనియె	(కండ్లలో)
అగజకు భర్తయై నెగ డెను నెవ్వడు	(పురారి)
అజుడు జన్మించిన యట్టిదేది	(కమలం)
అన్నిటికి జూడచూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు	
నట్టి శిరుసన గాంధ్య రామయ్య మెప్పుడు	
మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు	

13. జీడికంటి రామచంద్ర

ఖాండవం బేటికి కాల్చెను నప్తార్చి (అజీరి)
 కాలకేయుల గూల్చగలిగె నెవడు (గాండివి)
 కఱకంతు సుతునకు ఘనవాహనంబేమి (శ్రీకంఠము)
 కాంత కన్నులకేమి కప్పు బెట్టు (కాటిక)
 హేమకళిపు తమ్ము నామమణిచెనేది (వరాహ)
 భువి వసంతంబున బొలుచునేది (అమని)
 దేహతాపము జేయు దేవత పేరేమి (పోచమ్మ)
 ధరణి మేఖల యిటు దనరునేది (నందము)
 అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు
 నడిమిమాత్రలు జూచిన నలరుచుండి
 జీడికంటిని గల రామ చెందురుండు
 మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుండు.

14. దామగుండము రాముడు

వ్రతములలో నుత్తమోత్తమమేయది (కేదారి)
 వసుదేవ తనయుడెవ్వరి వధించె (మామను)
 ధృతరాష్ట్ర సుతుడేల హద్రములోపలజొచ్చె (దాగుండ)
 ఇంద్రుని వనమునేమందురిలను (ఖాండవం)
 కీచకు వధియించి కీర్తిబొందెనెవడు (భీముడు)
 కఱకంతుతలపైని గలుగునెవడు (రేరాజు)
 మగల మగువలను మరులు గొల్పునెవడు (కాముడు)
 ఆతవ్రతంబున అందురేమి (గొడుగు)
 అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు
 నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు
 దామగుండము రాముండు, దయనుజుచి
 మనల కరుణావిధేయుడై మనుచుండు.

17. భారిగడ్పులస్ససంహ

గౌతము సతిగాంచి కామించె నెవ్వడు	(జంభారి)
కమలాక్షు నాభిని గలుగునేది	(వారిజం)
దాశరథేశుండు ధరణిజకేమంపె	(ఉంగరం)
ద్రౌణి బాణంబేడ తరుణినేచె	(కడ్పులో)
కొట్టలేక యశోద పట్టినేమిటగట్టె	(కోలను)
కౌసల్య నుతుకింపుగానిదేమి	(అన్యతం)
బూరుగు పంటకై కీరమెందుకుచేరె	(అశించి)
ప్రహ్లాదుడేమని కలవరించె	(శ్రీహరి)
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు	
భారిగడ్పు స్ససంహుడు భవ్యముగను	
మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు	

18. ధర్మపురి నారసంహ

కృష్ణుడేకాంతతో క్రిడించె పసినాడు	(రాధను)
రావణానుజుడేది రాముకిచ్చె	(మర్మము)
కాకుత్స్థుడెవరిని గలిసి వారధిగట్టె	(కపురి)
జనకజగోరిన జంతువేది	(హరిజం)
వాన పామునకుండు వనరై న పేరేమి	(భూనాగం)
ఆట తీరువువేళ పాటయేమి	(హరితి)
దాతలగని యర్థి దాపు జేరుటయేల	(అశించి)
దండి నరక ప్రాప్తి దనరు నెటుల	(దోహన)
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు	
ధర్మపురి నారసంహుండు నిర్మలముగ	
మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు,	

19. యండబెట్ట నారసింహ

పరమేశ్వ గమనించు వక్షివాహనమేది	(రాయంచ)
నదుల పుట్టుకకేవి నారులయ్యె	(కొండలు)
వంచి స్త్రీలను నేనునందురు జనులెల్ల	(వంబెత)
పాకారి వేనిని పరగనొంచె	(గట్లను)
చేప చూపులుగల చెలియనామంబేమి	(మీనాక్షి)
చతురాస్యు ప్రియమైన చెలువయెవరు	(శారద)
వైవాహికములందు వాని భూషణమేమి	(బాసింగం)
వక్షివాహనముకు వైరియేది	(సింహము)
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరునట్టి	
ఎండబెట్ట నృసింహుండు నెల్లవేళ	
మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు.	

20. మంగళగిరి నృసింహ

సంపన్నతకు నేమి జగతి యందున పేరు	(శ్రీమంతం)
వంశంబు నేమండ్రు వసుధయందు	(వంగడం)
ఇందుకు పదునారు సందమేమైయుండు	(కళలు)
అగజకు నేసొమ్ము లందమయ్యె	(రాగివి)
శారద జనకుని నామసేమందురు	(విరించి)
? హరిశ్చంద్రుడెట్లు లవని యేలె	(నూనృతం)
రాముండు బోయిన రాజెట్లు మృతినొందె	(కృశించి)
అనుజుడెట్లుల యన్న వెనుకబోయె	(నహనం)
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండి	
చెలగు మంగళగిరి నారసింహస్వామి	
మనల కరుణావిధేయుడై మనుచుచుండు,	

21. గుండాల రామలింగము

వానర బలమెల్ల వార్తియేమిట గద్దె (గుండ్లు)
 వైరులు పైకెత్తు వడువునేది (డాలు)
 అంబుధి దరువగా నందు బుట్టినదేమి (లక్ష్మి)
 అవని యహల్య నేమగును బడియె (రాయి)
 హరి పవ్యశించిన యాకు వృక్షంబేమి (మట్టి)
 పశుపతి నేతీరు ప్రజలుగనిరి (లింగం)
 శంభుని జడలోన చెలగి నిలిచినదేమి (గంగ)
 ఆననంబునకేమి అందమయ్యె (ముక్కు)
 అన్నిటికి జూడ రెండేసి యక్షరములు
 ఆది మాత్రల యందున హర్షముగను
 కలుగు గుండాల రాముండు కరుణతోడ
 మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు.

22. గద్వాల చెన్న కేశవా

కపిలుడే నృపజుల శపియించె కోపించి (నగరు)
 రాజుల నభకేది తేజమొనగు (విద్వాంసం)
 బాలకృష్ణుడు వేని పరగంగ గాచెను (ఆలను)
 దంతంబులకు కాంతి వింతయేమి (దాచెన)
 ఏమి బెట్ట మనుష్యుడెన్నిక కెక్కును (అన్నము)
 ఎవరు బంపగ రాముడవని విడిచె (కైకేయి)
 మత్స్యమేటికి గాలమేసిన వచ్చును (ఆశకు)
 మహిని పెద్దలు ఎక్కుమానులేవి (ప్రావాలు)
 అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు
 నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండి
 కీర్తి బడసెడు గద్వాల కేశవుండు
 మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు.

23. శ్రీకైల ప్రమరాంబ

నలుడు జూచుబాడి అడవిరేగెడువేళ
 ఏమిటి విడిచితానేగె భువిని (స్వశ్రీని)
 పర్వతంబునకును ప్రతినామమెయ్యది (శ్రీకైలం)
 పౌలస్త్యుడనుమనే వలనుగాల్చె (వాలము)
 తరుణులు తరుచుగా తాము జూపునదేమి (ప్రభమం)
 దక్షిణంబున నుండు దైవమెవరు (శమను)
 అన్నదమ్ముల భార్యలందరేమందురు (ఏరాండ్లు)
 హరితి పండ్లెవ్వతె యడవి నొసగె (శబరి)
 అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు
 నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు
 నట్టి శ్రీకైల ప్రమరాంబ యనుదినంబు
 మనల నెప్పుడు రక్షించి మనుచుచుండు.

24. గోవింద రాజుల స్వామి

చిన్నికృష్ణుని నోటగన్నది తల్లెమి (భూగోళం |
 అంబ ఏమనె రాముడడవి కరుగ (దీవించె)
 అంబరీషుండు ఏవ్రత మాచరించెను (ద్వాదశి)
 శంబరారి నెవండు జృంభమణచె (పురారి)
 కాళిదాసెవ్వరి కడనుండి విలసిల్లె (భోజుని)
 కైవరకుల వేటకై నవేపి (వలలు)
 వృరహర దూపంబు పరిమళమెట్టిది (మైసాక్షి)
 కరిరాజు నెవ్వరి శరణువేడె (స్వామిని)
 అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు
 నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు
 నట్టి గోవింద రాజులు ననుదినంబు
 మనల కరుణా విచేయుడై మనుచుచుండు.

25. బొలిగట్టు తిర్మలయ్య

భూతేశు గమకించు ప్రీతివాహన మేమి	(అబోతు)
కృష్ణుడెవరికి నోట నృప్తిజూపె	(తల్లికి)
చెంచుదానులచేత జెలగునాదంబేది	(జేగంట)
పిట్టనెక్కిన వాని దట్టియేది	(వట్టుది)
భార్గవు సుతనెందు బడద్రోచె శర్మిష్ఠ	(నూతిలో)
నూతిలోపలి సీరు నుండునెట్లు	(నిర్మలం)
రావణుండెవ్వరి రహిమీర జెఱబడై	(స్త్రీలను)
ఆశబరియే పండ్లు హరికినిచ్చె	(తియ్యవి)
అన్నిటికి జూడ చూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు	
నట్టి బొలిగట్టు తిర్మలయ్యను దినంబు	
మనల కరుణావిధేయుడై మనుచుచుండు.	

26. వంటిమిట్ట రామస్వామి

అబ్బనాకుడు దీర్చుకట్టు నామంబేమి	(త్రివంగ)
హరియెంత వాడయి అడిగెబలిని	(పొట్టిగ)
పాండవులెచ్చట బాణాదులుంచిరి	(జమ్మిని)
పొట్టకొఱకెరుకేమి పట్టి తెచ్చె	(పిట్టలు)
మందిరంబలలోన మరియతుకులునేమి	(నరాలు)
నలువ యేమిటియందు నాడు బుద్ధె	(కమలం)
దక్షుడై ధరయెల్ల రక్షించునెవ్వాడు	(శ్రీస్వామి)
మండి మేఘము నేది మెండు జెఱచు	(నమీరం)
అన్నిటికి జూడ చూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలు జూచిన నలరుచుండు	
నట్టిదేవుండు మావంటి మిట్ట స్వామి	
మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుచుండు	

27. మణ్డికంబి రాచ చంద్ర

గీము ఓద్దికి నేమి గేహినుల్ దెత్తురు	(గోమయం)
తక్షకుండేమి పరీక్ష జూపె	(మణ్డిం)
మండువేసవి బూయు మానుపేరేమిటి	(మాకందం)
ఆదిత్య నుత తపం బెందు జేసే	(నీటితో)
నన్నొక్క తానెట్లు సంచించును భువి	(విరాగం)
కక్షచె రాముడు గద్దెనెవరి	(మామను)
కాపురంబెంతని ఘనులుపమింతురు	(కంచంత)
పట్టంబు కేమని ధరణి పేరు	(సాంద్రము)
అన్నెటికి జూడ చూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాటలు జూచిన నలరుచుండు	
పట్టి మంగంటి రాముండు ననుదినంబు	
మనల కరుణా విధేయుడై మనుచుండు	

28. చెళ్ళపిళ్ళ రాయసామి

స్వామియే రూపమై సోమకు దునుమాడె	(మచ్చెమై)
కుసారి తొలుదొల్ల గాచెనేమి	(దూళ్లను)
ఇనుడస్తమించిన యింటికి కళయేమి	(దీపిక)
హెమ కళ్ళపు నెట్లు స్వామి దునిమె	(గోళ్లను)
అంగరవర్ణుండు అర్జునుకేమిచ్చె	(గురాలు)
అజానకే వాహన మమరియుండు	(రాయంచ)
స్వల్ప సీతము దెబ్బ చాల్చుచుండెడిదేమి	(గసాలు)
రామానుజుని మాత నామమేమి	(సుమిత్ర)
అన్నెటికి జూడ చూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రల యందున నలరుచుండు	
చెళ్ళపిళ్ళ రాయదెప్పుడు శ్రేష్ఠముగను	
మనల కరుణావిధేయుడై మనుచుండు.	

29. పాండురంగ వితలేశ

చెలువొప్ప నేనుగుల్ చెలగి యాడున దేడ	(ద్వీపాంతం)
హరి యేమియై బలినపహరించె	(వడుగై)
వాయువునకు మంచి వాహనంబేమిటి	(కురంగం)
వానన కాశించి వచ్చునేది	(బృంగము)
అంతకుండెవరికి వింతగా జనియించె	(రవికి)
కురురాజు దేనిచే గూలెనవని	(శతము)
ఘర్మకాలము బెట్టు ధర్మంబు పేరేమి	(చీలేంద్రం)
చర్మాంబరుని తావు జలగు నేది	(ఈశాన్యం)
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రల యందున నలరుచుండు	
పాండు రంగ వితలుడును భవ్యముగను	
మనల కరుణావిధేయుడై మనుచుండు	

30. జటప్రోలు గోపాలుడు

పుడమీనురులకెల్ల కడుప్రేమ యెయ్యది	(భోజనం)
తరువు కింకొక పేరు దనరుటేమి	(విటపి)
ఏవక్షి వలన తానెఱుకు మోక్షముజెంచె	(కపోతం)
వెనకయ్య వాహన మనగనేది	(ఎలుక)
చుట్టరికంబేమి చూచి చేయగవలె	(ఛాగోగు)
రాధేయునకు మీర రానివేవి	(శాపాలు)
వనజ సంభవుకెన్ని ననువగు మోములు	(నాలుగు)
పంటకు ప్రథమంపు వస్తువేది	(తండులం)
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రల యందున నలరుచుండు	
నట్టి జటప్రోలు గోపాలుడనుదినంబు	
మనలకరుణా విధేయుడై మనుచుండు.	

31. జగన్నాథము స్వామియు

అంజనేయుని గన్న అతివ పేరేమిటి	[అంజన]
భాస్కరుండెప్పుడు బరగుచుండు	[వగలు]
అధిమన్యుతనయుడు అంతమొందెను దేన	[వన్నాగం]
పంచ తంత్రములోని ఫలమదేమి	[కథలు]
పాకంబు రుచివండు పాండవు పేరేమి	[భీముడు]
ప్రజలు కష్టపువేళ బలుకుటేమి	[హాస్వామి]
కమ్మగా రవిజుడు సొమ్ములేరవి దాచె	[భూమిజ]
ఇనజ భృత్యుని పితృనామమేమి	[వాయువు]
అన్నిటికి జూడ చూడెసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రలయందున నలరుచుండు	
జగన్నాథ స్వామియు ననుదినంబు	
మనల కరుణావిధేయుడై మనుచుగాత.	

32. తిమ్మాజి పేట చెన్నుడు

ః ఇందుద్రమినాడు పొందునే నతియింది	[స్వాతిలో]
కోకిలే చిగురులు గోరుచుండు	[కొమ్మావి]
ఇంద్రజంఁడెందులో ఇందేందునోడించె	[అజిలో]
శూరుడు శరమేల కేరసీయు	[దూపేయ]
నందాత్మజుడు తల్లికెందు సృష్టినిజూపె	[నోటను]
అతివలకేమిటి యందమొనగు	[కచశ్రీ]
మడుగులో కృష్ణుని మెడను జుట్టినదేమి	[వన్నగం]
హరియేమియై భూమి నడిగె బలిని	[వడుగు]
అన్నిటికి జూడ చూడెసి యక్షరములు	
నడిమి మాత్రల యందున నయముగాను	
చెలగుచుండిన తిమ్మాజి పేట చెన్ను	
మనల కరుణావిధేయుడై మనుచుచుండు.	

33. పాపిసెట్టి సీతారామ

బ్రదుచే నేవక్షి పక్ష వికలమయ్యె
పొండవేయుల గురువత్నియెవరు
కందర్పకేళికి కడురమ్యమేయది
కాయ మేమిఱోన గలియుతుదకు
వెలయదేవతలందు విబుధుడునెవ్వడు
తేరిపై తమగర్తు తీరు ఏది
మాడు మూర్తులకాది మూలంబు నెవ్వడు
హిమవంతుడేమిచ్చె ఈశ్వరునకు
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు
నడిమి మాత్రల యందున నలరుచుండు
పాపి సెట్టింటి పేరుతో బరగుచున్న
సీతరాముడు చెప్పె ఈసీనములను

[నంపాతి]
[కృషిః]
[పూనెజ్జ]
[మట్టిని]
[అసీరి]
[వతాకం]
[విరాట్టు]
[ఉమను]

34. ఈ క్రింది పద్యంకూడా ఈ కవిదే

వాలి సుగ్రీవులవైరమే గతి గల్గె
మందరయెవరితో పొందజెప్పె
కొంకక హనుమంతు లంకయేమిట గూల్చె
కోరి కయ్యము నొడ గూర్చునెవడు
ఇననుతాగ్రజు జీరి ఇలగూల్చు మృగమేది
దుర్యోధనుండెవరి తోడగూరె
కాంతలు తిలకమే చెంతను నుండు
దశకంధరుడు సీతదాచెనెచట
అన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరములు
?తల్లక్రిందాచు పేరులుదనరుచుండు
ఉత్తరంబులుపీనికి చిత్తమలర
తెలిసికోరయ్య కవులార తేటపడగ.

[తారలై]
[లైకతో]
[తోకను]
[నారడు]
[దుండరి]
[ముని]
[సిటలం]
[లంకలో]

పొడుపుకథ ఒక ప్రయోజనాన్ని ఆశించిన సాహిత్య ప్రక్రియ. ఆ ప్రయోజనం కూడా వ్యక్తి మానసిక వికాసానికి దోహదం చేసేదీ. ఆ కారణాన్నే పొడుపు కథలెన్నో పుట్టాయి. ఆ పుట్టిన వన్నీ నోటవట్టవు. ఏ పొడుపు కథలో లయ ఉంటుందో అదే నోట నిలుస్తుంది. లయ ఉన్నప్పుడు పద్యమో గేయమో వచనగేయమో అవుతుంది. జానపదులు సృష్టించిన పొడుపు కథలన్నీ లయాత్మకాలే. జాత్యుపజాతి పద్యాల్లో రూపుదిద్దుకొన్న పొడుపు కథల్ని పండితులే గిలికినా పద్యాలయ పట్టువడ్డ జానపదులు వలకక పోలేదు.

ఆ కారణాన్నే పాపినెట్టి సీతారామ కవిగారి పై 34 సీస పద్యాల్లో లయ తప్పని నడక కనిపిస్తుంది. అక్కడక్కడ యతి భంగాలున్నాయి, మాండలిక పదప్రయోగాలున్నాయి. కవి స్వచ్ఛందంగా పలికినప్పుడు మతి యతి మీద కాదు, గతమీద ఉంటుంది. జానపదుల జాబీలకూ గతులకూ దగ్గరగా ఉండే తెలుగు దేశీ భండస్సులో వచ్చిన పద్యాలు వందల కొలది ఉన్నాయి.

శ్రీ మంగిపూడి వెంకటేశరత్న చమత్కార చంద్రికలో పొడుపు పద్యా లెన్నో ఉన్నాయి. దీనిభావమేమి తిరుమలేశ మకుటంతో శ్రీ బూరెల సత్యనారాయణ మూర్తి రాసిన తిరుమలేశ శతకం ఇటీవలి కాలంలోనే వచ్చింది. అంతకు పూర్వమే ఉన్న తిరుమలేశ శతకపద్యాలు చెదురు మదురుగా లభిస్తున్నాయి. నాగభణిశా మకుటంతో ఉన్న కొన్ని పొడుపు పద్యాలు జానపదుల్లో వెలిసిస్తున్నాయి. “డిహాగారు నిజము ఉమ్మరెడ్డి” అనే మకుటంతో 108 ఆటవెలదులు రాసి “పొడుపు పద్యాలు” పుస్తకరూపంలో వెల్వరించారు (1984 జూన్ ద్వితీయ ముద్రణ) శ్రీ ఉమ్మనారాయణరెడ్డి.

పెద్దబాలశిక్ష, అభినవాచార్యకం, పొడుపు కథలు తదితర గ్రంథాల్లో
కొన్ని పొడుపు పద్యాలు కనిపిస్తున్నాయి. ఇవి ఎక్కువగా జాత్యుపజాతుల్లో
ఉండడం గమనార్హం.

ప్రాచీన తిరుమలేశ శతక పద్యాలు :

వంగతోట నుండు వరిమళ్ళల్లోనుండు

జొన్న చేలనుండు చోద్యముగను

తలపు చూలనుండు తలమీద నుండును

దీని భావమేమి తిరుమలేశ? 1

ప్రశ్నలోనే సమాధానం ఇమిడి ఉండే ఉత్తరాలంకారం లాంటిది ఇది.
వంగ తోటలోనే ఉంటుంది, వరిమళ్ళలోనే ఉంటుంది, జొన్న చేలలోనే
ఉంటుంది, తలపు చూలకే ఉంటుంది, తల శరీరం మీదనే ఉంటుంది.
పొడుపులోనే విడుపులున్నాయి.

వేయి కనులు గలిగి వెలయునిండ్రుడుకాడు

కాళ్లు నాల్గు కల్లు కాదు పశువు

నరుడు పట్టకున్న నడువగా జాలదు

దీనిభావమేమి తిరుమలేశ? 2

[మంచం]

విధి నిషేధ పాదాలతో నడచిన ఈ పద్యంలో వేయి కన్నులున్నాయి
కాని ఇంద్రుడు కాదనీ, నాల్గు కాళ్ళున్నాయి కాని పశువు కాదనీ, కాళ్ళున్నా
ఇది నడవాలంటే నరుడే పట్టాలని ఆలోచన రేకెత్తిస్తుంది. విడుపు “సులక
మంచం”. ప్రాచీన తిరుమలేశ శతక పద్యాలిలాంటివే ఎన్నో ఉన్నాయి.

ఆర్థాచీన తిరుమలేశ శతక వధ్యాలు :

ఆకసమున దిరుగు నది పక్షియా కాదు
తోక కలిగియుండు మేకగాదు
త్రాడు కలిగి యుండు తలవ యెద్దునుగాదు
చీనిభావమేమి తిరుమలేశ: 1

[గాలిపటము]

చూడు కన్నులుండు ముక్కంటియాగాదు
గడ్డమలరు మౌని గాదు జూడ
వలసినపుడు మనకు పిలచిన దొరకును.
చీని భావమేమి తిరుమలేశ: 2

[కొబ్బరికాయ]

రెండువాడి కొమ్ములుండు నెద్దునుగాదు
అన్నమడుగబోదు ఆర్తిగనదు
మనము చెప్పినట్లు మంచిగా బరుగెత్తు
చీని భావమేమి తిరుమలేశ: 3

[నెకెలు]

బాహువుల్ పెక్కుండు బాణాసురుడు కాదు
కలదు జన్మిదంబు కాదు ద్వీజాడు
చెవులు, తోకనుండు జీవంబు లేకుండు
చీని భావమేమి తిరుమలేశ: 4

[రాట్నము]

చూడు: శిరములుండు ముదమొప్పవదికాళ్లు
అలదు చూడు తోక రాజుకనులు
అలదు పాల్లు కొమ్ములకరంబులు రెండు
చీని భావమేమి తిరుమలేశ:

[అరక]

ఉమ్మారెడ్డి పొడుపు పద్యాలు :

నెత్తి మీద వాని నెచ్చెలి కూర్చుండు
ప్రక్కలోన ఒకటి పవ్వళించు
పాముపిల్లలెన్నో పారాడు మేనిపై
ఊహగాదు నిజము-ఉమ్మారెడ్డి 1

[శివుడు]

రాజు పెద్దకొడుకు రాకాసి మర్దించి
తపసిత్ డ గలసి తరలిపోవ
గుండుకాలుదాకి గున్నమ్మ పుట్టెరా
ఊహగాదు నిజము-ఉమ్మారెడ్డి 2

[శ్రీరాముడు]

చూడుకండ్లవాడు ముక్కుంటిమరికాడు
తలకు పిలక యుండు తాతగాడు
తాత గుడికిపోవ తలకాయ పగిలెరా
ఊహగాదు నిజము-ఉమ్మారెడ్డి 3

[కొబ్బరికాయ]

పండుగానిపండు వెండిరంగుపండు
విత్త నంబులేని వింతపండు
పండు బట్టి పిసుకు పరమ నన్యాసిరా
ఊహగాదు నిజము-ఉమ్మారెడ్డి 4

[విభూదిపండు]

పంచశీలయంచు పలవరించెను వాడు
వెన్నుపోటు పొడిచి వెక్కిరించె
ఉత్తర పొలిమేర యెత్తరా మనజెండ
ఊహగాదు నిజము-ఉమ్మారెడ్డి. 5

[చైనావాడు]

అర్వాచీన తిరుమలేశ శతకం అధునాతన పదార్థాలెన్నింటినో స్పృశించింది. అదే విధంగా ఉమ్మారెడ్డి పొడుపు పద్యాలు కూడా అధునిక విషయాలెన్నింటినో స్పృశించాయి. ముఖ్యంగా స్వామివివేచనంద, గాంధీతాత, పటేల్, నెహ్రూ, ప్రకాశం పంతులు, కన్నెకంటి హనుమంతు, వేమన్న, వీరబ్రహ్మం, శ్రీనాథుడు, సి.నా.రె తదితరుల్ని పొడుపుపద్యాల్లో బంధించారు రచయిత. శ్రీలలో కుంతి, ద్రౌపది, అనసూయ, ఝాన్సీలక్ష్మిబాయి, చింతామణి తదితరుల్ని స్మరించారు రచయిత. ఈ శతకంలో ఈ విధంగా 108 పొడుపు పద్యాలున్నాయి

ఈ మధ్యకాలంలోనే జాతీయ సాహిత్య పరిషత్ వారి మానవ పత్రిక సాధన సుమనోవినోదిని శీర్షిక క్రింద శ్రీ ధూళిపాళ మణి శ్రీ పొడుపుపద్యాలు వెలనెలా ప్రచురిస్తోంది.

“తోడుకోడలు మామకు వేడినీరు

నూతి ప్రక్కన గదిలోన నాతి చిలుక”

ధాతువేదియై గుర్తించి దాటుమయ్య

దానవాగ్ధిని కంకణ దానమిదియె” 1

(కోడలు నీరుతోడు)

“కాకి యోకాకి: కాళ్ళకు గజ్జలివియె

మకర సంక్రాంతి కాంతి సంభారమిదియె

కనుము పండుగ మోద విక్రాంతికాగ

అక్కబావలరాక సొంపెక్కనేడు” 2

(కనుము)

పై రెండు పద్యాల్లో క్రియాపదం గోప్యంగా ఉంది. మొదటి పద్యంలో కోడలికి విశేషణంగా ధ్వనించే తోడు శబ్దమే క్రియాపదమయ్యింది. రెండో పద్యంలో పండుగకు విశేష్యమైన కనుము శబ్దం క్రియాపదమయ్యింది. ఇలాంటి పద్యాలు చిత్ర కవిత్వం కోవలోకే వస్తాయి. పొడుపుపద్యాల్లో చిత్రకవిత్వ లక్షణాలు కొన్ని సహజంగానే ఉంటాయి.

కోహమ్ శీర్షిక క్రింద వారు రాసినవి తిరుమలేశ వద్యార్థి అనుసరించాయి.

బుద్ధిలేదు కాని బుద్ధిని దీపింతు

తోక కలదు కాని మేకకాదు

నోరులేదు కాని మీరెదవాణ్నిధి

నెందుడయ్య రూపునేనెవరిని? 1

(తాటామగ్రంథం)

బారనిడివియున్న భజిరాజునేగాదు

పొడుపు చారలున్న పులినిగాదు

కంపు కాయమైన నింపుట రసనకు

సింగివేలియుందు నేనెవరిని. 2

(పొట్టకాయ)

శ్రీమంగిపూడి వెంకటేశ్వర చమత్కార చంద్రిక పొడుపు వద్య రచయితలకు మంచి ప్రేరణ ఇచ్చిందనే చెప్పాలి. వారు రచించిన కొన్ని వద్యాలు గమనిద్దాం. 1922లో ఇది అచ్చయినా 1911లోనే వారు కొన్ని వద్యాల్ని ఆంధ్ర పత్రికలో ప్రచురించారు.

కుతిక నలుపుగాని శితికంతుడాగాదు

పాముగాదు నెమలివక్షి గాదు

గంతులిడుచు నడుచుగాని కప్పయుగాదు

దీనిభావమేమి: తెలుపరయ్య 4

(ఊరపిచ్చుక)

వెలయు వర్ణత్రయంబున వృక్షమొకటి

మొదటి వర్ణద్వయంబున మెదలుగజము

అమరు జంబీర మంత్యద్వయంబు వలన

వృక్షమేతయొ తెల్పుడి విబుధులార: 5

(దానిమ్మ)

1 సాధన జులై & ఆగష్టు 1986.

2 సాధన, సెప్టెంబర్ 1986.

3 చమత్కారచంద్రిక-1922లో ప్రచురణ.

4,5 ఆంధ్రపత్రిక 1911 విశోధికృత సంవత్సరాది సంచిక.

కనులు మూయడెప్పుడు క్రతమజుండునుగాడు

వాలముండుగాని పాముగాడు

ధీర్వసేవ సేయు దేవభక్తుడుగాడు

దీని దావమేమి తెలువరయ్య: 1

(చేప)

పక్షివర్జుండు పరగు పంచాక్షరముల

వాని తలదీయ వుద్రదేవతజనించు

వాని తలదీయ తక్కిన జానుమీరు

వాని ప్రథమాక్షరముఁదీయఁదనరున్సవతి 2

(కపోతరాజు)

పెద్దబాలశిక్ష, అభినవాచార్యకము, పొడుపుకథలు తదితర గ్రంథాలలోనే గాక శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి తదితరులు సేకరించిన పద్యాలెన్నో కని పిస్తున్నాయి. వాటిలో కొన్నియనా ఒకచోట ఉండాలనే ఉద్దేశంతోనే మరికొన్ని పద్యాలు ఈ వ్యాసంలో ఇస్తున్నాను.

రాముడెవ్వరిఁగూడి రావణమర్దింపె

(తోకమూకలో)

పరవాసుదేవుని చట్టు మేది

(రంగనగరం)

రాజుమన్నరుచే రంజిల్లు శరమేది

(లకోరికోల)

వెలయఁగానుక్క వంటి పిత్రదేది

(జంబీరబీజం)

సీతనుజేకొనఁజెఱచిన ధనువేది

(పంచాస్త్రచాపం)

సభవాఁ నన్విండు జాజమెవడు

(వికటకపి)

అలరంభ తఃజములో నలరుమాలికయేది

(మందారదామం)

శ్రీకృష్ణుడేయింటఁజెలగుచుండె

(నందనదనం)

అన్నిటికి జూడ నై దేసి యక్షరములు

ఒనర నిరుదెనఁజిదివన నొక్కతీరె

చెప్పగల్గిన నేనిత్తు చిన్నమాద

చెప్పలేకున్న నగుదునే చిన్ననగవు,

రాజులకెటువంటి రత్నముల్ ప్రియమయ్యె
కాయలే చెట్లవి కరులు మ్రింగె (చెలగలచె)
ఎద్దాని నీశ్వరుండెచ్చొట ధరియించు
జారుడేవంక నెవ్వనిగోరు (నెలలలనె)
ఎన్నెన్ని దినముల కేతెంచువున్నమ
జనయిత్రి పుష్పిణి నమయమేది (నెలనెలనె)
బందువుండేజాడ పరగనేతెంచును
ఈతగాడె ద్దాన భీతిజెందు (తెలకులకె)
ఆన్నిటికిజూడ నైదేసి యక్షరములు
ఈవలావలజూచిన నేకవిధము
చెప్పగలవాడు భావజ్ఞ చక్రవర్తి
చెప్పలేకున్న నగుదునే చిన్ననగవు.

తులలేని ధనముచే తులఁదూగునది యేది (తుల)
గిరిజామనోహరు గేహమేది (గిరి)
విరివిగా తుమ్మెద విహరించు తాచేది (విరి)
ఓడకంబుధి దాటుచుండు నేది (ఓడ)
కలకాలమొకరీతి కల్గయొనదియేది (కల)
శ్యామలక చీలలో జాణయేది (శ్యామ)
దివిషద్గణము నడతెంచు మార్గంబేది (దివి)
కరివేల్పుఁగన్న మృగంబు నేది (కరి)
వలపుదొర పెక్కెములఁబట్టగలుగునేని (వల)
పలుకుదురు లేక తెన్నగాఁజెలగదేది (పలుకు)
ప్రశ్నలన్నిటికిని తొలిపదములందె
ఉత్తరములున్నవని చూచి యుల్లసిలుడు.

మనుజుని సృష్టించు మహనీయు పేరేది (నల్వ)
 పడతి మానము మధ్దు పరచునేది (వల్వ)
 చంద్రుండు పొడమాప సంతసించునదేది (కల్వ)
 చాగు బాముకు మరో నామమేది (చిల్వ)
 వెన్నెలలో నుండు విఖ్యాత గుణమేది (చల్వ)
 కలకులో యొనర్చు కార్యమేది (నిల్వ)
 పరగ రూపసి యింతి పర్యాయ పదమేది (చెల్వ)
 మనషికుండగ రాని గొన మదేది (వల్వ)
 అన్నిటికీ జూడ రెండేసి యక్షరములు
 చివరి వర్ణంబు సందున లవలు మిశ్ర
 మము నొనర్చగ నుత్తర్వుల మరియుండు
 పలుగఁజెప్పుడు విశ్వాన గరిమ మీర.

శ్రీమంతుడును భార్య చెలగుచునొక్కటి (ధనియాలు)
 కీలంబు శాఖయుఁగ్రాలు నొకటి (చీలమండ)
 రదనంబు కాకంబు రహిమీరనొక్కటి (వలుగాకీ)
 చువనికయును చాప యనగ నొకటి (తెరచాప)
 పుత్రంబు గ్రావంబు పరగంగ నొక్కటి (అకురాయి)
 నేత్రంబు శిశువును నెనయ నొకటి (కనుపాప)
 చెన్నుండు మఱికాంత :వఱింప నొక్కటి (విష్టుకాంత)
 పుత్రంబు మగజాతి వరుస యొకటి (చీరపోతు)

అన్నిటికీజూడ నాల్గేసి యక్షరములు
 ఏక పదముగఁ జెప్పడి యిలను బుధులు
 చెప్పఁగలిగిన నేనిత్తు చిన్నిమాడ
 చెప్పలేకున్న నగుదునే చిన్న నగవు.

పార్థ శంకరులేల పైకొని పెనగిరి (కిటికి)
 పతిబాసి చాయ యోవగిది నుండె (బడబ)
 చింత చిగురునకును చెలగిన దుచియేది (పులుపు)
 స్త్రీ ప్రౌఢతను చాటి చెప్పనేది (కులుకు)
 తపసుచే నేమిటి తనకు సాధింపంగ (మహిమ)
 ధర్మవ్యాదుండెవరు ధరణిలోన. (కటిక)
 అతివ కందము నిచ్చు నదియేది మహిలోన (వలువ)
 జీవంతియని దేని చెప్పు చుండు (కరక)

అన్నిటికిఁ జూడ మూడేసి యక్షరములు
 ఈవలావలఁ జూచిన నేక విధము
 చిత్త భవభంగ శివలింగ చిన్మయాంగ
 వృషతురంగ శుభాంగ గౌరీశలింగ.

కరణాల చేతిలోఁ గలుగు నాయుధ మేది (కలము)
 కాసకు గుణమీయఁ గలుగు నేది (ములక)
 బాలుండు వ్రాతకై పట్టుకొనెడి దేది (వలక)
 వర గృహంబున కేది వరలు కప్పు (కలవ)
 ఇంటిలోపలికేగ నేమి దాటగవలె (కడవ)
 భర్తకై యిల్లాలు వరచునేమి (వడక)
 శర్కరి నేమని జనులువాకొందురు (గులుక)
 చెలగి మూషక మేమి చేయుచుండు (కలుగు)

అన్నిటికిఁ జూడ మూడేసి యక్షరములు
 ఈవలావలఁగన సరిపోల వలయు
 చిత్తభవ భంగ శివలింగ చిన్మయాంగ
 వృషతురంగ శుభాంగ గౌరీశలింగ.

ఏనుగు సింహంబు నెలనాగయును గూడి

యొక మాటలోపల నుండవలయు

(నాగ కేసరాలు)

పక్షియు వస్త్రంబు పాపాణమును గూడి

యొక మాటలోపల నుండవలయు

(కాకిబొంత రాయి)

ఫణిరాజు ఫణివైరి ఫణిభూషణుడు గూడి

యొక మాటలోపల నుండవలయు

(నాగ గతుడేశ్వరము)

రారాజు రతిరాజు రాజరాజును గూడి

యొక మాటలోపల నుండవలయు

(రాజమదన కుబేరము)

దీని యర్థంబు చెప్పగా ధీనిధులకు

నెలలు పన్నెండు గడువిత్తు నేర్చుగాను

చెప్పు నాతడు భావజ్ఞ శేఖరుండు

లక్షణోపేంద్రః కృష్ణరాయశీలీంద్రః :

ఏమి చేయక వృథా యేటి నీరేగును

(కట్టకట్టక)

భూపాలు డెటికి పుట్టువొందు

(నేలనేలనే)

తుంగమునైల ప్రీతి తొలకాడు వేనికి

(కిట కొటికి)

నభవారి నవ్వించు జాణ యెవడు

(వికట కవి)

కలహంస నివసించు కాసాతమెయ్యది

(సురనరసు)

వీరు డెద్దానిచే విజయమొందు

(చేతి హెలిచే)

లజ్జ యెవ్వరి కమూల్య పుటలంకారంబు

(కుల శ్రీలకు)

దేవాంగులకు దేన జీవనంబు

(నేత చేతనే)

అన్నిటికిఁ జూడ నై దేని యక్షరములు

ఓనర నిరుదెన చదివిన నొక్క తీరె

చెప్పగల్గిన నేనిత్తు చిన్నమాడ

చెప్ప లేకున్న నవ్వుదు చిన్ని నవ్వు.

నక్షత్ర వీధికి నాయకు డెవ్వడు (శశి)
 రంగగు గుడిలోని లింగమేది (శిల)
 వాహనంబుల మీది వన్నెకు మొదలేడి (లక్క)
 దేవతాఋషులకు తిండి యేది (కంద)
 నరకాసురునిఁ గన్న నాతి నామంబేది (ధర)
 పౌలతి చక్కదనానఁ బోల్పనేది (రంభ)
 తల్లికి కడగొట్టు తనయుని పైనేది (భ్రమ)
 కమలాద్ర బింబంబుఁ గప్పనేది (మబ్బు)

అన్నిటికిఁ జూడ రెండేసి యక్షరములు
 ఆదులుడుపంగ తుదలెల్ల నాదులగును
 చెప్పు నాతడు భావజ్ఞ శేఖరుండు
 లక్షణోపేంద్ర : కృష్ణరాయక్షితింద్ర :

మనుజుని యాకార మహిమకు మొదలేడి (తల)
 నగవైరి వైరికి నగరమేది (లంక)
 రాముండు కాచిన రాక్షస పక్షేది (కాకి)
 శిబికర్ణు లాత్తించు చెలువమేది (కీర్తి)
 పంచ బాణుని వింట పరగిన రుచియేది (తీపు)
 గిరిజవతి భుజించు గిన్నెయేది (పుత్ర)
 చెలగి నయన రక్ష చేసెడి విధమేది (రెప్ప)
 చెలగిమానము గాచు చెట్టదేది (వత్తి)

అన్నిటికిఁ జూడ రెండేసి యక్షరములు
 ఆదులుడుపంగ తుదలెల్ల నాదులగును
 చెప్పు నాతడు భావజ్ఞ శేఖరుండు
 లక్షణోపేంద్ర : కృష్ణరాయక్షితింద్ర :

నారీ లలామ : నీ పేరేమి చెప్పమన్న

తమి మీర నెడమ నేత్రంబు చూపె

(వామాక్షి)

మత్తేభయాన : నీ మగని పేరేమన్న

తన చేత జీర్ణ వస్త్రంబు చూపె

(కుచేలుడు)

వెలది : నీకేమైన బిడ్డలా చెప్పమన్న

కరమొప్ప మింటి చుక్కలను చూపె

(ఇరువదియేడు)

కుటిల కుంతల : నీదు కులము నామంబన్న

దంజరంబున నున్న పక్షి చూపె

ప్రభువు మీకెవ్వరన్న గోవకుని చూపె

(శ్రీకృష్ణుడు)

దపుని వ్యాపార మేమన్న దండమిడిమె

(తవన్ను)

చతురమతులార : యీ ప్రౌఢ జాణతనము

తెలసి కొనరయ్య బుద్ధి కౌశలము మెఱయ.

రజక, కవాటముల్ రహి దప్పి యుండుట

కేమి హేతువో దానినెరుగ వలయు

(ఉతకలేత)

ఇల్లును, శేషువు హీనమై యుండుట

కేమి హేతువో దాని నెరుగ వలయు

(కప్పలేక)

పాలిచ్చు మొదవును, ఒకపక్షి హీనమై

యేమిట నుండెనో యెరుగ వలయు

(చేవలేక)

నన్యంబు, కుమ్మరి నంతోష వర్జమై

యేమిట నుండెనో యెరుగ వలయు

(వానలేక)

దీని యర్థంబు చెప్పిన దేశికులకు

నెలలు పండెండు పురసరు నేర్చుతోడ

నమ్మతిగ జెప్ప వావజ్ఞ చక్రవర్తి

చెప్పలేకున్న సగదునే చిన్నినగవు.

శ్రీరామునకు సీత చెలిగి యెచ్చటనుండు	(దాకా)
నా రాముడేటికి నడవి కేగె	(తైకతై)
వీగిన మారీచుడేది చాల్చుచు వచ్చె	(మెకమె)
నెనగి దైత్యుని రాముడెచటఁ జంపె	(నేలనే)
సుగ్రీవుడా రాముఁ జూచి యేమనిపత్తె	(నంతనం)
వారి రాముని చేత నేల చచ్చె	(కనక)
లంక నేరీతిని పొంక మడంచెను	(కలంక)
ప్రజల నేటి కతండు ప్రబలఁజేసె	(కేలె)

అన్నిటికిఁ జూడ మూడేసి యక్షరంబు
 లీవ లావలఁ జూడంగ నేకవిధము
 నమ్మతిగఁ జెప్ప భావజ్ఞ చక్రవర్తి
 చెప్పలేకున్న సగుడునే చిన్నినగవు

భర్జూర ఫలములు గణికుండు కొని తెచ్చి
 నగపాలు మోహంపు నతికి నిచ్చె
 నందు నాలవ పాలు ననుగు తమ్మునికిచ్చె
 నష్ట భాగం బిచ్చె నతని నతికి
 తగ తొమ్మిదవపాలు తనయుని కిచ్చెను
 తన చేత నాల్గున్న తల్లి కిచ్చె
 మొదటఁ దెచ్చినవెన్ని మోహంపునతితెన్ని
 భ్రాతతెన్ని, వాని భార్యతెన్ని
 తనయు తెన్ని యిచ్చె దడయక తల్లికి
 నాలుగెట్టులాయె, నయముతోడ
 గణిత మెఱిగినట్టి కరణాల విలిపించి
 యేడుగ వలయు దేవ యవసరముగ

1. అద్వైత మధ్యమాంతాది మధ్యంబులో
తేటి, రక్కసి రాజు, రెయి బల్లి
2. అద్వైత మధ్యమాంతాది మధ్యంబులో
పిప్పనెల్లు, వరిచేసు, క్షీరభార
3. అద్వైత మధ్యమాంతాది మధ్యంబులో
భార్యయు, భిక్షంబు, బరగబెట్టు
4. అద్వైత మధ్యమాంతాది మధ్యంబులో
మీరువన్నెయు, నీటె, మంటకోడు
అన్నిటికిఁ జూడ కూడేసి యక్షరములు
మొదలు తుదలును, నదితుద, మొదలునడుమ
ప్రాణరక్షణ తలలందు పాదపముల
పరికరములందు నీయన్త మరయవలయు

విడుపులు :

1. అంజలి : 1-3ి అలి, 2-3ి బలి, 1-2 అంజ.
2. గుమ్మడి : 1-3ి గుడి, 2-3ి మడి, 1-2 గుమ్మ.
3. ఆవాలు : 1-3ి ఆలు, 2-3ి వాలు- 1-2 ఆవ
4. పొగడ : 1-3ి పొడ, 2-3ి గడ, 1-2 పొగ.

మామిదేల పూచు మండు వేనంగిని

నాలుర దేల పోవుర బసుల వెంట

రాజు నేన నేల రహి జేర్చుచుండును

నూట నొక్కమాట ముట్ట కృష్ణ :

(కాయనే)

1. ఆద్యంత మధ్యమాంతాది మధ్యములలో
కత, తీగె, స్వప్నంబు గలుగవలయు
2. ఆద్యంత మధ్యమాంతాది మధ్యములలో
ఏనుగు, సన, శుక్రదేనగవలయు
3. ఆద్యంత మధ్యమాంతాది మధ్యములలో
దారి, మోసము, వాణిజ్యవలయు
4. ఆద్యంత మధ్య మాంతాది మధ్యములలో
చెలి, పోరు, బందిగం బలరవలయు
అన్నిటికీఁజూడ మూడేసి యక్షరములు
జోభ, ఖాదిత సాహయ్య, ఘట్టలకుసు
నామదేయంబులగుచుఁజెప్పారవలయు

విడుపులు :

1. కలత : 1-3 కత, 2-3 లత, 1-2 కల.
2. కవరి : 1-3 కరి, 2-3 విరి, 1-2 కవి.
3. బానట : 1-3 బాట, 2-3 నట, 1-2 బాన.
4. ఆకలి : 1-3 ఆలి, 2-3 కలి, 1-2 ఆక.

పండగ నెండిన దొక్కటి

ఖండించిన పచ్చిదొకటి, కాలినదొకటై

తిండికి రుచియైయుండును

ఖండితముగఁ దీనిఁదెల్పు కవియుంగలడే!

(వక్క, ఆకు, సున్నము)

చాడీవనేత్ర! నీ రాజ్యమెక్కడ నందె

ఒక నేత కోవ్వవెండుకలుఁ జూపె

(కుంతల)

బంజారోష్ఠి! నీ పేరేమి చెపుమన్న

సకవాచ సొగసైన మొకముఁజూపె

(మోహనాంగి)

జుందీవరాక్షి! నీకెండరు విడులన్న

ఘనమైన ముద్దుటంగరముఁజూపె

(ఒక్కడె)

పద్మాయతాక్షి! నీ పట్నమెక్కడనన్న

నవ్వుచు నన్నని నడుముఁజూపె

(నళింద ?)

విడిదియేదందె పాలిండ్ల నడుమఁజూపె

(గొల్లవాడిండ్లమధ్య)

కలముఁజెప్పుమందె మరువెండుకలను జూపె

(జాంబవంతుని కులం)

కలికి రమ్మందె బుగ్గలు నలిమి జూపె

(నంద్యాకాలము)

భళిర! వినరయ్య యీ జాణప్రోథతనము.

అర్చకుండొకడు దివ్యాబ్జముల్ గొనివచ్చి

ఘూడచ్యుత స్థానమునకుఁ జేర్చి

తొలిదేవళంబు ముంగలి కొలంకునఁదోగఁ

జేరి పువ్వులు యథాస్థితిఁ దలిర్చ

అందుఁగొన్నిటిని దైత్యారికి నర్పించి

శేషమాగుడి తటాకమున ముందఁ

దత్సానమున రెట్టదనరఁ బూర్వపురీతి

నర్పించి యవలికోశంబు వలన

త్రిగుణమైన మొదలి తీరునఁబరమేశుఁ

బూజచేసి మిగులు పూలు గుళ్ల

మూట రెంటినొకట మొగివృద్ధిగానుంచె

తొలుతనెన్ని దెచ్చె తోయజములు.

(111)

ఆయా తరగతుల వాచకాల్లో కొన్ని పొడుపు పద్యాలు కనిపిస్తున్నాయి. వట్టెపట్టుల్లో కొందరినోట ఇప్పటికీ అక్కడక్కడ వినిపిస్తున్నాయి.

వదివదము లాటుకన్నులు

వదనంబులు మూడుఁ మూడువారింబులతో

చదునైన చోటఁదిరిగెడు

నెదొ చెప్పెడివాడు జాణ యిమ్మహితోనన్.

(నాగతి)

ముక్కున పైనము నడచును

ప్రక్కన నోరుండుగాలి పారణసేయున్

గ్రక్కున వేసిన కూయును

మక్కువతో దీనిఁదెలియు మనుజులుగలరే!

(బొంగరము)

ఫలమై వెలసెను భువిలో

ఫలముల లోలోన నుండు పండ్రెండజ్జల్

అట్టకు ముప్పది విత్తులు

విత్తులలో నగము తెలుపు నలుపైయుండున్

(నంపత్సరము, నెలలు, రోజులు, పగలు-రేలు)

శిలవృక్ష లతలఁబుట్టిన

చెలువలు మువ్వరును గూడి చిడిముడి పడుచున్

దలవాకిట రమియింతురు

సలలితముగ దీని నెఱుంగు నరసులు గలరే!

(సున్నము, వక్క, ఆకు)

శుద్ధకుల జాత యొకనతి

ఇద్దరణిందండ్రీఁ జంపి యెనఁగ విశుద్ధిన్

బుద్ధిఁబితామహు బొందుచు

సిద్ధముగాఁ దండ్రీఁగనును చెప్పుడు దీనిన్.

(మజ్జిగ)

ఈ కలు రేపట ధానిక

కాకిభావంబునుండు కాళ్ళను రెండున్

చేకొని బట్టితెకలును

నాకిభావంబుదెలుపు నాగభణికా!

(పటకార)

భూమిని బడి పొర్లాడును

గాలికి నోరావళించి గ్రక్కున మ్రింగున్

నడినెత్తి మంటమండును

నాకి భావంబుదెలుపు నాగభణికా!

(కొలిమితిత్తి)

కొమ్ములు రెండుండు కోడెవనముగాదు

కట్టినట్లెయుండు తదలకుండు

సేళ్ళ మేతడగదు మేమానికానించు

దీని భావమేమి తెలుసుకొనుడు!

(చెలుపు)

ప్రజలనోట వినిపించే పై చివరి పొడుపు పద్యాల్లో గణభంగాలున్నాయి. యతులు గరులు తప్పాయి, వ్యాకరణ దోషాలున్నాయి. లయననుసరించి పాడుకొనే ప్రజలకు ఈ బంబోబస్తులక్కరలేదు. లేదా కవి కైత గట్టిన కాలంలో ఇవన్నీ ఉండి జనం నోటపడి అందులోని నియమాలు రాలుపోయాయేమో! “కాళి దాసు కవిత్వం కొంత నాపైత్యం ఇంత” అనేది నిజమయ్యిందేమో!

వృత్త చూపన్నులోని పొడుపు పద్యాలు కూడా ఆయా గ్రంథాల్లో కని పిస్తున్నాయి, ఎక్కడో ఒకరిద్దరినోట వినిపిస్తూనేఉన్నాయి. జానపద వాణిలకు దగ్గరగా ఉండే జాతులుపజాతుల్లోని పొడుపుపద్యాల్ని మాత్రమే ఈ వ్యాసం కాని వ్యాసంలో (పద్యాలే అధికంగా ఉన్నాయి కాబట్టి) చూపించడం జరిగింది.

ఆయా వృత్తికల్లో పొడుపుకథలు పస్తున్నట్లుగానే ఈనాటికీ ఇంకా పొడుపు పద్యాలు వస్తునేఉన్నాయి. కాని పద్యంలో మంగివూడి వారి చమత్కారం, పటుత్వం కనిపించడం లేదు. పొడుపు పద్యం సాఫీగా సాగిపోవాలి, తన నిండా సారక్లాన్నే నింపుకొవాలి. అప్పుడే అది జనం నోట నిలుస్తుంది. రచయిత ఎవరో తెలియకున్నా పొడుపు పద్యం మాత్రం బతికి బట్టకడుతుంది.

పొడుపు గేయాలు

జానపద సాహిత్యంలో అంతర్భాగం పొడుపు కథలు. అవి పుట్టిస్తాయి నుండి నేటివరకు వడ్డాలలో గేయాల్లో వచన గేయాల్లో లభిస్తున్నాయి. పొడుపు కథలు, పొడుపు సామెతలు, పొడుపు గాథలు, పొడుపు పద్యాల మొదలగానే గేయాలూ కనిపిస్తున్నాయి.

గేయానికి భావ లయ ప్రాణం. లయకు మాత్రలు ఆధారం. ఈ గ్రంథంలోని మొదటి వ్యాసంలో లయలు అనే శీర్షికక్రింద భండస్సులోని దేశీ రీతుల్ని రాగ లయ తాళాల్ని పరిశీలించడానికి పొడుపు కథ ఉపయోగపడుతుందని చెప్పడం జరిగింది. అక్కడే త్ర్యసాది బేదాల్ని కూడా ప్రస్తావించడం జరిగింది.

(పుట : 21)

త్ర్యస, చతురస, ఖంఠ, మిశ్ర, సంకీర్ణ మొదలైన మాత్రా బేదాల వల్ల తెక్కలేనన్ని గమకాలు ఏర్పడే ఆస్కారముంది. అర్థస్వార్తి కలిగేంతవరకు సాగిన పొడుపు కథలో దీర్ఘగేయాలున్నాయి, హ్రస్వగేయాలున్నాయి. ఒక్కో గేయంలో పెక్కు పొడుపులు పెక్కు విడుపులూ ఉన్నాయి, ఒక్క పొడుపు పెక్కు విడుపు ఉంది.

వచన గేయాల ప్రసక్తిని వదలిపెట్టేస్తే రాగ, లయ తాళాల్ని సంతరించుకున్న పొడుపు గేయాలు తెక్కకు మిక్కిలిగానే లభిస్తున్నాయి. శ్రీ నేడుమూరి గంగాధరంగారు తమ జానపదగేయ వాఙ్మయ వ్యాసావళిలో (పుటలు 143 నుండి 173 వరకు) ఇచ్చిన పొడుపు కథలన్నీ పాడడానికి యోగ్యమైనవే! వాదవాదించిన వాటిలో సిద్ధపు సంవాదాలు, కోలాటాల తందానాలు, యాగంబి వారి వేదాంత కీర్తనలు కూడా ఉన్నాయి. జానపద సాహిత్యం మీద పరిశోధన చేసిన మహానుభావులందరూ పొడుపు కథా గేయాల్ని ఉదాహరించారు. పొడుపు కథల చాయలున్న మార్మిక గేయాల్ని కూడా కొందరు అందించారు.

అధిక సంఖ్యలో లభిస్తున్న గేయాల్ని చూస్తే పెట్టుకున్నప్పుడు, పొడుపు పద్యాల మాదిరిగానే పొడుపు గేయాలుగా పిలవవచ్చుననిపించింది. ప్రేగా ఆధునిక కాలంలో చలన చిత్రాల్లోకి చొచ్చుకుపోయిన జానపద బాణీల్లోని సంవాదాత్మకమైన పొడుపు పాట ఓ ప్రత్యేకతను సంతరించుకొంది. చేయితిరిగిన మహాకవు

లెందరో పొడుపు కథ రంగూ హంగూ పులిమి జనరంజకంగా పాటలందించారు..
 “ఓ పొడుపు పాటల్రో” అని జనం అనుకునేట్టు చేశారు.

జానపదులు కొలాటలావేప్పుడు, అడుగుల భజన చేసేప్పుడు, మోట
 గొట్టేప్పుడు: ఈ పొడుపు గేయాల్ని ఎలుగెత్తి పాడుతుండడం ఈనాటికీ కని
 పిస్తుంది. పొడుపు రాగమే ! విడుపు రాగమే !

టారులేని పాటి మీద
 పేరులేని గరక మొలచె
 నోరులేని లేడి మేసేరా
 ఓరి తమ్మి ఓరి అన్న-
 దీనిలోని మాయ యేందిరా:

టారులేని పాటి తోలు
 పేరులేని గరక బాలు1
 నోరులేని లేడి వాలు2
 ఓరి తమ్మి ఓరి అన్న
 దీనిలోని మాయ ఇదేరా3

మోట గొట్టేప్పుడు ఒకరు మొదటి పొడుపు పాటను గళమెత్తి పాడితే,
 మరొకరు విడుపు పాటను అందుకుంటారు. అంతేగాకుండా కోరిలు వేసేప్పుడు
 కూడా ఈ పాట వెప్పుకోడం ఉంది. ఎన్నో పొడుపులూ విడుపులూ ఉన్న ఈ
 క్రింది గేయం కూడా ఈ రెండు నందర్యాలలో పాడుకొంటూనే ఉన్నారు. అయితే
 మోటలు పోయి కరెంటు మోటార్లు వచ్చిన ఈ కాలంలో ఇలాంటి పాటలు కోలా
 టాలకే పరిమితమై పోయాయి.

పోతుంటిరా జాణ పోతుంటిరా
 చక్కమాను కట్టమీద పోతుంటిరా
 చొగన్న నలుసుకుంట
 చొగన్న సుబ్బుకుంట

1. వాల్ (మెడ్రుకలు), 2. కత్తి, 3. తాలూకా ఎల్లారెడ్డి, ఇందూరు జిల్లా.

వొగని కోసరం నేను వోతుంటిరా !
 పొవ్వాకు నలుసుకుంట
 నుట్టాకు నుట్టుకుంట
 ఇంగలం కోసరం నేను వోతుంటిరా !

పాట

వొగన్నీ యెండ వెట్టి
 వొగన్నీ పండ వెట్టి
 వొగని కోసరం నేను వోతుంటిరా !
 వడ్డాను ఎండవెట్టి
 రోకల్నీ పండవెట్టి
 కుదురు కోసరం నేను వోతుంటిరా !

పాట

వొగన్నీ కట్టివేసి
 వొగన్నీ ఇడ్డిపెట్టి
 వొగని కోసరం నేను వోతుంటిరా !
 బర్రెనూ కట్టివేసి
 బద్దాన్ను ఇడ్డిపెట్టి
 దుత్తకోసరం నేను వోతుంటిరా !

పాట

వొగన్నీ కూసోవెట్టి
 వొగన్నీ అండ్లవెట్టి
 వొగనికోసరం నేను వోతుంటిరా !
 దుత్తాను కూసోవెట్టి
 కవ్వాన్నీ అండ్లవెట్టి
 తాడు కోసరం నేను వోతుంటిరా !

పాట

తమ అలవాట్లనూ, ఆచారాలనూ ఈ విధంగా పొడుపు గేయాల్లో చూర్చి-
 పెచ్చి, ప్రశ్నించి- అలోచనల్ని రేకెత్తించి, అవతలివాడికి తెలువకపోతే రామే
 సమాధానం చెప్పడం నేటికీ అంతటా జరుగుతున్న విషయమే. చాచిపంట తక్కు

మందు బొమ్మ కట్టేటటుగా పొడుపుగేయాన్ని అల్లడం జానపదుల ప్రత్యేకత. ఈ పై పొడుపు గేయాన్ని సాచారంగా పురుషులు పొడిస్తే, ఈ క్రింది గేయాన్ని స్త్రీలు పొడుస్తున్నారు.

పోతుంటిరా నేను పోతుంటిరా
చార్కమాను కట్టమీన పోతుంటిరా !
వాగన్ని కాలిచ్చి వాగన్ని చెయ్యిచ్చి
వాగని కోసరం నేను వో తుంటిరా !
గాజులోన్ని నెయ్యిచ్చి కంచరోన్ని కాలిచ్చి
పైనల కోసరం నేను వో తుంటిరా !

॥పో॥

వాగన్నీ మీదవెట్టి వాగన్నీ కిందవెట్టి
వాగని కోసరం నేను వో తుంటిరా !
నొనటాన బొట్టువెట్టి వండ్లకు దాసెనవెట్టి
అచ్చంకోసరం నేను వోతుంటిరా !

॥పో॥

వాగన్నీ చూసివెట్టి వాగన్నీ కప్పివెట్టి
వాగన్నీ కొంగుతోటి ఇసిరుంటిరా !
కుండాను చూసివెట్టి కుంపాటి కప్పివెట్టి
దీపాన్ని కొంగుతోటి ఇసిరుంటిరా ! 1

॥పో॥

కొన్ని సంపాద ప్రహేళికలు కొంత రూపు మార్చుకొని వల్లెల్లో ప్రచురిస్తున్నాయి. ఈ క్రింది పొడుపు గేయం ఇలాంటిదే.

బోబోడు ఎవడురా - బొబ్బోడు ఎవడురా !
గుట్టుముట్టు కత్తులుండు - వాని పేరు ఏమిరా !
బోబోడు కోడిగుడ్డు - బొబ్బోడు దెంకాయ
సుట్టుముట్టు కత్తులుండు - వాని పేరు వంకాయ.

ఊరుకున్న దేందిరా - ఊగులాదే దేందిరా !
 కాళ్ళనందు దేందిరా - కమ్ముకొచ్చే దేందిరా !
 ఊరుకున్న దావురా - ఊగులాదేది దూడరా
 కాళ్ళనందుది చెంబురా - కమ్ముకొచ్చేవి పాలురా.1

కోలాటాలాడేప్పుడు నవ్వుకుంటూ పాడుకుంటూ తీ గేయాన్ని. ఈ క్రింది
 పాడువు గేయం కూడా ఆ సందర్భానికి చెందిందే.

ఎక్కింది ఏమిందిరా - కుక్కింది ఏమిందిరా ?
 ఎక్కింది సెట్టూరా - బక్కింది ఉలీరా
 కట్టింది ఏమిందిరా - కార్తింది ఏమిందిరా
 కట్టింది లోబ్బీరా - కార్తింది పల్లూరా
 అట్టింది ఏమిందిరా - రుద్దింది ఏమిందిరా
 అట్టింది పిలసారా - రుద్దింది అలుచారా
 అట్టింది ఏమిందిరా - రుద్దింది ఏమిందిరా
 అట్టింది రోలారా - రుద్దింది పిండిరా ! 2

దాదాపు ఈ పాటవంటిదే కాని కొంత స్పష్టంగా, రాగ లయ బద్ధంగా
 కూడుకుట్టబడి ఈ క్రింది పాడువు గేయం.

ఏగింది యేందిరా ఏక్కింది యేందిరా !
 కారేది యేందిరా - కట్టేది యేందిరా !
 ఏగింది నిచ్చూ - ఎక్కింది మనిషిరా
 కారేది పల్లూరా - కట్టేది లోబ్బీరా
 ఏగింది దేందిరా - కూసున్న దేందిరా
 కారేది దేందిరా - కారేది యేందిరా
 ఏగింది బల్లూరా - కూసున్నది మద్దిరా
 కారేది పాలురా - కారేది పాలురా 3

1. అచ్చెటెచ్చె, రంగారెడ్డి జిల్లా.

2. అచ్చెటెచ్చె, రంగారెడ్డి జిల్లా.

3. పోలవరం, పాలచూరు జిల్లా.

గూఢాచార శబ్దాల్ని పేర్చి ప్రశ్నోత్తరాలు కొనసాగించే వద్దతిని ఉద్ఘాతక మంటారని భరతుని నాట్యశాస్త్రం చెబుతోంది. ఉద్ఘాతక లక్షణం పొడుపు కథకు ప్రధానమైందే. ప్రశ్నోత్తరాలు గొలుసుగా సాగిపోడం పొడుపు గేయం లోనే ఎక్కువ.

భర్త : శారెడన్ని బియ్యంవోసి - శామకూర తొక్కువండి
 వొగవాలు బువ్వవెట్టి - వొగవాలు తొక్కువేసి
 ఎవ్వానికొరకు నీవు వోయుంటివే - భామ వోయుంటివే :

భార్య : వొగాన్ని పండవెట్టి - వొగాన్ని కూసోవెట్టి
 వొగాని కొరకు - నేను వోయుంటిరో - నేను వోయుంటిరో !

భర్త : ఎవాన్ని పండవెట్టి - ఎవాన్ని కూసోవెట్టి
 ఎవ్వాని కొరకు నీవు వోయుంటివే - భామ వోయుంటివే !

భార్య : రాయాని పండవెట్టి - గుంజాను కూసోవెట్టి
 గుండ్రాయికొరకు నేను వోయుంటిరో - నేను వోయుంటిరో !

భర్త : శారెడన్ని బియ్యంవోసి - శామకూర తొక్కు వండి
 వొగవాలు బువ్వవెట్టి - వొగవాలు తొక్కువేసి
 ఎవ్వానికొరకు నీవు వోయుంటివే - భామ వోయుంటివే !

భార్య : వొగాన్ని సేతవట్టి - వొగాన్ని నోటవట్టి
 వొగానికొరకు నేను వోయుంటిరో - నేను వోయుంటిరో.

భర్త : ఎవాన్ని సేతవట్టి - ఎవాన్ని నోటవట్టి
 ఎవానికొరకు నీవు వోయుంటివే - భామ వోయుంటివే !

భార్య : సంచీని సేతవట్టి - వాకూను నోటవట్టి
 సున్నాముకొరకు నేను వోయుంటిరో - నేను వోయుంటిరో !

పడ్డాబియ్యాన్ని కోడె - వారుజిమ్ముల బొల్లి కోడె
 కోడెం దోలురోరి మగడ - కోడెం దోలురా !

నీవు దోలిన తోల్కానికి - ఎదురు జిమ్ములు జిమ్ముతాది
 పిల్లను వట్టురోరి మగడ - నేను దోలుతా !

నంబాద గేయాలే కాకుండా సాధారణ గేయప్రహేళికలు కూడా లెక్కకు
మిక్కిలిగా లభిస్తున్నాయి. వాటిలో కొన్ని గమనిద్దాం.

తీసి తీసి పెట్టేదొకటి - తియ్యక పెట్టేదొకటి
పాయవట్టి పెట్టేదొకటి - పట్టి పట్టి పెట్టేదొకటి
పండవెట్టి పెట్టేదొకటి - కుచ్చి కుచ్చి పెట్టేదొకటి

తీసి తీసి పెట్టేది కాటుక
తియ్యక పెట్టేది బొట్టు
పాయవట్టి పెట్టేది జడ

పట్టి పట్టి పెట్టేది గాజులు
పండవెట్టి పెట్టేది పావడ
కుచ్చి కుచ్చి పెట్టేది పూలు.1

రెప్పల తీసి కాటుక పెట్టడం, ఏమి తీయకుండానే బొట్టుపెట్టడం, పాయ
తీసి పాయవట్టి, పట్టులుపట్టి గాజులు పెట్టడం, పావటపుల్లను పండవెట్టి పావడ
తీయడం, పూలును కుచ్చర కుచ్చరగా కుచ్చడం ఇవన్నీ రోజూ జరిగేవే! కాని
వాటిని పొడగానూర్చి పొడవేరం, అదికూడా అపార్థానికి ఆస్కారమిచ్చేవిధంగా
పొడవు గానంగా మార్పులేరేదం జానపదుల హాస్యవియత్యానికి ఒక చిహ్నంగా
కనిపిస్తుంది.

అది తీసుకుని పట్టు ఆడుతుంటుంది
దానిని తీసు గాజుపట్టు పోతుంటుంది
దానిని తీసు పట్టు పోతుంటుంది
దానిని తీసు గాజుపట్టు ఆడుతుంటుంది

(మర్రిచెట్టు)

గిరిగిరి గిరిగిరి బంతా
పొంగిపొంగి బంతా
పొంగిపొంగి బంతా
పొంగిపొంగి బంతా

(రూపాయి)

1. అలలపుటి, పాలమూరు జిల్లా.

2. పొంగిపొంగి, పాలమూరు జిల్లా.

3. మాడ్గల, పాలమూరు జిల్లా.

దాని మొదలు చరకు మొదలు

దాని ఆకు దామరాకు

దాని పూత మేడిపూత

దాని కాత గజ్జికాత1

(అముదంచెట్టు)

సుట్ల సుట్ల బావికాడా

సుందరమ్మ తోటకాడా

ఆకు పుద్దె పోక పుద్దె

కొడుకును కొట్టేసి -

కోడలు ముండమోసె2

(అరటిచెట్టు)

ఇక్కడ ఉండవు అక్కడ ఉండవు

దొరవారి తోటలో ఉండవు

తింటే తీపి ఉండవు

ఉమ్మినే గింజలుండవు3

(వానగళ్ళు)

ఈ గుంజ ఆ గుంజ యేరాండ్లు

వందిరి కిష్టమ్మ కోడండ్లు

వాళ్ళాకెప్పుడు గోరాలు

వాళ్ళాకాళ్ళకు దారాలు4

(పొట్టకాయ)

కటకట రాముల కడుపుల పుడితి

ఏమై పుడితి ఏంసుఖ వడితి

ఆడదానితో దెబ్బలు తింటి

ఆగలేకపోయి అగ్గిలవడితి. 5

(పేదక)

1. అడ్డూరు ఎల్లారెడ్డి, ఇందూరు జిల్లా
2. మల్లారెడ్డిపేట, కరింనగర్ జిల్లా.
3. తాలూకా ఎల్లారెడ్డి, ఇందూరు జిల్లా.
4. అజలాపురం, పాలసూరు జిల్లా.
5. అజలాపురం, పాలసూరు జిల్లా.

నారయ్య : నై సామీ నై

బంగారు : వెయ్యి అయ్యోరా - ముందే సువ్వే వెయ్యి !

కాళి : వెన్నెలలో వికసించే తామర కమలం మీద ఒంటిరేక కలువపూలు
జంటగ మొలిచాయంటి అంటే ఏమిటో - ఆ వింత ఏమిటో?

నారయ్య : ఓస్ యింతేగదూ? కాసుకో :

బంగారు : పిల్లా, ఎత్తుకో నెప్తా .

మంజు : నవాలవేసిన చిన్నవాడా ఆవింత నీచెంతనేవుందిలే

బంగారు : ఉందిలే

నారయ్య : ఏంపిరా

బంగారు : ఏంజో

మంజు : [తామరకమలం తరుణి నగుమొగం]

బంగారు : హా! అద్దడీ

మంజు : [కలువల జోడే కాటుక కన్నులు]

బంగారు : బే - బే - బే

మంజు : ముసులున్న వనములో ఎలమావినీడలో

చిలకల్లు పెంచిన చినదెవరోయీ !

ఆ చిన్నారి కన్నవాడు సింగంతో చెలగాడే

మొనగాడోయ్ - ఓ మొనగాడా !

ఆ బాలుని పేరేమోయీ ఆ మాటేమన ఆటానోయ్

కాళి : [ఆబాలే శకుంతలా - అవునా

బాలుడే ఓరకుమార భరతుడు

ఆ ఆటే నవరస భరితమౌ భారతము]

కాళి : మగరాయనిపై అలిగిన

సొగసరి మొగమున - తోచీ తోచనిదేమో?

మంజు : [పెదవుల దాగిన చిరునవ్వు]

కాళి : నిదుర ముట్టులో వున్న అర్జునుని

చూచిందెవరో తలవూచిందెవరో ?

మంజు : ప్రితివైభవారే ఉయ్యాచికాదా !

కాశి : ప్రితిపైన కలకలా - తొమ్మమీద కిలకిలా

నిలవిలా కిలకిలా ఏమిటాకథ

చినదానా ఏమిటా కథ !

మంగారు : పువలు పచ్చలు చెన్ను

నారయ్య : కాదు కప్పలు కోతులు

కాశి : కాదు....కాదు.

[చలిలో యమునా నదిలో జలకాలాడే కన్నెలు కలకల

పలపలు దాచినకృష్ణుడి కిలకిల తెలిసిన కన్నెలు విలవిలా.

అక్కడ కిలకిల అక్కడ కిలకిల చివరికిచి కథ చినదానా]

చలనచిత్రాల్లో జానపద వాణి గేయాలకు పేరంపొసిన మనీషి కోనరాజు.
ఆయన గీతాల్లో పొడుపులు పొడిగారు, విడుపులు విడిచారు. “ఎత్తుకు పై ఎత్తు”
చిత్రంలోని బృందగానంలో మాడు పొడుపులున్నాయి, మాడు విడుపులున్నాయి.

ఏందో చెప్పండి చూద్దాం ఏందో చెప్పండి

గల్లబల్లపై రాసేది తెల్ల సుద్దతో వేసేది

చక్కని చారలు ఒంటిన పున్నవి

జానెడు బానెడు మీసాలున్నవి

గోళ్ళనెట్టితే గుండెలు బగులు

కోరలు తాకితే కొంగర బుట్టు

అమ్మయ్యా పిల్లి ! పిల్లి : పిల్లి !

పిలికాదాదీ

అయ్యో ! అయ్యో !

అయ్యో !

అయ్యో !

మ్మాపు మ్మాపు మ్మ పిల్లికాదాదీ

చెప్పగని పిగిరే చింగకాదాదీ

[పులి ! పులి !]

పొడుపు కథాసాహిత్యంలో కనిపిస్తున్న ప్రక్రియా వైవిధ్యం దృష్ట్యా పొడుపు పదంలాగానే పొడుపు గేయం కూడా ప్రత్యేకంగా పరిశీలించాల్సిన అవశ్యకత ఏర్పడింది. తెలుగు సాహిత్యంలో అతి వేలంగా వచ్చిన తత్వాల్లో భక్తిరస గేయాల్లో అక్కడక్కడ పొడుపుగేయాల ఛాయలున్నవెన్నో ఉన్నాయి. సంవాద గేయాల్లో కూడా ఈ మెరుపులు కనిపిస్తున్నాయి. జానపదుల సుదీర్ఘ కథాగేయాల్లో సందర్భానుగుణంగా పొడుపు గేయాల ముక్కలు చోటుచేసుకున్నాయి. పిల్లల పాటల్లోని ఛాయామాత్ర పొడుపు గేయాలు సౌగంధులు చిందిస్తున్నాయి. అస్పష్టమార్మిక గేయాల్లోనూ పొడుపుకథ లున్నాయి. మున్ముందు ఇవన్నీ ఒక దగ్గరికి చేర్చే ప్రయత్నానికి ఈ వ్యాసం మార్గదర్శనం చేస్తే అంత కన్నా కావల్సిందేముంది !

పొడుపు లెక్కలు

“ఒక్క లెక్క రాకపోతే ఒక జీవితం అర్థంకానట్టే” అని తరగతి గదుల్లో లెక్కల పంతుళ్లు చెబుతుంటారు. విద్యార్థికి లెక్కలమీద ఆసక్తిని పెంచడమే ప్రధానోద్దేశమైనా ఆ మాట లెక్కల ప్రాధాన్యాన్ని నొక్కిచెబుతోంది. మనిషికి, నిత్యజీవితంలో అడుగుడుగునా ఎదురు తిరిగే లెక్కలు చిక్కుల్లో ముందుతాయి, చిక్కుల్నుండి తేలుస్తాయి. లెక్కలోని చిక్కుమూడిని విప్పగలిగితే లెక్క తేలి పోయినట్టే లెక్క. చిక్కుముళ్ళన్న లెక్కలనే చిక్కుప్రశ్నలనీ, చిక్కులెక్కలనీ, యక్తి లెక్కలనీ, పొడుపు లెక్కలనీ వ్యవహారంలో పిలుస్తున్నారు.

అనేక శాస్త్రాంగాల్ని తనలో రంగరించుకొన్న పొడుపు కథ గణితశాస్త్ర విశేషాల్ని కూడా కలుపుకొంది. పొడుపు సామెతలు, పొడుపు గాథలు, పొడుపు పద్యాలు, పొడుపు గేయాలు పొడుపుకథా శబ్దంలోనే గతార్థాలైనా వైవిధ్యం కనిపిస్తుండడంతో, ప్రజలు అక్కడక్కడ వ్యవహరిస్తుండడంతో పిటిని వేర్వేరుగా పరిశీలించడం జరిగింది. ఈ కోవలోకి పొడుపు లెక్కలు కూడా వస్తాయి.

తెలుగునాట రైతన్న నిన్న మొన్న జీవరకు గిద్దెడు, సోలెడు, తవ్వెడు మానెడు, అడ్డెడు, కుంచెడు, కుండెడు లెక్కలు గట్టుకుంటూ కొలుచుకున్నాడు. ఇప్పుడు గ్రాములు, కిలోలు వచ్చినై, క్వింటాళ్ళు వచ్చినై. మానిక మూలబడ్డా మూడు కిలోల దాన్యం దాదాపు మానికంత అని లెక్కగట్టుకుంటున్నాడు. కిలో అంటే దాదాపు శేరు అని సరిపెట్టుకుంటున్నాడు.

శీ శేర్ల ఆనగం బుర్ర
 రి శేర్ల ఆనగం బుర్రలతో
 రి శేర్ల గింజలను
 ఇద్దరికి చెరిసగం పంచాలి.

ఇవాళ రకరకాల సాధనాలు వచ్చాయి. కాబట్టి ఈ పని చిటుక్కున అయి పోతుంది. కాని యే పరికరాలు లేక ఆనగం బుర్రలే (సొరకాయ బుర్రలే) కొలమానాలు అయిన ఆ కాలంలో ఈ బుర్రలకు బుర్ర జోడించడం తప్పనిసరి మరి,

తాతగారు తన ఇద్దరు మనుమల్ని పిలిచి ఈ సంగతి చెప్పారు. ఎనిమిది శేర్ల దాన్యాన్ని చెరిసగం తీసుకొని కోమటింటికి వెళ్లాలన్నాడు. కాని ఆ ఎనిమిది

శేర్లను పంచుకోవడానికి ఉన్న పరికరాలు 5, 3 శేర్ల ఆనగం బుర్రలు. మనుమల బుర్ర పనిచేసింది. 5 శేర్లనుండి మొదటి 3 శేర్లు తీసి వక్కకు పోశారు. మిగిలిన 2 శేర్లనుండి మరో చూడుతీసి మొదటి చూడింటితో పోశారు. అప్పుడవి ఆరైనవి, 6 శేర్లనుండి 5 తీశారు. 1 శేర్ల వక్కకుంచారు. 5 నుండి 3 తీసి దానికి ఒక్కటి కలిపారు. అవి నాల్గయ్యాయి. మొదటి 2 శేర్లు చివరి రెండుశేర్లు కలపగా ఇవి నాల్గయ్యాయి.

కొన్ని పొడుపు లెక్కలు ఇలాగే సువీర్ణ వ్యాఖ్యాన సాపేక్షకాలు. ఇవన్నీ చాలావరకు జ్ఞానపదులు కట్టుకొన్నవే.

చెర్ల బర్లు (బర్రెలు)

బర్లమీద కొంగలు వాలుతాయి -

ఒక కొంగ మిగుల్చిది.

ఒక్కొక్క బర్రెమీద రెండ్రెండు వాలుతాయి

ఒక బర్రె మిగుల్చిది.

బర్రెన్ని ? కొంగలెన్ని ?

(3 బర్రెలు, 4 కొంగలు)

ముప్పయి రొట్టెలు

ముప్పయి మంది,

మగోళ్ళకు రెండు

ఆడోళ్ళకు ఒకటిన్నర

పిల్లలకు సగం

ఎవరెవ రెంతమంది ?

(మగవారు 6, ఆడవారు 6, పిల్లలు 18)

121 ఎడ్లను

సమానంగా బంతులు కట్టాలి

ఎన్ని బంతులు ?

($11 \times 11 = 121$)

తండ్రి కొడుకులు

మామ - అల్లుడు

చూడు రొట్టెలు

సమానంగా పంచాలి

(ఒక్కొక్కటి)

తెగడానికి చూచున్నది నిల్లురనుకొంటాం. కాని అక్కడ ఉన్నది ముగ్గురే. తల్లి - మామ అనిది అప్పుకి ఒక్కడే. కాని ఇద్దరు యువకులున్నారు. ఆ ఇద్దరిలో అతనికి ఒకడు రోడుకు, మరొకడు అల్లుడు. తన అల్లుడూ, తన రోడునూ, తాను ముగ్గురే. ఉన్నది చూడు రోడ్డులు, ఒక్కొక్కటి సమానంగానే పుస్తాయి.

అడంగ వాయ్దేటివన్ని	36
మల్లన్ని	36
అండ్ల సగం	18
సగముల సగం	9
కాతోటి నూళ్లు	1
		<hr/> 100 <hr/>

నందుకు పన్నెండు పచ్చలు

పచ్చకు ముప్పయి గింజలు

పందేంటి ?

పన్నెండేంటి ?

గింజలేంటి ?

(నవత్సరం, నెలలు, దినాలు)

మొదట మేతపెట్టే జానపదుల చిక్కులెక్కలే గాక ఇప్పుడు పత్రిక వ్యాపారం పొడుపు లెక్కలు పస్తున్నాయి. 1980 జులై, ఆగస్టు, సెప్టెంబరు మాసాల అన్నింటామీ వారపత్రికలో పొడుపు లెక్కలన్నో వచ్చాయి. అందులో కొన్ని గమనించండి.

1వ ఏనుగు రోజు 4 మైళ్ళబొప్పన నడుస్తూ పోతుంటుంది. రొద్దిరోజులయ్యాక ఆ ఏనుగు ఒక చిన్న ఏనుగును కని, తన ప్రయాణం సాగిస్తూ ఉంటుంది. ఆ చిన్న ఏనుగు పుట్టిన 1వ రోజు 1 మైలు, 2వ రోజు 2 మైళ్ళు, 3వ రోజు 3 మైళ్ళు ఇలా రోజురోజు మైలుబొప్పన పెరిగిపోతుంది. అది ఎన్ని రోజులలో తల్లిని కలుసుకోగలుగుతుంది. (7 రోజులు)

ఒక నిమ్మతోటకి మూడు ద్వారాలున్నాయి. మూడు ద్వారాల దగ్గర ముగ్గురు కాపలాదారులున్నారు. ఒక వ్యక్తికి ఒక నిమ్మకాయ అవసరం వచ్చి తోటలోకి వెళ్ళాడు. ప్రవ్రీ కాపలాదారుడు అతను కోసుకున్న వాటిలో నగంమీద ఒక నిమ్మకాయ ఇచ్చే షరతుమీద అతన్ని తోపలకు విడిచిపెట్టారు. ఆ వ్యక్తి కొన్ని నిమ్మకాయలు కోసుకొని, కాపలావాళ్ళ వాటాల్ని వారు కోరినట్లే ఇచ్చి బయటికి వచ్చేసరికి సరిగ్గా అతనికి ఒక్కకాయే మిగిలింది. అయితే అతను మొత్తం ఎన్ని కాయలు కోశాడు ? (22 నిమ్మకాయలు)

భీమయ్య ఒక బస్తా వేరుశనక్కాయలు నెత్తిన పెట్టుకున్నాడు. రామయ్య 10 బస్తాలు పెట్టుకున్నాడు. అయినా భీమయ్య మోసే బరువు రామయ్య మోసే బరువుకి 20 రెట్లు ఉంది. ఎందుచేత ?

(రామయ్య మోసేవి ఖాళీసంచులు కాబట్టి)

1 రూ॥కి 20 వంకాయలు, 1 బెండకాయ, 5 రూ॥కి 1 గుమ్మడికాయ వస్తాయి. అన్నీ కూరగాయల్ని తెమ్మని 100 రూ॥లు ఇచ్చాను. మొత్తం 100 కూరగాయలు రావలి ఎలా చెప్పండి ?

19 గుమ్మడికాయలు	రూ. 95-00
1 బెండకాయ	రూ. 1-00
80 వంకాయలు	రూ. 4-00
<u>100</u> కూరగాయలు,	రూ॥లు <u>100-00</u>

ఈ పొడుపు లెక్కలన్నీ పరిశీలిస్తే ప్రశాంతివనంతో సంబంధంలేనిది లేనే లేదనిపిస్తుంది. ధాన్యం, పశుపశ్చాదులు, రొద్దెలు, వండ్లు, రూపాయలు, కూరగాయలు ఇవేకదా ఈ లెక్కల్లో కనిపిస్తున్నవి. అందుకే పొడుపు లెక్కలంకా పుడుతూనే ఉన్నాయి.

పొడుపు పద్ధాత్లో ఉదాహరించుకున్న “ఖర్చుర ఫలములు....” అనే పద్యం కూడా ఈ కోవలోకే వస్తుంది. పయోజన విద్యావాచకాల్లోనూ ఇలాంటి పద్యాలు కనిపిస్తున్నాయి.

పది పదము లాఱు కన్నులు
 పదనంబులు మూడు, మూడు వాలంబులతో
 చదునైన చోట, దిరిగెడు
 నెదో చెప్పెడివాడు జాణయిమ్మహిరోసన్. 1

పెద్దపాలశిక్షలోని ఒకటి రెండు చుక్కిలెక్కలను పరిశీలిద్దాం. ఆవికూడా
 పద్యాల్లో ఉండడం వాటికి విడుపు సూత్రాలు కూడా రాశిపెట్టడం గమనార్హం.

తార్కికుల్ నలుగురు, తక్కురు లేవురు
 శ్రోత్రియు లిద్దరు. చోరు డొకడు
 భూసురుల్ ముగ్గురు, ముడియవిప్పొక్కడు
 సకలార్థ నిపుణుడు శాస్త్రియొకడు

యల్లాపు లిద్దరు, యాచకు లిద్దరు
 బరివాండ్లు ముగ్గురు, బావ డొకడు

అగడి లిద్దరు, ఆరాద్యు లిద్దరు
 దుష్టాత్ముడై నట్టి దొంగ యొకడు

అరసివారల నొకశక్తి యశనమునకు
 సగము గోరగ, సవనంఖ్య జగతి నురుడు
 చెప్ప దొంగలు హతులైరి, చేటు దప్పి
 విజయమందిరి యావేళ విపులైల్ల.

కొంతమంది (10+10) దొంగలు బ్రాహ్మణులు కలిసి పయనిస్తున్నారు.
 అందులో సగంమందిని తింటానని ఒక శక్తి వచ్చింది. రెలివిగల బ్రాహ్మణుడు
 తనవారిని దొంగలను కలిపి ఈ క్రింది క్రమంలో నెలబెట్టాడు. ప్రతి తొమ్మిదవ
 వ్యక్తిని తినుమన్నాడు. దొంగలు శక్తికి అహంకరులయ్యారు. బ్రాహ్మణులందరు
 బతికిపోయారు. X-బ్రాహ్మణుడు, O-దొంగ)

XXXX 00000 XXO XXXOX OO XX 000 X OO XXO

ఆర్చకుండొకడు దివ్యాజ్ఞముల్ గొనివచ్చి

మూడచ్యుత స్థానమునకు జేర్చి

తొలిదేవళంబుమంగలి కాలంకునదొగ

చెతి పుష్పలు యథాస్థితి దలిర్ప

నందుగొన్నిటిని దైత్యారికి నర్పించి

శేషమాగుడి తటాకమున ముంప

తత్సానమున రెట్టదనర పూర్వపురీతి

సర్పించి యవలి కోశంబువలన

ప్రగుణమైన మొదలి తీరున పరమేశు

పూజసేసి మిగులు పూలు గుళ్ళ

మూట రెండు నొకట మొగివృద్ధిగానుంచె

తొలుత నెన్ని దెచ్చి తోయజములు.

(పుష్పాలు మొత్తం : 111)

ఈ క్రింది సూత్రం విడుపురు సాధించడానికి తోడ్పడుతుంది.

తిరమగు ప్రసూన వృద్ధులు

వరుసను లిఖించి యంశవర్గంబు బర

న్వర గుణితంబై నను గన

బరగం బూజాప్రసూన పటలంబనమా !

ఆంధ్రప్రదేశ్ చట్టిక్ సర్పిస్ కమిషన్ గ్రూపు పరీక్షల్లో కూడా ఈ చిక్కు లెక్కలు అతి వేలంగానే ఇస్తున్నారు. ఒకనాటి లీలావతి భాస్కర గణితాల్లో వ్యక్తి మానసిక వికాసానికి దోహదంచేసే పొడుపులెక్కలే అధికంగా ఉండేవి. శాస్త్రీయ విజ్ఞాన ప్రచారంలో కూడా పొడుపు లెక్క పొడుపు కథకేం తీసిపోదు. ఏదియైనా వ్యక్తి ఏకాగ్రత సాధనలో పొడుపులెక్క ఉపకరిస్తుందనడంలో సందేహంలేదు.

గ్రంథాల్లోనూ - అక్షరాస్యులైన వయోజనుల గ్రంథాల్లోనూ సంపాదకులు చేర్చినవి, పత్రికలలో బాలలశీర్షికల క్రింద ప్రకటించినవి, ఆకాశవాణిలో ప్రసారం చెయ్యబడ్డవి, వ్యక్తిగతంగానో లేక సాహితీ సంస్థల పక్షంలోనో ప్రత్యేకంగా పరిశోధించి ప్రచురించినవి మొదలైనవన్నీ ముద్రితాల క్రిందికి వస్తాయి. ప్రత్యేకంగా పరిశోధించి ప్రచురించిన వాటిలోతప్ప మిగతాఅన్నిటోనూ సమగ్రత్వాన్ని ఆశించడం సబబుకాదు. ఇందులో అయినా సమగ్రత్వం ఆశించలేం గాని దొరికిన మేరకయినా పూర్ణరూపం వచ్చిందా లేదా అని పరిశీలిస్తాం అంతే.

అధిచుచి కొద్ది ఎవరో ఒకరు సేకరించారు. అవి ప్రచురింపబడ్డేదు. వ్రాతప్రతి ఉంటుంది. ఇలాంటివి అముద్రితాలనబడతాయి. వీటిల్లో అకారాది క్రమ పద్ధతీ లేదా విషయానుసరణ పద్ధతీ పాటించడం సర్వసాధారణంగా కనిపించదు. “అడ్డగోలు జమాబందీలా” రాసి ఉంటాయి. లేఖకుల బ్రహ్మవ్రాతకు తలపట్టుకునేకంటే వాటితో చెప్పించుకొని రాసుకోడం ఉత్తమం. అయితే ఇవి ఫలానాదగ్గర ఉన్నాయి అని తెలవడమే కష్టం. వది దిక్కుల తిరిగే పరిశోధకునికి ఎక్కడో-ఒకదగ్గర ఇవి దొరక్కపోవు.

మొత్తమీద ముద్రితాలుభద్రపరిచే విధానాన్నిబట్టి పరిశోధకునికి ఎప్పుడో ఒకప్పుడు లభిస్తాయి. ఇక వాగ్రూపంలో ఉండి జనుల నాలుకలమీద భద్రపరచబడిన పొడుపుకథలు ఎక్కడవడిడే అక్కడ లభిస్తాయి. జానపద సాహిత్య సేకరణలో ప్రధానమైన క్షేత్రకార్యం (Field work) ఇదే అనాలి. దీనిమీద ఆధారపడే వర్గీకరణం (Classification), సిద్ధాంతీకరణం (Theorisation) జరుగుతుంది. అయితే ఒక ఊళ్లోని అందరూ పొడుపుకథలు చెప్తారని భావించడానికి వీలేదు. పాలమూరు మండలంలోని కొన్ని గ్రామాల్లో “ఆ యొకడు వడిడే లోడు బలెసిటుకులు సెప్తడు” అనే మాట వినిపిస్తుంది. ఇక్కడ యొకడో, ఎల్లడో, మల్లడో ఎవరో ఒకరు కావచ్చు. కాని ఆ చెప్పే అతన్నీ పట్టుకోడంలోనే ఉంది నేర్పు. అప్పుడే మౌఖిక ప్రచారంలోని పొడుపుకథలు సుభువుగా సేకరించడానికి వీలవుతుంది. అయితే వీటిని సేకరించడానికి కొంతపూర్వరంగం సంసిద్ధం చేసుకోవాల్సిన అవసరముంది.

పూర్వరంగం :-

సేకరణకు బయలుదేరేముందు, పెన్ను, పెన్సిలు, కాగితాలు, కెమెరా, టేప్ రికార్డర్ తదితర పరికరాలన్నీ సమకూర్చుకోవాలి. చిటికెలో పొడవబడి త్రుటిలో విడవబడే పొడుపుకథలకు టేప్ రికార్డర్ అవసరమని కొందరు భావిస్తుంటారు. కాని పొడుపుకథల్లో పొడుగు పొడుపుల్ని (గేయప్రహేళికల్ని) సులభంగా సేకరించడానికి ఇది ఉపకరిస్తుంది. మాండలికాల్లోని యాసనూ, విచిత్రధ్వనుల్ని పట్టుకోడానికి కూడా టేప్ రికార్డర్ అవసరమే అనాలి.

“పోతుంటిరా వాణ పోతుంటిరా

చార్ కమాను కట్టమీన పోతుంటిరా

వొగన్నీ నలుసుకుంట

వొగన్నీ సుట్టుకుంట

వొగని కోసరం నేను వోతుంటిరా !

పొవ్వాకు నలుసుకుంట

సుట్టాకు సుట్టుకుంట

ఇంగలం కోసరం నేను వోతుంటిరా !....”

ఇది సుదీర్ఘ గేయప్రహేళిక. విరుపులూ మలుపులూ తెలియాలన్నా టేప్ రికార్డర్ అవసరమే మరి. వీటినే కోలాటాలమీద కూడా వేస్తుంటారు. అలాంటి దృశ్యాల్ని నాగరికలోకానికి అందజేయాలంటే కెమెరా ఉండాలి.

మరొకవిషయం గుర్తుంచుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. పొడుపుకథల్ని సేకరించే పరిశోధకుడు పురుషుడైతే భార్మనో తల్లినో చెల్లినో వెంబడితీసుకోని వెళ్ళడం ఉత్తమం. స్త్రీ అయితే కేవలం తోడుగా ఉండడానికి భర్త, తండ్రి, సోదరుడో అవసరం. సేకరణ సులభంగా జరగడానికి ఈ తోడు ఎంతో ఉపకరిస్తుంది. ముఖ్యంగా తెలుగుదేశంలో మధ్యతరగతి స్త్రీలల్లో కొందరు పరాయి వారిముందు మాట్లాడానికి జంకుతారు. పలాన ఆయన భార్యకు పొడుపుకథలు బాగావచ్చు అని తెలిసిన పరిశోధకుడు మొదట ఆయన్ని కలుస్తాడు. సేకరించే పరిశోధకునికి తన భార్యకూ మధ్య వారధిగా ఆయన ఉంటాడు. అయినా ఆమె ఇతనిముందుకురాదు. గోడ చాటుకు ఉంటుంది. ఏదో గొణుగుతుంది అది సరిగా

వినిపించక ఆవినిపించిన దానికే అదీఇదీ కలుపుకొని యేదో అయిపోయిందనిపించి దంచం పెట్టి బయటపడాలన్న పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. పరిశోధకుని ఆ అసంతృప్తి యెవరితో చెప్పుకుంటే తీరుతుంది. మరికొంతమంది ఉంటారు. ఎదురుగా వస్తారు, చెప్తారుగాని కొన్ని పదాలు ఉచ్చరించడంలో అర్థాన్ని స్పష్టంగా వివరించడంలో జంకుతారు. అందుకే పరిశోధకుని భార్య, సోదరో ఉంటే సేకరణలో కలిగే క్లిష్టత తీరిపోతుందని అనడం. అయితే ఇద్దరూ వెళ్ళడంవల్ల కలిగే కొన్ని అసౌకర్యాల్ని భరించుకోవాల్సి ఉంటుంది. సేకరణ ఒక పద్ధతిగా జరగాలంటే తప్పదు మరి !

ఇంకొక విషయం గమనించాల్సి ఉంది. తానే ఊరికైతే వెళ్ళాలని పరిశోధకుడనుకుంటాడో ఆ ఊళ్ళో తనకు తెలిసినవారు గాని మిత్రులుగాని బంధువులుగాని ఉంటే వారికి మొదటే ఉత్తరాలు రాయాలి. ఎవరూ తెలియకుంటే ఆ ఊరి గ్రామాధికారి పేరిటో, ప్రధానోపాధ్యాయుల పేరిటో ఉత్తరం రాయాలి. ఏదైనా పనిఉండి ఊరు విడిచి వెళ్లేవాళ్ళు కూడా ఒక్కోసారి అదృష్టంకొద్దీ ఉండి పోవచ్చు. వారివల్ల వనతిసౌకర్యం లభించడమేకాకుండా ఆ గ్రామంలో విచిత్రాలు చెప్పేవారి పరిచయం ఏర్పడుతుంది. పని సానుకూలమవుతుంది.

పొడుపుకథలు సేకరించాల్సిన ప్రదేశాన్ని ఎన్నుకోడంలో కూడా మెళుకువ చూపించాల్సి ఉంటుంది. జిల్లాకు నడిబొడ్డున ఉన్న గ్రామాన్ని సాధారణంగా ఎన్నుకొవాలి. జిల్లా సరిహద్దుల్లోని గ్రామాన్ని కూడా విడువరాదు. మన దేశంలోని రాష్ట్రాలన్నీ భాషా ప్రాతిపదికమీద నిర్మింపబడ్డాయి. కాబట్టి సరిహద్దుల్లోని గ్రామాల్ని తప్పకుండా దర్శించాలి. ఒక భాషా ప్రహేళికపై మరొక భాషా ప్రహేళిక యొక్క ప్రభావాన్ని తులనాత్మకంగా పరిశీలించడానికి వీలు కలగడమే కాకుండా, వదాల ఆదానప్రదానం వల్ల భాష ఏ విధంగా పరిపుష్టమవుతుందో తెలుసుకునే అవకాశం లభిస్తుంది.

క్షేత్రరంగం :-

పూర్వరంగం పూర్తిగా సంసిద్ధం చేసుకొన్నపిదపనే క్షేత్రకార్యంలోకి దిగాలి. పొడుపుకథాకర్త - వ్యవహార మానవుడే కాబట్టి అతని ఆధారంగానే

వ్యవహారాలలో జానపదుల్ని - నాగరికుల్ని, స్త్రీలు - పురుషులు - పిల్లలు అని చూడు రకాలుగా విభజించుకోవాల్సి ఉంటుంది. అప్పుడు మొత్తం ఆరు విభాగాలవుతాయి. సిద్ధాంతికరణ సందర్భంలో కలగాపులగం గాకుండా ఆ ఆరు విభాగాల్లో వేర్వేరుగా ప్రాసెస్ అవుతోడం ఉత్తమం. ఆధునిక ప్రపంచంలో జానపదులు నాగరికులు కలిసిపోతున్న ఈ తరుణంలో ఈ కార్యం మరి క్లిష్టమవుతుంది. అందువల్ల వ్యవహార యెదిగిన వరిసరార్ని, అనుభవాల్ని, నేర్చిన విద్యల్ని వరిగణనలోకి తీసుకోడం మంచిది. ఉదాహరణకు ఓ పల్లెలో పుట్టి పల్లెలో పెరిగి, తాలూకా నగరంలో ఐంటర్వరకు చదువుకొని, పట్నంలో డిగ్రీ పూర్తిచేసి పల్లెకువచ్చి వ్యవసాయం చేసుకునే వ్యవహార దొరికాడనుకుందాం. ఇతడు జానపదుల - నాగరికుల పొడుపుకథల్ని చెప్పేవాడై నందువల్ల ఇరువురికీ ప్రతినిధి అనాలి. ఈ రెండురకాల పొడుపుకథల్ని వేర్వేరుగా రాసుకోవాల్సి ఉంటుంది.

కార్యక్షేత్రంలో పరిశోధకునికి వ్యవహారాలతోదే పని ఉంటుంది. కాబట్టి వ్యవహారాల్నిబట్టి ఏర్పాటుచేసుకొనే ఈ ఆరు విభాగాలు ఉత్తమం అనడం.

జానపదమహిళ కూలినాలి పనులు చేసుకుంటుంది. వ్యవసాయం లేదా ఇతర వృత్తులకు సంబంధించిన పనుల్లో తన కుటుంబీకులకు తోడుగా ఉంటుంది. తన ఇంటిని తన పిల్లల్ని తీర్చిదిద్దుకుంటుంది. కొన్ని కుటుంబాలతో సాన్నిహిత్యం తప్పిస్తే పెద్దగా లోకం తెలియనిది జానపద మహిళ. ఆ కారణాన్నే సేకరణ సందర్భంలోనే జానపదమహిళల పొడుపుకథలు వేరుగా రాసుకోవాల్సిన అవసరముంది.

ఇక వృత్తి వ్యవసాయాది రంగాల్లో రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుంటూ తన పొట్ట పోసుకునేవాడు, తన కుటుంబపు ఆకలితీర్చేవాడు జానపద పురుషుడు. గ్రామీణ జీవితాలకు సంబంధించిన కొంత అవగాహన, గ్రామ రాజకీయాలకు సంబంధించి కొంత అన్వేషణ అవగాహన జానపద పురుషునికి ఉంటుంది. వీరినుండి సేకరించినవి కూడా వేరుగా రాయాలి.

జానపదుల పిల్లలు గోళీలు, చిట్టగెనలు ఆడడం, పశువుల్ని కాయడం, పనిపాటల్లో తలిదండ్రులకు తోడుగా ఉండడం సర్వసాధారణం. పశువులు -

పక్షులు - కొండలు - కోనలు - తమ తోటిపిల్లలు - ఇదే రోకంగా విడిగే ఈ పిల్లల పొడుపుకథలకొక ప్రత్యేకత ఉంది. అందువల్ల సేకరణలోనే వాటిని గుర్తుంచుకోవాల్సిన అవసరముంది.

ఇక నాగరక మహిళ, నాగరక పురుషుడు, నాగరక బాలలపై అధునాతన ప్రపంచ ప్రభావం ఉంటుంది సాధారణంగా అందరూ అక్షరాస్యులై గ్రంథాలు తిరగేసే జ్ఞానం ఉన్నవారే. అయితే వీరి పూర్వాశ్రమంలో జానపద జీవన ప్రభావం రాజ్యంచేసి ఉంటే, అలాంటి పొడుపుకథల్ని జాగ్రత్తగా గమనించి జానపద ప్రహేళికల్లో చేర్చాల్సిన అవసరముంది. ఒక్కోసారి చరిత్రోధకున్ని వీరంలా ఒకేచోట తటస్థపడే అవకాశం లేకపోలేదు. అప్పుడు నాల్గవకాల కాగితాలు తిప్పితిప్పి రాసుకోడం విసుగు కలిగిస్తుంది. రబ్బిబ్బవడానికి అవకాశముంది. అలాంటి సమయంలో అన్ని ఒకేచోట రాసుకొని జానపద మహిళలు చెప్పినవాటికి FW అని, జానపద పురుషులనుండి సేకరించిన వాటికి FM అని, జానపదుల పిల్లలు చెప్పినవాటికి FB అని గుర్తులుంచుకోవాలి. ఇక నాగరక స్త్రీలకు CW అని, నాగరక పురుషులకు CM అని, నాగరక బాలలకు CB అని గుర్తులుంచుకోవాలి. సావకాశాన్ని బట్టి వీటన్నిటిని ఆయా వర్గాల క్రింద కూర్చుకోవడానికి ముప్పుండు ఈ వర్గీకరణ బాగా ఉపయోగపడుతుంది.

క్షేత్రకార్యంలో ప్రాస్థప్రహేళికల సేకరణలో పెద్దగా ఇబ్బంది అంటూ ఏమీ ఉండదు. అయితే కథాత్మక ప్రహేళికలు మధ్యమధ్య వచ్చినప్పుడు కొంత ఇబ్బంది తప్పదు. పొడుపుకథ పొట్టివి లేదా కొంత పొడుగువి కావచ్చు. కాని దాని ముడివిప్పి కథ చెప్పకుంటూ పోతుంటే కొండవీటి చేంతాడవుతుంది. దీనిని ఉన్నది ఉన్నట్లుగా లేపు కెక్కించాల్సి ఉంటుంది. అయితే మధ్యలోనే “అముడి అలా విప్పరాదు. ఇలా విప్పాలి” అని మరొక రండుకునే అవకాశం లేకపోలేదు.

లేదా మరోచోట మరొకరకంగా ముడివిప్పేవారు కనిపిస్తారు. ఇవి కథనంలో వచ్చిన పాఠాంతరాలు. ఇవన్నీ రికార్డు చేసుకోవాలి.

నాగుడులు, చలుకుబట్ట, జాతీయాలు, సామెతలు జాగ్రత్తగా గమనిస్తుండడంవల్ల, విచిత్రధ్వనుల్ని, విలక్షణ ప్రయోగాల్ని గుర్తుంచుకోవడంవల్ల - సిద్ధాంతీ కరణ సందర్భంలో గాడితప్పని విధంగా నడవడానికి పీలవుతుంది.

శ్రీ బ్రిటోచన్ పాండేగారు "A guide to field study"లో క్షేత్రకార్యజ్ఞునికి కొన్ని సూచనలు చేశారు. ఈ సూచనలు పొడుపుకథలు సేకరించే వారికి కూడ సరిపోతాయి.

1. సేకరణకు సంబంధించిన అన్నిమార్గాల్ని పరిశీలించాలి. వ్యవహార పేరు, పూర్వచరిత్ర, సేకరించిన సమయం తేదీలతో సహా రాయాలి. విలాసం మరియు వృత్తి రాసుకోవాలి.

2. జానపద విజ్ఞాన ప్రక్రియ శీర్షికను ఎవరించే ప్రధాన సందర్భంతో పాటు, ఒకవేళ ఉంటే ఆ శీర్షిక కూడా రాసుకోవాలి.

3. ఆ ప్రక్రియ శ్రీపురుషుల్లో అధికంగా ఎవరి ప్రచారంలో ఉందో గమనించాలి. అది సామాహికమైందా లేక వైయక్తికమైందా గుర్తించాలి.

4. గ్రంథరూపంలో జానపద విజ్ఞాన ప్రక్రియయితే రచయిత పేరు, రచనాకాలాన్ని గుర్తించాలి.

5. అన్ని జానపద విజ్ఞాన ప్రక్రియలకు సంక్షిప్తంగా పీఠికముందే ఉంటే అది విషయ వర్గీకరణ సందర్భంలో సహకరిస్తుంది.

6. ప్రధాన విషయంలో ఏదైనా ఉపవిషయం చెప్పబడి ఉంటే గుర్తుంచుకోవాలి.

7. వివిధ సంగీతవాద్యాల్ని గుర్తించాలి. వాద్యబృందం సహాయం లేని జానపదగేయమేదైనా ఉంటే దానిని గుర్తించాలి.

8. సంగ్రహించిన విషయాల్లోని భాషను ఏ కారణంచేత గూడా మార్పు చేయరాదు. పదాలు, పదబంధాలు ఉన్నవి ఉన్నట్టే రాసుకోవాలి.

9. చెప్పే వ్యక్తులతో మిత్రత్వంలో వర్తించే ప్రకృతి ఎప్పుడూ మంచి ఫలితాల నిస్తుంది."

జానపద విజ్ఞాన వృక్షంలో పరుచుకొనిపోయిన ప్రక్రియాశాఖల్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని శ్రీ పాండేగారు పై సూచనలు చేశారు. వారు ఇంకా సేకరణస్థలం, వ్యవహార, వివరాలు అన్ని సూచించే ఒక మాదిరి కార్డు (Spicemen Card) మొదటే తయారుచేసుకో మంటారు. అలా కార్డు తయారుచేసుకోడంవల్ల సమయం తగ్గడమే గాకుండా ఒక క్రమపద్ధతిలో వ్యవహారల్ని, సంగ్రహించే ప్రదేశాల్ని సందర్శించే పీలు కలుగుతుంది. పొడుపుకథల్ని దృష్టిలో వుంచుకొని ఈ మాదిరి కార్డును ఈ విధంగా తయారుచేసుకోవచ్చు.

A. వ్యవహార :

1. పేరు, 2. వయస్సు, 3. వృత్తి, 4. విలాసం, 5. విద్యార్హత, 6. ఇవ్వుటి హోదా.

B. సేకరణ స్థలం :

1. జిల్లా, 2. తాలూకా, 3. పోలీసు స్టేషన్, 4. పోస్టాఫీసు, 5. గ్రామం.

C. వివరాలు :

1. ప్రతిపాదిత విషయం, 2. వ్యవహార చెప్పే అర్థం, 3. ప్రక్రియా విశేషం, 4. ఆచార వ్యవహారాలు, 5. భాషావై లక్షణ్యం,

ఒక వృత్తి వంద పొడుపుకథలు చెప్పేవాడైనప్పుడు సేకరణస్థలం-వ్యవహార, మాటిమాటికి రాసుకోడం శ్రమే అనిపిస్తుంది. పొట్టి పొడుపులకు కూడా ఇదే పద్ధతి అనుసరించడం విసుగుపరుస్తుంది. అయితే దీర్ఘ ప్రహేళికలకు ఇది బాగా ఉపకరిస్తుంది. ఈ మాదిరి కార్డులో పేరు రాసుకోడంలో ఒక ప్రయోజనముంది. మరెవరైనా సేకరించినప్పుడు ఆ వృత్తి నే కలుసుకొంటే చెప్పేవారులు

పరిశీలన చేయడానికి వీలుకలుగుతుంది. అంటే మౌఖిక ప్రచారంలో ఉన్న పొడుపు కథల్లో ఒక సంవేదకుడు ఎన్నిరకాలుగా చెబుతాడో గుర్తించడానికి వీలుంటుంది. చాలావరకు మౌఖికాలైన ఈ పొడుపు కథల్లో ఇంతగా మార్పులు రావడానికి ఉన్న కారణాలేంటో తెలుసుకోడానికి వీలు కలుగుతుంది. ఇక వయస్సును సూచించడంవల్ల ఏయే వయస్సుల వారు ఏయే రకాలైన పొడుపుకథల్ని చెబుతున్నారో గుర్తించి మనస్తత్వాల్ని బేరీజు వేయడానికి వీలవుతుంది. వృత్తిని గుర్తించడంవల్ల ఏయే వృత్తులవారు ఏయేరకాల పొడుపుకథలు చెబుతున్నారో గమనించవచ్చు. విలాసంవల్ల మరో వ్యవహారాన్ని కలవటానికి వీలుకలుగుతుంది. విద్యావ్యతస్సబట్టి వ్యవహారాన్ని ఆచిపూచి పరిశీలించడానికి అవకాశం లభిస్తుంది. హోదావల్ల వ్యవహారాన్ని తొందరగా కలుసుకునే వీలవుతుంది. అంతేగాక ఇతరులతో అతనికున్న పరిచయాల ప్రభావంవల్ల పరిణమిస్తున్న మనోభావాల్ని విశ్లేషించే వీలవుతుంది.

ఇక సేకరణ స్థలం సులభంగా తెలియడానికి మొత్తం ప్రాంతంలో ఏయే మండలాలకు వెళ్ళడం జరిగిందో గుర్తుంచుకోడానికి, మున్ముందు ఎక్కడికి వెళ్లాలో నిర్ణయించుకోడానికి అనేక రకాలుగా పరిశోధకునికి ఉపకరిస్తుంది. భావి పరిశోధకులకు కూడా ఈ పద్ధతి సహకరిస్తుంది.

ఇక వివరాల్లోని ప్రతిపాదిత విషయంవల్ల పొడుపుకథ ప్రకృతిని సూచించేదా, గృహజీవనానికి సంబంధించిందా, వృత్తుల్ని తెలిపేదా అని తొందరగా గుర్తించే అవకాశం కలుగుతుంది. ఆయా వర్గాల క్రింద వాటిని చేర్చేప్పుడు ప్రతిపాదిత విషయం అనే అంశం ఎంతో ప్రాధాన్యం పోస్తుంది. వ్యవహార చెప్పే అర్థం అనేచోట అన్యజానపద సాహిత్య ప్రక్రియలకైతే పౌరాణికమో, చారిత్రకమో, సాంఘికమో, కాలానుకమో ఏదోఒకటి కేవలం సూచించడం జరుగుతుంది. అయితే పొడుపుకథల విషయంలో ఈ చోట విడుపురాసే బదులు కథాత్మక ప్రహేళికలకు మాత్రమే దీనినుపయోగించుకొని పౌరాణికాదుల్ని గుర్తించడం మంచిది.

జానపద సాహిత్యంలో పొడుపుకథే ఒక ప్రక్రియగా పొడుపుకథల్లో మళ్ళీ ప్రక్రియా విశేషమేంటి అని కొందరనవచ్చు. తెలుగు పొడుపుకథల్లోనూ అన్ని

భాషల పొడుపుకథల్లోనూ పద్య, గేయ, పదన, పదనగేయ ప్రక్రియలు కనిపిస్తున్నాయి. ఆ విధంగా వర్గీకరించుకునే పక్షంలో ప్రక్రియను గుర్తించడం ఎంతో ఉపకరిస్తుంది. జానపద గేయ పదన సాహిత్యంలో బహుళంగా కనిపించే ఆచార వ్యవహారాలు పొడుపుకథల్లో అంతగా కనిపించవు. అయితే కొన్ని ఆచారవ్యవహారాల్ని పొడుగుకొన్న పొడుపుకథలు లేకపోలేదు. దీనిని సూచించడంమూలాన ప్రజాజీవనం ఎలా ప్రతిబింబిస్తుందో గుర్తించడానికి పేలుకలుగుతుంది. భాషా వై బక్షణ్యం అన్ని పొడుపుకథల్లో కనిపించకపోవచ్చు. కనిపించిన భాషనై నా సూచించడంవల్ల భాషాశాస్త్రవేత్తలకు మార్గం సుగమమవుతుంది.

ఈ విధంగా శ్లేత్రకార్యంలో ఎప్పటికప్పుడు ముదిరి కాస్తున్న నింపుకోడం వల్ల పరిశోధకులకనేక లావాలు సమకూర్తాయి. భావి పరిశోధకులకు మార్గదర్శనం చేసిసెట్టవుతుంది. పొడుపుకథల్ని ఇలా ప్రత్యక్షంగా పరోక్షంగా సేకరించుకోడం, జానపదుల్ని - నాగరికుల్ని శ్రీ పురుష బాలులుగా విభజించుకోడం ముదిరి కాస్తున్న సిద్ధంచేసుకోడం మొదలైన వద్దల్ని పరిశోధకుడు విధిగా అనుసరించాలి.

ఉత్తరరంగం :-

ముద్రితాముద్రితాలనుగూర్చి మౌఖికాలనుగూర్చి ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాక, పూర్వరంగాన్ని సంసిద్ధం చేసుకున్నాక, శ్లేత్రరంగంలో కార్యం సానుకూల మయ్యాక, ఇక ఉత్తరరంగాన్ని గూర్చి సమగ్ర ప్రణాళిక సంసిద్ధం చేసుకోవాల్సిన అవసరముంటుంది, ఇదే సిద్ధాంతీకరణం (Theorisation). ఈ సిద్ధాంతీకరణంలో వర్గీకరించుకొనే పద్ధతి ఆయా పరిశోధకుల అభిరుచినిబట్టి కూడా ఏర్పరుచుకోడం జరుగుతుంది.

Folklore and Folklife అనే గ్రంథంలో పొడుపుకథల్ని అయిదు విధాలుగా వర్గీకరించడం జరిగింది. 1. వివరణాత్మకాలు (Descriptive riddles), 2. పరిహాస ప్రశ్నలు (Joking Questions), 3. వివేక ప్రశ్నలు (Wisdom Questions), 4. విడికథలు (puzzles), 5. అనుకరణకథలు (parody riddles), ప్రధానంగా ప్రశ్నే దృష్టిలో పెట్టుకొని ఈ వర్గీకరణ జరిగినట్టనిపిస్తుంది.

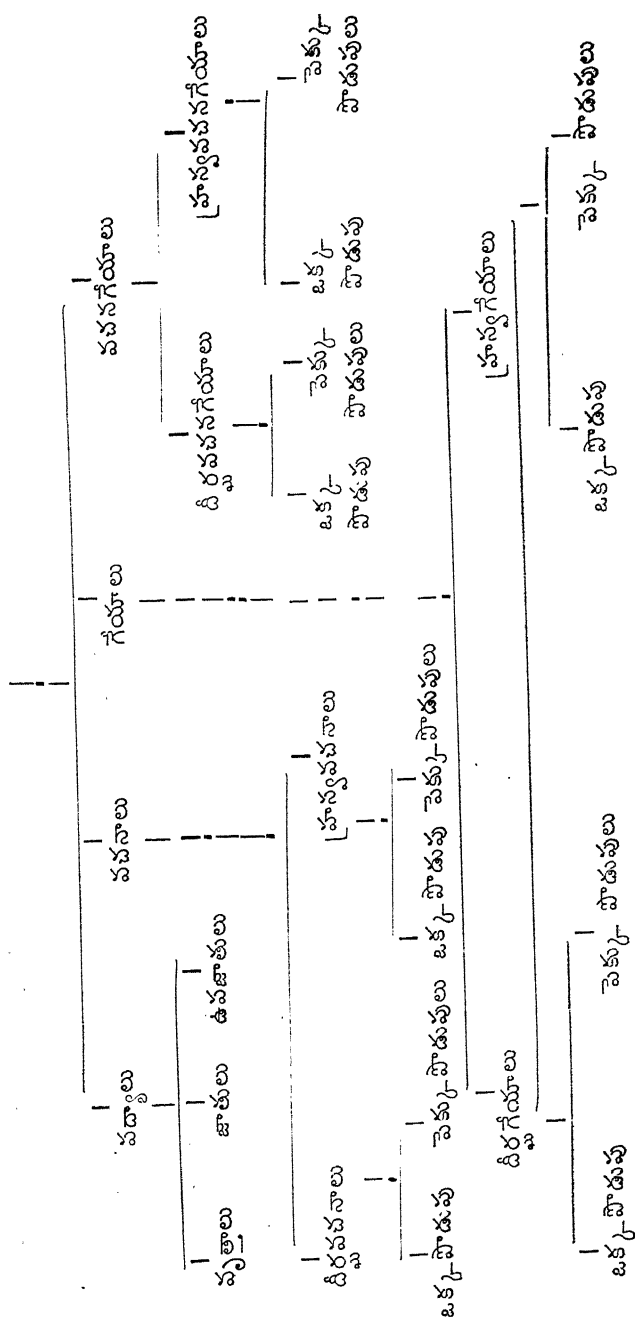
Introducing Folklore అనే గ్రంథంలో కూడా అయిదు రకాలుగా పొడుపుకథల విభజన జరిగింది. 1. మనుష్యులు జంతువులు అని గుర్తించరాని ప్రాణులతో పోలిక. 2. జంతువులతో పోలిక. 3. మనుష్యులతో పోలిక. 4. వృక్షాలతో పోలిక. 5. వస్తువులతో పోలిక. ఇందులో కేవలం సాదృశ్యాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని వర్గీకరణ చేసినట్టనిపిస్తుంది.

భాషా శాస్త్రవరంగా పొడుపు కథల్ని గొలుసుకట్టు పదాలు, సామాన్య వాక్యాలు, సంకీర్ణవాక్యాలు, చృత్రికే సూచకవాక్యాలు, పద్యరూపపు పొడుపు కథలు, కథారూపపు పొడుపుకథలు అని విభజించవచ్చునని జానపద సాహిత్య స్వరూపం గ్రంథంలో డా॥ ఆర్చియస్ సుందరంగారు వ్యాఖ్యచేసారు.

డా॥ తంగిరాల వెంకటసుబ్బారావుగారు తమ రాయలసీమ మారుకతలు వ్యాసంలో జాతిదేశి, పామరదేశి, నిబద్ధదేశి అని మూడువిభాగాలు చేసి అందులో మళ్ళీ అనేక ఉపవిభాగాలు చేశారు. శ్రీ జి. శంకరరావుగారు తమ పొడుపుకథలు గ్రంథంలో వచనరూపంలో ఉన్న పొడుపుకథలు, గేయరూపంలోని పొడుపు కథలు, పద్యరూపంలోని పొడుపుకథలు అని మూడు విధాలుగా విభజించారు. డా॥ జి. యస్. మోహన్ గారు పొడుపుకథల్ని -విషయాన్నిబట్టి వర్గీకరించడమే అనుకూలమైందని తమ జానపద విజ్ఞాన వ్యాసావళిలో 8 రకాలుగా విభజించారు, “1. ప్రశ్నార్థకములు, 2. వినోదాత్మకములు, 3. కథాత్మకములు, 4. గొలుసు కట్టుకథలు, 5. వృత్తినంబంధులు, 6. సంఘటింపన నంబంధులు, 7. చిత్ర శబ్దాత్మకములు, 8. అశ్లిలార్థకములు”. ఇందులో కొన్ని విషయవిభజన పరిధి లోనికి రానివికూడా చేరాయి.

అయితే పొడుపుకథల్ని కేవలం స్వరూపాన్నిబట్టి ఏకపది, ద్విపది, త్రిపది చతుష్పది, పంచపది, షట్పది, సప్తపది, అష్టపదులుగా స్థూలవర్గీకరణం చేయ వచ్చు. అంతేకాక పద్యాలు, గేయాలు, వచన గేయాలుగా విభజించవచ్చు. వాటిలో మళ్ళీ ఉపవిభాగాలు చేయవచ్చు. అప్పుడు వాటి స్వరూపం ఇలా ఉంటుంది.

పొడుపుకథలు

తెలుగువరకైతే ఇట్లా పద్యాల్లో చూడు, వచనాల్లో నాలుగు, గేయాల్లో నాలుగు, వచనగేయాల్లో నాలుగు విభాగాలై మొత్తం 15 విభాగాలుగా పొడుపు కథలు కనిపిస్తాయి. ఇది కేవలం పొడుపుకథా స్వరూపం దృష్టిలో పెట్టుకొని చేసిన స్థూలవర్గీకరణమేకాని, సమగ్రత ఇందులో కనిపించదు. అందువల్ల విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని విభజించడమే ఉత్తమమనిపిస్తుంది.

1. గృహజీవన ప్రహేళికలు, 2. శ్రామికజన ప్రహేళికలు, 3. ప్రకృతి సంబంధి ప్రహేళికలు, 4. తిర్యక్ సంబంధి ప్రహేళికలు, 5. క్రిడావినోద ప్రహేళికలు, 6. బాలబాలికా ప్రహేళికలు, 7. తాత్విక ప్రహేళికలు, 8. అనృష్ట ప్రహేళికలు, 9. ఆత్మాశ్రయ ప్రహేళికలు. ఇందులో బాలబాలికా ప్రహేళికల్ని ప్రత్యేక ప్రత్యేకంగా వర్గీకరించుకోవాల్సి ఉంటుంది.

కేవలం ప్రజాజీవనాన్నే దృష్టిలోకి తీసుకున్నప్పుడు ఈ విధంగా విశ్లేషించుకోవచ్చు. 1. గృహజీవనం, 2. సాంప్రదాయాలు, 3. వృత్తివిశేషాలు, 4. క్రిడావినోదాలు, 5. పారమార్థిక జీవనం, 6. ఆధునిక జీవనం, 7. ప్రకృతి పరిశీలనం, 8. శాస్త్రవిజ్ఞానం.

అయినా అప్పటికీ సమగ్రరూప సాక్షాత్కారం కలుగకపోవచ్చు.

1. అందుకే పరిశోధనా దృక్పథంతో ఉత్పత్తి వికాసాల్ని గూర్చి సమగ్రమైన చర్చ చేయబడాలి. 2. జానపద సాహిత్యంలో పొడుపుకథ స్థానం గుర్తించాలి. 3. కథాత్మకాలైన పొడుపుకథల్లోని సౌగంధ్యం వెల్లడించాలి. 4. పొడుపుకథ-సామెతల తులనాత్మక పరిశీలనం జరగాలి. 5. పొడుపుకథ ప్రతిబింబించిన ప్రజాజీవనం బహిర్గతం కావాలి. 6. ఆధునిక సాహిత్యంలో పొడుపుకథకున్న స్థానాన్ని చర్చించాలి. 7. చిత్ర కవిత్వాన్ని, పొడుపుకథనూ పరిశీలించాలి. 8. పొడుపుకథల్లోని అలంకారాలు వివరించాలి, అలంకారాలకన్నింటికి మూలభూతమైన ప్రతీకలు గుర్తించాలి. 9. పొడుపుకథల్లోని వివిధ రసాలు - ధ్వని కూలంకషంగా చర్చించాలి. 10. పొడుపు కథల్లోని చందశిల్పాన్ని అనుశీలించాలి. 11. పొడుపుకథల్లోని భాషావైభవాన్ని గుర్తించాలి. 12. వివిధ భాషల్లోని ప్రహేళికల మధ్యన ఉన్న సారూప్య సాధారణ్యాలు వైవిధ్యాలు బహిర్గతం చేయాలి.

ఈ వ్యాసకర్త తెలుగు పొడుపుకడలు పరిశోధనా గ్రంథంలో ఈ పై వండెండింటిమీద కొంత కృషిచేయడం జరిగింది. భవిష్యత్తులో ఇంకా బృహత్తరమైన కృషి జరగాల్సి ఉంది. పొడుపుకడల యుగం అంతమయ్యిందనే మాటకు అంతం పలికి పొడుపుకడల యుగం ఆరంభమయ్యిందని అనిపించాల్సి ఉంది.

అచ్చుతప్పులు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
2	24	వినిపించం	వినిపించడం
5	4	వ్యవహరించడంలో	వ్యవహరించడంలో
5	8	కొన్ని	కొన్ని
16	8	కూర్ల	నూర్ల
17	20	తలగక	తగులక
22	5	చెల్లెంజు	చెల్లెండు
29	9	మిశ్రగతి	మిశ్రగతి
34	18	అవురుగుడ్డి	అవురుగడ్డి
36	5	చుంచించిని	చుంచించని
45	18	పొడుపుకథలని	పొడుపుసామెతలని
45	24	సారకత	సార్థకత
57	23	38	38 వాడు ఖరనందన
70	7	ప్రకృతుల్ని	ప్రకృతుల్ని
72	11	సేవతని	సేవతని
72	19	కుడుక్కుంటే	కడుక్కుంటే
76	10	పరిస్థితుల్లో	పరిస్థితుల్లో
84	19	చాక్కంగా	చాక చక్కంగా
88	28	రాజ్యపుభార్య	రాజ్యపుమంత్రిభార్య
92	15	గమనార్హం	గమనార్హం
95	26	మనచుచుండు	మనచుచుండు
96	2	భూతనాథుని	భూతనాథుని
98	12	తోడు	తోడ
100	12	నిబద్ధముగను	నిబద్ధముగను
„	14	శిరుననగండ్ల	శిరుననగండ్ల
„	15	జేరునగర	జేరునగర
„	19	బెలగు	చెలగు
„	20	ధృతరాష్ట్ర	ధృతరాష్ట్ర
„	25	మెపుడు	యెపుడు

101	17	హద్రము	హదము
106	21	పురహర	పురహర
108	18	హేమ	హేమ
113	5	వరిమళ్ళలో	వరిమళ్ళలో
113	7	తలుపు	తలుపు
115	14	వెండిరంగు	వెండిరంగుల
118	19	తలుములో	తలుములో
119	8	తెలకులకె	తెలకులకె1
121	2	యేపగిది	యేపగిది
124	8	--	(ద్విజ)
129	10	--	మరియు నాయుత్త రంబులే వరుసగాను
130	3	బింబాధరోష్ఠి !	బింబాధరోష్ఠి !
130	12	కులము	కులము
132	16	రాలు	రాలి
144	21	[వక్షి! వక్షి!]	వక్షి: వక్షి!
154	17	ఎక్కడపడితే	ఎక్కడపడితే
156	19	నిర్మింప	విభజింప

ఉపయుక్త సామాగ్రి

1. అభినవాచార్యకము గొడవర్తి సూర్యనారాయణ
2. ఆంధ్రవత్రిక 1911 విరోధికృత సంవత్సరాది
సంచిక
3. ఆంధ్రభూమి వారపత్రిక
4. కావ్యాలంకార సంగ్రహము వ్యాఖ్య: నన్ని ధానంసూర్యనారాయణ
శాస్త్రి

5. చమత్కార చంద్రిక	మంగిపూడి వెంకటశర్మ
6. చమత్కార పొడుపుకథలు	వెంకటేశ్వర ప్రింటర్స్, కామారెడ్డి
7. చమత్కార పొడుపుకథలు అను సామెతలు	,,
8. చాటుపద్య మణిమంజరి	వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి
9. జానపద సాహిత్య స్వరూపం	డా॥ ఆర్వీయస్. సుందరం
10. జానపద విజ్ఞాన వ్యాసావళి	డా॥ జి. ఎస్. మోహన్
11. జానపద గేయ వాఙ్మయవ్యాసావళి	నేడునూరి గంగాధరం
12. తిరుమలేశ శతకము	బూరెల నత్తనారాయణ మూర్తి
13. తెలుగు సామెతలు	సాహిత్య అకాడమీ ప్రచురణ
14. తెలుగుజానపద గేయగాథలు	ఆచార్య నాయనికృష్ణకుమారి
15. తెలుగులో ఛందోరీతులు	డా॥ గిడుగు వెంకటసీతాపతి
16. తెలుగు జానపద గేయసాహిత్యము	ఆచార్య బిరుదురాజురామరాజు
17. నీలిమ	మానవప్రతిక
18. నూతన చమత్కార పొడుపుకథలు	వెంకటేశ్వర ప్రింటర్స్, కామారెడ్డి
19. పల్లెపదాలలో ప్రజాజీవనం	డా॥ యెల్లండ రఘుమా రెడ్డి
20. పెద్దబాలశిక్ష	--
21. పొడుపు పద్యాలు	ఉమ్మానారాయణ రెడ్డి
22. పొడుపుకథలు	డా॥ వెలగా వెంకటప్పయ్య
23. పొడుపు కథలు	జి. శంకరరావు
24. ప్రజాసూక్తం	యువభారతి ప్రచురణ
25. ప్రపేశికలు (I&II)	శ్రీభాష్యం విజయసారథి
26. భారతి	మానవప్రతిక
27. వయోజన విద్య	నర్రావుల వెంకట సుబ్బారావు
28. వివేచన	పరిశోధన పత్రిక, O. U.
29. వేమన పద్యములు	ఎన్.వి.గోపాల్ అండ్ కో.
30. రాతప్రతి (పొడుపు పద్యాలు)	కపిలవాయి లింగమూర్తి
31. రాతప్రతి (పొడుపు కథలు)	డా॥ కనీరెడ్డి
32. సాధన (సాహిత్యమానవప్రతిక)	జాతీయ సాహిత్యపరిషత్ ప్రచురణ

33. సినీమాపాటలు వివిధ చిత్రాలు
 34. మహాభారతమ్ - ఆరణ్యవర్ష - సంస్కృతమ్

-: English :-

1. A guide to Field study
2. Encyclopaedia of Religion and Ethics
3. Folklore and Folk life
4. Introducing Folk lore
5. Indian Riddles
6. Standard Dictionary of Folk lore.

Acc-No -
13897

398.61
VEN.

6-20-00.

PODUPU KATHALU OKA PARISIELANA

Rs. 20-00

Dr. Kasi Reddy Venkata Reddy

